

**ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
OBMOČNA ENOTA NOVO MESTO**

**LOVSKO UPRAVLJAVSKI NAČRT ZA
I. NOVOMEŠKO
LOVSKO UPRAVLJAVSKO OBMOČJE
(2011 – 2020)**

**Načrt sprejela:
Vlada Republike Slovenije,
Ljubljana, 8. november 2012**

(Ur. l. RS št. 87/2012)

KAZALO

1	POVZETEK	1
2	UVOD	13
3	OPIS LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA	14
3.1	Opis lovsko upravljavskega območja in pomen za upravljanje z divjadjo	14
3.2	Krajinsko ekološke značilnosti lovsko upravljavskega območja	15
3.3	Lovišča v lovsko upravljavskem območju	16
3.4	Lovišča v upravni organiziranosti lovsko upravljavskega območja	19
3.5	Obore.....	19
4	ZAVAROVANA OBMOČJA, NARAVNE VREDNOTE, EKOLOŠKO POMEMBNA OBMOČJA IN POSEBNA VARSTVENA OBMOČJA (NATURA 2000) V LOVSKO UPRAVLJAVSKEM OBMOČJU.....	21
4.1	Zavarovana območja	21
4.2	Naravne vrednote	21
4.3	Ekološko pomembna območja	25
4.4	Posebno varstveno območje (območje Natura 2000)	27
4.5	Habitatni tipi	29
5	OPREDELITEV GLAVNIH PROBLEMOV UPRAVLJANJA S POPULACIJAMI DIVJADI.....	31
5.1	Glavni problemi v povezavi s stanjem v populacijah divjadi oziroma njihovih medsebojnih odnosih	31
5.2	Glavni problemi v povezavi z življenjskim okoljem divjadi	31
5.3	Glavni problemi, ki izhajajo iz upravno administrativnih ovir oziroma določb	32
6	ŽIVLJENJSKO OKOLJE DIVJADI.....	33
6.2	Ocena stanja življenjskega okolja divjadi (tudi trendi)	43
6.3	Ciljno stanje življenjskega okolja divjadi.....	45
6.4	Usmeritve za doseganje ugodnega stanja življenjskega okolja divjadi ter izvajanje biomeliorativnih in biotehničnih del	45
7	UPRAVLJANJE S POSAMEZNIMI VRSTAMI DIVJADI	52
7.1	SPLOŠNO.....	52
7.2	SRNA (<i>Capreolus capreolus</i> L.).....	55
7.3	NAVADNI JELEN (<i>Cervus elaphus</i> L.).....	65
7.4	DAMJAK (<i>Dama dama</i> L.).....	73
7.5	MUFLON (<i>Ovis ammon (aries) musimon</i> Schrab.).....	77
7.6	GAMS (<i>Rupicapra rupicapra</i> L.).....	77
7.7	DIVJI PRAŠIČ (<i>Sus scrofa</i> L.)	78
7.8	LISICA (<i>Vulpes vulpes</i> L.).....	86
7.9	JAZBEC (<i>Meles meles</i> L.).....	90
7.10	KUNA BELICA (<i>Martes foina</i> Erxleben.) in KUNA ZLATICA (<i>Martes martes</i> L.).....	93
7.11	PIŽMOVKA (<i>Ondatra zibethica</i> L.)	97
7.12	POLJSKI ZAJEC (<i>Lepus europaeus</i> Pallas)	99
7.13	FAZAN (<i>Phasianus colchicus</i> L.).....	102

7.14	POLJSKA JEREBICA (<i>Phasianus colchicus</i> L.)	105
7.15	RACA MLAKARICA (<i>Anas platyrhynchos</i> L.).....	106
7.16	SIVA VRANA (<i>Corvus corone cornix</i> L.), SRAKA (<i>Pica pica</i> L.) in ŠOJA (<i>Garrulus glandarius</i> L.).....	109
7.17	NAVADNI POLH (<i>Glis glis</i> L.)	114
7.18	RAKUNASTI PES (<i>Nyctereutes procyonoides</i> Gray.) in NUTRIJA ali BOBROVKA (<i>Myocastor coypus</i> Molina).....	115
8	ZAKLJUČEK.....	116
9	PRILOGE	117
9.1	Zavarovana območja z varstvenimi režimi	118
9.2	Naravne vrednote z varstvenimi režimi	119
9.3	Ekološko pomembna območja z varstvenimi režimi.....	122
9.4	Posebna varstvena območja (območja Natura 2000).....	126

KAZALO SLIK

Slika 1:	Položaj I. Novomeškega lovsko upravljavskega območja v Sloveniji	15
Slika 2:	Lovišča v I. Novomeškem lovsko upravljavskem območju	18
Slika 3:	Zavarovana območja v lovsko upravljavskem območju	21
Slika 4:	Naravne vrednote v lovsko upravljavskem območju	25
Slika 5:	Ekološko pomembna območja v lovsko upravljavskem območju.....	27
Slika 6:	Območja Natura 2000 v lovsko upravljavskem območju	29
Slika 7:	Gibanje stopnje poškodovanosti (objedenosti v %) gozdnega mladja po višinskih razredih –podatki za vse drevesne vrste iz opravljenih »podrobnih« popisov v letih 1996, 2000 in 2004	37
Slika 8:	Popisne enote v lovsko upravljavskem območju	38
Slika 9:	Trendi izplačanih odškodnin za nastalo škodo od rastlinojedih parkljastih in ostalih vrst divjadi v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 - 2010.....	42
Slika 10:	Primerjava med izplačanimi odškodninami za nastalo škodo od divjega prašiča in njegovim odvzemom v lovsko upravljavskem območju v obdobju 2001 – 2010.....	42
Slika 11:	Primerjava med izplačanimi odškodninami za nastalo škodo od divjega prašiča in njegovim odvzemom med posameznimi LUO v letu 2010	43

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Lovišča v lovsko upravljavskem območju.....	17
Preglednica 2:	Lovišča v upravni organiziranosti v lovsko upravljavskem območju.....	19
Preglednica 3:	Seznam obor v lovsko upravljavskem območju.....	20
Preglednica 4:	Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v lovsko upravljavskem območju v obdobju 2001 - 2010	33
Preglednica 5:	Ocena števila osebkov na ha in stopnja poškodovanosti (objedenosti) gozdnega mladja po višinskih razredih – podatki za vse drevesne vrste iz opravljenih »podrobnih« popisov v letih 1996, 2000 in 2004	36
Preglednica 6:	Delež posameznih drevesnih vrst v mladju po višinskih razredih in stopnja poškodovanosti (objedenosti) gozdnega mladja – podatki za vse drevesne vrste iz opravljenih »podrobnih« popisov v letih 1996, 2000 in 2004.....	37
Preglednica 7:	Število popisanih osebkov in njihov delež po višinskih razredih za posamezno popisno enoto na območju LUO	39
Preglednica 8:	Izplačana odškodnina na lovnih površinah od posameznih vrst divjadi po skupinah škodnih objektov v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 – 2010	41
Preglednica 9:	Izplačana višina odškodnin za škodo od posameznih vrst divjadi v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 – 2010.....	42
Preglednica 10:	Pregled podatkov o srni za obdobje 2001 - 2010.....	62
Preglednica 11:	Pregled podatkov o navadnem jelenu za obdobje 2001 - 2010.....	70
Preglednica 12:	Pregled podatkov o damjaku za obdobje 2001 - 2010	76
Preglednica 13:	Mesečni odvzem divjih prašičev v letu 2010 na območju Slovenije	80
Preglednica 14:	Pregled podatkov o divjem prašiču za obdobje 2001 - 2010	84
Preglednica 15:	Pregled podatkov o lisici za obdobje 2001 - 2010	88
Preglednica 16:	Pregled podatkov o jazbecu za obdobje 2001 - 2010	92
Preglednica 17:	Pregled podatkov o kuni belici za obdobje 2001 - 2010	95
Preglednica 17:	Pregled podatkov o kuni zlati za obdobje 2001 - 2010.....	96
Preglednica 19:	Pregled podatkov o pižmovki za obdobje 2001 - 2010.....	98
Preglednica 20:	Pregled podatkov o poljskem zajcu za obdobje 2001 - 2010	101
Preglednica 21:	Pregled podatkov o fazanu za obdobje 2001 - 2010.....	104
Preglednica 22:	Pregled podatkov o raci mlakarici za obdobje 2001 - 2010	108
Preglednica 23:	Pregled podatkov o sraki za obdobje 2001 - 2010.....	111
Preglednica 24:	Pregled podatkov o šoji za obdobje 2001 - 2010	112
Preglednica 25:	Pregled podatkov o sivi vrani za obdobje 2001 - 2010	113

1 POVZETEK

1.1 Predstavitev območja (LUO)

Opis območja in pomen za upravljanje z divjadjo

Območje leži na JV delu Slovenije. Večina LUO leži v kolinskem pasu, s prevladujočo nadmorsko višino do 500m. Prevladujejo naravni gozdovi listavcev, katerim je skupinsko do sestojno primešana predvsem smreka. Zemljišča so pretežno v zasebni lasti, večja državna posest je na območju strnjenih gozdov GGE Brezova reber in GGE Radohe. Od večjih strnjenih kompleksov gozdov velja omeniti še območje Gorjancev in Kremenjaka. V ostalih predelih se mozaično prepletajo gozdne in kmetijske površine z naselji.

Najštevilčnejša in za lov najpomembnejša vrsta divjadi v LUO je srnjad, sledita jelenjad in divji prašič. Razen rjavega medveda v območju ni stalno prisotnega volka in risa, tako, da divjad ne predstavlja pomembnega prehranskega vira za velike zveri, kot je to primer v sosednjem kočevsko – belokranjskem LUO.

Od rastlinojede parkljaste divjadi so v območju najustreznejši življenjski pogoji za srnjad. Njena gostota, v kolikor nanj sklepamo iz podatkov o odstrelu, je večja kot v sosednjem kočevsko – belokranjskem LUO in manjša kot v posavskem in zasavskem LUO.

Jelenjad v JZ delu območja predstavlja robni del populacije, ki ima jedro v Kočevskih gozdovih. Ob zmanjšanju številčnosti jelenjadi na severnem delu Roškega masiva, se je pomembnost jelenjadi v robnem območju povečala. Jelenjad v preostalem območju se pojavlja predvsem v skupinah. Jelenjad tega dela LUO predstavlja potencialen selitveni koridor med populacijo jelenjadi Roškega masiva in jelenjadjo severne Slovenije, kjer je zaradi avtoceste eden redkih možnih prehodov za jelenjad preko Trojan.

V kolikor tudi na gostoto divjih prašičev sklepamo iz gostote odvzema, je le ta nekoliko manjša, oziroma blizu slovenskega povprečja. Na gostoto in trend številčnosti divjih prašičev imajo velik vpliv sosednja LUO in obratno. Predvsem v severni in vzhodni del LUO pogosteje prehajajo divji prašiči iz sosednjih LUO, kjer je njihova gostota večja.

Ostale vrste divjadi – predvsem mala divjad in ostale zveri, ki so prisotne v območju v Slovenskem merilu nimajo posebnega pomena. Poseben pomen, bi imele v primeru, da bi bili v območju habitati, ki bi bili posebej ustrezni ali posebni, upoštevajoč pri tem še posamezno vrsto divjadi. Ker pa je v območju »prisotna Slovenija v malem«, z izjemo manjkajočega alpskega območja, bi lahko zapisali, da je posebnost območja v njegovi povprečnosti. To povprečnost pa pogojuje krajina, v kateri so poleg kompleksov gozdov, mozaično prepletene poljedelske in travniške površine z gozdom, na južnih pobočjih pa vinogradniške površine.

Površina LUO (lovna, nelovna, delež gozda)

Novomeško LUO obsega 105 019 ha površin, od tega je 97.678 ha lovni površin. Po podatkih načrtov gozdnogospodarskih enot je gozdnatost LUO 55 %. Po podatkih Geodetske uprave RS (seštevek površine parcel z določeno rabo) 15 % območja pokrivajo njive, 17 % travniki, 5.6 % pašniki, 2 % vinogradi, 0,33 % urbane površine, 0,04 % sadovnjaki in gozdovi 51 %.

Lovišča v lovsko upravljavskem območju

Z lovišči v Novomeškem LUO upravljajo sledeče lovske družine (21): LD Veliki Gaber, LD Velika Loka, LD Plešivica, LD Dobrnič, LD Trebnje, LD Mirna, LD Šentrupert, LD Šentjanž, LD Novo mesto, LD Mirna peč, LD Trebelno, LD Mokronog, LD Tržišče, LD Otočec, LD Škocjan, LD Toplice, LD Padež, LD Gorjanci, LD Orehovica, LD Šentjernej in LD Trdinov vrh (lovišče Brusnice).

Upravne enote, občine

Upravno območje pokrivajo upravne enote Novo mesto, Trebnje, Sevnica in občine Trebnje, Ivančna Gorica, Litija, Žužemberk, Dolenjske Toplice, Mirna peč, Sevnica, Novo mesto, Škocjan, Mokronog, Trebelno, Šentrupert, Straža, Šentjernej, Kostanjevica, Šmarješke Toplice. Lovsko upravljavsko območje spada v GGO Novo Mesto, Ljubljana in Brežice.

1.2 Zavarovana območja, naravne vrednote, ekološko pomembna območja in posebna varstvena območja (Natura 2000) v lovsko upravljavskem območju

Zavarovana območja

Zavarovana območja so ožja ali širša območja narave, za katere je vlada ali pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti ali skupaj vlada in pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti sprejel akt o zavarovanju (55. člen ZON). Ožja zavarovana območja so naravni spomenik, naravni rezervat in strogi naravni rezervat. Širša zavarovana območja so narodni, regijski in krajinski park.

Seznam vseh zavarovanih območij v LUO in njihovi varstveni režimi, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so v Prilogi 8.2 Zavarovana območja z varstvenimi režimi. Vsa

zavarovana območja so prikazana tudi v naravovarstvenem atlasu (ZO – Zavarovana območja) na internetni povezavi <http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=ZO@ZRSVN>.

Naravne vrednote

Naravna vrednota je poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vredni pojav, sestavina oziroma del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. Zlasti so to geološki pojavi, minerali, fosili ter njihova nahajališča, površinski in podzemni kraški pojavi, podzemske jame, soteske in tesni ter drugi geomorfološki pojavi, ledeniki in oblike ledeniškega delovanja, izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, rastlinske in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava. Naravne vrednote obsegajo vso naravno dediščino na območju Republike Slovenije (4. člen ZON). Za vse naravne vrednote so v načrtu LUO predpisane splošne in podrobnejše varstvene usmeritve!

Ekološko pomembna območja

Ekološko pomembno območje (v nadaljevanju: EPO) je območje habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti (32. člen ZON). So prepoznana kot biotsko najpomembnejša območja. Na teh področjih se z blagim varstvenim režimom, zlasti z usmeritvami za načrtovanje rabe prostora in naravnih dobrin ter izvajanja spodbujevalnih ukrepov zagotavlja ugodno stanje habitatov in vrst. Ekološko pomembna območja zagotavljajo širše ohranjanje biotske raznovrstnosti na obsežnih površinah, povezanost območij Natura 2000 in zagotavljanje tamponskih con okoli njih.

Za vsa ekološko pomembna območja so v načrtu LUO predpisane splošne in podrobnejše varstvene usmeritve!

Posebno varstveno območje (območje Natura 2000)

Posebno varstveno območje (območje Natura 2000) je ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju Evropske unije pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (33. člen ZON). Na njihovem območju se izvajajo najpomembnejše aktivnosti za ohranjanje biotske raznovrstnosti na ravni Evropske unije.

Za posebno varstveno območje Natura 2000 so v načrtu LUO predpisane splošne in podrobnejše varstvene usmeritve!

Habitatni tipi

Habitatni tip je biotopsko ali biotsko značilna in prostorsko zaključena enota ekosistema, katerega ohranjanje v ugodnem stanju prispeva k ohranjanju ekosistemov (31. člen ZON). Za ohranjanje habitatnega tipa v ugodnem stanju se uporabljajo določila 3. člena Uredbe o habitatnih tipih ter varstveni cilji za doseganje ustreznih ekoloških razmer za posamezne skupine habitatnih tipov, ki so navedeni v Prilogi 2 iste uredbe.

Za habitatne tipe so v načrtu LUO predpisane splošne in podrobnejše varstvene usmeritve!

Vse naravovarstvene usmeritve, ki so vključene v načrt LUO so pridobljene v obliki naravovarstvenih smernic s strani ZRSVN.

V načrtu niso upoštrevane sledeče vsebine naravovarstvenih smernic:

- V načrtu ni upoštevana varstvena usmeritev za EPO Krka, kije določala, da se na območjih, ki so potrjena zimska počivališča zavarovanih in ogroženih vrst ptic ne izvaja odstrel od 1. novembra do 1. marca. Usmeritev se bo le deloma upoštevala s tem, da se bo loviščem priporočalo, da omejijo lov na raco mlakarico na vseh vodotokih na dva dneva v tednu. Varstvena usmeritev za EPO Krka ni upoštevana ker:
 - bi to pomenilo, da se lovna doba race mlakarice na reki Krki omeji le na mesec avgust in september, ko pa se tudi iz varnostnih razlogov lov skoraj ne izvaja;
 - usmeritev nima pravne podlage (npr. v razglašenem varstvenem režimu), študija DOPPS pa ne predstavlja zadovoljive podlage na osnovi katere bi režim uveljavili;
 - ni smiselne povezave med negativnimi vplivi na druge prezimujoče vodne ptice v primeru izvajanja lova na reki Krki in številom gnezdečih ptic na reki Krki (prezimujoče vrste ptic niso tudi gnezdeče na Krki), ki naj bi bila osnovni razlog za uveljavitev varstvenega režima.
- Prav tako ni upoštevana varstvena usmeritev za EPO Krka, EPO Mirna in EPO Šentjernejsko polje, ki je določala, da se odstrel ne izvaja od 1. marca do 1. avgusta. Ker se v tem obdobju izvaja le lov na nekatere kategorije srnjadi in divjega prašiča, bi upoštevanje naravovarstvenih usmeritev pomenilo onemogočanje lova na te vrste divjadi, poleg tega lov teh vrst ne povzroča večjega vznemirjanja za ostale živalske vrste.
- Za EPO Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri ni upoštevana usmeritev po zmanjšanju gostote divjih prašičev. Gostota divjih prašičev v tem območju ni velika, po drugi strani pa tudi divji prašiči predstavljajo plen velikim zverem, zlasti volku.

- V načrtu ni povsem upoštevana varstvena usmeritev, da je na območju habitatov močvirske sklednice potrebno načrtovati povečan odstrel lisic, pižmovk in divjih prašičev. Medtem, ko divji prašič nima vpliva na populacijo sklednic, je odstrel lisic in pižmovk s ciljem zmanjševanja njihove številčnosti, že upoštevan pri opredelitvi upravljanja s tema vrstama divjadi.

1.3 OPREDELITEV GLAVNIH PROBLEMOV UPRAVLJANJA S POPULACIJAMI DIVJADI

Glavni problemi v povezavi s stanjem v populacijah divjadi oziroma njihovih medsebojnih odnosih

Posebnosti, ki bi izstopale v Slovenskem merilu ni. V načrtu so omenjeni problemi glede izgub srnjadi in majhnega deleža merjascev v populaciji divjih prašičev.

Glavni problemi v povezavi z življenjskim okoljem divjadi

- Prenizka intenziteta sečenj in s tem pomanjkanje mlajših razvojnih faz gozda zmanjšujejo kvaliteto življenjskih pogojev srnjadi in vpliva na večjo obremenjenost sedanjih pomlajenih površin, ki pa v splošnem v LUO ni problematična.
- Problemi glede izgub divjadi v prometu in kmetijstvu (pokosi) sicer ne odstopajo od problemov v drugih LUO. Gostota povozov divjadi (predvsem srnjadi) je celo pod slovenskim povprečjem, delež izgub v odvzemu pa v povprečju. Izpostaviti velja tudi vpliv domačih živali na divjad. V podeželskem okolju so problem domači psi, ki so brez nadzorstva. Vznemirjanje divjadi ter njeno plenjenje od psov imajo poleg neposrednih izgub divjadi, za posledico tudi večje obremenitve divjadi na okolje (večja potreba po hrani, sprememba življenjskih navad). Na malo divja imajo vpliv tudi domače mačke, katere plenijo legla poljskih zajcev.
- Kmetijske površine so obdelane ali v primeru paše živine ograjene do samega gozdnega roba ali pa segajo celo v gozd. To poslabšuje prehranske razmere za divjad ter vpliva na izvajanje lova (srnjad), ali preprečevanje škod (divji prašič).
- Trend človekove prisotnosti v naravnem okolju se povečuje. Razne oblike rekreacije (kolesarjenje, sprehodi, nabiranje gob...) povečujejo nemir v okolju in s tem vplivajo na obnašanje divjadi, ter tudi na možnost lova.

Glavni problemi, ki izhajajo iz upravno administrativnih ovir oziroma določb

- Zmanjševanje družbene naklonjenosti lovstvu.
- Načrtovanje »odvzema« namesto odstrela rastlinojede parkljaste divjadi.
- Interne omejitve upravljavcev lovišč, ki otežujejo realizacijo načrtovanega odvzema., od katerih pa so nekatere tudi potrebne, saj se v društvih z veliko članstva in interesov, le tako lahko zagotavlja enotnost in urejenost delovanja.
- Ne označevanje uplenjene velike divjadi na mestu odstrela v smislu ukrepa preprečevanja krivolova..
- Visoke kazni za upravljavce lovišč in lovce v primerih kršitev določil predpisov.

1.4 Življenjsko okolje divjadi:

Pretekla vlaganja v življenjsko okolje divjadi

Zbrani podatki o vlaganjih v življenjsko okolje divjadi se nanašajo na ukrepe, ki so bili izvedeni predvsem ali izključno z namenom izboljšati življenjske razmere divjadi z vidika njihove ohranitve, preprečevanja škode v gozdu, v prometu, na kmetijskih površinah in na divjadi. Ukrepe delimo na ukrepe v habitatih divjadi, ukrepe za izboljšanje prehranskih razmer divjadi in ukrepi za preprečevanja škode. Prehranske razmere divjadi neposredno izboljšujemo z zimskim, preprečevalnim in privabljalnim krmljenjem, krmnimi in pridelovalnimi njivami ter solnicami. Med vlaganje v okolje sodi tudi krmljenje divjadi. Preprečevalno in privabljalno krmljenje divjih prašičev ima pomembno vlogo pri omejevanju škod od divjih prašičev in omejevanja njihove številčne ekspanzije. Prav tako vsi ostali ukrepi, ki izboljšujejo prehranske razmere divjadi v gozdu, pri uravnoteženi številčnosti prispevajo k preprečevanju škode na kmetijskih površinah. Načrtovani ukrepi so bili ustrezno uresničevani. Realizacije so se običajno gibale v območju od 90 % do 110 %.. V preteklem desetletju se je omejilo obseg in lokacije krmljenja. Poudarek je bil na učinkih privabljalnega krmljenja divjih prašičev.

Presoja usklajenosti divjadi in njenega življenjskega okolja

Trend vpliva parkljaste divjadi na gozdno vegetacijo

Objedenost gozdnega mladja

Primerjava podatkov popisov nakazuje, da se je objedenost mladja zmanjšala. Podatki zadnjega popisa objedenosti gozdnega mladja kažejo, da je mladje v Novomeškem LUO v Slovenskem merilu najmanj objedeno, ob tem pa je tudi gostota mladja za 20% večja od slovenskega povprečja. Po podatkih popisa je v Sloveniji objedeno povprečno 28 % gozdnega mladja in v Novomeškem LUO 12 %, v višinskem razredu od 15 do 150 cm. Največji problem je v pomlajevanju hrasta v hrastovo gabrovih gozdovih, ter plemenitih listavcev.

Škode od divjadi na kmetijskih kulturah, domačih živalih in objektih

Po posameznih letih je bilo v desetletju izplačanih med 13,5 do 23,6 tisoč evrov odškodnin za škodo od divjadi. Obseg izplačanih odškodnin na hektar lovne površine je pod slovenskim povprečjem.

77 % vseh izplačanih odškodnin je bilo zaradi škod od divjih prašičev, 13 % od jelenjadi, 8 % od srnjadi in 2 % zaradi ostalih vrst divjadi. Večina (med 50 % in 60 %) škod od divjih prašičev je bila povzročena v skupini lovišč Plešivica, Novo mesto in Mirna peč. Še največ škod od divjadi je na vozilih. Ob oceni, da je povprečna škoda na vozilu ob trku s srnjadjo 1.000 evrov, ter 250 trkih letno, potem ta škoda znaša vsaj 250.000 evrov letno.

Ocena stanja življenjskega okolja divjadi in trendi

S svojo izredno raznolikostjo in prepletenostjo gozdov in travnikov območje mnogim vrstam ponuja zelo ugodne habitate, od rastlinojede parkljaste divjadi, predvsem srnjadi. Na to kaže tudi relativna stabilnost in tudi uspešnost razvoja večine populacij in s tem živalskih vrst. Za nekatere prostoživeče živali (mala poljska divjad) so razmere v primerjavi s polpreteklo zgodovino slabše, tako kot drugod v Sloveniji. Glede kmetijske ali gozdarske rabe prostora v prihodnje ne pričakujemo večjih sprememb, ter tako tudi ne sprememb življenjskih pogojev za divjad, katere trenutno ocenjujemo za ustrezne. Širjenje urbanih površin ali industrijskih con pa na divjad, v kolikor na njo gledamo v populacijskem smislu, ne bo imelo vpliva. Še povečali se bodo verjetno vplivi človeka na vznemirjanje divjadi.

Ciljno stanje življenjskega okolja divjadi

Določanje ciljnega stanja življenjskega okolja divjadi, ki bi presevalo pristojnosti ali možnosti upravljavcev lovišč, ter bi posegalo predvsem na področje kmetijstva ali gozdarstva, v načrtu, kljub določilom 31. in 32. člena Zakona o divjadi in lovstvu, ni določeno. Za malo divjad bi na primer bilo dobro, da bi raba zemljišč, uporaba tehnologij, strupov, ..., bila takšna, kot je bila v sredini preteklega stoletja, vendar je to nerealno. Za posamezne dejavnosti v prostoru ocenjujemo, da je zadostno, da upoštevajo zakonske in podzakonske prepise, ki urejajo posamezno področje in zakonodajo s področja ohranjanje narave. Življenjsko okolje za vse v območju prisotne vrste divjadi tudi sicer ocenjujemo za ustrezno, zato bi že ohranitev sedanjega stanja okolja lahko opredelili kot ciljno stanje.

Usmeritve za doseganje ciljnega stanja življenjskega okolja divjadi

Podrobnejših usmeritev za ohranitev in nego habitatov divjadi načrt ne opredeljuje, kar izhaja iz ugotovitev o primernosti sedanjega stanja, ter tudi dejstva, da načrt nima izvršilne moči vplivanja na rabo ali načine rabe kmetijskih zemljišč ali gozdov. Tudi za habitate poljskega zajca, za katere se ocenjuje, da so se razmere najbolj spremenile tako načrt ne določa usmeritev, katere bi uporabniki prostora bili dolžni upoštevati, temveč le nakazuje možne načine izboljšanja trenutnega stanja.

Krmljenje naj se izvaja v omejenih količinah, na omejenem številu krmišč in strogo namensko. Usmeritve za posamezne vrste divjadi so vrstno specifične. Pri jelenjadi je dovoljeno le na delu LUO krmljenje, ki se izvaja na lokacijah vzdrževanja pašnikov v gozdu ali njihovi bližini. V vseh loviščih je dovoljeno privabljalno krmljenje jelenjadi, pri tem pa ni dovoljena močna krma. Krmljenje divjih prašičev je v osnovi namenjeno privabljanju. Število krmišč za divje prašiče se bo v primerjavi s preteklim obdobjem lahko povečalo.

Del na ukrepih nege habitatov ki obsegajo a vzdrževanje pasišč s košnjo (razbremenitev gozdnih in negozdnih površin), vzdrževanje grmišč ter kalov in mokrišč, obdelavo krmnih njiv za divjad ter na sadnjo plodonosnega drevja in grmovja, obdelavi pridelovalnih njiv, vzdrževanju remiz, se z načrtom ne omejuje ter se jih tudi zavezuje ne določa.

1.5 Upravljanje s posameznimi vrstami divjadi

Upravljanje s posameznimi vrstami divjadi – splošni del

Usmeritve za ukrepe v populacijah divjadi so podrobnejši pri vrstah, ki imajo večji vpliv na okolje ali človekove interese v prostoru ter so hkrati tudi najpomembnejše iz lovsko gospodarskega vidika. Pri teh vrstah, v katere se z lovom intenzivno posega usmeritve izhajajo iz težnje po ohranitvi vitalnih populacij, ki naj bi imele primerno starostno in spolno strukturo, ter bi upoštevali ostale človekove dejavnosti in interese v prostoru (kmetijstvo, gozdarstvo, promet) zadovoljevale v optimalni meri tudi interese po lovu teh vrst.

Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastala kot posledica evidentiranih izgub določene vrste divjadi po končani lovni dobi na posamezno spolno in starostno kategorijo ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema v posamezni spolni in starostni kategoriji, ne štejejo kot kršitev določil načrta.

V načrtih so določena dopustna odstopanja realizacije od načrtovanega odvzema pri posamezni vrsti divjadi. Realizacija dosežena v okviru dopustnih odstopanj šteje, da je načrt ustrezno realiziran.

Dodatna omejevanja, oziroma krajšanja lovnih dob s strani upravljavcev lovišč parkljaste divjadi ocenjujemo za trenutno nepotrebna in loviščem priporočamo, da jih ne omejujejo. Izrecno pa ni dovoljeno omejevanje odstrela vseh kategorij damjakov, razen dve- in več letnih jelenov.

V realizacijo načrta odvzema se pri parkljasti divjadi poleg odstrela štejejo vse z materialnimi dokazi (čeljust, rogovje) dokumentirane izgube. V primerih, kjer materialnega dokaza zaradi popolnega uničenja trofeje in/ali čeljusti ni možno predložiti ali kjer lahko odvzem materialnega dokaza zaradi stanja kadavra pomeni tveganje za zdravje lovca, je dovolj tudi uradni zaznamek (zapisnik) odgovornih oseb lovske organizacije in drugih (VURS, Veterinarska fakulteta, Policija,...), ob hkratnem obveznem kronološkem vpisu v evidenčno knjigo odstrela in izgub velike divjadi.

Pri vseh vrstah divjadi se poleg ugotavljanja in sistematičnega spremljanja že ustaljenih bioindikatorjev v populacijah in njihovem okolju (telesne mase, mase rogovja, škode...) lahko v naslednjem 10-letnem obdobju po dogovoru z znanstveno – raziskovalnimi institucijami ali z določili novih predpisov vpeljejo tudi druge / novejšje oblike spremljanja številčnosti in vitalnosti vrst divjadi.

Srna

Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

Povprečen odvzem osebkov srne iz narave je bil v zadnjih desetih letih 1917 osebkov na leto oz. 1,95 glave letno/100 ha lovne površine. Načrtovan odvzem je bil realiziran 95%. Odstrel je predstavljal 77.5 % odvzema srnjadi. Odstreljeno je bilo 47 % moške in 53 % ženske srnjadi. V strukturi odstrela so mladiči moškega spola predstavljali 18 %, lanščaki 13 %, dve- in več letni srnjaki 22 %, mladiči ženskega spola 19 %, mladice 10 % in dve- in več letne srne 18 %. Struktura odstrela je v okvirih načrtovane strukture odvzema, z izjemo odstrela dve- in več letne srnjadi. Odstreljenih je bilo za 27 % več dve- in več letnih srnjakov kot srn.

Izgube srnjadi so predstavljale 22,5 % vseh evidentiranih izločitev srnjadi iz lovišč. Ta delež je bil največji v sredini desetletja in se je v zadnjih štirih letih ustalil pri ok. 21 %. Izgube srnjadi so naraščale v prvi polovici petletja, ter se zmanjševala proti koncu desetletja. Delež izgub v odvzemu je na višini slovenskega povprečja. Med vzroki izgub izstopa promet, ki je vzrok 63 % izgub srnjadi, sledijo izgube zaradi pokosa z 10 %, psov 7 %, neugotovljivega vzroka 7 %, bolezni 6 %, krivolova 2 % in ostalih vzrokov z 9 %. V strukturi izgub moški mladiči predstavljajo 13 %, lanščaki 10 %, dve- in več letni srnjaki 13 %, mladiči ženskega spola 15 %, mladice 12 % in dve- in več letne srne 37 %.

Ocena stanja populacije

Populacija je imela številčni maksimum okrog leta 1991, pozneje se je njena številčnost zmanjšala. V zadnjem desetletju se njena številčnost verjetno ni bistveno spremenila.

Cilj upravljanja s populacijo

Številčnost srnjadi naj bi se v prihodnje ne povečevala, temveč ohranila ali ponekod, kjer so izgube velike oziroma se le te povečujejo, zmanjšala. Z manjšo gostoto srnjadi ali pa samo z bolj dinamičnim upravljanjem s srnjadjo naj bi se zmanjšala nadomestna smrtnost srnjadi zaradi ostalih vzrokov (izgube), poleg tega pa še povečala vitalnost srnjadi (povečanje telesnih mas in mas rogovja). Gostota srnjadi bo sicer še vedno večja v loviščih proti severnem delu LUO, kjer so življenjske razmere za srnjad ugodnejše.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Višina odvzema lahko ostane na dosedanjem nivoju. Glede na rezultate biotskih kazalcev se bo višina odvzema prilagajala ugotovljenemu stanju. Dejanska struktura načrtovanega odvzema za območje in predvsem za posamezna lovišča, bo lahko odstopala od izhodiščne v primeru večjih odstopanj realizacije odvzema od načrtovanega odvzema v preteklem (preteklih) letih ali zaradi ostalih vzrokov (struktura izgub, vzroki izgub). Eno izmed izhodišč za določitev načrtovanega odvzema srnjadi za LUO bo predhodno

pridobljen predlog upravljavcev lovišč o višini odvzema srnjadi. Za lovišča s podobnimi življenjskimi razmerami za srnjad bo predlagana s strani ZGS tudi podobna gostota načrtovanega odvzema srnjadi.

Navadni jelen

Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

V preteklem desetletju je bilo iz lovišč novomeškega LUO izločenih 718 glav jelenjadi, od tega 591 z odstrelom. Odvzem jelenjadi se je v primerjavi z obdobjem 1990 – 2000 zmanjšal. Odvzem se je zmanjševal do leta 2003, po tem letu pa se je zopet povečal. Odvzem jelenjadi se je povečal v vseh skupinah lovišč.

Načrt odvzema je bil realiziran 105 %. V povprečju je letno znašal odvzem 0,07 glave/100 ha lovne površine območja. 549 glav jelenjadi, oziroma kar 78 % vsega odvzema so realizirala lovišča skupine robnega območja populacije jelenjadi (v načrtu skupina lovišč A). V loviščih Toplice in Plešivica je bilo realizirano 47 % vsega odvzema jelenjadi v LUO. V strukturi odvzema so bila teleta obeh spolov zastopana z 37 % (načrt 42 %), lanščaki 9 % (načrt 8 %), junice 12 % (načrt 10 %) in košute 17 % (načrt 20 %). Dve- in več letni jeleni so v odvzemu predstavljali 25 %, od tega v skupini A 20 %. Struktura odvzema se je v zadnjem desetletju bistveno spremenila v primerjavi s preteklim obdobjem. V odvzemu je večji delež jelenjadi ženskega spola in manj trofejnih jelenov, kar je v skladu z načrti. Odstrel je predstavljal 82 % odvzema. V strukturi odstrela je v primerjavi s strukturo odvzema znatno manjši le delež košut, katerih delež je med izgubami največji. V strukturi izgub predstavljajo košute kar 39 %. Obseg izgub se je v zadnji polovici desetletja nekoliko povečal in znaša povprečno 16 glav/leto. Izgube jelenjadi so največje v lovišču Toplice, kjer je bilo evidentiranih kar 57 % vseh izgub v LUO. V tem lovišču izgube predstavljajo 39 % odvzema.

Ocena stanja populacije

Številčnost jelenjadi se je v vseh loviščih LUO, razen v loviščih na območju Gorjancev, v zadnjem desetletju povečala. Povečanje je najizrazitejše v loviščih Toplice in Šentrupert. Najštevilčnejša je jelenjad v loviščih Toplice (predel Pajkeža) in Plešivica (v delu lovišča južno od reke Krke), ter v večjem gozdnem kompleksu Ajdovske planote (lovišče Novo mesto). Glede spolne strukture jelenjadi ocenjujemo, da je v vseh loviščih delež ženske jelenjadi večji od moške, kar je sicer tudi v naravno pri poligamnih populacijah. V vseh loviščih prevladuje mlajša do srednje stara jelenjad, ob tem se povprečna starost košut in jelenov bistveno ne razlikuje.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilje gospodarjenja z jelenjadjo v Novomeškem LUO definiramo ločeno, upoštevajoč dejansko številčnost in strukturo jelenjadi in razlike v primernosti življenjskega okolja za jelenjad med posameznimi deli LUO. Glede zelenega trenda številčnosti jelenjadi v obeh skupinah lovišč ni razlik, saj naj bi se v obeh številčnost jelenjadi ohranila na približno današnjem nivoju. V loviščih, v katerih opravijo pretežni del odvzema jelenjadi (lovišča skupine **A**), ki predstavlja robni del populacije jelenjadi z jedrom v Kočevskih gozdovih, je potrebno zaustavljati širjenje jelenjadi v sosednja – agrarna območja, ob tem pa odstrel (struktura) ne sme imeti negativnega vpliva na jedro populacije v sosednjem LUO. Pri tem je potrebno upoštevati, da imajo predvsem mlajši jeleni največji areal gibanja. Sedanja številčnost jelenjadi se naj ne bi bistveno povečala. Manjše povečanje številčnosti jelenjadi pa bo posledica doseganja cilja po povečanju deleža in številčnosti jelenov. V vseh ostalih loviščih (lovišča skupine **B**), kjer je jelenjad bolj ali manj občasno prisotna v posameznem lovišču, je cilj gospodarjenja v ohranitvi in ne več v povečevanju številčnosti jelenjadi.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve so različne za skupino lovišč A, ki ga obravnavamo v okviru t.i. robnega populacijskega območja jelenjadi in skupine lovišč B, ki ga obravnavamo kot območje skupin jelenjadi. Letni načrti LUO bodo število in strukturo odvzema jelenjadi določali za posamezno skupino lovišč. V robnem populacijskem območju, kamor so uvrščena lovišča skupine A, bo struktura načrtovanega odvzema izhajala iz izhodiščne strukture, ki je določena za osrednja populacijska območja. V skupini lovišč B (območje skupin jelenjadi) bo odvzem vseh kategorij jelenjadi navzgor neomejen, prav tako načrtovanega odvzema ne bo potrebno realizirati. Obvezujoča pa bo struktura odvzema, ki se bo na nivoju posameznega lovišča in podskupine lovišč zagotavljala lahko tudi v več letih skupaj. Poudarek pri načrtovani strukturi bo v razmerju med dve- in več letnimi jeleni ter košutami, ter ostalo netrofejno jelenjadjo. Odvzem bo načrtovan v razmerju 1 dve- in več letni jelen : 1 košuta, ali 1 dve- in več letni jelen : 3 - 4 glave netrofejne jelenjadi (teleta obeh spolov, lanščaki, junice, košute).

Damjak

Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

Damjak je v Novomeškem LUO območju v prosti naravi prisoten v loviščih ob meji s Posavskim LUO in sicer v loviščih Šentjanž, Tržišče, občasno pa še v loviščih Škocjan in Velika Loka. V zadnjem desetletju je bilo uplenjenih 73 damjakov, 7 damjakov pa je bilo evidentiranih kot izgube. 55 glav, oziroma 69 % vsega

odvzema je realizirala LD Tržišče, 9 glav LD Šentjanž in 8 glav LD Škocjan. Spolna struktura odvzema M : Ž je bila v razmerju 63 : 37. Nad dvo letni jeleni so bili v odstrelu zastopani 34 %. Razmerje odvzema med dve- in več letnimi jeleni in košutami je bilo v razmerju 2,7 : 1.

Ocena stanja populacije

Glede na strukturo in višino odstrela damjakov v Novomeškem LUO ugotavljamo, da se populacija številčno krepi. Prostorska širitev še ni tako izrazita, vendar bo do nje prišlo ob nadaljevanju povečevanja številčnosti damjakov. V populaciji oz. skupinah damjakov verjetno prevladujejo mlajše živali, v območje pa verjetno nekaj damjakov še vedno prehaja tudi iz sosednjega LUO. V spolni strukturi prevladuje ženski spol.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj gospodarjenja z damjakom kot tujerodno vrsto je v zaustavitvi nadaljnega prostorskega širjenja populacije in preprečitvi naraščanja številčnosti ter v lovišču Tržišče zmanjšanje številčnosti. Na področju lovišča Škocjan (Natura območje Krakovski gozd) je damjaka potrebno povsem odstraniti iz lovišča. Damjaka se iz lovišč Novomeškega LUO lahko tudi povsem odstrani.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Glede na zastavljene cilje upravljanja z damjakom se višine odvzema damjaka navzgor ne omejuje. Pri realizaciji načrta bo v loviščih Tržišče, Škocjan in Šentjanž v povprečju nekaj let moral biti odzema košut enak ali večji od odvzema dve- in več letnih jelenov. V primeru večjega poseganja z odstrelom med jelene kot košute tudi v ostalih loviščih, kjer bi se populacija damjaka razširila, se bo odzema jelenov dodatno omejil in obvezujoče določil odzema košut. Odzema ostalih kategorij bo po višini neomejen. V skupnem odvzemu v daljšem časovnem obdobju bo delež telet in enoletnih damjakov obeh spolov moral znašati vsaj 60 %.

Muflon

V letu 2006 je bil povožen muflon v LD Otočec, za katerega ni jasno, od kje je izviral. Muflon v loviščih Novomeškega LUO sicer ni prisoten. Možno je, da bi v to območje zašel iz sosednjega Zasavskega LUO. Glede na to, da muflon ni avtohtona divjad ter glede na oceno, da življenjski prostor v LUO za muflona ni ustrezen, prisotnost muflona v naravnem okolju Novomeškega LUO mni zelena, zato je potrebno odstreliti vse osebe te vrste, ki bi se pojavili v prosti naravi, pri čemer je potrebno upoštevati le lovno dobo.

Gams

V zadnjih letih se v LUO pojavljajo redki, posamični gamsi, ki v to območje zaidejo iz Zasavskega hribovja. V obdobju do leta 2000 je bila ugotovljena izguba gamsjega mladiča v LD Škocjan, od psov pokončan enoletni kozel v LD Otočec leta 2002 ter leta 2008 odstreljen kozel v LD Plešivica. Ker LUO ne predstavlja koridorja za morebitno povezavo gamsov različnih populacijskih območij, se odvzema gamsov ne omejuje.

Divji prašič

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletju je bilo v območju 3117 odstreljenih divjih prašičev in ugotovljenih izgub oziroma v povprečju 312 živali/ letno. To predstavlja 96 % načrtovanega odvzema. Odzema je bil največji v začetku desetletja, proti sredini desetletja je bila nekoliko manjša ter v zadnjem petletju zopet narašča. Povprečni letni odzema v desetletju je znašal 0,32 živali/100 ha lovne površine. Odzema divjih prašičev še nikoli ni bil tako velik kot v zadnjem obdobju. V strukturi odvzema so mladiči obeh spolov dosegali 59.5 %, lanščaki obeh spolov 32 %, merjasci 4 % in svinje 4.5 %. Po spolni strukturi odvzema je bil odzema mladičev moškega spola večji od mladičev ženskega spola za 22 % in lanščakov od lanščakinj za 66 %. Struktura odvzema je bila v okviru načrtovane, saj so mladiči in ozimci predstavljali 92 % in starejše živali 8 %. Po spolni strukturi M : Ž je bil odzema realiziran v razmerju 57 : 43. Večji delež moških divjih prašičev v odstrelu je predvsem posledica večjega odvzema lanščakov. V primerjavi s preteklim obdobjem se je v strukturi odvzema povečal odstrel mladičev in zmanjšal odstrel enoletnih živali. Največji odzema je realizirala skupina lovišč 1 (Dobrníč, Plešivica, Novo mesto, Mirna peč), v kateri je odzema znašal 1241 živali oziroma 40 % celotnega odvzema v območju.

Ocena stanja populacije

V območju je bilo v letih 1994 in 1995 uplenjenih približno 100 divjih prašičev letno, pred tem obdobjem od 150 do 250, v zadnjih letih pa ok. 300 do 400. Populacija divjih prašičev je torej imela številčni minimum ok. leta 1995 ter maksimum leta 2001 in 2010. Velik odstrel leta 2010, ko so bili pogoji za lov ustrezni, bo imel verjetno za posledico zmanjšanje številčnosti še posebej, ker je bil uplenjen dokaj velik delež lanščakinj. Vendar pa kljub temu, da sedanjo številčnost divjih prašičev ocenjujemo za ustrezno, obstaja nevarnost, da se bo njihova številčnost v prihodnje povečala. Sočasen obrod gozdnega drevja in neustrezne razmere za

lov (pomanjkanje snega) lahko povzročijo hiter dvig številčnosti. Gostota divjih prašičev je največja v skupini lovišč 1, kjer jim velik gozdni kompleks Ajdovske planote nudi ustrezne življenjske pogoje, ob tem, da so škode, upoštevajoč številčnost divjih prašičev, znosne. Gostota divjih prašičev je večja tudi v severovzhodnem delu LUO v skupini lovišč 3, kjer dosega malo nad polovico gostote divjih prašičev skupine lovišč 1. V zadnjih letih se povečuje številčnost divjih prašičev na območju Gorjancev, kjer je dvig številčnosti posledica povečanja številčnosti prašičev v sosednjem LUO (LD Kostanjevica) in v LD Padež in LD Toplice, kjer pa se bo zaradi odstrela v letu 2010 število verjetno zmanjšalo.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj upravljanja z divjim prašičem je v ohranjanju njegove številčnosti na ravni, ki je še sprejemljiv za ostale dejavnosti v prostoru - predvsem kmetijstvo. Ob izvajanih ukrepih za preprečevanje škod in korektnem povračilu nastalih škod v kmetijstvu ocenjujemo, da je primerna številčnost prašičev takšna, da bo omogočala trajni odstrel ok. 250 - 300 osebkov divjega prašiča letno. Sedanje relativno razmerje gostot med posameznimi skupinami lovišč je ustrezno, saj je večja številčnost prašičev tam, kjer so življenjski pogoji zanj ustrežnejši ter možnost nastanka škod v kmetijstvu manjša in obratno. Želena je, da se delež merjascev v populaciji poveča.

Usmeritve za upravljanje s populacijo:

Glede na trenutno stanje predvidevamo ohranitev števila divjih prašičev, dejansko pa se bo višina in struktura odvzema tekoče prilagajala stanju populacije, ugotovljenemu na osnovi usklajenosti populacije z drugimi interesi v okolju, obsega in trenda številčnosti in širitve populacije, ocene spolne in starostne strukture, zdravstvenega stanja in sprememb v okolju, ki vplivajo na prehranske in bivalne razmere.

Lisica

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je znašal odvzem lisic v območju 6916 kosov, od tega je bilo 10 % ali 706 kosov ugotovljenih izgub. Največ, kar 83 % izgub je bilo ugotovljenih zaradi prometa. Odvzem se je postopoma manjšal do sredine desetletja, ter je v zadnjem petletju na podobni višini. Izgube lisic so bile največje v začetku desetletja ter so proti koncu desetletja skoraj za polovico manjše.

Ocena stanja populacije

Medtem ko smo še leta 2000 ugotavljali, da se številčnost lisic povečuje, se je po nadaljnjem naraščanju številčnosti do leta 2002 v zadnjih letih njena številčnost zmanjšala. Zmanjšanje številčnosti je predvsem posledica pojava garij ter manj poseganja v populacijo z odstrelom, kar priča, da je bila nadomestna smrtnost v obliki odstrela premajhna in je prišlo do »upora okolja« v obliki izbruha bolezní.

Cilj upravljanja s populacijo

Zaradi cilja po povečanju številčnosti male divjadi in preprečevanja gostote lisic, ki bi omogočala izbruhe stekline in pojava garjavosti, je zaželena v območju čim manjša številčnost lisic, kljub temu pa še vedno na višini, ki bo zagotavljala obstoj populacije lisic.

Usmeritve za upravljanje s populacijo:

Načrtuje se odvzem. Izgube lisic se evidentirajo ter se všttevajo v realizacijo odvzema. Z namenom spremljanja zdravstvenega stanja lisic je potrebno v primeru vidnega znaka vzroka izgube le tega opredeliti (garjavost) in ob sumu na steklino lisico odpremiti lisico na veterinarski pregled. Za namene posrednega spremljanja trenda številčnosti lisic se kot pomemben bioindikator evidentirajo izgube v prometu. Številčnost lisice se uravnava le z višino odvzema, dodatne omejitve po spolni in starostni strukturi niso potrebne.

Jazbec

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je znašal odvzem jazbece 464 kosov, kar znaša povprečno 0,048 kosa/100 ha lovne površine letno. Načrt odvzema jazbece je v tem obdobju znašal 565 kosov. Realizacija načrtovanega odvzema je bila 82 %. Največjo gostoto odvzema jazbecev (nad 0,07 kosa/100 ha lovne površine letno) so imela lovišča Novo mesto, Otočec, Orehovica, Brusnice in Dobrnič. Izgube so znašale 171 kosov, oziroma 39 % celotnega odvzema.

Ocena stanja populacije

Glede na podatke o odstrelu jazbecev ocenjujemo, da je populacija stabilna, njegova številčnost pa je verjetno celo večja kot je bila na začetku desetletja.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj gospodarjenja z jazbecem je v ohranitvi njegove številčnosti v obsegu, ki bo populaciji omogočala normalen razvoj in hkrati tudi ne bo povzročala pomembnejše škode v okolju. V območju naj bi se sedanja številčnost ohranila, prav tako pa tudi obstoječe jazbine.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtuje se odvzem. Izgube jazbeca se evidentirajo kot pomemben bioindikator (med njimi zlasti izgube zaradi prometa) ter se všttevajo v realizacijo odvzema. Ukrepi v populaciji jazbecev bodo izhajali iz letnih ugotovitev o trendu njegove številčnosti. Načrtovan odvzem bo izhajal iz višine odvzema v preteklih letih in predloga LD.

Kuna belica in kuna zlatica

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletju je bil evidentiran skupni odvzem 347 kun belic. Od tega je bilo evidentiranih 171 kosov izgub kune belice, kar predstavlja 49 % v celotnem odvzemu. 97 % izgub je posledica prometa. Odstrel belic je v zadnjih petih letih znašal zgolj od 2 do 12 kun letno. V LD Otočec je bilo evidentiranih 23 % vseh odvzetih kun v LUO. V preteklem desetletju je bilo uplenjenih 45 kun zlatic ter evidentiranih še 32 kosov izgub. 94 % izgub je posledica prometa. Odvzem kun zlatic je po posameznih letih znašal od 2 do 16 letno. Odvzem je bil najmanjši v sredini desetletja. Odvzem kun zlatic je bil največji v LD Otočec (11 kosov) in LD Velika Loka (17 kosov).

Ocena stanja populacije

V območju je tako kot v preostali Sloveniji pogostejša kuna belica od zlatice. Njena številčnost je velika v vseh loviških območja.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj gospodarjenja s kunami je v vzdrževanju odporne – vitalne populacije kun v primerni številčnosti, ki bo v ravnovesju z ostalimi vrstami katere kune plenijo. Številčnost kun belic bi bilo potrebno vsaj v loviških, kjer so najboljše pogoji za malo divjad, zmanjšati. Gostota kun zlatic pa naj bi se ohranila..

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtuje se odvzem. Izgube kune belice in kune zlatice se za vsako vrsto posebej evidentirajo kot bioindikator (še zlasti izgube zaradi prometa) ter se všttevajo v realizacijo odvzema. Številčnost obeh kun se uravnava le z višino odvzema, dodatne omejitve po spolni in starostni strukturi niso potrebne. Z namenom zmanjšanja števila kun belic in ohranjanja kun zlatic naj se lov izvaja predvsem v kulturni in gozdnati krajini v nižinskih delih lovišč, kjer je kuna belica pogostejša. V sredogorskih ter zlasti iglastih ali mešanih gozdovih, ki predstavlja optimalen habitat kuni zlatici, pa naj se lov kune zlatice, ki je v območju redkejša vrsta, ne izvaja. V LUO bo letno določena okvirna višina načrtovanega odvzema, pri obeh vrstah kun (za vsako posebej), ki bo sledila odvzemu preteklih let, ter predlogu upravljavcev lovišč.

Pižmovka

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bilo odstreljenih 127 pižmovk. Izgub ni bilo evidentiranih. Odstrel pižmovk se je v primerjavi z obdobjem 1991 – 2000, ko je le ta znašal prek 1000 kosov zelo zmanjšal. Odstrel pižmovk se je zlasti zmanjšal v zadnji štirih letih, ko je dosegal le od 1 do 4 pižmovke letno.

Ocena stanja populacije

Številčnost pižmovk se je v zadnjem desetletju izrazito zmanjšala. Zmanjšanje številčnosti pižmovk se opaža tudi v ostalih LUO. Vzrok za upad številčnosti bi bil lahko v pojavu bolezni ali zajedavcev, vendar pravega vzroka ne poznamo. Eden izmed možnih vzrokov bi bila okuženost pižmovk z metljajem. Po navedbah lovcev naj bi nekatere od uplenjenih pižmovk imele opazne spremembe na jetrih.

Cilj upravljanja s populacijo

Četudi je pižmovka alohtona divjad prinesena v Evropo iz Severne Amerike, se je na razmere v Evropi dokaj uspešno prilagodila. Glede na to, da spada med tujerodne vrste, je cilj izločitev te vrste iz okolja.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtuje se odvzem. Izgube pižmovke se evidentirajo ter se všttevajo v realizacijo odvzema. Načrtovan odvzem pižmovk bo izhajal predvsem iz predlogov lovskih organizacij

Poljski zajec

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je znašal odvzem poljskega zajca 1669 kosov. Od tega je odstrel kot vzrok izločitve predstavljal 71 %, promet 27 % in ostale izgube 2 %. Promet je vzrok 95 % vseh izgub. Izgube so bile nekoliko višje v sredini desetletja, sicer pa so izgube dokaj konstantne. Odvzem poljskega zajca je se v zadnjih letih osmih letih povečuje, k čemur je verjetno največ pripomoglo zmanjšanje številčnosti lisic.

Ocena stanja populacije

Zaustavil se je padajoči trend številčnosti poljskega zajca v območju. V preteklosti se je najbolj izrazito zmanjšala številčnost v nižinskih delih lovišč – kmetijskem prostoru, to je v predelih nekoč optimalnega življenjskega prostora poljskega zajca. V preteklem desetletju se je številčnost popravila zlasti v tem območju.

Cilj upravljanja s populacijo

Osnovni cilj gospodarjenja s poljskim zajcem je v povečanju njegove številčnosti in s tem vzpostavitvi stabilne populacije. Številčnost poljskega zajca naj bi se povečala predvsem v območju njegovega optimalnega življenjskega prostora (nižinski, poljedelski prostor).

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtovanje odvzema poljskega zajca bo sledilo spremljavi gibanja njegove številčnosti v daljšem časovnem obdobju. Predlog načrta odvzema pripravijo upravljavci lovišč na podlagi ocene spomladanske številčnosti, letnega prirastka in jesenske številčnosti.

Fazan

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bilo odstreljenih 220 fazanov ter evidentiranih 32 izgub. Fazane so uplenili v loviščih LD Otočec, LD Trdinov vrh, LD Orehovica, LD Šentjernej, LD Šentrupert in LD Škocjan. Največ, 125 kosov odvzema fazanov je bilo izvršeno v LD Otočec. Samo v zadnjih štirih letih je bilo v lovišča dodanih 3175 fazanov. V letnih načrtih se je prvotno omejeval lov na fazane, ki so bili dodani v lovišče v tekočem letu, v zadnjih letih pa te omejitve ni bilo. Glede na sedanjo številčnost in razširjenost fazana ocenjujemo, da ukrepi dodajanja fazanov niso bili uspešni v smislu revitalizacije naravnih populacij.

Ocena stanja populacije

Fazan praktično izginja iz lovišč Novomeškega LUO. Posamezne jate fazanov lahko zasledimo na ravninskem predelu ob reki Krki – Šentjernejsko polje in dolini reke Mirne. O fazanu kot populaciji v območju ne moremo govoriti. Njegovo pojavljanje v loviščih je odvisno od dodajanja fazanov iz umetne vzreje.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj je v ohranitvi fazana na površinah, kjer je bil prisoten v preteklosti in kjer mu ustrezajo dejavniki okolja in sicer v taki številčnosti, ki omogoča tudi izvajanje lova. To je predvsem nižinski – poljedelski svet, v katerega so vpleteni manjši gozdni ostanki, žive meje in vodne površine.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Ker naravnega fazana v območju skorajda ni več, je njegova številčnost odvisna izključno od dodajanja fazanov v lovišče iz umetne vzreje. Dodajanje fazanov se po predlogu upravljavcev lovišč načrtuje okvirno z letnim lovsko upravljavskim načrtom. Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje, to je Zakon o ohranjanju narave Ur.l. 56/99 (UPB 96/04) in Zakon o zaščiti živali Ur.l. 98/99 (UPB 20/04). Dodajanje divjadi v lovišču mora biti nadzorovano (letni načrt lovišča, območni načrt) in usmerjeno v divjadi primerno okolje. Glede na neuspešnost preteklih dodajanj fazanov v lovišča, se bo dodajanje dovoljevalo le v loviščih, kjer še obstajajo vsaj minimalni pogoji za preživetje fazanov, poleg tega pa bodo ta lovišča morala imeti vzdrževane ustrezne remize, kjer bodo izpuštile fazane v okolje in izvajati druge ukrepe za izboljšanje življenjskih razmer za fazana (krmne njive, zimsko krmljenje, intenziven lov tistih plenilskih vrst, katere je dovoljeno loviti...). Odvzem fazanov se načrtuje na podlagi predloga upravljavca lovišča na podlagi ocene spomladanske številčnosti, letnega prirastka in jesenske številčnosti ter dodajanja fazanov

Poljska jerebica

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju in usmeritve za naslednje obdobje

Podatkov, da je poljska jerebica še prisotna v LUO, nimamo. V preteklih letih se poljska jerebica ni dodajala v lovišča, prav tako lovske družine niso predlagale dodajanja poljske jerebice v lovišča. Ker ocenjujemo, da za poljsko jerebico ni ustreznega življenjskega okolja v območju, dodajanja poljske jerebice v prihodnjem

desetletju ne predvidevamo. Izjemoma bi se poljska jerebica lahko dodala v lovišča, kjer se namensko za jerebico vzdržujejo remize. V teh primerih veljajo za dodajanje poljske jerebice in lova nanjo enaki pogoji kot za fazana.

Raca mlakarica

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bilo uplenjenih 1769 rac mlakaric, kar predstavlja 86 % načrtovanega števila. Odstrel je bila največji do sredine desetletja ter se je v zadnjih letih nekoliko zmanjšal. 51 % vsega odvzema so izvršile LD Otočec, LD Plešivica, LD Toplice in LD Šentjernej. Ocenjujemo, da je dejanski odstrel večji od evidentiranega, kar je posledica nedoslednega vodenja evidenc in sporočanja odstrela rac odgovornemu za vodenje evidenčne knjige. Večina odstrela rac se je realizirala na reki Krki in sicer na njenem spodnjem delu toka. Izgube so v tem obdobju znašale 31 živali ali 1,7 % skupnega odvzema.

Ocena stanja populacije

Ocenjujemo, da je številčnost race mlakarice v zadnjem desetletju približno enaka. Na lovljenih površinah se je njena številčnost morda nekoliko zmanjšala, saj se v obdobju lova race mlakarice pogosteje zadržujejo na delih vodotokov na katerih se ne izvaja lova.

Cilj upravljanja s populacijo

Današnja številčnost rac mlakaric v LUO naj bi se v prihodnosti ohranila, lahko pa tudi še povečala, kar bo omogočalo tudi trajnostno izvajanje lova na to vrsto.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtovan odvzem bo izhajal predvsem iz ugotovitev o trendu gibanja številčnosti race mlakarice, realizacije odvzema preteklih let in predloga načrta odvzema s strani lovskih organizacij. Vsako lovišče naj bi izločilo vsaj 1/3 vodnih površin, na katerih se lov ne izvaja. Z namenom zmanjšanja vznemirjanja rac ter tudi ostalih vodnih ptic je potrebno po posameznih loviščih oziroma skupini lovišč v primeru mejnih vodnih površin poenotiti dovoljene dneve lova na raco mlakarico. Režim lova na raco mlakarico mora biti opredeljen v letnem lovskogospodarskem načrtu lovišča. Na delih vodotokov, ki tečejo skozi strnjena naselja, lov rac mlakaric ni dovoljen. Dodajanje rac mlakaric iz umetne vzreje na naravne vodotoke ni dovoljeno.

Siva vrana, sraka, šoja

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V desetletju je bilo uplenjenih 434 srak, 977 šoj in 1033 sivih vran. Odvzem srak je dosegal 59 % načrtovanega števila odvzema, odvzem šoj 58 % in odvzem sivih vran 68 %. Pretekli načrti odvzema šoj, srak in sivih vran niso omejevali, prav tako pa ga razen pri sivi vrani ni bilo potrebno dosegati. V LD Toplice in LD Plešivica je bilo uplenjenih 30 % vseh šoj v območju. Sivih vran je bilo uplenjenih največ v LD Šentjernej (13 % vseh vran v območju).

Ocena stanja populacije

Številčnost šoj naj bi po podatkih I. Geistra (Ali ptice res izginjajo, 1998) v obdobju od leta 1970 do 1990 bila dokaj konstantna, medtem ko naj bi se številčnost sivih vran in srak v Sloveniji povečevala. Ocenjujemo, da se je v zadnjem desetletju v novomeškem LUO številčnost sivih vran povečala, številčnost srak pa zmanjšala. Naraščajoče število sivih vran bo imelo verjetno za posledico povečanje škod v kmetijstvu, katere do sedaj kmetovalci praviloma niso prijavljali. Zaradi zadrževanja sivih vran v urbanih območjih, torej na nelovnih površinah in s tem omejenih možnosti za odstrel sivih vran, poleg tega pa tudi težavnosti njihovega lova v kulturni krajini, ima lov na sive vrane majhen vpliv. Številčnost šoj, ki je odvisna tudi od semenskih obrodov gozdnega drevja niha, vendar prevladuje ocena, da se njihovo število povečuje.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj pri upravljanju s temi vrstami je v ohranjanju teh vrst v številčnosti, ki je potrebna za normalen razvoj populacije in opravljanja svoje vloge v ekosistemu (primarni gnezdilci, sanitarna vloga, raznašanje semen...). Številčnost sivih vran je potrebno vzdrževati v obsegu, da ne bo konfliktna s kmetijstvom. Številčnost sivih vran bi bilo potrebno zmanjšati.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtovan odvzem šoj, srak in sivih vran bo izhajal iz ocen o trendu številčnosti posamezne vrste ter predloga upravljavcev lovišč. Odvzem srake in šoje se bo načrtoval v minimalnem številu, praviloma pa le v obsegu preprečevanja povzročanja škode na človekovem premoženju. Lov sive vrane se bo načrtoval v obsegu, ki bo imel za posledico manjši vpliv te vrste na okolje in človekove interese v njem (kmetijstvo).

Navadni polh

Evidence o ujetih polhah je potrebno voditi od sprejema novega lovskega zakona dalje, ko je le ta bil uvrščen med divjad, katero lahko lovijo le upravljavci lovišč in ostali, ki si pridobijo dovoljenje upravljavca lovišča. V območju je tradicija lova polhov najbolj razširjena na južnem, kraškem delu območja. Lov polhov je intenzivnejši v letih obroda bukve. V letih brez obroda bukve, gre večina polhov na prezimovanje še pred začetkom lovne dobe tako, da sam lov tudi v teh letih ne vpliva pomembno na populacijo polhov. V letih obroda bukve, ko je prirastek polhov velik, pa tudi intenziven lov, zaradi številčnosti polhov, ne pomeni posebnega posega v populacijo. V predelih Suhe krajine, kjer se intenzivno lovi polha vsako leto na istih predelih se kaže, da je številčnost polhov, v kolikor je ustrezno obrodila bukev, vedno velika. V preteklem desetletju je bil evidentiran ulov 3368 polhov, od tega leta 2010 1081 polhov. Dejansko število polhov je nekajkrat večje, saj se večina ujetih polhov ne evidentira. Večina ljudi, ki izvaja polhanje si namreč ne pridobi polharske dovolilnice. Poleg spoštovanja lovne dobe, in ostalih določil predmetne zakonodaje s področja divjadi in lovstva, v prihodnjem desetletju ne načrtujemo številčne omejitve pri lovu polhov, niti ne bomo letno posebej definirali načrta odvzema in dopustnih toleranc za realizacijo. Tako kot za ostale vrste divjadi je potrebno tudi o ujetih polhah voditi evidenco, ki je sestavni del dovolilnic, ki jo prosilci, ki želijo izvajati lov na polha pridobijo od krajevno pristojnega upravljavca lovišča, lahko tudi prek organiziranih polharskih društev.

Rakunasti pes in nutrija

V območju (še) ni zabeležena prisotnost nutrije, medtem ko je bil že v letu 2011 najden poginul rakunasti pes v lovišču Trebnje. Obe vrsti sta tujerodni in invazivni, zato je cilj ob pojavu osebkov obeh vrst v LUO njihova takojšnja odstranitev z redukcijskim odstrelom. V primeru pojava teh vrst, se odstrela teh dveh vrst v lovni dobi številčno niti ne določa z načrti in se ga niti ne omejuje.

2 UVOD

Lovsko upravljavski načrt za I. Novomeško lovsko upravljavsko območje za obdobje 2011 – 2020 na podlagi analiz preteklega upravljanja s populacijami divjadi in njihovim življenjskim okoljem, ocene sedanjega stanja populacij ter presoje naravnega ravnovesja in usklajenosti z okoljem, določa cilje, usmeritve in ukrepe za zagotovitev trajnostnega upravljanja s populacijami divjadi in primerneža življenjskega okolja za prihodnje desetletno obdobje.

V letu 2008 je pričel veljati Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št. 17/2008), ki je med drugim določil, da se dolgoročni načrt lovsko upravljavskega območja in dolgoročni načrt gozdnogospodarskega območja pripravita kot skupen gozdnogospodarski in lovsko upravljavski načrt območja v skladu z zakonom, ki ureja gozdove. Zato je pričujoči načrt za obdobje 2011 – 2020 že drugi dolgoročni načrt za I. Novomeško lovsko upravljavsko območje, ki nadomešča predhodnega za obdobje 2007 – 2016.

Načrt bo v nadaljevanju predstavljal osnovo vsem bodočim letnim načrtom lovsko upravljavskega območja in bo služil kot strategija upravljanja s populacijami divjadi in njenim okoljem v naslednji dekad. Izdelan je na osnovi analiz dogajanj tako v populacijah, kot tudi v njenem življenjskem okolju v preteklem desetletju. Vsi podatki se skladno s predmetno zakonodajo sistematično zbirajo v okviru evidenc lovsko upravljavskega območja in se jih nadgrajuje z dodatnimi raziskovanji s področja divjadi in lovstva. Načrt vključuje tudi novejša ugotovitve s področja upravljanja s populacijami divjadi, prav tako pa upošteva strategije drugih uporabnikov prostora.

Načrt za I. Novomeško lovsko upravljavsko območje za obdobje 2011 – 2020 je izdelan skladno z:

- Zakonom o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št. 16/04, Odločbo US, Ur.l. RS, št. 120/06 ter Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu, Ur.l. RS, št. 17/08),
- Zakonom o gozdovih (Ur.l. RS, št. 30/93) ter Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o gozdovih (Ur.l. RS, št. 76/02 in 110/07),
- Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur.l. RS, št. 91/2010),
- Odlokom o lovsko upravljavskih območjih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l. RS, št. 110/04),
- Odlokom o loviščih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l. RS, št. 128/04),
- Uredbo o določitvi divjadi in lovnih dob (Ur.l. RS, št. 101/04),
- Osnutkom Območnega načrta - Gozdnogospodarski del za Novomeško in Brežiško gozdnogospodarsko območje za obdobje 2011-2020,
- Navodili za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji (izdelana na Oddelku za gozdne živali in lovstvo ZGS in usklajena z lovskimi organizacijami v letu 2011) in
- Predlogo za izdelavo lovsko upravljavskega dela ON (izdelana na Oddelku za gozdne živali in lovstvo ZGS, januar 2011).

Za pogosteje uporabljene izraze so v pričujočem načrtu uporabljene naslednje okrajšave:

- LUO –lovsko upravljavsko območje,
- LD – lovška družina,
- GGO – gozdnogospodarsko območje,
- ZGS – Zavod za gozdove Slovenije,

3 OPIS LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA

3.1 Opis lovsko upravljavskega območja in pomen za upravljanje z divjadjo

Novomeško LUO obsega 105.019 ha površin. Območje leži na JV delu Slovenije.

Najštevilčnejša in za lov najpomembnejša vrsta divjadi v LUO je srnjad, sledita jelenjad in divji prašič. Razen rjavega medveda v območju ni stalno prisotnega volka in risa, tako, da divjad ne predstavlja pomembnega prehranskega vira za zavarovane velike zveri, kot je to primer v sosednjem Kočevsko – Belokranjskem LUO.

Od rastlinojede parkljaste divjadi so v območju najustreznejši življenjski pogoji za srnjad. Njena gostota, v kolikor nanjo sklepamo iz podatkov o odstrelu, je večja kot v sosednjem kočevsko – belokranjskem LUO in manjša kot v posavskem in zasavskem LUO.

Jelenjad v JZ delu območja predstavlja robni del populacije, ki ima jedro v kočevskih gozdovih. Ob zmanjšanju številčnosti jelenjadi na severnem delu Roškega masiva, se je pomembnost jelenjadi v robnem območju povečala. Jelenjad v preostalem območju se pojavlja predvsem v skupinah. Jelenjad tega dela LUO predstavlja potencialen selitveni koridor med populacijo jelenjadi Roškega masiva in jelenjadjo severne Slovenije, kjer je zaradi avtoceste eden redkih možnih prehodov za jelenjad preko Trojan.

V kolikor tudi na gostoto divjih prašičev sklepamo iz gostote odvzema, je le ta nekoliko manjša, oziroma blizu slovenskega povprečja. Na gostoto in trend številčnosti divjih prašičev imajo velik vpliv sosednja LUO in obratno. Predvsem v severni in vzhodni del LUO pogosteje prehajajo divji prašiči iz sosednjih LUO, kjer je njihova gostota večja. Upoštevajoč mejo s sosednjo R Hrvaško pa obstaja možnost, da bi se s te države prek divjih prašičev v Slovenijo prenesla klasična prašičja kuga. V tem primeru bi uspešnost ustavitve širjenja te bolezni v območju lahko pomembno vplivala na populacijo divjih prašičev sosednjih območjih.

Ostale vrste divjadi – predvsem mala divjad in ostale vrste (predvsem malih) zveri, ki so prisotne v območju, v slovenskem merilu nimajo posebnega pomena. Poseben pomen bi imele v primeru, da bi bili v območju habitati, ki bi bili posebej ustrezni ali drugače posebni, upoštevajoč pri tem še posamezno vrsto divjadi. Ker pa je v območju »prisotna Slovenija v malem«, z izjemo manjkajočega alpskega območja, bi lahko zapisali, da je posebnost območja v njegovi povprečnosti. To povprečnost pa pogojuje krajina, v kateri so poleg strnjenih kompleksov gozdov, mozaično z gozdom prepletene poljedelske in travniške površine, na južnih pobočjih pa vinogradniške površine.

Slika 1: Položaj I. Novomeškega lovsko upravljavskega območja v Sloveniji

3.2 Krajinsko ekološke značilnosti lovsko upravljavskega območja

Večina LUO leži v kolinskem pasu, s prevladujočo nadmorsko višino do 500 m. Prevladujejo naravni gozdovi listavcev, katerim je skupinsko do sestojno primešana predvsem smreka. Zemljišča so pretežno v zasebni lasti, večja državna posest je na območju strnjenih gozdov GGE Brezova reber in GGE Radoha. Od večjih strnjenih kompleksov gozdov velja omeniti še območje Gorjancev in Kremenjaka. V ostalih predelih se mozaično prepletajo gozdne in kmetijske površine z naselji. Ravninska, predvsem kmetijska območja, ki so pomembna za malo divjad, so na ravninah nižjega toka reke Krke ter Mirnski in Trebanjski kotlini. Največji vodotok, ki deli LUO na dva dela je reka Krka, katero pa srnjad, jelenjad in divji prašiči pogosto prehajajo. Drugo, le deloma prehodno, v okolje umeščeno umetno oviro predstavlja avtocesta Ljubljana - Obrežje.

Po podatkih Geodetske uprave RS je gozdnatost LUO (seštevek površin parcel, ki so v katastru vodene kot gozd) 51.59 %, kar predstavlja 53.537 ha gozdov. Po podatkih Zavoda za gozdove Slovenije je gozdnatost obravnavanega območja bistveno večja (upoštevane so površine, katere so v naravi porasle z gozdom). Po podatkih načrtov gozdnogospodarskih enot je gozdnatost LUO 55 %. Kot je bilo omenjeno že v prejšnjem poglavju je strnjenih velikih gozdnih kompleksov malo. Gozdovi v območju poraščajo za kmetijsko rabo manj primerne lege in tla (večji nagibi, skalovitost). Razdrobljena gozdna matica, med katero se nahajajo kmetijske površine, z obsežnim gozdnim robom, predvsem zaradi dobro ohranjenih z drevjem in grmovjem poraslih obmejnikov (ki v katastru praviloma niso vodeni kot gozd) nudi ugodne življenjske pogoje celi paleti živalskih vrst, od ptic do srnjadi.

V območju prevladuje združba hrastovo – bukovih gozdov (41 %), na katerih se zaradi načinov gospodarjenja močneje uveljavlja bukev. V višjih legah prevladuje združba bukovih gozdov (34 %). V nižinskih legah prevladujejo rastišča hrastovo gabrovih gozdov (21 %).

Drevesna sestava gozdov je ohranjena na 72 % površine gozdov, spremenjena na 22 %, močno spremenjena na 3 % in izmenjana na 1 % površine gozdov.

Gozdovi so z gozdnimi cestami dobro odprti, kar po eni strani omogoča boljše pogoje za izvajanje lova, po drugi pa vpliva na povečan nemir v gozdovih. Rekreativna v povezavi z nenadzorovanimi (prostimi) psi lokalnih prebivalcev predstavljajo največjo motnjo za živalstvo območja.

Po podatkih Geodetske uprave RS (seštevek površine parcel z določeno rabo) 15 % območja pokrivajo njive, 17 % travniki, 5,6 % pašniki, 2 % vinogradi, 0,33 % urbane površine 0,04 % sadovnjaki in gozdovi 51 %. Ocenjujemo, da je dejansko v naravi, v primerjavi s podatki katastra, večji delež gozdov, manj njiv, katerih del se je spremenil v travnike ter tudi manj pašnikov, ki bi služili za pašo živine. Določen del pašnikov se je že zarasel z gozdom, del pa je še v procesu zaraščanja. Od poljedelskih kultur prevladujejo predvsem koruza in pšenica, okopavin je manj. Obseg poljedelskih površin v nižinskem – ravninskem delu se v prihodnosti verjetno ne bo spreminjal. Zaradi razdrobljene strukture posesti zemljišč so kulture oz. rabe zemljišč mozaično razporejene, kar je z vidika življenjskih pogojev živalskega sveta ugodno. Večji problemi lahko zaradi škod od divjih prašičev nastanejo na predelih, kjer je veliko površinsko posejana koruza. Preprečevanje škod (odstrel in odganjanje) je na teh lokacijah – takrat ko prašiči pridejo v koroza, praktično nemogoče.

Na JV predelu območja, kjer prevladuje kraški svet (matična podlaga je apnenec) je zaradi vodoprepustnih tal površinskih vodotokov malo. Največji je reka Krka, v katero se izliva večina manjših potokov, pretežnega dela območja. Severni del območja spada v izlivno območje reke Save, v katero se večina potokov steka preko reke Mirne.

Upoštevaloč vodne razmere lahko LUO v grobem razdelimo na dva dela. Predel katerega na severu omejuje Veliki Gaber, Mirna peč in od tu proti Vahti, v katerem prevladuje geološka podlaga belega in sivoga plastnatega apnenca z redkimi plastmi dolomita, je razen redkih potokov in reke Krke reven s površinskimi vodami. Divjad, ki je vezana na vodo, je zato močno lokalno pogojena. Za divje prašiče in jelenjad so zlasti v sušnih polenih mesecih kaluže in ostala manjša vodna telesa v tem predelu velikega pomena. V ostalem predelu območja, kjer prevladuje za vodo nepropustna matična podlaga - dolomit in laporji, pa so vodne razmere (gostejša mreža površinsko tekočih voda – potokov) za živalski svet ugodnejše.

Večjih mokrišč ali močvirij v območju ni. V nižinskih predelih, kjer so se nekoč razlivala vode ob večjih deževjih, ter tudi nekaj časa obdržale, zaradi izvedenih hidromelioracij izrazitih vlažnih habitatov ni. Nekaj manjših vlažnejših biotopov lahko najdemo na glineno - ilovnatih nanosih ob reki Mirni in spodnjem delu toka reke Krke.

Bregovi potokov in rek Krke ter Mirne imajo z drevjem in grmovjem obrasle bregove, vendar je zaradi kmetijstva (na teh območjih so najrodovitnejša kmetijska tla), pas drevja in grmovja ozek. Na eni strani ima to za posledico večje vznemirjanje tu živčih ptic, zaradi dejavnosti na kmetijskih površinah, kar je neugodno zlasti v času gnezdenja. Uspeh gnezdenja je v ožjih obvodnih pasovih manjši tudi zaradi naravnih plenilcev. Ozki obrežni pasovi predstavljajo t.i. ekološko past za tu valeče vrste, saj plenilci na majhnem, omejenem območju lažje pridejo do plena.

Na kakovost vode obravnavanega območja vpliva največ kmetijstvo in gospodinjstva (odplake). Industrija ima pomemben negativen vpliv samo v predelu Novega mesta. Glede na podatke zadnjih let, naj bi se kvaliteta voda, v kolikor na to sklepamo na podlagi meritev čistosti reke Krke, izboljševala. Na to imajo nedvomno vpliv nove čistilne naprave, ter verjetno tudi ukrepi v kmetijstvu. Z doslednim upoštevanjem predpisov s področja kmetijstva (načini in dovoljene količine gnojenja ter škropiv) bi se to stanje še izboljšalo. Na vrste, ki so uvrščene med divjad, kakovost vodotokov nima pomembnega vpliva. Večji, ob tem pa verjetno ne tako pomemben vpliv, kot je bilo to mišljeno v preteklosti, ima na divjad uporaba pesticidov v kmetijstvu.

Ožje ekološke enote v smislu skupin lovišč znotraj LUO, v katerih obstajajo za divjad razmeroma enovite življenjske razmere, je v Novomeškem LUO praktično nemogoče izločiti. Če v primeru, da bi za posamezno vrsto divjadi določali ekološke enote, bi bil za to okvir lovišča prevelik. V posameznih loviščih namreč del lovišča zaradi rabe prostora in strukture rabe tal, bolj ustreza eni vrsti divjadi, drug del pa drugi. Pri obravnavi posameznih vrst divjadi bodo sicer nekatere analize in usmeritve narejene ločeno za posamezne skupine lovišč, za katere se ugotavlja podobno stanje posamezne vrste divjadi, ali določa ista usmeritev, ki so v določeni meri, ne pa izključno, rezultat življenjskega okolja za to divjad, vendar tega ni mogoče nekritično definirati kot ekološko enoto.

3.3 Lovišča v lovsko upravljavskem območju

Novomeško LUO z obsegom 105.019 ha površin v pretežni meri leži v Novomeškem gozdnogospodarskem območju (GGO). Lovišča Mirna, Trebelno, Šentrupert, Mokronog, Tržišče in Šentjanž ležijo v celoti v Brežiškem GGO, lovišči Škocjan in Šentjerneji pa v obeh GGO. Manjši del lovišč Velika Loka in Veliki Gaber

segata v Ljubljansko GGO. Lovišča Novomeškega LUO, s katerimi upravlja 21 lovskih družin so združena v Območno združenje upravljavcev lovišč Novomeškega LUO.

Ob izdelavi dolgoročnega lovsko upravljavskega načrta leta 2006 se je na podlagi določil Pravilnika o vsebini in načinu vodenja katastra lovsko upravljavskih območij, lovišč in lovišč s posebnim namenom (Ur.l. RS, št. 8/05) na novo določilo lovne in nelovne površine v območju. V primerjavi s prejšnjim katastrom lovišč se je na novo izločilo še 1.309 ha nelovnih površin v območju. Od skupne površine območja sedaj znaša lovna površina 97.678 ha, kar predstavlja 93 % površine območja. Iz lovni površin nismo izvzeli primestne površine v lovišču Novo mesto, na predelu Mestnih njiv, Brezovice in Bučne vasi, ki so sicer že skoraj zagrajene zaradi avtoceste in obvoznice, ter obdane na eni strani z mestom. Zaradi preprečitve prenamnožitve srnjadi in pojava temu sledečih posledic, ter zaradi izvajanja potrebnega odstrela ostale divjadi (npr. lisice), je za ta prostor bilo potrebno zagotoviti, da se bodo potrebni ukrepi izvajali. V primeru, da bi to območje opredelili kot nelovno površino, bi glede upravljanja z divjadjo nastopile težave, saj ni vzpostavljen sistem in določen izvajalec za izvedbo potrebnih lovskih ukrepov.

Preglednica 1: Lovišča v lovsko upravljavskem območju

ŠIFRA LOVIŠČA	IME LOVIŠČA	SKUPNA POVRŠINA (ha)	LOVNA POVRŠINA (ha)	DELEŽ GOZDA (%)
0101	VELIKI GABER	4.126	3.896	57
0102	VELIKA LOKA	3.955	3.684	54
0103	PLEŠIVICA	9.094	8.751	57
0104	DOBRNIČ	4.238	4.087	58
0105	TREBNJE	5.490	4.894	51
0106	MIRNA	3.689	3.432	60
0107	ŠENTRUPERT	4.811	4.399	53
0108	ŠENTJANŽ	3.933	3.695	62
0109	NOVO MESTO	6.590	5.677	60
0110	MIRNA PEČ	4.678	4.333	52
0111	TREBELNO	4.089	3.962	63
0112	MOKRONOG	3.171	2.946	57
0113	TRŽIŠČE	4.698	4.428	57
0114	OTOČEC	5.500	4.901	41
0115	ŠKOCJAN	5.099	4.756	38
0116	TOPLICE	6.710	6.416	65
0117	PADEŽ	6.651	6.028	68
0118	GORJANCI	5.887	5.530	51
0119	BRUSNICE	3.523	3.331	61
0120	OREHOVICA	2.747	2.630	50
0121	ŠENTJERNEJ	6.340	5.902	39
SKUPAJ		105.019	97.678	55

Slika 2: Lovišča v I. Novomeškem lovsko upravljavskem območju

3.4 Lovišča v upravni organiziranosti lovsko upravljavskega območja

Lovišča v območju se raztezajo prek treh upravnih enot ter pokrivajo deloma ali v celoti 12 občin. Večji del LUO leži v Novomeškem gozdno gospodarskem območju, ok. 1/3 v Brežiškem ter le manjši del v Ljubljanskem GGO.

Preglednica 2: Lovišča v upravni organiziranosti v lovsko upravljavskem območju

ŠIFRA LOVIŠČA	NAZIV LOVIŠČA	UPRAVNA ENOTA	OBČINA (1)	GOZDNO GOSPODARSKO OBMOČJE (2)
0101	VELIKI GABER	Trebnje	TR, IG, LI	NM, LJ
0102	VELIKA LOKA	Trebnje	TR, LI, IG	NM, LJ
0103	PLEŠIVICA	Novo mesto	ŽBK, DT	NM
0104	DOBRNIČ	Trebnje	TR	NM
0105	TREBNJE	Trebnje	TR, MT	NM, BR
0106	MIRNA	Trebnje	TR, LI, ŠE	BR, NM
0107	ŠENTRUPERT	Trebnje	TR, SE, LI, ŠE	BR
0108	ŠENTJANŽ	Sevnica	SE, LI, ŠE	BR
0109	NOVO MESTO	Novo mesto	NM, MP, DT, ŽBK, STR	NM
0110	MIRNA PEČ	Trebnje	MP, NM	NM
0111	TREBELNO	Trebnje	TR, MT	BR
0112	MOKRONOG	Trebnje	MT, ŠE, SE	BR
0113	TRŽIŠČE	Sevnica	SE, ŠT, MT, ŠK	BR
0114	OTOČEC	Novo mesto	NM, ŠNT	NM
0115	ŠKOCJAN	Novo mesto	ŠK, ŠT, ŠNT	NM, BR
0116	TOPLICE	Novo mesto	DT, NM, STR	NM
0117	PADEŽ	Novo mesto	NM	NM
0118	GORJANCI	Novo mesto	NM	NM
0119	BRUSNICE	Novo mesto	NM, ŠNT	NM
0120	OREHOVICA	Novo mesto	ŠŠNT	NM
0121	ŠENTJERNEJ	Novo mesto	ŠNT, KO	NM, BR

(1) TR- Trebnje, IG- Ivančna Gorica, LI- Litija, ŽBK- Žužemberk, DT- Dolenjske Toplice, MP- Mirna peč, SE- Sevnica, NM- Novo mesto, SK- Škocjan, MT- Mokronog Trebelno, ŠE- Šentrupert, STR- Straža, ŠNT- Šentjernej, KO- Kostanjevica, ŠT- Šmarješke Toplice

(2) NM- Novomeško, LJ- Ljubljansko, BR- Brežiško

3.5 Obore

V območju je evidentiranih 15 obor za rejo divjadi. Poleg damjaka se v posameznih oborah nahajajo še divji prašič, muflon in navadni jelen.

Od domorodnih živalskih vrst, ki so opredeljene kot divjad, se v zadnjem obdobju v oborah za rejo divjadi pogosteje redi navadnega jelena in divjega prašiča. Predvsem pri divjem prašiču obstaja možnost, da le ti preidejo v prosto naravo, ter jo gensko »onesnažijo«. V oborah živenci divji prašiči so namreč lahko že križani z domačim prašičem, prav tako pa nekateri rejci verjetno domače prašiče namenoma pariyo z divjimi. V Novomeškem LUO so se v preteklem desetletju v prosti naravi že pojavili divji prašiči, ki so izvirali iz obor.

Zakon o ohranjanju narave v 21. in 22. členu določa pogoje za postavitev obore, namenjene gojitvi – reji divjih živali. Fizična ali pravna oseba, ki namerava gojiti živali v obori mora za to pridobiti ustrezna dovoljenja s področja varstva okolja in urejanja prostora. Gojitev živali in označitev mora potekati na način, ki ga predpisuje predmetna zakonodaja s področja živinoreje in veterine. Lastnik gojenih živali mora skrbeti, da živali ne uidejo iz obor. V primeru pobega mora lastnik takoj obvestiti lovsko inšpekcijo, pristojnega upravljavca lovišča in Zavod za gozdove Slovenije. Tudi upravljavec lovišča v primeru, ko opazi pobeg živali iz obore o tem obvesti lovsko inšpekcijo, ZGS in lastnika obore. Za škodo, ki jo povzročijo pobegle živali, odgovarja lastnik ne glede na krivdo. V primeru, da se gojene živali pojavijo v prosti naravi, ima lastnik osem dni časa, da jih odlovi in jih spravi nazaj v ograjeno površino, sicer se pobegle živali štejejo za prosto živečo divjad. O nadaljnjem ravnanju s pobeglo divjadjo odloča Zavod v skladu s strokovnimi usmeritvami iz načrtov LUO, ter v dogovoru z upravljavci lovišč in lovsko inšpekcijo. Avtohtone vrste, ki po navedenem roku

ostanejo zunaj obore, upravljavec praviloma lovi skladno s potrjenim načrtom lovišča in predpisanimi lovnimi dobami, enako velja tudi za alohtone vrste, ki so v okolici obore predmet upravljanja, medtem ko je alohtone vrste v območju upravjavca(ev), kjer se z njimi ne upravlja, potrebno čimprej izločiti iz naravnega okolja neglede na lovno dobo, o čemer odloča na predlog ZGS lovška inšpekcija z izdajo potrebnih dovoljenj. Enako velja tudi za vse osebkve vrst gojene divjadi, ki so pobegnile iz obore in kažejo atipično obnašanje, ki ni prilagojeno na naravno okolje (približevanje naseljem, ljudem ...). Po prenehanju gojenja divjadi v obori, je investitor dolžan v roku 6 mesecev odstraniti ograjo, sanirati morebitne poškodbe na površini, ki je bila ograjena in obvestiti krajevno pristojnega delavca Zavoda za gozdove Slovenije.

Preglednica 3: Seznam obor v lovsko upravljavskem območju

Zap. št.	KRAJEVNO IME	LOVIŠČE	POVRŠINA (ha)	VRSTA DIVJADI	OPOMBE
1	Budgenjska luža	Plešivica	1	divji prašič	
2	Mali Cirknik	Tržišče	1	navadni jelen	
3	Korita	Dobrnič	4	damjak	
4	Ševnica	Trebnje	7	navadni jelen, damjak	
5	Škrjanče	Padež	37	damjak, muflon, d. prašič	
6	Požarče	Šentjanž	2	navadni jelen	
7	Murence	Šentjanž	0,5	damjak	
8	Zdevno	Šentjanž	1,5	damjak	
9	Drečji vrh	Mokronog	0,5	navadni jelen	
10	Trebelno	Trebelno	0,5	damjak	
11	Debenc	Mirna	0,5	damjak	
12	Gomila	Mirna	0,5	damjak	
13	Prelesje	Šentrupert	0,2	damjak	
14	Šahovec	Dobrnič	1	damjak	
15	Cikava	Trebelno	7	navadni jelen, damjak, divji prašič	3 obore

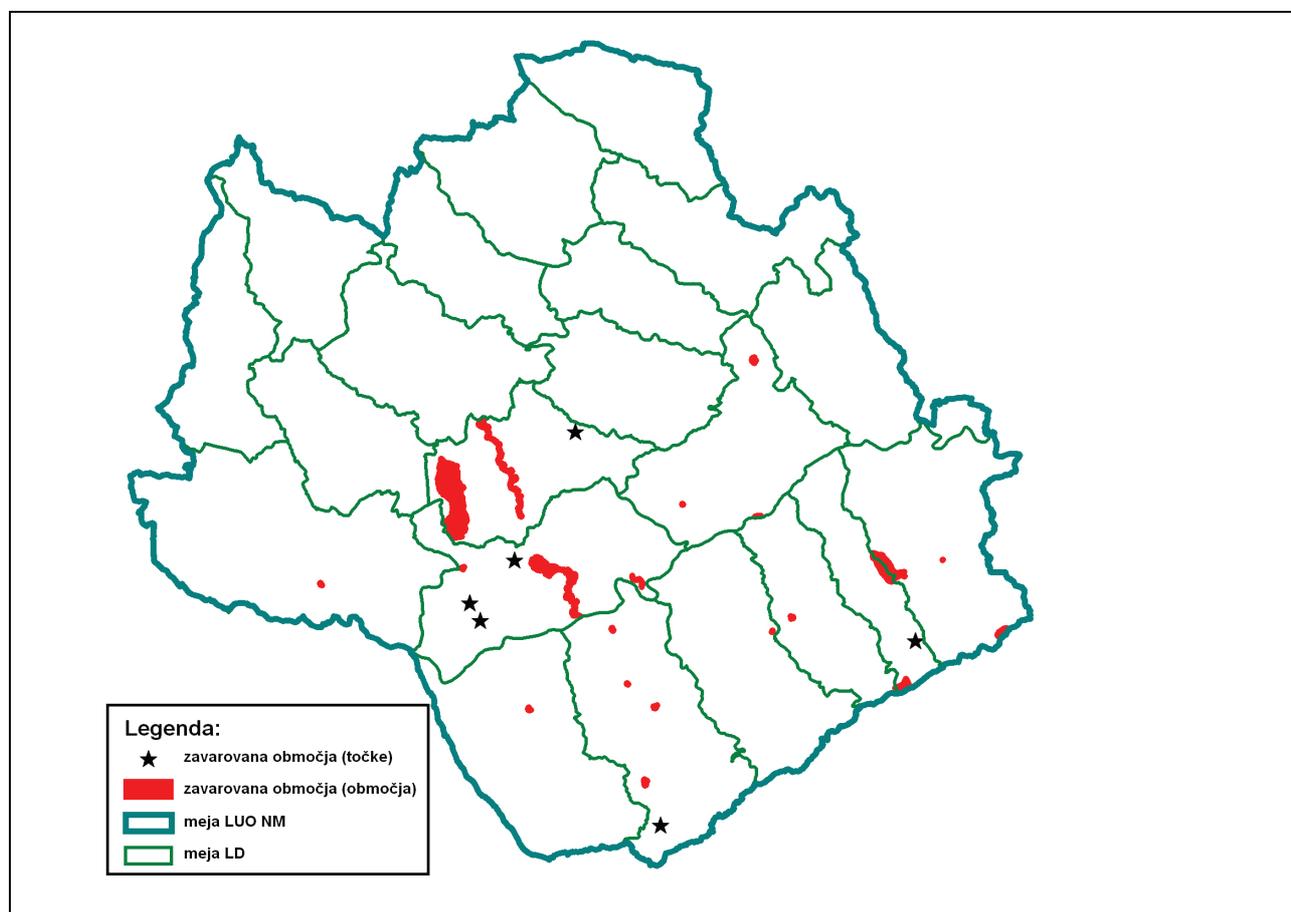
4 ZAVAROVANA OBMOČJA, NARAVNE VREDNOTE, EKOLOŠKO POMEMBNA OBMOČJA IN POSEBNA VARSTVENA OBMOČJA (NATURA 2000) V LOVSKO UPRAVLJAVSKEM OBMOČJU

4.1 Zavarovana območja

Zavarovana območja so ožja ali širša območja narave, za katere je vlada ali pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti ali skupaj vlada in pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti sprejel akt o zavarovanju (55. člen ZON). Ožja zavarovana območja so naravni spomenik, naravni rezervat in strogi naravni rezervat. Širša zavarovana območja so narodni, regijski in krajinski park.

Na zavarovanih območjih je potrebno, v skladu s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov na varovana območja, za posege izvesti presojo sprejemljivosti posegov v naravo.

Seznam vseh zavarovanih območij v LUO in njihovi varstveni režimi, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so v Prilogi 7.2 Zavarovana območja z varstvenimi režimi. Vsa zavarovana območja so prikazana tudi v naravovarstvenem atlasu (ZO – Zavarovana območja) na internetni povezavi <http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=ZO@ZRSVN>.

Slika 3: Zavarovana območja v lovsko upravljavskem območju

4.2 Naravne vrednote

Naravna vrednota je poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vredni pojav, sestavina oziroma del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. Zlasti so to geološki pojavi, minerali, fosili ter njihova nahajališča, površinski in podzemni kraški pojavi, podzemne jame, soteske in tesni ter drugi geomorfološki pojavi, ledeniki in oblike ledeniškega delovanja, izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, rastlinske in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava. Naravne vrednote obsegajo vso naravno dediščino na območju Republike Slovenije (4. člen ZON).

Splošne varstvene usmeritve

Posegi in dejavnosti zunaj naravnih vrednot, na območju vpliva na naravno vrednoto se izvajajo tako, da vpliv posega ali dejavnosti ne povzroči uničenja ali bistvene spremembe lastnosti, zaradi katerih je bil del narave opredeljen za naravno vrednoto, ali uničenja naravne vrednote (6. člen Uredbe o zvrsteh naravnih vrednot).

Za potrebe priprave načrtov rabe naravnih dobrin se območje vpliva na naravno vrednoto opredeli glede na nameravani poseg ali dejavnost na podlagi naslednjih izhodišč:

- za hidrološko naravno vrednoto je območje vpliva na naravno vrednoto območje porečja ali dela porečja, v katerem se naravna vrednota nahaja,
- za podzemno geomorfološko naravno vrednoto je območje vpliva na naravno vrednoto površje nad podzemno jamo ter, če je naravna vrednota vodna podzemna jama, porečje voda, ki tečejo v podzemno jamo,
- za naravne vrednote drugih zvrsti je območje vpliva na naravno vrednoto območje, v katerem vplivi posegov in dejavnosti človeka lahko ogrozijo tiste lastnosti, zaradi katerih je bil del narave opredeljen za naravno vrednoto: za geomorfološke in geološke naravne vrednote je to zlasti njihova stabilnost, za botanične, zoološke, ekosistemske in drevesne naravne vrednote je to zlasti kvaliteta habitatov rastlin in živali.
- Naravno vrednoto se lahko uredi za obisk javnosti z nadelavo poti, razgledišč, počivališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno, vendar tako, da se bistveno ne spremenijo lastnosti naravne vrednote. Naravno vrednoto ali njen del, ki je posebej občutljiv na fizične učinke hoje, ki jih povzročijo obiskovalci, se uredi tako, da se onemogoči ogrožanje naravne vrednote.

Podrobnejše varstvene usmeritve

Površinske geomorfološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, (npr. lovske preže) naj se na območju naravne vrednote ne izvaja. Izjema so obsežnejše (velike) naravne vrednote označene z »V«, kjer naj se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti umeščajo nujno potrebni objekti tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje.
- Zemeljska dela (izravnavanje, poglobljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) **naj se na naravni vrednoti ne izvaja**. Izjema so naravne vrednote označene z »V«, kjer naj se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti dela izvajajo na tak način, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Odpadkov in drugega materiala naj se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Na naravni vrednoti se lahko izvaja takšne športne in rekreacijske aktivnosti, zaradi katerih se bistveno ne spreminjajo fizične lastnosti naravne vrednote (npr. z obsežnim odstranjevanjem skal, pritrtjevanjem klinov, jeklenih vrvi in podobnim).
- **Vegetacijo na naravni vrednoti se lahko odstrani le v primeru**, da se s tem omogoči dostop, izboljša vidnost ali prepreči vpliv rastlinstva na vrednoto.

Podzemeljske geomorfološke naravne vrednote

- Sigastih tvorb in drugega jamskega inventarja se ne poškoduje, uničuje, odstranjuje, odnaša.
- Tekočih odpadkov se ne odvaja v jamo in se jih ne izliva v jami.
- V jamo se ne vnaša organskih snovi.

Na površju nad znanimi rovi jame, v vplivnem območju ponornic:

- Gradnja objektov (tudi lovskih objektov) se ne izvaja, zemeljsko površje se ne spreminja.
- Vibracij zaradi eksplozij ali iz drugih virov se ne povzročajo.
- Vegetacijsko odejo, vključno z njenim odstranjevanjem, se spreminja le v takšnem obsegu, da se ne ali bistveno ne spremenijo kakovostne (kemične) in količinske lastnosti pronicajoče vode.
- Ne slabša se kvalitete vod, ki tečejo v jamo. Uporablja naj se biološko razgradljiva olja. Onemogoči naj se vnos soli v vodne biotope.

V jamskem vhodu in njegovi neposredni okolici:

- Enostavne objekte (tudi lovske objekte), ki nimajo vsebinske povezave z naravno vrednoto, se namešča v takšni oddaljenosti, da se vidna podoba jamskega vhoda ohranja nespremenjena.
- V vegetacijsko združbo v jamskem vhodu se ne posega s fizičnim uničevanjem, spreminjanjem vrstne sestave ipd. Obseg odstranitve vegetacije sme biti tolikšen, da se ohranijo obstoječe lastnosti mikroklimi v jamskem vhodu in jami.

- Umeščanje krmišč in solnic naj bo na takšni oddaljenosti od jamskih vhodov, da ne prihaja do neposrednega vnosa soli in organskih snovi v jame.

Za vse jame s statusom naravna vrednota veljajo omejitve, ki so podane z Zakonom o varstvu podzemnih jam (Uradni list RS, št. 2/04). Varstveni režim je določen v 18. in 19. členu, obisk je določen v 14., 15., 16. in 17. členu, gradnja objektov je določena v 21. in 22. členu Zakona o varstvu podzemnih jam.

V letu 2006 je bil sprejet Pravilnik o sporočanju podatkov o podzemnih jamah (Uradni list RS, št. 120/06), katerega namen je zbiranje in izpopolnjevanje podatkov o jamah. V 8. členu omenjenega Pravilnika je opredeljen obseg sporočanja popolnejšega podatka za že znano jamo, vključno z natančnejšo določitvijo lege vhoda v že znano jamo. V kolikor razpolagate s takšnimi podatki jih sporočite Inštitutu za raziskovanje krasa Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU.

Geološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹.
- Zemeljska dela (izravnavanje, poglobljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) naj se na naravni vrednoti ne izvaja. Izjema so naravne vrednote označene z »V«, kjer naj se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti dela izvajajo na tak način, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Delov naravne vrednote se ne lomi, razbija, odkopava ali odnaša v takem obsegu, da se uniči nahajališče oziroma okrni lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto.
- Z namenom preprečitve erozije, neugodnega delovanja atmosferilij in vegetacije se naravno vrednoto lahko fizično zaščiti (prekrije), odstrani vegetacijo in podobno.

Hidrološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹.
- Ne slabša se kvalitete vode. Uporablja naj se biološko razgradljiva olja.
- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad, morebitne obstoječe solnice in krmišča pa naj se z naravne vrednote odstrani.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- V obrežno vegetacijo se posega s sekanjem, obsekavanjem, redčenjem, zasajanjem, tako da se bistveno ne spremenijo fizikalne lastnosti obrežja.

Botanične naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹.
- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad, morebitne obstoječe solnice in krmišča pa naj se z naravne vrednote odstrani.
- Združbo rastišča se spreminja z izkrčenjem gozda oziroma posameznih dreves, s pogozditvijo, oranjem in podobno, le toliko, da se bistveno ne spremenijo življenjske razmere na rastišču.
- Rastlin se ne požiga, nabira, izkoreninja, lomi ali drugače poškoduje ali uničuje.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z vnašanjem rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
- Na naravni vrednoti se ne uporablja kemičnih sredstev za uničevanje živali in rastlin.
- Na naravni vrednoti, kjer se rastišče vzdržuje s tradicionalno kmetijsko rabo, se upošteva zlasti naslednje usmeritve: način in količina gnojenja se ne spreminjata glede na tradicionalen način gnojenja, na rastišča se ne vnaša mineralnih gnojil, pri času košnje se upošteva življenjski cikel rastlin, po možnosti se kosi po semenitvi.

Zoološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹.

- Posege, dejavnosti in aktivnosti na naravni vrednoti se izvaja tako, da se način in čas opravljanja posegov, dejavnosti in aktivnosti kar najbolj prilagodita življenjskim ciklom živalim; posege, dejavnosti in aktivnosti se izvaja v času, ki ne sovpađa z obdobji, ko živali potrebujejo mir, npr. sekanje grmišč se opravlja izven obdobja gnezdenja ptic, gozdarska in druga opravila, ki lahko uničijo gnezda ali mladiče, se opravljajo po gnezdenju ali poleganju mladičev in na način, da se živali lahko umaknejo.
- Živali se ne vznemirja, preganja, nabira, zastruplja ali drugače uničuje.
- Sestave zoocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali tujerodnih vrst.
- Odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje naj se izvaja le v takem obsegu, da ne bo negativnega vpliva na naravno vrednoto.
- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad, morebitne obstoječe solnice in krmišča pa naj se z naravne vrednote odstrani.
- Eksploziji ali drugih dejanj, ki povzročajo močan hrup ali vibracije, se ne izvaja.
- Rekreatijske in športne aktivnosti se preusmerja na spoznavanje in doživljanje narave.

Ekosistemske naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹.
- Odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, spreminjanje vodnih razmer (npr. osuševanje, poplavitve), spreminjanje temperature vode, spreminjanje kislosti oziroma alkalnosti tal, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje, vključno z odlaganjem odpadnih materialov naj se izvaja le v takem obsegu, da ne bo negativnega vpliva na naravno vrednoto.
- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad, morebitne obstoječe solnice in krmišča pa naj se z naravne vrednote postopoma odstrani oziroma premesti na primernejše lokacije izven območja naravne vrednote.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali in rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
- Na naravno vrednoto se ne vnaša gensko spremenjenih organizmov.
- Na naravni vrednoti, kjer se habitat vzdržuje s tradicionalno kmetijsko rabo, se upošteva zlasti naslednje usmeritve: način in količina gnojenja se ne spreminjata glede na tradicionalen način gnojenja, na naravno vrednoto se ne vnaša mineralnih gnojil, pri času košnje se upošteva življenjski cikel rastlin in živali, po možnosti se kosi po semenitvi.
- Številčnost rastlinojede divjadi in divjega prašiča se ohranja na nivoju, ki še omogoča naravno pomlajevanje gozdnega ekosistema in trajnost predvsem biotopske funkcije in funkcije varstva naravnih vrednot in biotske pestrosti.
- Za vsa mokrišča velja usmeritev, da se po mokriščih ne hodi izven urejenih poti, na območjih naj se ne umešča lovskih stez ter druge lovske infrastrukture.

Za kale in druge vodne površine veljajo naslednje usmeritve:

- Kali se vzdržujejo na način, ki ohranja biotsko pestrost. Kali se obnavljajo le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali, to je predvsem pozno jeseni ali pozimi. Če je kal suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti.
- Pri obnovi se ohranijo položne brežine kala, da se bodo vanj lahko naselile rastline in živali.
- Pri obnovi kalov naj se v čim večji uporablja naravne materiale.
- V kale se ne vnaša tujerodnih rastlin in živali.
- Na območju vpliva na kale se ohranja vegetacija in druge naravne lastnosti, ki omogočajo povezavo sistema kalov v mrežo.

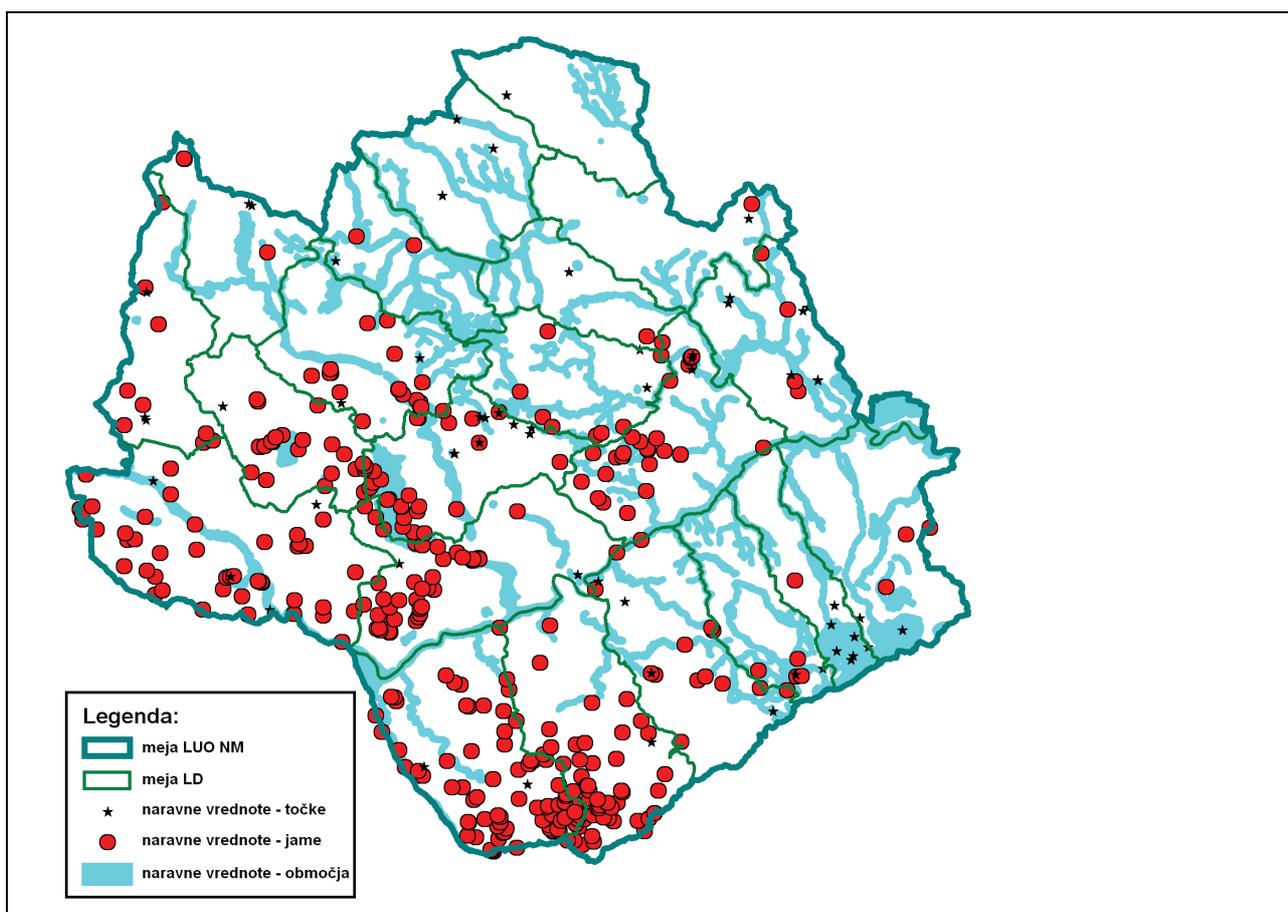
Drevesne naravne vrednote

- Vej, debel, drevesne skorje in korenin se ne lomi, seka, obsekava ali drugače poškoduje, razen če gre za sanacijske ukrepe na drevesu.
- Življenjske razmere na rastišču se ohranja nespremenjene, zato se ne odstranjuje zemlje, razkriva korenin, zasipava debla ali rastišča oz površine nad koreninami, s hojo, vožnjo ali kako drugače ne tepta tal, ne poplavlja rastišča, spreminja višine podtalnice, kislosti oziroma alkalnosti tal, spušča škodljivih tekočin ali plinastih snovi na rastišče ter ne odlaga odpadkov.

¹ Lovski objekti naj se ne gradijo na točkovnih naravnih vrednotah, na območjih naravnih vrednot, ki niso označene z »V« pa naj bodo umeščene le izjemoma (tam kjer res ni druge možnosti). Pri tem naj se ne spreminja in uničuje lastnosti zaradi katerih so bili naravni pojavi razglašeni za naravne vrednote.

- Podlago na rastišču naj se ne utrjuje, če ni druge možnosti je potrebno omogočiti zadostno zračnost in vodoprepustnost tal nad koreninskim sistemom.
- Na rastišče naj se ne postavlja objektov ali naprav.
- Na deblo, korenine in veje dreves se ne obeša, pritrjuje ali postavlja tujih teles, kot so plakati, obvestila, svetilke, nosilci žičnih vodov, table, omarice, antene in podobno. Na drevesne naravne vrednote naj se ne pritrjuje lovskih prež.
- Na območju habitusa drevesa (dve dolžini krošnje) naj se ne postavlja krmišč in solnic. Morebitne solnice in krmišča v neposredni bližini drevesne naravne vrednote naj se premesti na primernejše lokacije izven območja vpliva na naravno vrednoto.

Seznam vseh naravnih vrednot v LUO in morebitne konkretne usmeritve, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so v Prilogi 7.2 Naravne vrednote z varstvenimi režimi. Vse naravne vrednote, za katere je potrebno upoštevati splošne in podrobnejše varstvene usmeritve so prikazane v naravovarstvenem atlasu (NV – Naravne vrednote) na internetni povezavi: <http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=Nv@ZRSVN>.

Slika 4: Naravne vrednote v lovsko upravljavskem območju

4.3 Ekološko pomembna območja

Ekološko pomembno območje (v nadaljevanju: EPO) je območje habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti (32. člen ZON). So prepoznana kot biotsko najpomembnejša območja. Na teh območjih se z blagim varstvenim režimom, zlasti z usmeritvami za načrtovanje rabe prostora in naravnih dobrin ter izvajanja spodbujevalnih ukrepov zagotavlja ugodno stanje habitatov in vrst. Ekološko pomembna območja zagotavljajo širše ohranjanje biotske raznovrstnosti na obsežnih površinah, povezanost območij Natura 2000 in zagotavljanje tamponskih con okoli njih.

Splošne varstvene usmeritve

Na ekološko pomembnih območjih, ki niso tudi posebna varstvena območja, so vsi posegi in dejavnosti možne, načrtuje pa se jih tako, da se v čim večji možni meri ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst, njihova kvaliteta ter povezanost habitatov populacij in omogoča ponovno povezanost, če bi bila le-ta z načrtovanim posegom ali dejavnostjo prekinjena.

- Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.
- **Solnice za divjad** se ne smejo nameščati na način, ki omogoča vnos soli v mokrišča in druge vodne površine. **Solnica je lahko nameščena v razdalji 50 metrov in več od roba mokrišča in drugih vodnih površin.** Obstoječe solnice, ki ne ustrezajo temu predpisu naj se odstranijo.

Podrobne varstvene usmeritve

Na EPO območjih, ki se prekrivajo z območji Natura 2000 je potrebno upoštevati varstvene usmeritve, ki so podane v poglavju 3.4 Posebna varstvena območja oziroma Konkretna varstvena usmeritve.

Na EPO območjih, ki se prekrivajo z zavarovanimi območji je potrebno upoštevati varstvene usmeritve, ki so podane v poglavju 3.1 Zavarovana območja.

Na EPO območjih, ki se prekrivajo z naravnimi vrednotami je potrebno upoštevati varstvene usmeritve, ki so podane v poglavju 3.2 Naravne vrednote.

V načrtu ni upoštevana varstvena usmeritev za EPO Krka, kije določala, da se na območjih, ki so potrjena zimska počivališča zavarovanih in ogroženih vrst ptic ne izvaja odstrel od 1. novembra do 1. marca. Usmeritev se bo le deloma upoštevala s tem, da se bo loviščem priporočalo, da omejijo lov na raco mlakarico na vseh vodotokih na dva dneva v tednu.

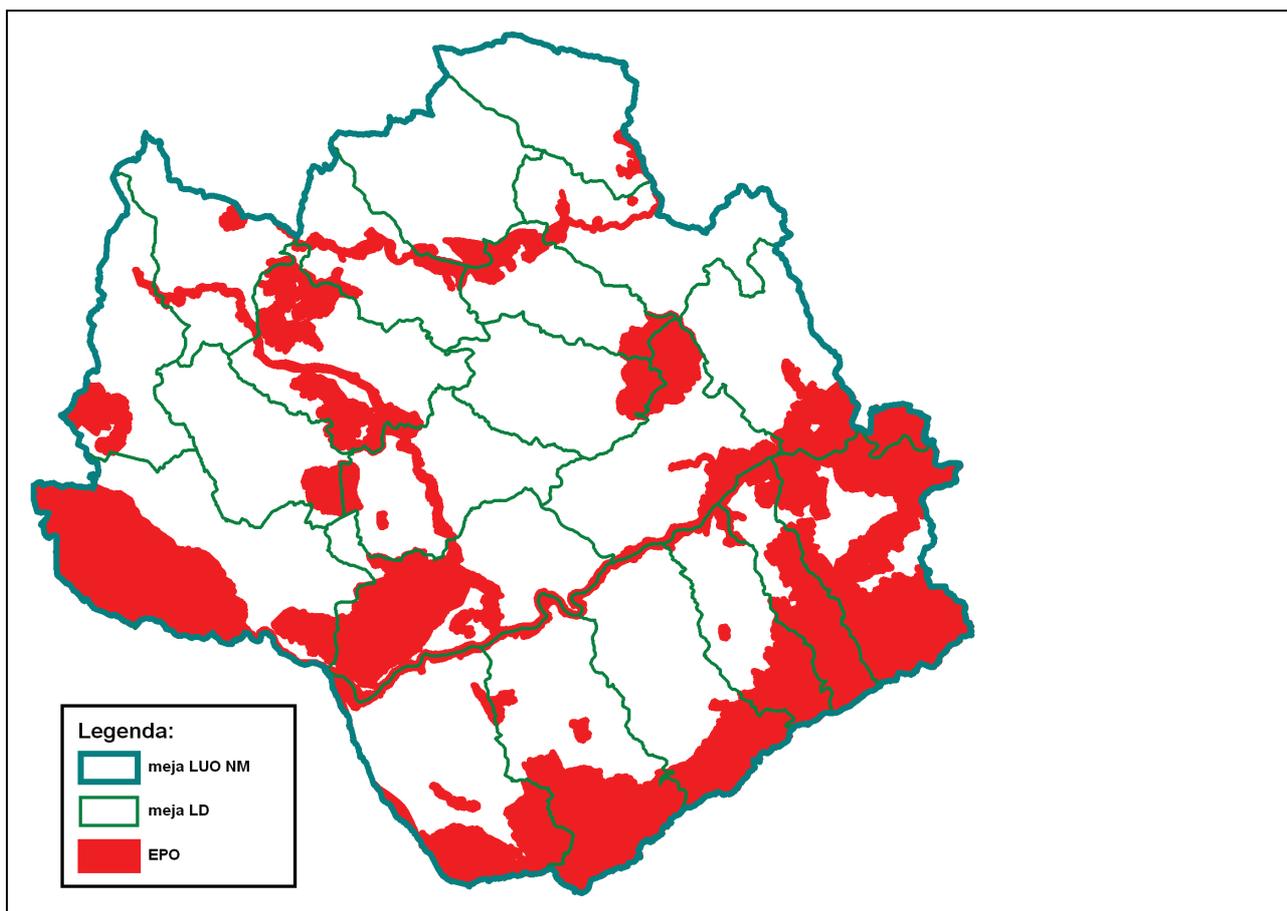
Varstvena usmeritev za EPO Krka ni upoštevana ker:

- bi to pomenilo, da se lovna doba rase mlakarice na reki Krki omeji le na meseca september in oktober, ko pa se tudi iz varnostnih razlogov lov skoraj ne izvaja;
- usmeritev nima pravne podlage (npr. v razglašenem varstvenem režimu), študija DOPPS pa ne predstavlja zadovoljive podlage, na osnovi katere bi režim uveljavili;
- ni smiselne povezave med negativnimi vplivi na druge prezimujoče vodne ptice v primeru izvajanja lova na reki Krki in številom gnezdečih ptic na reki Krki (prezimujoče vrste ptic niso tudi gnezdeče na Krki), ki naj bi bila osnovni razlog za uveljavitev varstvenega režima.

Prav tako ni upoštevana varstvena usmeritev za EPO Krka, EPO Mirna in EPO Šentjernejsko polje, ki je določala, da se odstrel ne izvaja od 1. marca do 1. avgusta. Ker se v tem obdobju izvaja le lov na nekatere kategorije smjadi in divjega prašiča, bi upoštevanje naravovarstvenih usmeritev pomenilo onemogočanje lova na te vrste divjadi, poleg tega lov teh vrst ne povzroča večjega vznemirjanja za ostale živalske vrste.

Za EPO Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri ni upoštevana usmeritev po zmanjšanju gostote divjih prašičev, ker ne temelji na dejanskem stanju. Gostota divjih prašičev v tem območju ni velika, po drugi strani pa tudi divji prašiči predstavljajo plen velikim zverem, zlasti volku.

Seznam vseh ekološko pomembnih območij v LUO in morebitne konkretne usmeritve, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so naštet v Prilogi 7.3 »Ekološko pomembna območja z varstvenimi režimi«. Vsa ekološko pomembna območja so prikazana v naravovarstvenem atlasu (EPO – Ekološko pomembna območja) na povezavi: <http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=Epo@ZRSVN>.

Slika 5: Ekološko pomembna območja v lovsko upravljavskem območju

4.4 Posebno varstveno območje (območje Natura 2000)

Posebno varstveno območje (območje Natura 2000) je ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju Evropske unije pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (33. člen ZON). Na njihovem območju se izvajajo najpomembnejše aktivnosti za ohranjanje biotske raznovrstnosti na ravni Evropske Unije.

Na posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) je potrebno, v skladu s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov na varovana območja, za posege izvesti presajo sprejemljivosti posegov v naravo.

V načrtu ni povsem upoštevana varstvena usmeritev, da je na območju habitatov močvirske sklednice potrebno načrtovati povečan odstrel lisic, pižmovk in divjih prašičev. Medtem, ko divji prašič nima vpliva na populacijo sklednic, je odstrel lisic in pižmovk s ciljem zmanjševanja njihove številčnosti, že upoštevan pri opredelitvi upravljanja s tema vrstama divjadi.

Splošne varstvene usmeritve

Na vseh Natura območjih se posege in dejavnosti načrtuje tako, da se v čim večji možni meri:

- ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst;
- ohranja ustrezne lastnosti abiotičnih in biotičnih sestavin habitatnih tipov, njihove specifične strukture ter naravne procese ali ustrezno rabo;
- ohranja ali izboljšuje kakovost habitata rastlinskih in živalskih vrst, zlasti tistih delov habitata, ki so bistveni za najpomembnejše življenjske faze, kot so zlasti mesta za razmnoževanje, skupinsko prenočevanje, prezimovanje, selitev in prehranjevanje živali;
- ohranja povezanost habitatov populacij rastlinskih in živalskih vrst in omogoča ponovno povezanost, če je le-ta prekinjena.

Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.

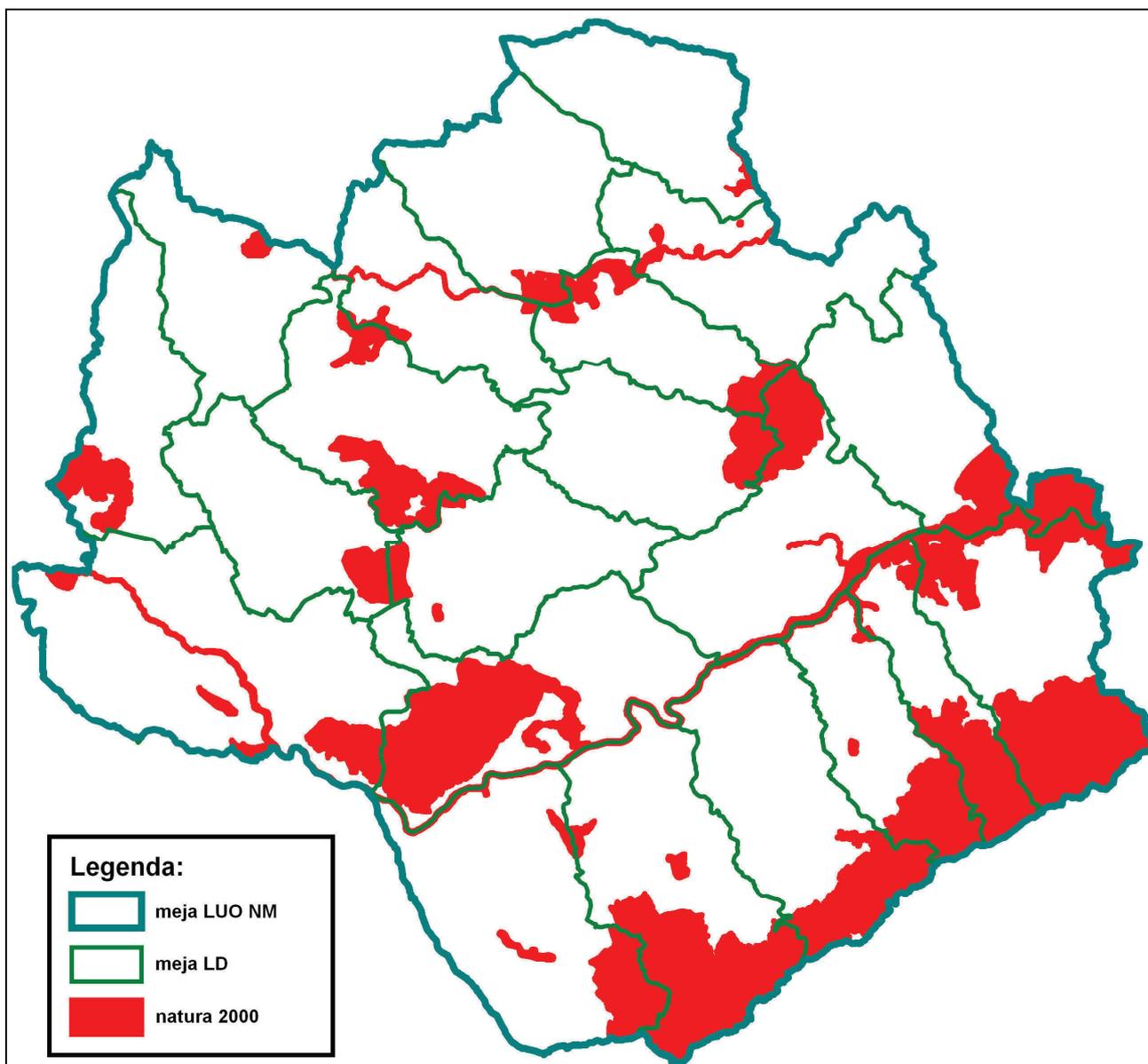
Čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj se kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živali in rastlin tako, da se:

- živalim prilagodi tako, da poseganje oziroma opravljanje dejavnosti ne sovpada, ali v čim manjši možni meri sovpada z obdobji, ko potrebujejo mir, oziroma se ne morejo umakniti, zlasti v času razmnoževalnih aktivnosti, vzrejanja mladičev, razvoja negibljivih ali slabo gibljivih razvojnih oblik ter prezimovanja,
- rastlinam prilagodi tako, da se omogoči semenenje, naravno zasajevanje ali druge oblike razmnoževanja.

Na Natura območja v LUO se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov.

- Na krmnih njivah naj se ne **zasaja tujerodnih invazivnih vrst** (npr. topinambur), oziroma sadi vrst (primer sončnica), s katerimi se lahko prenašajo invazivne vrste (topinambur).
- Velikost obstoječe **populacije alohotnih vrst divjadi** (damjak, pižmovka) naj se na območjih Nature 2000 **zmanjšuje oziroma vzdržuje** na taki ravni, da le te ne vplivajo na **ugodno stanje kvalifikacijskih habitatnih tipov in vrst**.
- **Solnice za divjad** se ne smejo nameščati na način, **ki omogoča vnos soli v mokrišča** in druge vodne površine. **Solnica je lahko nameščena v razdalji 50 metrov in več od roba mokrišča in drugih vodni površin**. Obstoječe solnice, ki ne ustrezajo temu predpisu naj se odstranijo.

Seznam vseh posebnih varstvenih območij v LUO ter območja s splošnimi ali konkretnimi usmeritvami, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so v Prilogi 7.4 Posebna varstvena območja z varstvenimi režimi. Vsa posebna varstvena območja, za katere veljajo splošne varstvene usmeritve so prikazana v Naravovarstvenem atlasu (Natura 2000 – Območja Nature 2000) na internetni povezavi: <http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=N2K@ZRSVN>.

Slika 6: Območja Natura 2000 v lovsko upravljavskem območju

4.5 Habitatni tipi

Habitatni tip je biotopsko ali biotsko značilna in prostorsko zaključena enota ekosistema, katerega ohranjanje v ugodnem stanju prispeva k ohranjanju ekosistemov (31. člen ZON). Za ohranjanje habitatnega tipa v ugodnem stanju se uporabljajo določila 3. člena Uredbe o habitatnih tipih ter varstveni cilji za doseganje ustreznih ekoloških razmer za posamezne skupine habitatnih tipov, ki so navedeni v Prilogi 2 iste uredbe.

Splošne varstvene usmeritve

Habitatni tipi se ohranjajo v ugodnem stanju tako, da se posegi in dejavnosti na območjih habitatnih tipov načrtujejo in izvajajo na takšen način, da je njihov neugoden vpliv čim manjši.

Posegi in dejavnosti na območjih habitatnih tipov se načrtujejo na način in v obsegu:

- da se v kar največji možni meri ohranja ali večja naravna razširjenost habitatnih tipov in območij, ki jih posamezni habitatni tip znotraj te razširjenosti pokriva,
- da se v kar največji možni meri ohranjajo specifična struktura habitatnega tipa in naravni procesi ali ustrezna raba v skladu z varstvenimi cilji iz priloge 2 Uredbe o habitatnih tipih,
- da se ohranja ugodno stanje za te habitatne tipe značilnih rastlinskih in živalskih vrst v skladu z varstvenimi cilji iz predpisov, ki urejajo varstvo zavarovanih rastlinskih in živalskih vrst.

Habitatni tipi, ki so tudi kvalifikacijski tipi za Naturo 2000 so natančneje obravnavani v poglavju 3.4 Posebna varstvena območja (območja Natura 2000).

Splošne usmeritve za zavarovane vrste

Osnovo varstva zavarovanih vrst predstavljata Uredbi o zavarovanih prosto živečih rastlinskih in živalskih vrstah ter Uredba o habitatnih tipih. Glede na to, da je upravljanje z divjadjo delno povezano tudi z varstvom vrst, smo podali nekatere usmeritve za ohranjanje habitatnih tipov ter usmeritve, ki so podane za območja s statusom. Pri upravljanju z divjadjo pa je potrebno upoštevati še:

- Strategijo upravljanja z rjavim medvedom (*Ursus arctos*) v Sloveniji,
- Strategija ohranjanja in trajnostnega upravljanja z volkom (*Canis lupus*) v Sloveniji.

povezavi <http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=ZO@ZRSVN>.

5 OPREDELITEV GLAVNIH PROBLEMOV UPRAVLJANJA S POPULACIJAMI DIVJADI

5.1 Glavni problemi v povezavi s stanjem v populacijah divjadi oziroma njihovih medsebojnih odnosih

Stanje populacij posameznih vrst divjadi je podrobneje predstavljeno v poglavjih, ki obravnavajo posamezno divjad, zato bomo v tem poglavju izpostavili le ključne probleme za posamezno vrsto divjadi, ali skupino divjadi.

Pri upravljanju s srnjadjo lahko kot največji problem izpostavimo obseg izgub. V deležu odvzema je obseg izgub v Novomeškem LUO v slovenskem povprečju, toda kar vsaka 5 glava iz lovišča izločene srnjadi je evidentirana kot izguba. Če upoštevamo še dejstvo, da se najde oz. evidentira le del izgub, je ta delež še višji. Izgube zaradi prometa imajo poleg škode na divjadi za posledico tudi materialno škodo na vozilih in možno nematerialno škodo v obliki poškodb ali celo izgube življenja potnikov v vozilih. Z vidika optimalnejšega trajnostnega gospodarjenja s srnjadjo je zeleno, da se več srnjadi upleni, njeno meso pa proda, namesto, da je izločena zaradi ostalih vzrokov. V zadnjih letih prejšnjega desetletja so se v Novomeškem LUO z večjim odstrelom srn izgube le-teh znatno zmanjšale. Drug problem pa je krivolov. Podatki kažejo, da se obseg krivolova povečuje (obstaja tudi možnost, da se povečuje samo ugotovljivost krivolova). Krivolov je eden izmed možnih vzrokov za razlike v gostotah srnjadi med lovišči s sicer podobnimi življenjskimi pogoji za srnjad.

Zaradi dokaj maloštevilne jelenjadi, le ta s srnjadjo ni v konkurenci pri izkoriščanju prehranskih virov, prav tako pa obe vrsti skupaj ne vplivata bistveno na uspešnost obnove gozda. V loviščih prevladuje mlada jelenjad. Povprečna starost jelenov ni velika, toda večja kot pred desetletjem. Jeleni starejši od osmih let so redki.

Problem divjih prašičev v povezavi s kmetijstvom (škode) v LUO ni izrazit. Z odstrelom se uspešno omejuje njihova številčnost. Zaradi ustrezno visokega odstrela v razredu ozimcev in lanščakov obeh spolov, le malo živali uspe prerasti v razred svinj in merjascev. To je še najbolj očitno pri merjascih, ki so iz lovskega vidika bolj zelen lovski plen. Vzrok temu je visok odstrel lanščakov, oz. enoletnih divjih prašičev moškega spola, ki so zaradi zgodnejše ločitve od tropov bolj izpostavljeni odstrelu, v primerjavi z lanščakinjami. Bogata naravna prehranska ponudba ima za posledico tudi zgodnjo spolno zrelost ozimk, ki že sodelujejo v reprodukciji in s tem vplivajo na prirastek populacije. Število mladičev, ki jih poležejo oplojene ozimke verjetno presega število mladičev starejših svinj. Povprečne telesne mase uplenjenih ozimk so v odvisnosti s spolno zrelostjo in so v slovenskem merilu nadpovprečne.

Številčnosti damjakov v preteklem desetletju nismo zmanjšali, kot je bilo zeleno. Zaradi majhnega odstrela, predvsem pa varovanja košut, se je njihova številčnost povečala.

Glede male poljske divjadi je stanje podobno kot drugje v Sloveniji. Sodobno kmetovanje z ožjim izborom poljedelskih kultur, siromašne ponudba hrane na poljih v zimskem času in ne zainteresiranost lovcev za lov plenilskih vrst divjadi, so omejujoči dejavniki za večjo številčnost teh vrst.

Na male zveri se z lovom skoraj ne vpliva. Njihov vpliv na ostale živalske vrste je zato večji, kljub temu pa ne ogrožajo obstoja nobeni živalski vrsti, zmanjšujejo le možnost lova poljskih zajcev. V primeru manjšega vpliva lisic in kun na poljske zajce, bi se več poljskih zajcev lahko odstrelilo.

Od ptic je problematična vrsta človekovim interesom v prostoru siva vrana. Njena številčnost se povečuje, ob tem pa so možnosti regulacije sivih vran z lovom zelo omejene.

5.2 Glavni problemi v povezavi z življenjskim okoljem divjadi

Izrazitejših negativnih vplivov divjadi na okolje in vplivov okolja na divjad, vključno z delovanjem človeka, ki bi odstopali od običajnih (družbeno sprejemljivih) delovanj, v območju ni.

Kljub temu lahko izpostavimo naslednje probleme, ki zaradi dejavnosti v prostoru negativno vplivajo na divjad ali na izvajanje lova:

- a) Prenizka intenziteta sečenj in s tem pomanjkanje mlajših razvojnih faz gozda zmanjšuje kvaliteto življenjskih pogojev srnjadi in vpliva na večjo obremenjenost sedanjih pomlajenih površin, ki pa v

splošnem v LUO ni problematična. Lokalno so posamezna pomladitvena jedra ali manjše pomlajene površine bolj obremenjene. Srnjad ima z objedanjem gozdnega mladja selekcijski vpliv na razvoj gozdnega mladja plemenitih listavcev (predvsem gorskega javorja, češnje) in hrasta, kar je podrobneje opisano v gozdnogospodarskem načrtu Novomeškega GGO. Velja izpostaviti, da srnjad ni edini razlog neuspešnemu pomlajevanju posameznih drevesnih vrst. V nižinskih hrastovo gabrovih gozdovih je vpliv srnjadi na uspešnost pomlajevanja največji.

- b) Problemi glede izgub divjadi v prometu in kmetijstvu (pokosi) sicer ne odstopajo od problemov v drugih LUO. Gostota povozov divjadi (predvsem srnjadi) je celo pod slovenskim povprečjem, delež izgub v odvzemu pa v povprečju. Izpostaviti velja tudi vpliv domačih živali na divjad. V podeželskem okolju so problem domači psi, ki so brez nadzorstva. Vznemirjanje divjadi ter njeno plenjenje od psov imajo poleg neposrednih izgub divjadi, za posledico tudi večje obremenitve divjadi na okolje (večja potreba po hrani, sprememba življenjskih navad). Na malo divjad imajo vpliv tudi domače mačke, katere plenijo legla poljskih zajcev.
- c) Kmetijske površine so obdelane ali v primeru paše živine ograjene do samega gozdnega roba ali pa segajo celo v gozd. To poslabšuje prehranske razmere za divjad ter vpliva na izvajanje lova (srnjad), ali preprečevanje škod (divji prašič).
- d) Trend človekove prisotnosti v naravnem okolju se povečuje. Razne oblike rekreacije (kolesarjenje, sprehodi, nabiranje gob...) povečujejo nemir v okolju in s tem vplivajo na obnašanje divjadi, ter tudi na možnost lova. Kmetijski stroji, ki omogočajo delo tudi v poznem večernem in nočnem času imajo poleg vpliva na dnevni ritem divjadi, za posledico tudi spremembo pogojev lova. Zlasti september, ko naj bi bil lov na srnjad najbolj intenziven in tudi uspešen, sovpada s spravi koruze, kot najbolj razširjene kmetijske kulture, ter z oranjem.

5.3 Glavni problemi, ki izhajajo iz upravno administrativnih ovir oziroma določb

Ker so gozdarstvo, lovstvo in tudi vsa ostala področja urejena s predpisi, ki so kompromis med strokovnimi rešitvami, interesi različnih deležnikov in političnega interesa, ter upoštevanja družbene ustreznosti in sprejemljivosti delovanj, ki jih dopuščajo ali nalagajo predpisi, je opredelitev do problemov le subjektivna ocena načrtovalca, ki ima namen le opozoriti na posamezne probleme, ki vplivajo na divjad in lovstvo. Za najbolj izstopajoče ocenjujemo sledeče probleme:

- a) Problem, ki je izpostavljen v začetku sicer nima neposrednega vpliva na upravljanje z divjadjo, vendar pa je njegov posredni vpliv, ter tudi pričakovan vpliv v prihodnje čedalje večji. V družbenem okolju se namreč zmanjšuje naklonjenost lovstvu. Na eni strani družba zaradi svojih interesov (kmetijstvo, gozdarstvo, zdravje in varnost ljudi...) priznava potrebo po človekovem vplivanju na živalski svet in jo tudi zahteva, po drugi strani pa je čedalje večji vpliv tistega dela družbe, ki lovu kot načinu vplivanja na divjad nasprotuje. Ker se lovstvu ne priznava dovolj pomena in njihove vloge, ko se tudi z lovom ohranja in varuje divjad kot naravnega bogastva, oziroma so si pričakovanja in zahteve družbe celo nasprotujoča, je delovanje upravljavcev lovišč vse bolj zahtevno.
- b) Na podlagi veljavnih predpisov je določeno načrtovanje »odvzema« divjadi. V odvzem so poleg odstrela vključene tudi evidentirane izgube. Izgube so sicer pomemben podatek, na osnovi katerih sklepamo na dogajanja v populacijah, vendar imamo na njihovo višino in strukturo le posredni vpliv, ki se z manjšim odstrelom določene kategorije divjadi (zaradi večjih izgub te kategorije) lahko celo krepí. Zakonska opredelitev načrtovanja odstrela, namesto odvzema bi bila smiselna zlasti pri rastlinojedí parkljasti divjadi.
- c) Določeno oviro za izvajanje lova predstavljajo tudi nekatere interne omejitve upravljavcev lovišč, ki otežujejo realizacijo načrtovanega odvzema. Nekatere omejitve, oziroma pogojevanja so sicer za doseganje načrtovanih del v okolju in odvzema divjadi potrebna, saj se v društvih z veliko članstva in interesov, le tako lahko zagotavlja enotnost in urejenost delovanja.
- d) Z namenom uspešnejšega nadzora v lovišču in preprečevanja krivolova, bi bilo smiselno razširiti pooblastila lovskih čuvajev tako, da bi imeli tudi pravico nadzora nad izvajanjem opremljanja parkljaste divjadi s posebno oznako (prvi odstavek 45. člena Zakona o divjadi in lovstvu), ter hkrati s predpisom določiti sankcijo neoznačevanja divjadi na mestu odstrela za uplenitelja.
- e) Ker so pri izvajanju lova možne napake, ki hkrati pomenijo tudi kršitev Zakona o divjadi in lovstvu ali na njegovi podlagi izdanih predpisov, in so po določilih 4. alineje 63 člena Zakona o divjadi in lovstvu lahko sankcionirane z odvzedom lovske izkaznice (pravnomočna odločba lovskega inšpektorja ima učinek pravnomočne obsodbe), je odgovornost lovca pri izvajanju lova (pre)velika. Lovcu, ki npr. pomotoma upleni svinjo divjega prašiča v lovopustu ob koruzni njivi sledi odvzem lovske izkaznice (enako velja npr. za odstrel mulastega srnjaka namesto srne). Prav tako so visoke kazni predpisane tudi za upravljavce lovišč. Upravljavci lovišč imajo tudi zaradi možnih sankcij interes, da so načrti odvzema divjadi takšni, da bodo čim lažje dosegljivi (npr. pri srnjadi).

6 ŽIVLJENJSKO OKOLJE DIVJADI

Preglednica 4: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v lovsko upravljavskem območju v obdobju 2001 - 2010

Vrsta ukrepa / leto	Enota mere	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1. UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI											
Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi	ure	303	270	440		299		322	1.667	2.831	3.981
2. BIOMELIORATIVNI UKREPI											
Vzdrževanje pasišč s košnjo (ročna in strojna košnja)	ha	34,3	35	36	34,47	37,03	37,48	38	40,9	52,6	52,2
Spravilo sena z odvozom	ha							14	16	17,7	18,2
Priprava pasišč za divjad	ha							3,26	0,3	5,1	4,6
Gnojenje travnikov	ha							11,25	4,8	7,7	8,3
Vzdrževanje grmišč	ha	8,1	10,2	10,7	11,5	12,25	13,1	13,2	13,1	11,5	11,6
Vzdrževanje remiz za malo divjad	ha	10	10,8	11,7	12,3	14,5	12,4	11,9	13,2	11,7	11,3
Vzdrževanje gozdnega roba	ha							5,48	5,7	6,3	6,4
Izdelava in vzdrževanje kaluž	št.	66	63	71	70	65	86	84	69	79	82
Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira	št.							7	11	13	13
Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja	št.						204	466	269	236	18
Postavitve in vzdrževanje gnezdnic	št.							84	0	12	13
3. BIOTEHNIČNI UKREPI											
Zimsko krmljenje	kg						82.950	84.970	37.500	43.600	10.500
Preprečevalno krmljenje	kg	26.522	36.430	35.255	58.454	74.690	18.970	22.520	28.100	24.400	21.400
Privabljalno krmljenje	kg	27.930	39.395	27.145			18.730	21.470	32.700	30.100	30.600
Krmne njive	ha	20,1	22,9	21,2	23,1	25,5	22,02	22,28	20,7	19,6	20,2
Pridelovalne njive	ha	6,5	6,3	9,1		4,5	5,52	8,32	6,1	6,3	6,1
Solnice	kg	4.805	3.560	5.920	7.010	7.625	5190	4.856	5.400	5.600	4.800
4. LOVSKI OBJEKTI											
Solnice (obnova in novogradnja)	št.					2.643		2130	2.347	1.918	2.059
Lovske preže (obnova in novogradnja)	št.						291		232	248	234
Krmišča (obnova in novogradnja)	št.								47	50	49
Lovske steze (obnova in novogradnja)	km								29,3	23,7	16
5. Ukrepi za preprečevanje škod od divjadi											
Kemična sredstva	št. obj.	50	54			69			57	59	55
Tehnična sredstva											

Podatki o obsegu nekaterih izvedenih ukrepov so podrobneje prikazani po posameznih ukrepih le od leta 2008 dalje, ko se je začela uporabljati spletna aplikacija Lovske zveze Slovenije »LISJAK«, v katero upravljavci lovišč med drugim vnašajo podatke o realizaciji. Pred tem obdobjem je bila realizacija del v pisnih letnih načrtih lovišč, katere pa ZGS ne hrani, ter jih v letnih načrtih LUO ni navajal. Podatke bi bilo sicer možno ponovno pridobiti od upravljavcev lovišč, vendar ocenjujemo, da z njihovim prikazom ne bi bistveno izboljšali vpogled v preteklost, še zlasti pa ne bi vplivali na določanje usmeritev za prihodnje obdobje.

Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi

Po podatkih lovišč naj bi se obseg teh del v desetletju povečeval. Ocenjujemo, da se obseg teh del ni povečal toliko kot izkazujejo podatki, temveč se je povečalo predvsem evidentiranje teh del. Po vsebini so ta dela predvsem na področju nadzora lovišča, oziroma izvajanja lovsko čuvajske službe in evidentiranja ter izvajanja ukrepov ob povozih divjadi. Prav tako so sem vključena dela glede ugotavljanja prehodov divjadi čez prometnice in aktivnosti v povezavi z obveščanjem o teh prehodih upravljavcev cest.

Biomeliorativni ukrepi

Obsega biomeliorativnih del pretekli letni načrti LUO niso omejevali, prav tako pa izvedbe obsega teh del niso določali kot obvezne.

V povprečju desetletja se je namensko vzdrževalo pašnike in travnike na 40 hektarjih. V pretežni meri gre za pašnike in travnike, ki so obdani z gozdom, tako da so veliko teh površin ohranili pred siceršnjim zaraščanjem. Posamezni pašniki sredi gozdne krajine lokalno izboljšujejo prehranjevalne pogoje rastlinojedi divjadi, pripomorejo k izgledu krajine, po drugi strani pa olajšajo lov. Glede na to, da upravljavci lovišč v večini primerov niso lastniki vzdrževanih površin, le te vzdržujejo v dogovoru z lastniki, ki za te površine nato uveljavljajo subvencije. Lastništvo zemljišč je tudi ovira za kakršnokoli aktivno načrtovanje teh del. Nemogoče je namreč predpisati posameznemu upravljavcu lovišča, da vzdržuje konkretno površino, ker bi s tem nedopustno posegli v lastninsko pravico posameznika. Enako kot s pašniki, je tudi z grmišči. Le ta se praviloma vzdržujejo ob pašniških površinah ali remizah.

Remize so upravljavci lovišč v povprečju vzdrževali na 12 ha površin. Tudi v primeru remiz gre za dogovore med lastniki zemljišč in lovišči. Remize vzdržujejo predvsem lovišča, v katerih so boljši življenjski pogoji za fazana in poljskega zajca, poleg tega pa so to površine ob katerih se dodajajo fazani. Letni načrti LUO so v preteklosti dokaj omejevali dodajanje fazanov in nekaj let nazaj prepovedovali lov na dodane fazane v istem letu. Zaradi manj omejujočih določil pri dodajanju fazanov, bi se lahko obseg vzdrževanja remiz povečal.

Kaluže se je povprečno vzdrževalo na ok. 100 lokacijah. Glede na kraški svet južnega dela območja, je obseg vzdrževanja kaluž majhen. Ocenjujemo, da je kaluž bistveno več, kot pa jih izkazujejo podatki pridobljeni s strani lovišč. Veliko kaluž namreč ne potrebuje rednega letnega vzdrževanja, saj ob dobri izdelavi kaluže, predvsem pa ob dobri izbiri lokacije kaluže, občasno vzdrževanje povsem zadostuje.

Podrobnih podatkov o sadnji plodonosnega drevja in sečnji drevja v zimskem času nimamo, saj so merske enote v katerih so se prikazovala ta dela v preteklosti različne. Največkrat se je kot merska enota pojavljalo število lokacij, ali pa število opravljenih ur. Ocenjujemo, da se je plodonosno drevje sadilo predvsem v okolici lovskih domov in na remizah, namenska sečnja drevja pa se je redkokdaj izvajala. Ta dva ukrepa glede na bogato prehransko ponudbo za divjad v območju, nimata velikega pomena.

Biotehnični ukrepi

V preglednici 4 prikazane količine krme so seštevke vseh vrst krme, tako sena, koruze kot tudi okopavin. Krmljenje se je v preteklem desetletju skušalo omejiti, kar je glede na podatke o količini položene krme delno uresničeno. Količine krme za namene privabljalnega in preprečevalnega krmljenja so bile položene skoraj izključno divjemu prašiču. V preteklosti se je skušalo predvsem omejiti število krmišč in krmljenje divjih prašičev s koruso ter rastlinojede divjadi s suhim senom. Krmljenje s koruso je namenjeno predvsem divjim prašičem za namen privabljanja. Koliko, in če se sploh je, spremenilo število krmišč in količina položene krme za divje prašiče, je težko oceniti, vendar so v letu 2006 dovoljena krmišča po posameznih loviščih točno opredeljena. Ker krmljenje in lokacije krmišč za divje prašiče vplivajo tudi na prisotnost rjavega medveda, bo temu namenjena posebna skrb tudi v prihodnje. Glede na namen krmljenja je pri divjem prašiču praktično nemogoče ločiti privabljalno in preprečevalno krmljenje. Preprečevalno krmljenje je po vsebini tisto, s katerim se skuša v času najbolj pogostih škod na kmetijskih površinah, divje prašiče zadržati v gozdu. Odstrel divjih prašičev na teh krmiščih ni dovoljen. Odločitev o lokacijah in obdobju preprečevalnega krmljenja je bila prepuščena upravljavcem lovišč. Področje krmljenja se je skušalo urediti tudi s predpisovanjem maksimalne dovoljene količine močne krme, ki se lahko položi na krmišča, upoštevajoč pri tem odstrel, lokacijo in število krmišč. Po podatkih iz letnih načrtov lovišč naj bi bilo v območju ok. 150 krmišč za divje prašiče, vendar ocenjujemo, da je krmišč, predvsem tistih, ki so občasno založena, več. Prejšnji desetletni načrt je dovoljeval eno krmišče na 400 ha površine gozdov v lovišču. Ocenjujemo, da krmljenje v obsegu kot se izvaja sedaj ni bistveno vplivalo na zgodnejšo spolno zrelost ozimk in s tem na prirastek, temveč je pripomoglo predvsem k uspešnemu nadzoru številčnosti divjih prašičev. Ker se je v primerjavi z obdobjem 1990 – 2000 številčnost divjih prašičev povečala ob hkratnem zmanjšanju števila privabljalnih krmišč, je možno, da je ravno zmanjšanje števila krmišč (in s tem posledično poslabšanje možnosti za izvajanje odstrela) povzročilo to rast številčnosti.

Primerjava podatkov o telesnih masah uplenjenih ozimcev in ozimk v letu 2010 kažejo, da so telesne mase ozimcev, v primerjavi s Novomeškim LUO večje le tistih LUO, kjer so po naši oceni prehranske razmere za divje prašiče boljše (Pomursko LUO, Posavsko LUO in Ptujsko – Ormoško LUO). V tistih LUO, kjer so količine položene krme višje od količin v Novomeškem LUO, ter so prehranske razmere v okolju siromašnejše, so telesne mase divjih prašičev manjše.

Letni načrti LUO po letu 2006 dovoljujejo tudi krmljenje rastlinojede divjadi, vendar v omejenem obsegu, predvsem pa samo na določenih lokacijah. Z željo, da bi se vzdrževanje negozdnih površin v kompleksih gozdov ohranilo, se je dovoljevalo krmljenje rastlinojede divjadi (predvsem jelenjadi, pri čemer se srnjadi ne more omejiti dostop) na lokacijah, kjer se vzdržuje negozdne površine. Ob tem se lahko porabi pokošeno krmo, kateri je potrebno dodati tudi sočno hrano.

Med zimsko krmljenje sodi tudi krmljenje male divjadi. Obseg takšnega krmljenja v preteklih letnih načrtih LUO nismo omejevali, nasprotno, želeno je bilo, da se obseg takšnega krmljenja poveča. Ocenjujemo, da je obseg takšnega krmljenja skromen.

V preteklih desetih letih se je povprečno letno vzdrževalo 22 ha krmnih njiv. Z letnimi načrti LUO se obseg krmnih njiv ali lokacij krmnih njiv ni omejevalo in se je upoštevalo predloge upravljavcev lovišč. Krmne njive imajo dva osnovna namena. Prvi je, da zadržujejo divjad (divje prašiče in jelenjad) v območjih, kjer ni škod na ostalih kmetijskih površinah, poleg tega pa še omogočajo uspešnejši lov. Krmne njive so tudi pomembne za prehrano male divjadi.

Pridelovalne njive nimajo posebne vloge pri izboljševanju prehranskih ali bivalnih razmer divjadi, saj gre za površine, na katerih se pridelava krma in nato prepelje na krmišča. Enaka krma bi se sicer kupila na trgu.

Število solnic in količine soli se v preteklem obdobju ni posebej omejevalo, določene so bile le omejitve glede lokacije postavljanja solnic. Glede na pridobljene podatke je povprečno 1 solnica na 50 ha lovišča, kar pomeni, da le del srnjadi pride do soli. Sicer so o vlogi soli za rastlinojedo divjad deljena mnenja tudi med strokovnjaki. Po eni strani naj bi sol olajšala prehod srnjadi iz zimske na letno hrano, vendar težav pri spremembi prehrane ni opaziti tam, kjer soli ni. Večji pomen imajo po naši oceni solnice kot način privabljanja srnjadi. Z razporeditvijo lokacij solnic se vpliva na gibanje srnjadi (večkrat obiskana lokacija v habitatu) in s tem olajša opazovanje in odstrel srnjadi.

Lovski objekti

Obseg izgradnje lovskih prež je majhen. Le 240 novo zgrajenih ali obnovljenih prež letno v celotnem LUO, je za izvajanje odstrela, predvsem odstrela srnjadi malo. V letih 2009 – 2010 se je zgradilo od 45 do 60 novih prež, kar je le 2 do 3 na posamezno lovišče. Po naši oceni je premalo prež v gozdovih, pa tudi na gozdnem robu. Na pomlajenih površinah v strnjanih gozdovih se dokaj redko opazi zgrajeno prežo, ki bi omogočala uspešnejši lov srnjadi.

Ukrepi za preprečevanje škod od divjadi

Ukrepi za preprečevanje škod od divjadi se izvaja na ok. 50 do 60 lokacijah v LUO. Glede na obseg škod, še posebej majhne škode tudi ob povečanju številčnosti divjih prašičev ocenjujemo, da je obseg in kvaliteta izvedenih ukrepov ustrezna. Pri ukrepi tehnične zaščite (ograje, elektro ograje) velja izpostaviti, da so zakonska določila glede uporabe, vzdrževanja in nabave teh sredstev dokaj nejasna. Obveznosti upravljavca lovišča in obveznosti potencialnega oškodovanca niso natančno opredeljena.

6.1.1 Trend vpliva parkljaste divjadi na gozdno vegetacijo

Objedenost gozdnega mladja

Leta 1996 je ZGS pričel s sistematičnim spremljanjem objedenosti gozdnega mladja in sicer v LUO na 130 ploskvah, ki so morala zadostovati v naprej določenim pogojem. Popis se je ponavljal v letih 1998, 2000, 2002 in 2004. Podroben popis (ugotavljanje vseh poškodb nad statistično srednjo višino razreda v oddaljenosti od vrha poganjka) se je opravljal vsake 4 leta, vmes pa t.i. hitri popis, pri katerem se je ugotavljala poškodba terminalnega poganjka nastala v približno enem (vegetacijskem) letu.

Zaradi izpada številnih ploskev, ker le-te niso več izpolnjevale že omenjenih pogojev (osebki so prerasli 1,5 metrov višine, zastor matičnega sestoja se je povečal preko 80 – 90 %), je ZGS leta 2004 izvedel zadnji popis po zgornji metodi. V letih 2009 in 2010 se je po celi Sloveniji opravil popis objedenosti gozdnega mladja po prenovljeni in racionalnejši metodi, ki naj bi podlagi dolgoročnega in periodičnega izvajanja omogočala korektnije analize, tudi s pomočjo statističnih orodij. Osnova za izvedbo popisa predstavljajo popisne enote, ki ob upoštevanju težko prehodnih ovir in populacijskih območij rastlinojede parkljaste divjadi, združujejo med seboj si podobne gozdnogospodarske enote glede na območne rastiščno-gojitvene tipe. Kljub temu pa so popisne enote še vedno velike, obsegajo različne tipe gozdov ter imajo dokaj majhno gostoto ploskev. Zaradi tega je sklepanje na uspeh pomlajevanja, oziroma ocena vpliva na mladje drevesnih vrst, ki so v mladju dokaj redke, nezanesljivo. V Novomeškem LUO je bil popis objedenosti opravljen na 79 ploskvah.

Popisne enote iz leta 2010 se ne pokrivajo z mejami LUO. Popisne enote (Krka, Rog, Gorjanci, Dolenjska II, Litija) segajo preko meja LUO. Med posameznimi LUO pa so velike tudi razlike v gostoti odvzema srnjadi, ki

ima na mladje v Novomeškem ter tudi sosednjih LUO, katere pokrivajo popisne enote, največji vpliv. Odvzem srnjadi je v Novomeškem LUO najmanjši.

V treh popisnih enotah, ki pokrivajo pretežni del LUO, je stopnja objedenosti gozdnega mladja v višinskem razredu od 15 do 150 cm nizka in se giblje od 4 % do 12 %. Stopnja objedenosti se razlikuje po drevesnih vrstah, prav tako pa tudi po višinskih razredih mladja. Pomembnejši podatek od same objedenosti, je uspešnost preraščanja mladja določene drevesne vrste v fazo gošče in dalje v letvenjak. Na to uspešnost nakazuje struktura mladja v višinskem razredu nad 60 cm, ter še posebej v višinskem razredu od 100 cm do 150 cm. Pri tem preraščanju sta najuspešnejša smreka in bukev, manj pa hrast in plemeniti listavci, čemur pa ni vzrok samo objedanje, temveč tudi gozdno gojitveno (ne)ukrepanje. Uspešnost preraščanja mladja se razlikuje po posameznih delih območja in posameznih rastiščno-gojitvenih razredih. Vzrok temu so razlike v gostotah rastlinojedov, legi gozdov, ki je povezana z rastiščem, priljubljenosti drevesne vrste v prehrani ter tudi razlik (načinov) v gozdnogojitvenih ukrepih pomlajevanja.

Največji problem je v pomlajevanju hrasta v hrastovo gabrovih gozdovih, ter plemenitih listavcev. Samo 1,5 % v vsej vrsti (vrast preko meritvenega praga drevja - 10 cm) dosega gorski javor. Kljub izredno velikemu pomladitvenemu potencialu, ko plemeniti listavci dosega kar ½ v strukturi mladja do 15 cm, zaradi velike stopnje objedenosti ter tudi gozdnogojitvenih ukrepov, javor ni uspešen v pomlajevanju. Vrast javorja je največja v predgorskih bukovih gozdovih, kjer dosega 6 % v strukturi vrasti.

Že v popisu leta 1996 je bilo ugotovljeno, da je v nižinskih predelih, kjer se nahajajo hrastovo gabrovi gozdovi, objedenost mladja največja. Hrastov vzrok je sicer zelo številen in celo presega gostoto vznika bukve na bukovih rastiščih, toda v preraščanju ni uspešen. Vzrokov za takšno stanje je več. Poleg neustreznega gozdnogojitvenega ukrepanja (nega) in tehnike pomlajevanja, je objedenost mladja hrasta od srnjadi dokaj velika, pa vseeno manjša kot v sosednjih LUO, ali v preostali Sloveniji. V posameznih popisnih enotah je objedeno od 15 % do 60 % hrastovega mladja višjega od 100 cm, ob gostoti od 70 do 300 osebkov/ha. Večja objedenost je posledica večje gostote srnjadi na hrastovo gabrovih rastiščih. Kljub temu, da je v predelu hrastovo gabrovih gozdov prehranska kapaciteta okolja velika, saj je zaradi prepletenosti s kmetijskimi površinami večji obseg gozdnega roba, poleg tega pa je ponudba hrane velika tudi na kmetijskih površinah, je v zimskem obdobju gozd edini vir hrane in kritja za srnjad.

Najmanj objedeno je mladje smreke in bukve, ki je v mladju najpogosteje zastopana drevesna vrsta ter tudi najuspešnejša v preraščanju.

V posameznem rastiščno-gojitvenem razredu lesnoproizvodnih gozdov je od 11 % do 20 % površin mladovij in sestojev z podmladkom, na katerih divjad zadovolji del svojih prehranskih potreb. Delež teh površin je najmanjši v hrastovo gabrovih gozdovih.

Problematika objedenosti gozdnega mladja je podrobneje predstavljena v poglavjih gozdnogospodarskega načrta gozdnogospodarskega območja.

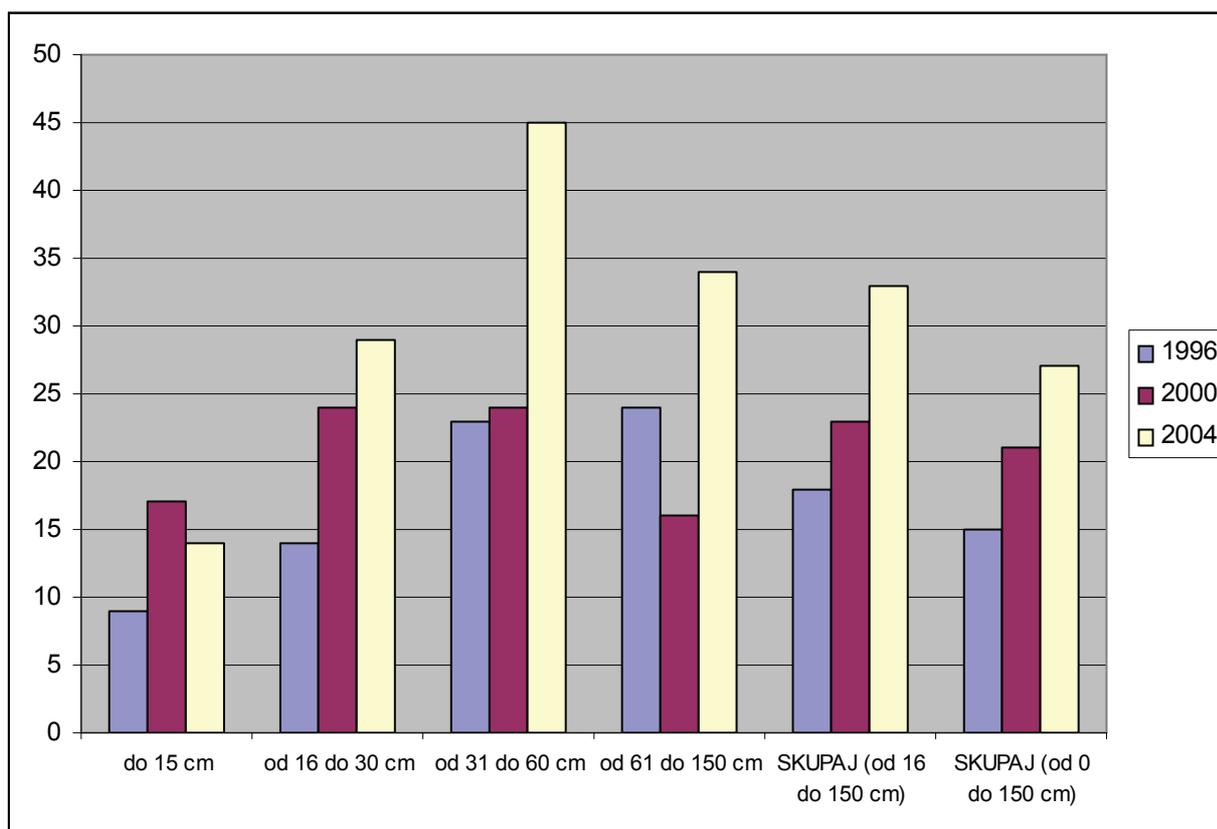
Neposredna primerjava podatkov o obsegu objedenosti mladja med različnimi popisi zaradi različnih metod popisov ni povsem korektna, kljub temu pa primerjava nakazuje, da se je objedenost mladja zmanjšala. Podatki zadnjega popisa objedenosti gozdnega mladja kažejo, da je mladje v Novomeškem LUO v slovenskem merilu najmanj objedeno, ob tem pa je tudi gostota mladja za 20% večja od slovenskega povprečja. Po podatkih popisa je v Sloveniji objedeno povprečno 28 % gozdnega mladja (v Novomeškem LUO 12 %) v višinskem razredu od 15 do 150 cm.

Preglednica 5: Ocena števila osebkov na ha in stopnja poškodovanosti (objedenosti) gozdnega mladja po višinskih razredih – podatki za vse drevesne vrste iz opravljenih »podrobnih« popisov v letih 1996, 2000 in 2004

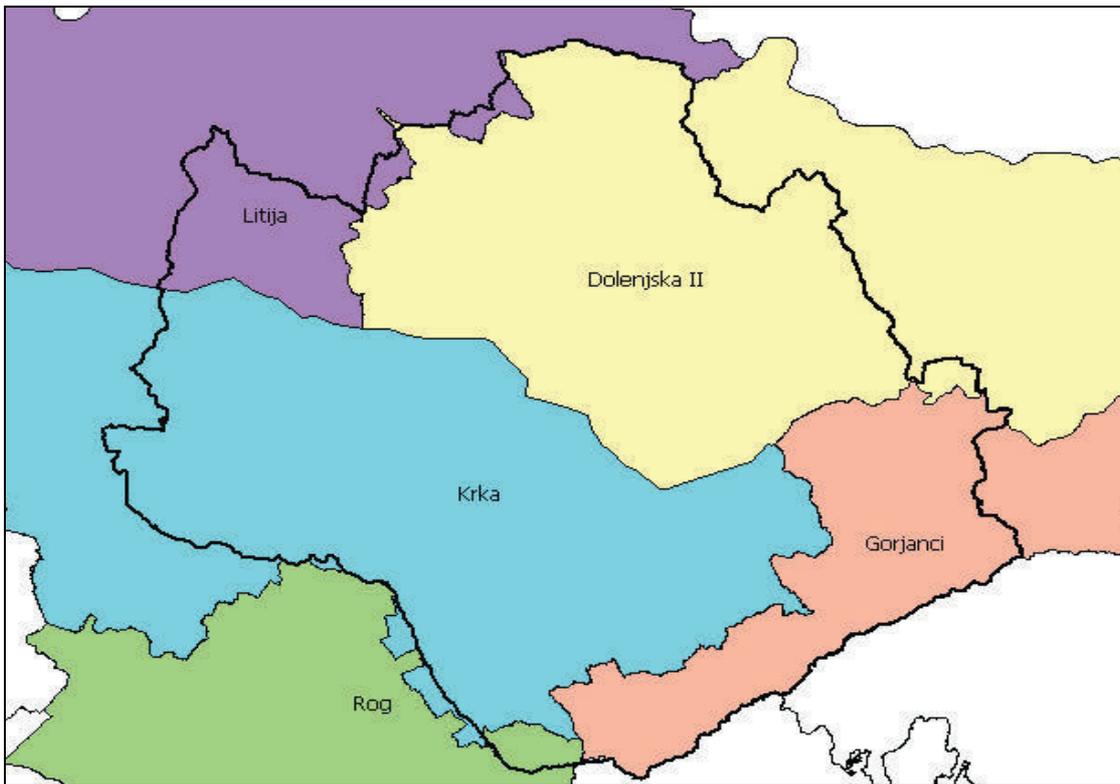
VIŠINSKI RAZRED	OCENA ŠTEVILA / HA			OBJEDENOST v %		
	1996	2000	2004	1996	2000	2004
do 15 cm	35.200	28.400	38.500	9	17	14
od 16 do 30 cm	35.600	32.400	50.000	14	24	29
od 31 do 60 cm	17.600	20.400	18.600	23	24	45
od 61 do 150 cm	6.000	11.600	7.800	24	16	34
SKUPAJ (od 16 do 150 cm)	59.200	64.400	76.600	18	23	33
SKUPAJ (od 0 do 150 cm)	94.400	92.800	115.100	15	21	27

Preglednica 6: Delež posameznih drevesnih vrst v mladju po višinskih razredih in stopnja poškodovanosti (objedenosti) gozdnega mladja – podatki za vse drevesne vrste iz opravljenih »podrobnih« popisov v letih 1996, 2000 in 2004

DREVESNA VRSTA	% drev. vrste	DELEŽ DREVESNE VRSTE V MLADJU									OBJEDENOST (%)		
		do 30 cm			od 31 do 60 cm			od 61 do 150 cm			1996	2000	2004
		1996	2000	2004	1996	2000	2004	1996	2000	2004			
smreka		61	50	52	32	32	36	7	18	13	4	5	4
jelka		45	37	19	33	40	57	22	23	24	21	48	62
bukev		51	30	69	33	39	18	16	31	13	5	8	10
hrasti		76	82	69	22	16	25	2	2	6	24	39	63
plem. list.		64	59	61	28	30	31	9	11	7	35	28	59
ost. trdi list.		66	56	62	27	30	31	7	14	7	29	33	54
mehki list.		27	25	36	37	45	57	36	30	7	46	50	64

Slika 7: Gibanje stopnje poškodovanosti (objedenosti v %) gozdnega mladja po višinskih razredih –podatki za vse drevesne vrste iz opravljenih »podrobnih« popisov v letih 1996, 2000 in 2004

Slika 8: Popisne enote v lovsko upravljavskem območju

Preglednica 7: Število popisanih osebkov in njihov delež po višinskih razredih za posamezno popisno enoto na območju LUO

POPISNA ENOTA Krka

	ŠT. OSEBKOV NA 100 HA in DELEŽ DREV. VRSTE V POS. VIŠ. RAZREDU									
	DO 15	%	15-30	%	30-60	%	60-100	%	100-150	%
smreka	916	4	3.713	13	7.123	21	3.511	22	722	15
jelka	1.018	4	1.170	4	982	3	246	2	159	3
ostali iglavci					29					
bukev	6.720	28	11.183	39	15.430	46	9.304	57	3.135	65
hrasti	1.934	8	2.254	8	1.401	4	491	3	72	1
plemeniti listavci	5.701	24	3.193	11	1.517	5	318	2	217	4
drugi trdi list.	7.330	31	7.065	25	6.993	21	2.369	15	535	11
mehki listavci			43		29					
iglavci	1.934	8	4.883	17	8.134	24	3.756	23	881	18
listavci	21.686	92	23.738	83	25.370	76	12.483	77	3.959	82
skupaj	23.620	100	28.621	100	33.504	100	16.239	100	4.840	100

POPISNA ENOTA Dolenjska II

	ŠT. OSEBKOV NA 100 HA in DELEŽ DREV. VRSTE V POS. VIŠ. RAZREDU									
	DO 15	%	15-30	%	30-60	%	60-100	%	100-150	%
smreka	506	1	1.222	2	3.005	8	1.462	12	260	9
jelka	101		220		160		180	2		
ostali iglavci			80		60					
bukev	9.720	18	20.772	38	20.732	55	7.251	61	2.003	66
hrasti	25.818	49	20.411	37	4.647	12	1.102	9	341	11
plemeniti listavci	6.277	12	2.824	5	1.222	3	160	1	20	1
drugi trdi list.	10.428	20	9.555	17	7.511	20	1.622	14	300	10
mehki listavci			20		80		200	2	120	4
iglavci	607	1	1.522	3	3.225	9	1.642	14	260	9
listavci	52.243	99	53.581	97	34.192	91	10.336	86	2.784	91
skupaj	52.850	100	55.104	100	37.417	100	11.978	100	3.045	100

POPISNA ENOTA Gorjanci

	ŠT. OSEBKOV NA 100 HA in DELEŽ DREV. VRSTE V POS. VIŠ. RAZREDU									
	DO 15	%	15-30	%	30-60	%	60-100	%	100-150	%
smreka	210		361	1	324	1	252	1	90	2
jelka			180		90					
bukev	11.975	25	23.255	59	25.418	70	14.944	83	3.786	90
hrasti	9.454	20	3.101	8	1.082	3	234	1		
plemeniti listavci	16.071	33	8.761	22	5.210	14	1.316	7	90	2
drugi trdi list.	10.714	22	3.732	9	4.417	12	1.316	7	252	6
mehki listavci			36				18			
iglavci	210		541	1	415	1	252	1	90	2
listavci	48.214	100	38.884	99	36.126	99	17.829	99	4.128	98
skupaj	48.424	100	39.425	100	36.541	100	18.081	100	4.218	100

POPISNA ENOTA Litija

	ŠT. OSEBKOV NA 100 HA in DELEŽ DREV. VRSTE V POS. VIŠ. RAZREDU									
	DO 15	%	15-30	%	30-60	%	60-100	%	100-150	%
smreka	310	1	4.362	9	5.397	15	2.236	17	684	21
jelka			18							
bori					74					
bukev	7.544	24	18.890	40	18.114	49	7.024	53	1.460	44
hrasti	3.410	11	2.218	5	425	1				
plemeniti listavci	12.194	40	14.990	32	7.541	20	1.663	13	518	16
drugi trdi list.	7.337	24	6.007	13	5.157	14	2.126	16	628	19
mehki listavci			277	1	222	1	92	1		
iglavci	310	1	4.381	9	5.471	15	2.236	17	684	21
listavci	30.485	99	42.382	91	31.459	85	10.905	83	2.606	79
skupaj	30.795	100	46.763	100	36.930	100	13.142	100	3.290	100

Ostale poškodbe parkljaste divjadi na gozdni vegetaciji (obgrizenost, lupljenje)

V območju povzroča poškodbe drevja ob čiščenju rogovja ali označevanju teritorija predvsem srnjad. Obseg teh škod je zanemarljiv. Poškodbe debel od jelenjadi, predvsem poškodbe na deblih smreke in gorskega bresta se pojavljajo zgolj lokalno in v majhnem obsegu v loviščih Plešivica ter Toplice. Poškodbe niso nikjer v takšnem obsegu, da bi predstavljale večjo oviro pri doseganju ciljev gospodarjenja z gozdovi.

6.1.2 Škode od divjadi na kmetijskih kulturah, domačih živalih in objektih

V preglednici 8 je prikazana višina izplačanih odškodnin za škodo, katero je povzročila divjad v zadnjih 10 letih. Iz nje je razvidno, da je bilo izplačanih odškodnin za škodo povzročeno od divjadi po posameznih letih med 13,5 do 23,6 tisoč evrov. Podatki o vrstah škodnih objektov so prikazani le za obdobje zadnjih treh let, saj so se pred tem škode evidentirale le po vrsti divjadi, ki je povzročila škodo. Obseg izplačanih odškodnin na hektar lovne površine je pod slovenskim povprečjem.

77 % vseh izplačanih odškodnin je bilo zaradi škod od divjih prašičev, 13 % od jelenjadi, 8 % od srnjadi in 2 % zaradi ostalih vrst divjadi. Največ izplačanih odškodnin je bilo leta 2005 in 2008. Vzrok večjim izplačanim odškodninam v teh letih, še zlasti leta 2008 so višje cene pridelkov. Kljub temu, da je kar ¾ vseh škod povzročijo divji prašiči, v Novomeškem LUO podatki ne kažejo medsebojne odvisnosti med višino odstrela in

s tem posredno od številčnosti divjih prašičev ter višino izplačanih odškodnin. To nakazuje, da na samo višino odškodnin za škodo od divjih prašičev in obseg škod, poleg njihove gostote vplivajo tudi ostali dejavniki (cene pridelkov, obseg in učinkovitost preprečevalnih ukrepov, semenska leta gozdnega drevja, slučajni dejavniki...). Primerjava med gostoto odstrela divjih prašičev in višino izplačanih odškodnin za škodo povzročeno od divjih prašičev med posameznimi LUO v Sloveniji pa kaže, da se z gostoto divjih prašičev, povečuje obseg izplačanih škod (slika 11). 75 % vseh škod od divjih prašičev je povzročeno na poljedelskih kulturah, predvsem na koruzi. Večina (med 50 % in 60 %) škod od divjih prašičev je bila povzročena v skupini lovišč Plešivica, Novo mesto in Mirna peč.

Škode od srnjadi, ki v strukturi izplačanih odškodnin dosegajo 8 % so bolj kot od številčnosti srnjadi, odvisne od prijavljanja teh škod s strani oškodovancev. Za škode od srnjadi, ki se pojavljajo predvsem na vrtovih in vinogradih oškodovanci navadno niti ne zahtevajo odškodnin. Tudi pri škodah od jelenjadi je podobno, s tem, da so velikokrat na isti površini škode od divjih prašičev in jelenjadi. Večino odškodnin za škodo od jelenjadi izplačajo lovišča LD Toplice, LD Plešivica in v zadnjih letih še lovišče LD Šentrupert.

V zadnjih letih se povečujejo škode zaradi sivih vran. Pri tem so najbolj izpostavljeni ravninski agrarni deli LUO, ter lovišča okrog Novega mesta, kjer je najštevilčnejša kolonija sivih vran.

Poudariti velja, da je večina odškodnin določenih sporazumno med oškodovanci in upravljavci lovišč. Zahtev za komisijško oceno škode je malo (do 2 primera letno), pa še te škode so v večini manjšega obsega.

Še največ škod od divjadi je na vozilih. Ob oceni, da je povprečna škoda na vozilu ob trku s srnjadjo 1.000 evrov, ter 250 trkih letno, potem ta škoda znaša vsaj 250.000 evrov letno. Po navedbah novejših ekonomskih analiz pa naj bi povprečne škode ob trku vozila z divjadjo znašale celo od 2.000 do 2.500 EUR, pri čemer je upoštevana tudi posredna škoda (zdravljenje, izguba delovnih dni...), kar predstavlja še znatno višjo škodo.

Ocenjujemo, da obseg škod zaradi divjadi ne predstavlja večjega problema v LUO, pri tem pa velja poudariti, da se škode velikokrat ponavljajo na istih površinah in pri istih oškodovancih, kar izpostavlja posamezne kmetovalce.

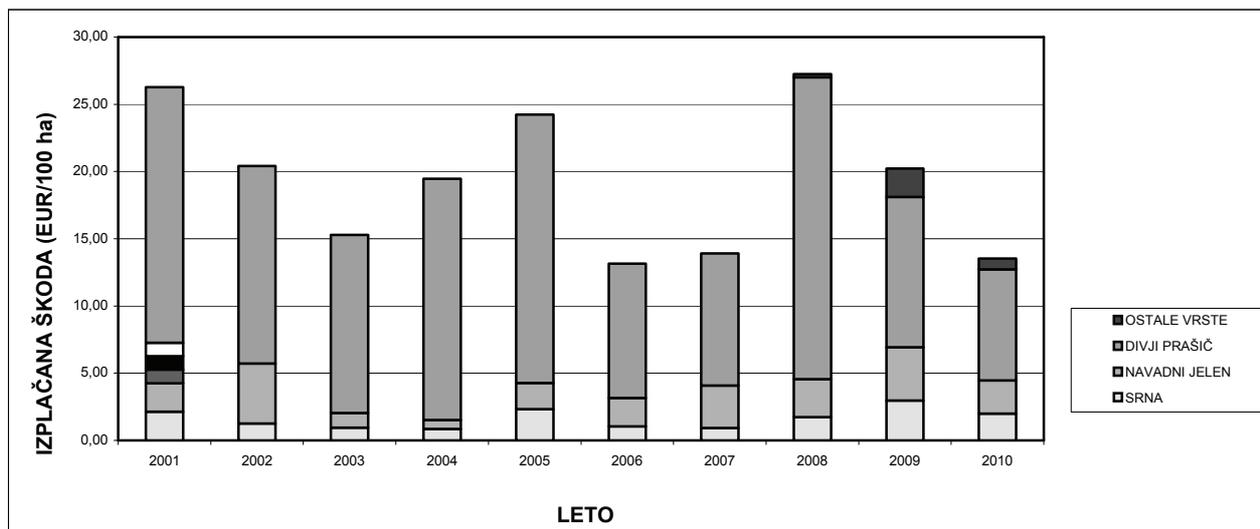
Preglednica 8: Izplačana odškodnina na lovnih površinah od posameznih vrst divjadi po skupinah škodnih objektov v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 – 2010

Vrsta divjadi	Kultura	IZPLAČANA ODŠKODNINA (v EUR / 100 ha)									
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
SRNA	kulture								0,79	0,53	0,24
	travniki										
	sadno drevje								0,94	2,44	1,75
	gozd										
	ostalo										
skupaj SRNA		2,13	1,26	0,96	0,86	2,32	1,04	0,93	1,72	2,97	1,98
NAVADNI JELEN	kulture								2,56	3,19	2,04
	travniki								0,26		0,31
	sadno drevje									0,77	0,12
	gozd										
	ostalo										
skupaj NAVADNI JELEN		2,13	4,45	1,07	0,67	1,95	2,11	3,16	2,82	3,96	2,46
DIVJI PRAŠIČ	kulture								15,89	7,45	7,84
	travniki								6,58	3,73	0,43
	ostalo										
skupaj DIVJI PRAŠIČ		19,01	14,69	13,25	17,94	19,97	10,00	9,81	22,47	11,18	8,27
SKUPAJ PARKLJARJI		23,28	20,40	15,27	19,47	24,24	13,15	13,9	27,01	18,11	12,71
JAZBEC									0,02	0,06	0,10
POLJSKI ZAJEC											0,27
SIVA VRANA										1,9	0,43
OSTALE VRSTE									0,21	0,16	
SKUPAJ OSTALE VRSTE									0,23	2,12	0,8

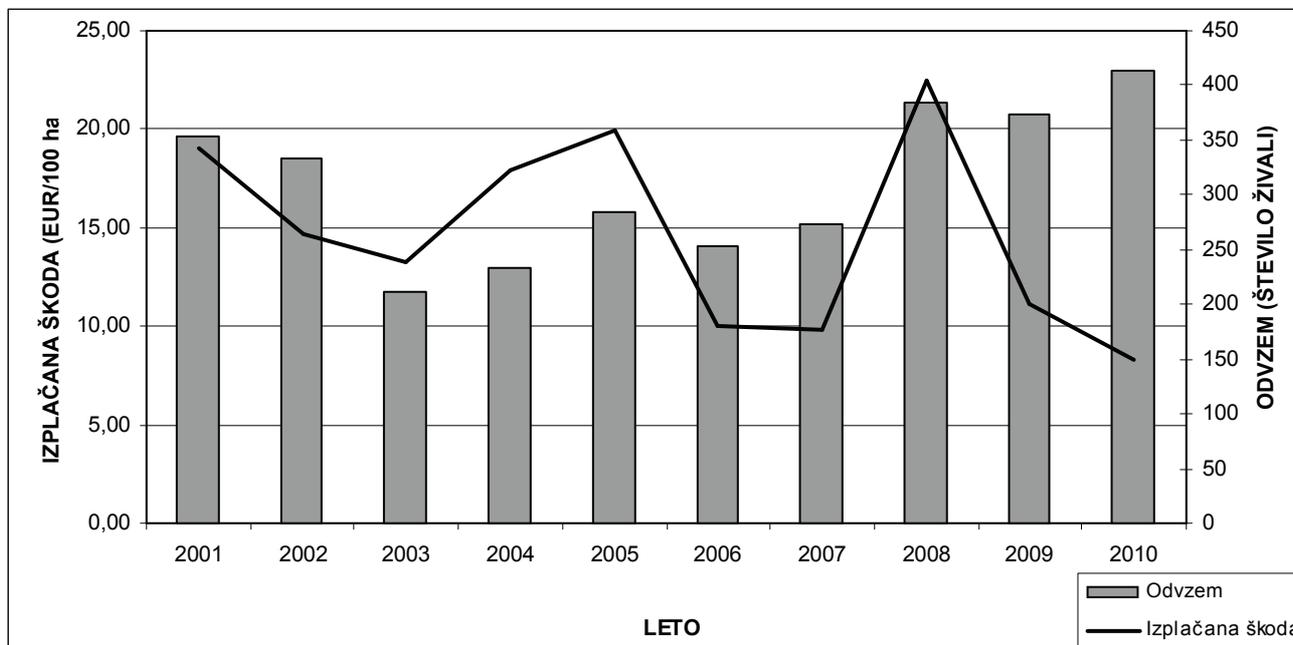
VSE SKUPAJ	23,28	20,40	15,27	19,47	24,24	13,15	13,90	27,24	20,23	13,51
-------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Preglednica 9: Izplačana višina odškodnin za škodo od posameznih vrst divjadi v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 – 2010

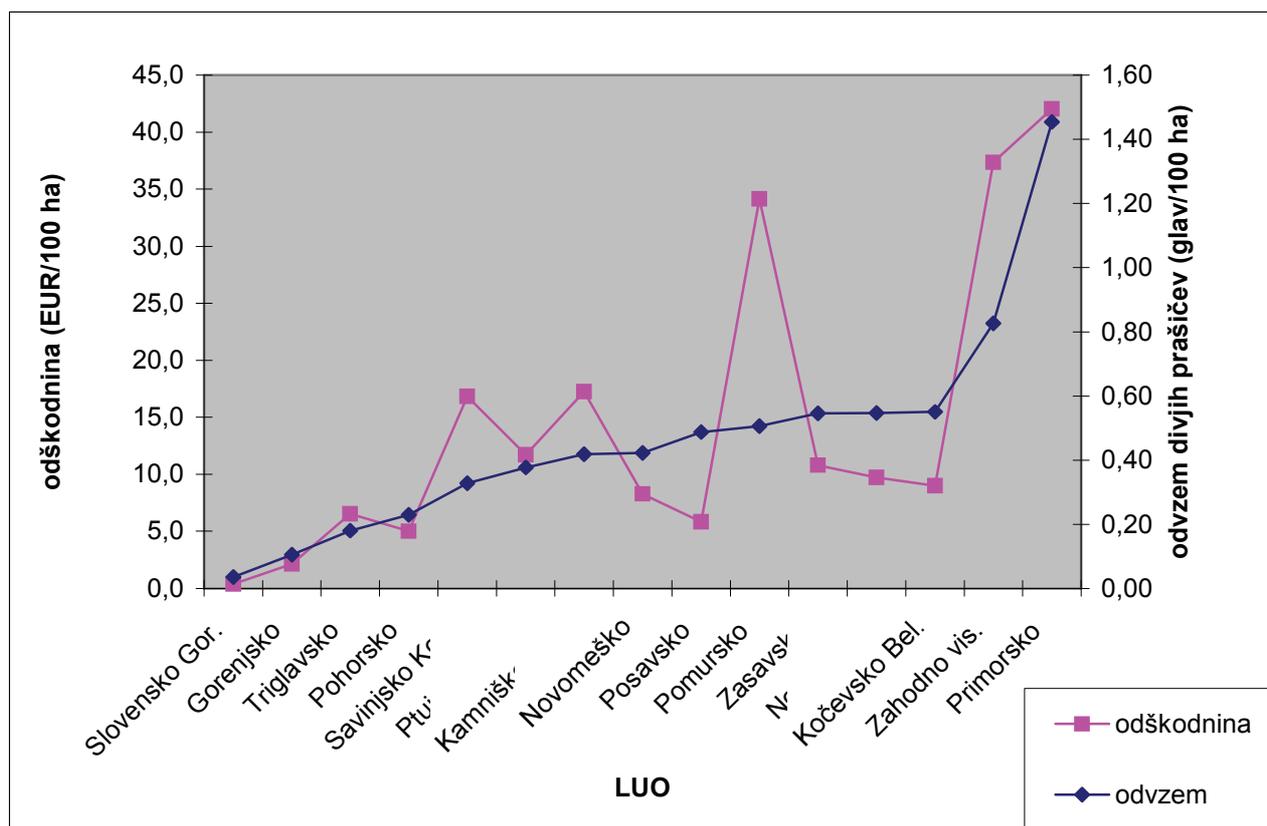
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
SRNA	2.077,00	1.231,00	933,00	840,00	2.265,00	1.013,00	904,00	1.682,40	2.896,20	1.937,20
NAVADNI JELEN	2.085,00	4.346,00	1.044,00	652,00	1.903,00	2.062,00	3.090,00	2.755,00	3.869,40	2.405,10
DIVJI PRAŠIČ	18.573,00	14.348,00	12.943,00	17.524,00	19.505,00	9.769,00	9.587,00	21.946,00	10.925,10	8.075,70
OSTALE VRSTE	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	224,10	2.073,60	781,00

Slika 9: Trendi izplačanih odškodnin za nastalo škodo od rastlinojedih parkljastih in ostalih vrst divjadi v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 - 2010

Slika 10: Primerjava med izplačanimi odškodninami za nastalo škodo od divjega prašiča in njegovim odvzemom v lovsko upravljavskem območju v obdobju 2001 – 2010

Slika 11: Primerjava med izplačanimi odškodninami za nastalo škodo od divjega prašiča in njegovim odvzemom med posameznimi LUO v letu 2010

6.2 Ocena stanja življenjskega okolja divjadi (tudi trendi)

Prehranske in bivalne razmere za divjad

Ocena stanja življenjskega okolja divjadi je že deloma opisana v poglavju 2.2 Krajinsko ekološke značilnosti LUO. V tem poglavju bomo le na kratko opisali osnovne značilnosti prostora v povezavi s posameznimi vrstami divjadi.

Glede na to, da je za srnjad najprimernejše okolje v katerem je veliko grmovne vegetacije, zelišč ter gozdnega roba, ki omejuje travniške in poljedelske površine, je večina območja idealen habitat za srnjad. To še zlasti velja za osrednji in severni del LUO. Slabše okolje tako v prehranskem smislu, kot tudi upoštevajoč potrebe srnjadi po kritju, predstavljajo strnjeni kompleksi gozdov v fazi drogovnjakov in debeljakov (Brezovska planota, Radoha, Gorjanci), ter nižinski predel šentjernejskega polja, kjer ni gozdnih ali grmovnih zaplat, ki bi srnjadi nudili ustrezno kritje. V teh predelih so teritoriji srnjadi večji od okoliških in s tem posledično je manjša tudi gostota srnjadi. V ostalih predelih gozdne krajine je tudi zaradi malopovršinske lastniške strukture gozdov ustvarjena mozaičnost strukture gozdov ter tako na manjših predelih zagotovljena bogata prehranska ponudba, kot tudi kritje srnjadi. Ker je srnjad zelo prilagodljiva vrsta, nanjo človekove dejavnosti v prostoru nimajo večjega negativnega vpliva. Nasprotno, največja gostota srnjadi je ravno v območjih, kjer človek s kmetovanjem ali gospodarjenjem z gozdovi vpliva na prostor, pri tem pa ne ustvarja velikih monotonih kultur ali sestojev. Na življenjsko okolje srnjadi imajo ukrepi, katere namensko izvajajo lovske družine, majhen vpliv. Obseg vzdrževanje pašnikov in travnikov na nivoju območja sicer ni velik, vendar so le-ti, v kolikor so na ustreznih lokacijah (v predelih strnjenih gozdov) lokalno pomembni. Drug ukrep, ki vpliva na srnjad, predvsem na njeno prostorsko razporejenost in zlasti na njeno individualno območje aktivnosti, predstavljajo solnice. V loviščih je v povprečju 1 solnica na 50 ha lovišča. Krmljenje, ki bi bilo namenjeno izključno srnjadi se v območju ni izvajalo, ter tudi ni bilo dovoljeno.

Jelenjadi je omejujoč faktor v območju potreba po kritju ter mir, medtem ko je prehranska ponudba za jelenjad bogata. Zaradi tega so jelenjadi ustrezni habitati strnjenih kompleksov gozdov, ki so v južnem in jugozahodnem delu območja. V preostalem delu območja, kjer ni velikih kompleksov gozdov, torej manjše možnosti kritja, je jelenjad manj številčna in se pojavlja praviloma le v posameznih skupinah.

Podobne zahteve kot jelenjad, vsaj kar se tiče potrebe po kritju in občutku varnosti, ima divji prašič. Njegova prostorska razširjenost je zato podobna kot pri jelenjadi ob tem, da se divji prašič zadovolji z ustreznim kritjem že v manjših gozdnih kompleksih. Na sezonsko pojavljanje divjih prašičev v posameznih predelih ima vpliv tudi hrana. Semenski obrod gozdnega drevja (hrast, bukev, kostanj) ter kmetijske kulture vplivajo na sezonsko razporeditev divjih prašičev v prostoru. Omejujoč dejavnik pri upravljanju z divjim prašičem so škode, ki jih ta vrsta povzroča v kmetijstvu, ter je zaradi tega potrebno aktivno uravnavanje njegove številčnosti.

Za poljskega zajca so razmere ugodne v kmetijski krajini, katera je predvsem v osrednjem in severnem delu območja, kjer je več kmetijskih površin. Poljskemu zajcu, za razliko od fazana ustrezajo tudi predeli, kjer je večja gozdnatost. Kljub temu, da je primernih habitatov za poljskega zajca v območju veliko, njegova gostota ni velika. Ocenjujemo, da je to v večji meri posledica plenilcev (lisica, kune), kot pa vpliva intenzivnega kmetijstva, ki se je pogosto izpostavljalo kot največji razlog za upad številčnosti poljskega zajca. Fazan v območju je v primerjavi s sosednjim Posavskim LUO, v Novomeškem LUO redkejši, pa še ta je v lovišča dodan v večini iz t.i. umetne vzreje. Primerni habitatni za fazana so v kmetijski krajini Mirnske doline in spodnjega toka reke Krke. Za fazana so omejujoč dejavnik plenilci ter prehranska ožina v zimskem času. Manj ugodne pa so razmere za poljsko jerebico, ki je v območju izredno redka. Zgodnja košnja trave, veliko poljedelskih površin zasejanih s koruzo in zelo malo žit, ter v jesenskem času preorane kmetijske površine so poleg plenilcev razlog, da te vrste v območju skoraj ni več.

Razen poplavnega, nižinskega dela LUO so življenjski pogoji za jazbeca ugodni, saj v območju prevladujejo listnati gozdovi, ki mu nudijo optimalne življenjske pogoje.

Od kun so v območju številčnejše belice od zlatič. Glede na to, da belici ustreza kulturna krajina blizu človekovih bivališč njej primeren habitat predstavlja cel LUO. Kuna zlatiča je mnogo redkejša, prisotna je v strnjanih gozdnih predelih, pa še tu ji zaradi manjšega deleža iglavcev razmere niso optimalne.

Za raco mlakarico predstavljajo primeren habitat reki Krka in Mirna s pritoki in opuščeni glinokop v Zalogu. Običajno visoke vode v pomladanskem času in iz leta v leto manj vrb, ki so se nekoč obsekovale in se oblikovale v raci primerno gnezdišče, ter vznemirjanja v času valjenja jajc so največji omejujoč dejavnik pri raci in imajo za posledico manjši uspeh gnezdenja.

Od vranov (šoja, sraka, siva vrana) so najugodnejši življenjski pogoji za šojo, manj pa za sivo vrano in srako, katerima je primernejša odprta kmetijska krajina s posameznimi drevesi in gozdički. Sivi vrani ustrezen habitat predstavljajo tudi naselja, kjer je poleg lahko dostopnih virov hrane dovolj tudi drevesne vegetacije za gnezdenje, prav tako pa jo ne moti prisotnost človeka.

Polhu nudijo ustrezne življenjske pogoje listnati gozdovi na kraških tleh, ki so v južnem delu območja. Najugodnejše razmere za polha v območju so v predelu Suhe Krajine.

Vpliv rabe prostora na bivalne razmere

Vplivi rabe prostora na bivalne razmere divjadi so v veliki meri opredeljeni že v prejšnjih poglavjih. Na tem mestu bi izpostavili le nekatere rabe in njihove vplive, ki niso bili predstavljeni.

Velik vpliv na divjad ima cestno omrežje. Ograjena avtocesta iz smeri Ljubljane proti Obrežju, ki delno preseka LUO ima za razliko od drugih cest vpliv na možnost širjenja populacij, ali migriranje posameznih osebkov divjadi. S tem je zlasti jelenjadi severno od avtoceste otežen stik z matičnim osrednjim populacijskim območjem - kočevsko populacijo jelenjadi. Ob morebitni izgradnji tretje razvojne osi v smeri sever - jug bo prostor z dodatnimi umetnimi ovirami še bolj otežil migracije divjadi.

Glede kmetijske ali gozdarske rabe prostora v prihodnje ne pričakujemo večjih sprememb, ter tako tudi ne sprememb življenjskih pogojev za divjad, katere trenutno ocenjujemo za ustrezne. Širjenje urbanih površin ali industrijskih con pa na divjad, v kolikor na njo gledamo v populacijskem smislu, ne bo imelo vpliva. Še povečali se bodo verjetno vplivi človeka na vznemirjanje divjadi. Zaradi raznih oblik rekreacije in nabiranja gozdnih plodov bo vznemirjanje divjadi večje. Ob tem večjih negativnih posledic na populacije posameznih vrst divjadi, razen v primerih, da gre za vznemirjanje v času valjenja ali vzreje in kotitve mladičev na večjih območjih, ni pričakovati.

Verjetno velik vpliv na divjad imajo domače mačke in psi. Mačke predvsem na malo divjad in zavarovane živalske vrste, psi pa predvsem na srnjad. Po eni strani zaradi neupoštevanja zakonodaje lastnikov živali in omejenih pooblastil upravljavcev lovišč, se bo ta problem v prihodnje še povečal.

6.3 Ciljno stanje življenjskega okolja divjadi

Ciljno stanje življenjskega okolja divjadi glede bivalnih in prehranskih razmer je opredeljeno v poglavjih, ki obravnavajo posamezne živalske vrste. Ob tem se je izhajalo iz izhodišča, da je pričujoči načrt podlaga za gospodarjenje z divjadjo in njenim okoljem, ki ga izvajajo upravljavci lovišč. Določanje ciljnega stanja življenjskega okolja divjadi, ki bi presevalo pristojnosti ali možnosti upravljavcev lovišč, ter bi posegalo predvsem na področje kmetijstva ali gozdarstva, v načrtu, kljub določilom 31. in 32. člena Zakona o divjadi in lovstvu, ni določeno. Za malo divjad bi na primer bilo dobro, da bi raba zemljišč, uporaba tehnologij, strupov ..., bila takšna, kot je bila v sredini preteklega stoletja, vendar je to nerealno. Za posamezne dejavnosti v prostoru ocenjujemo, da je zadostno, da upoštevajo zakonske in podzakonske prepise, ki urejajo posamezno področje in zakonodajo s področja ohranjanje narave. Življenjsko okolje za vse v območju prisotne vrste divjadi tudi sicer ocenjujemo za ustrezno, zato bi že ohranitev sedanjega stanja okolja lahko opredelili kot ciljno stanje.

Od elementov ciljnega stanja življenjskega okolja divjadi smo zato opredelili le tiste, za katere ocenjujemo, da lahko upravljavci lovišč s svojim delom, ali prepričevanjem lastnikov zemljišč lahko vplivajo. Upravljavci lovišč namreč nimajo v posesti veliko lastnih površin, s katerimi bi vplivali na okolje divjadi. Veliko večja je možnost, da na podlagi dogovorov z lastniki zemljišč, vplivajo na posamezne, za divjad posebej vredne površine. V poglavjih, ki obravnavajo posamezne vrste divjadi je tako izpostavljena težnja po ohranitvi travniških površin v gozdnih kompleksih, kaluž, ter izboljšanje prehranskih pogojev divjadi s krmljenjem, ki je pomembno predvsem za poljskega zajca in fazana, medtem, ko je za veliko divjad krmljenje predvsem v funkciji privabljanja.

Eden od ciljev je tudi ohranitev naravnih vrednot. Pri načrtovanju in izvedbi biotehniških in biomeliorativnih del je potrebno zagotavljati varstvo in ohranitev teh vrednot.

6.4 Usmeritve za doseganje ugodnega stanja življenjskega okolja divjadi ter izvajanje biomeliorativnih in biotehničnih del

Podrobnejših usmeritev za ohranitev in nego habitatov divjadi načrt ne opredeljuje, kar izhaja iz ugotovitev o primernosti sedanjega stanja, ter tudi dejstva, da načrt nima izvršilne moči vplivanja na rabo ali načine rabe kmetijskih zemljišč ali gozdov. Tudi za habitate poljskega zajca, za katere se ocenjuje, da so se razmere najbolj spremenile tako načrt ne določa usmeritev, katere bi uporabniki prostora bili dolžni upoštevati, temveč le nakazuje možne načine izboljšanja trenutnega stanja.

Poleg usmeritev o primernosti izboljševanja prehranske ponudbe mali divjadi (fazanu in poljskemu zajcu), ter vzdrževanju gozdnih jas za rastlinojedo parkljaso divjad, izboljševanje prehranske ponudbe za ostale vrste divjadi ni potrebno. Krmljenje, ki razen v primeru fazana in poljskega zajca, ni namenjeno izboljševanju prehranske ponudbe, temveč predvsem privabljanju z namenom odstrela, je omejeno. Omejitve izhajajo iz ugotovitev o dovolj ustrezni naravni ponudbi hrane v okolju, ter težnje, da se s krmljenjem ne povečuje številčnosti divjadi.

Obsega vzdrževanja pašnikov in travnikov v gozdu, gozdnega roba, sajenja plodonosnih drevesnih in grmovnih vrst, vzdrževanja remiz, krmnih in pridelovalnih njiv, vodnih virov in izdelave ali vzdrževanja lovskih prež z načrti LUO navzgor ne bomo omejevali. Obseg teh del bo izhajal iz predloga upravljavcev lovišč.

Ker so prehranske razmere za srnjad ugodne tudi v najbolj kritičnem delu leta – zimi, tudi za to obdobje posebnih ukrepov v okolju s katerimi bi povečali prehransko ponudbo ni potrebnih. Za zagotavljanje še sprejemljivega obsega objedanja gozdnega mladja, pa je priporočljivo, da so pomlajene površine večje, ter primerno razporejene v prostoru. Manjše pomlajene površine sredi sklenjenih gozdov v optimalni fazi so namreč, tudi ob primerni številčnosti srnjadi, zelo izpostavljene objedanju.

Priporočljivo je, da se vzdržujejo manjši pašniki in travniki v gozdnem prostoru, kot vir dodatne prehrane srnjadi ter lokacije izvajanja načrtovanega odstrela.

Glede varstva srnjadi pred nepotrebnim vznemirjanjem, pri katerem je v ospredju predvsem vznemirjanje, preganjanje in plenjenje srnjadi s strani psov, je potrebno zagotavljati spoštovanje zakonodaje s tega področja, ki ne dovoljuje spuščanje psov v lovišče brez nadzorstva.

Jelenjad v območju ima v okolju ugodne življenjske pogoje tako, da posebna dela za izboljševanje pogojev na splošno niso potrebna, razen v predelih strnjenih gozdnih kompleksov (lovišča skupine A), kjer je smiselni ukrep vzdrževanje pašnikov in travnikov, ter vzdrževanje krmnih njiv. Obseg del je bil predstavljen že v poglavju: Vlaganja v življenjsko okolje divjadi. V skupini lovišč A je zeleno, da se obstoječe enklave travniških površin sredi gozdov ne zarastejo. S ciljem omejevanja škod na kmetijskih površinah (tudi v

povezavi z divjim prašičem) je zeleno, da se primerne travniške površine v gozdni krajini spremenijo v krmne njive.

Krmljenje

Kot ukrep krmljenja sodijo vse vrste polaganja hrane v naravno okolje, ki je namenjena prehrani divjadi. Za polaganje hrane se ne smatra posek drevja za objedanje in pridelava krme na kmetijskih površinah (t.i. krmnih njivah), s katero se divjad prehranjuje neposredno na rastočih rastlinah. Kot ukrep krmljenja prav tako ne šteje polaganje soli, kljub temu pa je pri polaganju le-te potrebno upoštevati v načrtih zapisane usmeritve in omejitve. Krmljenje s krmo pridelano na travnatih površinah (pašniki, travniki), ki jih vzdržujejo upravljavci lovišč, se šteje kot ukrep krmljenja in je tudi te lokacije potrebno vnesti v kataster krmišč. Takšno polaganje krme se lahko omeji v primerih negativnih učinkov divjadi na okolje.

Namen krmljenja

Pri opredelitvi namena krmljenja je potrebno le-tega obravnavati z vidika učinkov vse vrste divjadi in njeno življenjsko okolje ter na usklajene medvrstne odnose in ohranjanje trajnosti obnovljivih naravnih virov ter biotske pestrosti krajin. Pri tem je potrebno upoštevati tudi obstoječe razmere v življenjskem okolju in cilje upravljanja s posameznimi vrstami divjadi v določenem okolju. Ker so nameni krmljenja za posamezne vrste divjadi različni, je temu prilagojeno tudi krmljenje. Želene učinke krmljenja po vrstah divjadi se zagotavlja s prostorsko in časovno opredelitvijo krmljenja ter sestavo krme.

Krmljenje ima lahko pozitivne učinke v od človeka osiromašenih življenjskih okoljih ali okoljih, kjer se zaradi sedanjih interesov po rabi prostora (kmetijstvo, gozdarstvo) brez večjih negativnih posledic za okolje, lahko omogoči prisotnost vitalnih populacij posameznih vrst divjadi in se s tem ne ogroža trajnosti in obnove naravnih virov ali pa se s krmljenjem zniža negativen vpliv divjadi na to okolje do uskladitve gostot populacij z danostmi habitatov. S pomočjo krmljenja se tudi omogoča lažji in pravilnejši poseg v populacije divjadi z odstrelom.

Razen krmljenja nekaterih vrst male divjadi (fazan, poljski zajec), pri kateri je zaradi trenutnega stanja v Sloveniji osnovni cilj dvig številčnosti, krmljenje ne sme biti namenjeno ali imeti za posledico dvig natalitete in s tem gostot posameznih vrst divjadi ne glede na danosti (neprimernost) življenjskega prostora in s tem na preživetje manj vitalnih osebkov v populacijah ali celo na vzdrževanje preštevilnih populacij divjadi v ohranjenih habitatih.

Ker ima neustrezna sestava ali kvaliteta krme lahko za posledico povečanje obremenitev okolja (povečanje objedanja naravne vegetacije in lupljenja drevja) ali celo povzroči prebavne motnje in zdravstvene oslavitve posameznih živali, se v načrtih predpisuje tudi dovoljena sestava krme, pri čemer je za določene namene krmljenja omejena zlasti količina močne škrobne krme, oziroma obvezna sestavina sočne krme v strukturi ponudbe krme.

V osrednjem življenjskem območju rjavega medveda, ki v Novomeškem LUO obsega le del lovišča Plešivica, je pri krmljenju divjadi potrebno upoštevati tudi predpise, ki urejajo krmljenje medveda.

Pri nekaterih vrstah divjadi (lisica, kuna belica), ki jih krmimo s stranskimi živalskimi proizvodi, je potrebno upoštevati predpise s področja veterine.

Vrste krmljenja

Po namenu krmljenja ločujemo zimsko, preprečevalno in privabljalno krmljenje.

Zimsko krmljenje se izvaja z namenom zmanjšanja pritiska divjadi na naravne prehranske vire in tvorbe energijske rezerve v času prehranske ožine. Zimsko krmljenje zaradi ustrezne prehranske ponudbe za parkljasto divjad v LUO ni potrebno in se ga tudi ne dovoljuje (z izjemo krajevno omejenega krmljenja jelenjadi). Pri mali divjadi je namenjeno povečanju prehranske ponudbe tudi izven zimskega obdobja ter s tem preživetju posameznih osebkov oz. skupin divjadi, ki imajo kot skupni učinek povečevanje številčnosti te divjadi.

Zimsko se krmi naslednje vrste divjadi:

- Malo divjad (fazan, poljski zajec, raca mlakarica)
- Jelenjad (v skupini lovišč A na lokacijah vzdrževanja pašnih površin in krmnih njiv ali bližini teh lokacij)

Preprečevalno krmljenje se izvaja le za divjega prašiča v časovno omejenem vegetacijskem obdobju, kar bo opredeljeno z letnimi načrti LUO, z namenom zadrževanja živali v predelih, kjer so manjše možnosti nastanka škod na kmetijskih površinah. V obdobju preprečevalnega krmljenja se lov divjih prašičev na teh krmiščih ne izvaja.

Privabljalno krmljenje se izvaja z namenom privabljanja divjadi zaradi odstrela. Privabljalno se krmi naslednje vrste divjadi:

- Navadni jelen
- Divji prašič
- Lisica
- Kuna belica
- Kuna zlatica

Namensko krmljenje srnjadi, razen v izjemnih razmerah, ni dovoljeno.

Vrste, količina in sestava krme

Vrste krme so obravnavane s stališča energijske vrednosti, vsebnosti vode ter izvora po naslednjih skupinah:

- močna škrobna krma (koruza, žita, kostanj, želod, briketi s hrano rastlinskega izvora),
- sočna krma (okopavine, tropine, sadje),
- voluminozna krma (seno, vejniki, travna silaža, koruzna silaža, pesni rezanci) in
- krma živalskega izvora v skladu z veterinarskimi predpisi.

Vse ostale vrste krme, razen zgoraj navedenih, z izjemo krmo živalskega izvora, za krmljenje parkljaste divjadi niso dovoljene.

Gostota krmišč

Zaradi preprečitve prekomernega krmljenja parkljaste divjadi, gostitve divjadi na neprimernih lokacijah, neželenih migracij divjadi ali krmljenja, ki bi imelo za posledico zmanjševanje vpliva naravne selekcije med divjadjo, se določi tako količina kot tudi struktura krme, ter največje število krmišč.

Število krmišč za malo divjad in male zveri ni omejeno.

Kataster krmišč

Kataster krmišč v lovsko upravljavskem območju je popis (vključno s kartnim gradivom) lokacij vseh krmišč, ki so pri upravljanju z divjadjo v danem trenutku strokovno ter okoljsko sprejemljiva in dopustna. V katastru krmišč so opredeljene natančne lokacije krmišč po posameznih loviščih, ciljna živalska vrsta katero se krmi, namen krmljenja, tip krmišča ter vrste in količine krme.

Zavod za gozdove Slovenije v sodelovanju z upravljavci lovišč in lovišč s posebnim namenom ter območnim združenjem upravljavcev lovišč (OZUL) izdelava in vodi kataster krmišč v lovsko upravljavskem območju. Na predlog upravljavca lovišča ter po strokovni presoji ZGS se kataster lahko spremeni ali dopolni.

V katastru krmišč se vodijo lokacije za sledeče vrste krmišč in načine krmljenja na krmiščih:

- krmišča za preprečevalno krmljenje divjih prašičev;
- krmišča za privabljalno krmljenje divjih prašičev;
- krmišča za privabljalno krmljenje jelenjadi.

Kataster krmišč je sestavni del načrtov upravljanja z divjadjo. Del vsebin iz katastra krmišč mora biti sestavni del letnega lovsko upravljavskega načrta LUO za konkretno koledarsko/lovsko/načrtovalsko leto, predvsem so to: kriteriji, pogoji in načini krmljenja (podrobnejša navodila) za vrste parkljaste divjadi, ter tudi dovoljene maksimalne količine krme (kjer so le te omejene), kar velja tudi za krmišča za katera se ne vodi katastra. V načrtih LUO morajo biti opredeljene (navedene) tudi lokacije krmišč za posamezne vrste divjadi.

Krmljenje jelenjadi

Zimsko krmljenje jelenjadi je dovoljeno le v skupini lovišč A (Mirna peč, Novo mesto, Veliki Gaber, Dobrnich, Plešivica, Toplice in Padež) na površinah, kjer se vzdržujejo pasišča s košnjo in naknadno suši seno, ali na lokacijah krmnih njiv. V primerih, ko lokacija vzdrževane pašne površine s košnjo prostorsko ni ustrezna za izvajanje krmljenja, se lahko krma s teh lokacij položi na ustreznejšo lokacijo blizu vzdrževane površine. V vseh loviščih, kjer je prisotna jelenjad, je dovoljeno tudi privabljalno krmljenje jelenjadi za namen lažje izpolnitve načrta odvzema. Privabljalno krmljenje jelenjadi se lahko izvaja le v času lovne dobe na jelenjad.

Pri privabljalnem krmljenju je dovoljeno v skupini lovišč A (Mirna peč, Novo mesto, Veliki Gaber, Dobrnich, Plešivica, Toplice in Padež) zalagati največ 1 krmišče na 500 ha lovne površine lovišča, pri čemer je na posameznem krmišču dovoljeno dnevno položiti skupno največ 50 kg krme, pri tem pa ni dovoljeno polagati močne krme. V ostalih loviščih v LUO je dovoljeno zalagati največ 1 krmišče na 1000 ha lovne površine lovišča. Lokacije privabljalnih krmišč morajo biti opredeljene v letnih načrtih LUO.

Ker krmljenje jelenjadi lahko vpliva na:

- akutno povečanje poškodb in škod na mladju v okolici krmišč,
- prevelike splošne obremenitve gozdov ob krmiščih, kar se odraža v padcu vrstne pestrosti, izginjanju rastlinskih in živalskih vrst in degradaciji ekosistemov,
- povečani zaparazitiranosti in obolelosti jelenjadi in slabšanju njenega telesnega stanja (manjša telesna masa in slabše trofeje) zaradi lažjega prenosa bolezni med osebkami in povečano znotrajvrstno tekmovalnostjo,
- potencialno olajšanega prenosa bolezni s prostoživečih na domače živali,

je pri izbiri lokacij krmišč treba ravnati tako, da so posledice v okolju najmanjše.

Izjemoma, le ob posebnih (izjemnih) vremenskih razmerah se lahko izvaja še dodatno zimsko krmljenje jelenjadi. Oceno izrednih razmer, ki bi opravičevale izjemno zimsko krmljenje jelenjadi opravi upravljavec lovišča samostojno ter o tem z vlogo (opis izrednih razmer, kraj oz. območje potrebnega krmljenja, čas, vrsta divjadi) pisno obvesti OE ZGS. Soglasje (pozitivno ali negativno) k začetku krmljenja izda pristojna OE ZGS pisno ter o tem obvesti tudi lovsko inšpekcijo. Pred izdajo dovoljenja za krmljenje morajo biti izvedeni in preverjeni ukrepi povečevanja prehranske ponudbe z naravno hrano (posek gozdnogojitveno neperspektivnega drevja in grmovja za objedanje, pluženje). Povečevanje prehranske ponudbe, z ukrepi omogočanja prehrane z naravno hrano (posek drevja in grmovja za objedanje, pluženje) je dovoljeno in v ostrejših zimski razmerah priporočljivo in se ga ne omejuje.

Krmljenje srnjadi

Krmljenje srnjadi, razen v izjemnih primerih, ni dovoljeno.

V primeru izjemnih zimskih razmer (dolgotrajnejša visoka snežna odeja), je dovoljeno krmljenje srnjadi le v predelih, kjer je na večjih površinah s prehranskega vidika osiromašeno življenjsko okolje, a je tudi v tem primeru dovoljeno krmljenje samo s kombinacijo krme (sočna, močna in voluminozna krma) in ne zgolj samo z eno od teh. Oceno izrednih razmer, ki bi opravičevale izjemno zimsko krmljenje srnjadi, opravi upravljavec lovišča samostojno ter o tem z vlogo (opis izrednih razmer, kraj oz. območje potrebnega krmljenja, čas) pisno obvesti OE ZGS. Soglasje (pozitivno ali negativno) k začetku krmljenja izda pristojna OE ZGS pisno ter o tem obvesti tudi lovsko inšpekcijo. Pred izdajo dovoljenja za krmljenje srnjadi morajo biti izvedeni in preverjeni ukrepi povečevanja prehranske ponudbe srnjadi z ukrepi omogočanja prehrane srnjadi z naravno hrano (posek gozdnogojitveno neperspektivnega drevja in grmovja za objedanje, pluženje). Povečevanje prehranske ponudbe srnjadi, z ukrepi omogočanja prehrane srnjadi z naravno hrano (posek drevja in grmovja za objedanje, pluženje) je dovoljeno in v ostrejših zimski razmerah priporočljivo, zato se ga ne omejuje.

Z namenom zmanjšanja povoza srnjadi je izjemoma v bližini prometnic z močno povečanim povozom srnjadi v zimskem času za kratek čas (največ 1-2 tedna) dovoljeno t.i. prestrezno krmljenje (*»intercept feeding«*), s katerim zmanjšamo potrebo po približevanju (prehranjevanju) srnjadi na brežinah cest. Tovrstno prestrezno krmljenje je mogoče dovoliti le, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- dolgotrajna ali visoka snežna odeja;
- zaznana pogosto prehranjevanje srnjadi na brežini ceste;
- registrirano večje število povožene srnjadi v dotičnem lovišču v času te zime (>3 po 1.12.);
- krmljenje se izvaja v pasu 300-500 m od problematičnega/ih odseka/ov cest(e).

Za pridobitev dovoljenja za prestrezno krmljenje veljajo enaki pogoji kot za izjemoma dovoljeno zimsko krmljenje srnjadi (podana pisna informacija z vlogo na ZGS s strani upravljavca, izdano soglasje s strani OE ZGS ter obveščanje lovske inšpekcije). Pred izdajo dovoljenja morajo biti predhodno vzpostavljeni ukrepi dostopa srnjadi do naravnih prehranskih virov (pluženje visokega snega do robidovja, grmišč in ostalih virov naravne hrane,...).

Krmljenje divjih prašičev

Zimsko krmljenje divjega prašiča je prepovedano.

Preprečevalno krmljenje divjega prašiča bo dovoljeno v vseh loviščih, kjer povprečni letni odzem divjega prašiča v zadnjih treh letih dosega 5 ali več kosov. Preprečevalno krmljenje je v ustreznih razmerah strnjanih gozdov in primerne oddaljenosti od kmetijskih površin namenjeno odvrčanju tropov divjih prašičev od kmetijskih kultur, pri čemer se priporoča tudi krmljenje z beljakovinsko hrano na osnovi žit (soja, rastlinske beljakovine,...). Dovoljeno obdobje izvajanja preprečevalnega krmljenja je od začetka junija do konca oktobra, izjemoma za konkretna lovišča v primeru večletnega pojavljanja škod tudi prej. Najbolj smiselno pa

je v obdobju julija, avgusta in septembra. Podroben časovni termin izvajanja preprečevalnega krmljenja z letnim načrtom lovišča opredeli upravljavec lovišča. Lovišče sme praviloma imeti le eno preprečevalno krmišče na začetnih 1000 ha gozdne površine, pri določanju primernosti lokacij se upošteva tudi strnjenost gozdnega kompleksa (gozdne krajine). Preprečevalno krmišče mora biti oddaljeno praviloma vsaj 500 m od zunanje meje gozdnega kompleksa z ne gozdno krajino. Lov na teh krmiščih je prepovedan v obdobju preprečevalnega krmljenja.

Privabljalno krmljenje divjih prašičev je prvenstveno namenjeno opazovanju ter lažjemu izvrševanju odstrela. Za doseganje učinka privabljanja so na krmišču potrebne in priporočene le minimalne količine krme, ki opravljajo funkcijo privabljanja divjih prašičev. Privabljalno krmljenje divjega prašiča se lahko izvaja vse leto. Divjadi naj bo dnevno dostopno na privabljalnem krmišču največ do 2 kg ustrezne vrste krme (žit ali koruze), oziroma največ 600 kg močne krme/krmišče letno. Termin založenosti (v letu) je v pristojnosti upravljavca lovišča. Gostota in lokacije privabljalnih krmišč se bo glede na obseg problematike upravljanja z divjim prašičem (gostota odvzema, problematika škod...) in značilnosti posameznega lovišča (delež in razdrobljenost gozdov...) podrobneje določilo v letnih načrtih LUO. Krmišča bodo praviloma lahko locirana po eno na vsakih 200-600 ha gozdne površine. Krmišča, kjer se bo izvajalo privabljalno krmljenje, morajo biti oddaljena od preprečevalnih krmišč vsaj 300 m. V LUO naj bi bilo v prihodnjem obdobju ok. 180 krmišč, oziroma v primerjavi s sedanjim številom za 20 % več krmišč. Povečanje dovoljenega števila krmišč predlaga tudi večina upravljavcev lovišč. Na posamezno krmišče je dovoljeno letno položiti do 600 kg močnih krmil.

Za krmo je priporočljivo uporabljati sadje ter vse vrste žit in koruze. Priporočeno je le krmljenje na način, da je močna krma na krmiščih dostopna predvsem divjemu prašiču (npr: krmni valj, polaganje krme v tla, prekrivanje krme, ...) in ne ostali divjadi (srnjadi).

Krmljenje malih zveri

Krmljenje malih zveri (lisica, kuna belica) ima izključno značaj privabljalnega krmljenja z namenom lova. Izvaja se s krmo živalskega izvora ter s krmo rastlinskega izvora (sadje). Krmljenje mora biti izvajano na lokacijah in na način, ki je skladen z veterinarskimi predpisi o ravnanju s stranskimi živalskimi proizvodi.

Krmljenje male divjadi

Zimsko krmljenje poljskega zajca je dovoljeno v vseh loviščih. Poleg kakovostnega sena, ki naj se polaga v za to narejena krmišča, je priporočljivo polagati tudi sočno krmo. Krmišča morajo biti urejena tako, da se prepreči dostop rastlinojedim parkljarjem.

Zimsko krmljenje fazanov je obvezno v vseh loviščih, ki so v lovišče dodala fazane. Kljub temu, da je krmljenje fazanov smiselno in potrebno izvajati tudi izven zimskega obdobja, se krmljenje v smislu biotehniških del opredeljuje kot zimsko krmljenje. Pri krmljenju z močno škrobno krmo mora biti le ta položena tako oziroma zaščitena s tehničnimi objekti (nadkritje, lese), da se prepreči, da bi pretežni del krme zaužila srnjad. Fazanov se na krmiščih ne lovi.

Za izboljšanje uspehov gnezdenja race mlakarice je priporočljiva izdelava in nameščanje umetnih gnezdnic. Krmljenje rac mlakaric sicer ni nujno potreben ukrep, vendar se ga dovoljuje, čemur je razlog tudi ta, da je krmljenje, ki ga izvajajo nelovci na nelovnih površinah (npr. v naseljih, ob turističnih krajih npr. Otočec, Dolenjske in Šmarješke Toplice), nemogoče omejiti.

Lokacije krmljenja male poljske divjadi se ne upoštevajo kot krmišča, katere se vodi v katastru krmišč, morajo pa biti opredeljena v letnem načrtu lovišča oz. lovišča s posebnim namenom.

Ostalo:

Solnice

Namen solnic je olajšati predvsem spomladanski prehod na sočno naravno hrano, preskrbo z mineralnimi snovmi ter doseganje načrta odvzema, zato je priporočljivo zalaganje solnic v zmernih količinah s soljo in mineralnimi kamni (priporočeno do največ 3 kg na solnico). Postavljanje solnic je prepovedano:

- V gozdnih sestojih – mladovjih (mladje, gošča) in sestojih v obnovi, oz. je dovoljeno le ob soglasju lastnika gozda in ZGS.
- Ob cestah in v območju gozdnih rezervatov.
- Ob vodnih virih oz. le v minimalni oddaljenosti 50 m in na način, ki onemogoča vnos soli vanje. Soli tudi ni dovoljeno neposredno vnašati v luže, kaluže in ostala vodna telesa.
- V območju ali bližini območij, kjer so prisotne redke, ogrožene in zavarovane vrste živali ter rastiščih redkih, ogroženih in zavarovanih rastlinskih vrst.

- V bližini območij naravnih vrednot, v ožjih zavarovanih območjih in v delih širših zavarovanih območjih s strožjim varstvenim režimom (IUCN kategorija II). Izjemoma je tudi na teh območjih možna začasna postavitev.

Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi

Lovišča naj ta dela izvajajo v obliki spremljav stanja, varovanja habitatov in nadzora pred morebitnim nelegalnim lovom divjadi, v okviru delovanja lovsko čuvske službe ter nadzora lovišča vseh ostalih članov LD. Količinsko ukrepov z letnimi načrti ne bomo predpisovali. Lovišča morajo skladno z zakonodajo poskrbeti za ustrezno organiziranost lovsko čuvske službe. Poleg tega je priporočljivo, da v loviščih, kjer se dodajajo fazani, spremljajo razvoj njegove številčnosti (zimski in spomladanski štetja) ter povečajo lov pleniških vrst divjadi.

Vzdrževanje pašnikov in grmišč

Ukrep je poleg preprečevalnega krmljenja ter obdelave krmnih njiv in remiz v okolju divjadi najpomembnejši. S tem ukrepom se izboljšujejo bivalni in prehranski pogoji za rastlinojedo in ostalo divjad. Obsega vzdrževanje pašnikov (košnja, gnojenje) ne bomo omejevali, želena pa je, da je teh de opravljenih čim več, zato si je potrebno prizadevati za najem oz. soglasje za opravljanje teh ukrepov od lastnikov zemljišč. Za izvedbo teh ukrepov so najprimernejše travniške površine obdane z gozdovi velikosti do 3 ha, površine na območjih pogostejšega zadrževanja divjadi v zimskem času in površine pod daljnovodi. Ob travniških površinah obdanih z gozdom, je priporočljivo vzdrževanje gozdnega roba (pas grmišča). Za vzdrževanje grmišč je potreben dogovor med lastnikom zemljišča in LD. Ohranjanje in vzdrževanje pašnih površin sodi med najpomembnejše biomeliorativne ukrepe za jelenjad v skupini lovišč A. Priporočamo, da se vzdržuje zlasti manjše travniške površine v strnjenih kompleksih gozdov.

Upoštevanje smernice in usmeritve za ohranitev naravnih vrednot je potrebno zagotoviti, da se na ekosistemskih in botaničnih naravnih vrednotah habitate vzdržuje s tradicionalno kmetijsko rabo (izvaja se tradicionalen način in količina gnojenja, ne vnaša se mineralnih gnojil, pri košnji se upošteva življenjski cikel rastlin in živali – po možnosti se kosi po cvetenju). Na teh vrednotah se ne postavlja solnic in krmišč. Naravne vrednote, na katerih je potrebno to upoštevati so: Črna lica, Rute, Miklavž, Javorovica- košenice na Gorjancih.

Vzdrževanje remiz in krmnih njiv

Najbolj smiselno je vzdrževanje remiz v območjih, kjer obstajajo tudi v okolici še primerne razmere za fazana, pa tudi v ostalih predelih, kjer se z dopolnilnim zimskim krmljenjem skuša izboljšati razmere za poljskega zajca. Vzdrževanje primernih remiz bo predpogoj za dodajanje fazanov v lovišče.

Krmne njive so najprimernejše v odročnejših območjih, kjer se skuša divjad (predvsem divje prašiče) odvrniti od ostalih kmetijskih površin. Na krmnih njivah ni dovoljena sadnja topinamburja, ki je opredeljena kot invazivna rastlinska vrsta.

Krmne njive pomagajo tudi zmanjševati pritisk jelenjadi na naravno rastje in ostale kmetijske površine, zato so dobrodošel pripomoček v uravnavanju usklajenosti jelenjadi z okoljem in jih ne omejujemo.

Izboljšanje življenjskega okolja poljskega zajca je v prvi vrsti potrebno na območjih, kjer je njegova številčnost najbolj upadla, to je v nižinskem – kmetijskem prostoru, ki se je za življenje poljskega zajca najbolj spremenil. Glede na to, da ni pričakovati hitrih sprememb na področju kmetijstva, so biotehniški ukrepi izvedeni s strani lovskih organizacij pomembni za lokalno izboljševanje razmer. Vzdrževanje remiz za fazane ali pa tudi namenske remize za poljskega zajca lahko lokalno vplivajo na povečanje njegove številčnosti. Poleg remiz je priporočljiva tudi obdelava krmnih njiv (krmni ohrovt, ozimna žita, detelje, repica), s katerimi zajcu zagotavljamo prehrano v zimskem času.

Vzdrževanje mokrišč in kaluž

Vzdrževanje in izdelava kaluž je primeren ukrep na kraških terenih. Vzdrževanje mokrišč naj obsega predvsem njihovo varovanje in nadzor, po potrebi pa tudi sadnjo grmovnih in plodonosnih vrst v njihovi okolici. Količinsko se teh del ne omejuje. Nasprotno, zaželeno je, da se teh del opravi čim več. Kaluže in druge vodne vire je priporočljivo v območjih jelenjadi in divjih prašičev, predvsem kjer ni površinskih vod (kraški tereni), vzdrževati v obsegu najmanj 3 kaluže / 1000 ha. Pri tem je treba preprečiti dostop soli v vodo. Kaluže in drugi vodni viri se vzdržujejo na način, ki ohranja biotsko pestrost in le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali, to je predvsem pozno jeseni ali pozimi. Če je vodni vir suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti.

Na hidroloških naravnih vrednotah pa tudi kalih in kalužah je potrebno, da se pri morebitnem njihovem vzdrževanju upošteva ohranjanje biotske pestrosti (vzdrževanje izven obdobja razmnoževalnega cikla

dvoživk in drugih organizmov, da se ohranjajo živalim prehodne brežine, ter se pri vzdrževanju uporablja naravne materiale. V vodna telesa (luže, kali, zajetja.....) se ne sme vnašati soli.

Izgradnja in vzdrževanje lovskih prež

Priporočamo, da lovišča povečajo obseg izgradnje lovskih prež. Število prež naj se poveča zlasti v predelih, kjer se srnjad manj intenzivno lovi. Pri izgradnji lovskih prež je potrebno skrbeti za njihovo estetsko vključevanje v krajino. Pri tem so v odprti krajini priporočljive samostoječe preže, v gozdu na pomlajenih površinah, kjer je funkcionalnost preže omejena z preraščanjem gozdnega mladja pa tudi preže pritrjene na gozdno drevje. Pri postavitvi prež na gozdno drevje je priporočljivo po predhodnem dogovoru z lastnikom zemljišča izbrati drevje manj kvalitetnih listavcev. Dotrajane preže je potrebno odstraniti. Lovskih prež ni dovoljeno graditi (in vzdrževati obstoječih) na območjih, kjer njihovo gradnjo omejujejo naravovarstvene usmeritve (jame, bregovi vodotokov).

V predelih zavarovanih območij in naravnih vrednot veljajo omejitve pri izvajanju biotehniških in biomeliorativnih del tako, da se upoštevajo varstveni režimi.

7 UPRAVLJANJE S POSAMEZNI MI VRSTAMI DIVJADI

7.1 SPLOŠNO

Težišče upravljanja z divjadjo je v določitvi usmeritev za izvajanje ukrepov v populacijah divjadi. Usmeritve za ukrepe v populacijah divjadi so podrobnejše pri vrstah, ki imajo večji vpliv na okolje ali človekove interese v prostoru ter so hkrati tudi najpomembnejše iz lovsko gospodarskega vidika. Pri teh vrstah, v katere se z lovom intenzivno posega usmeritve izhajajo iz težnje po ohranitvi vitalnih populacij, ki naj bi imele primerno starostno in spolno strukturo, ter bi upoštevale ostale človekove dejavnosti in interese v prostoru (kmetijstvo, gozdarstvo, promet) zadovoljevale v optimalni meri tudi interese po lovu teh vrst. Usmeritve za upravljanje ostalih vrst divjadi, za katere je interes po lovu manjši ter s tem tudi manjše neposredno vplivanje na njih, so usmeritve splošnejše. Usmeritve iz katerih bodo izhajali ukrepi v populacijah, torej načrtovan odvzem, bo pri teh vrstah slonel predvsem na predlogih upravljavcev lovišč. V primerih ugotovitev o prekomernem zmanjšanju številčnosti posamezne vrste te divjadi ali njeni ogroženosti, pa bodo ukrepi temu ustrezno prilagojeni.

Starostni in spolni razredi (kategorije)

Starostni in spolni razredi (kategorije) so za vsako vrsto parkljaste divjadi opredeljeni pri obravnavi posamezen živalske vrste. Pri ostalih vrstah divjadi ta ločitev na kategorije ni potrebna in ni smiselna.

Za prehod v višji starostni razred pri parkljasti divjadi, razen pri divjem prašiču, se upošteva datum 1. april. Pri parkljasti divjadi se za ugotavljanje in oceno starosti uporablja metoda okularne ocene razvitosti (menjave) in obrabljenosti zobovja, ki jo opravi Komisija za oceno odstrela in izgub v LUO. Pri divjem prašiču se za prehod v višji starostni razred upošteva okularna ocena dejanske starosti v mesecih na podlagi pregleda razvitosti zobovja. Ocena komisij(e) v LUO glede določitve starosti za vpis v bazo podatkov je dokončna. V primerih, ko komisija pri oceni starosti odvzete divjadi ni enotna, se lahko pred svojo suvereno in dokončno odločitvijo posvetuje s predstavnikom ali komisijo upravljavca lovišča.

Pri načrtovanju in evidentiranju odvzema se uporablja naslednje starostne in spolne razrede (kategorije):

Srnjad

Srnjaki	Srne
Mladiči M	Mladiči Ž
Lanščaki	Mladice
Srnjaki 2 + (ali dve- in več letni srnjaki)*	Srne 2 + (ali dve- in več letne srne)*

*dopolnjeno življenjsko leto; prehod v višji starostni razred s 1.4.;

Jelenjad

Jeleni	Košute
Teleta M	Teleta Ž
Lanščaki	Junice
Jeleni 2 –4*	Košute 2+*
Jeleni 5 –9*	
Jeleni 10+*	

* dopolnjeno življenjsko leto; prehod v višji starostni razred s 1.4.

Damjak

Jeleni	Košute
Teleta M	Teleta Ž
Lanščaki	Junice
Jeleni 2 –4*	Košute 2+*
Jeleni 5 –8*	
Jeleni 9+*	

* dopolnjeno življenjsko leto; prehod v višji starostni razred s 1.4.

Divji prašič

Moški spol	Ženski spol
Mladiči/Ozimci	
Lanščaki*	Lanščakinje*
Merjasci*	Svinje*

* določitev dejanske starosti za prehod v višji starostni razred na podlagi pregleda zobovja

Zaradi velike variabilnosti v času poleganja divjih prašičev (prek celega leta) se starostna kategorizacija vsake izločene živali (v kategorijah mladič/ozimec, lanščak in 2+ žival) opravi glede na določitev dejanske starosti (v mesecih) na podlagi pregleda razvojne stopnje in izraščenosti zobovja. Zaradi nezmožnosti prepoznavanja dejanske starosti živali, ki so na prehodu v višji starostni razred, pred samim odstrelom, se pri opredelitvi starostne kategorije v primeru dokončnega dvoma presoja v smislu izbora/določitve nižje starostne kategorije, in sicer:

- osebkim do ocenjenega 12. meseca starosti se ne glede na datum uplenitve kategorizirajo kot mladiči, pri čemer se pri mejnih primerih (ocenjena starost 12.-13. mesecev) logično upošteva tudi datum prehoda 31.3./1.4.;
- osebkim med ocenjenim 13. in 24. mesecem starosti se ne glede na datum uplenitve kategorizirajo kot enoletne živali (lanščaki, lanščakinje);
- osebkim med ocenjenim 24. in 27. mesecem ter uplenjeni do 31.3. tekočega leta se ne glede na dejansko starost ocenijo kot lanščaki/lanščakinje, s čimer se doseže primerljiva kategorizacija živali, ki so bile v istem letu poležene v zimskem oziroma spomladanskem času.

Zaradi namenov kasnejših analiz se priporoča, da se za vse divje prašiče do ocenjene starosti 24 mesecev starost v mesecih ustrezno evidentira. Z namenom relevantnega določanja starosti divjih prašičev se priporoča ustrezno usposabljanje članov Komisij za oceno odstrela in izgub v LUO.

Realizacija odvzema

Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastala kot posledica evidentiranih izgub vseh vrst divjadi po končani lovni dobi glede na celotno načrtovano število, pri vrstah parkljaste divjadi pa tudi na posamezno spolno in starostno kategorijo ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema v posamezni spolni in starostni kategoriji, ne štejejo kot kršitev določil načrta.

Izraz »odstopanje« v nadaljevanju pomeni razliko med realiziranim in načrtovanim odvzemom. Izraženo je lahko v absolutni količini (osebek) ali v % od načrtovanega odvzema.

V načrtih so določena dopustna odstopanja realizacije od načrtovanega odvzema pri posamezni vrsti divjadi. Realizacija dosežena v okviru dopustnih odstopanj šteje, da je načrt ustrezno realiziran.

Dodatna omejevanja, oziroma krajšanja lovnih dob parkljaste divjadi s strani upravljavcev lovišč ocenjujemo za trenutno nepotrebna in loviščem priporočamo, da jih ne omejujejo. V primeru lovnih dob dve- in več letnih srnjakov in jelenov, ki imajo v primerjavi s samicami iste vrste daljše lovne dobe, poleg tega pa je rogovje teh vrst v začetku lovne dobe slabše obarvano, pa lovišča lahko omejijo lovno dobo, v kolikor to ne onemogoča realizacijo načrtovanega odvzema. Izrecno pa ni dovoljeno omejevanje odstrela vseh kategorij damjakov, razen dve- in več letnih jelenov. Takšna omejevanja štejejo kot kršitev določil načrta.

V realizacijo načrta odvzema se pri parkljasti divjadi poleg odstrela štejejo vse z materialnimi dokazi (čeljust, rogovje) dokumentirane izgube. V primerih, kjer materialnega dokaza zaradi popolnega uničenja trofeje in/ali čeljusti ni možno predložiti ali kjer lahko odvzem materialnega dokaza zaradi stanja kadavra pomeni tveganje za zdravje lovca, je dovolj tudi uradni zaznamek (zapisnik) odgovornih oseb lovske organizacije in drugih (VURS, Veterinarska fakulteta, Policija,...), ob hkratnem obveznem kronološkem vpisu v evidenčno knjigo odstrela in izgub velike divjadi.

Pri mali divjadi in ostalih vrstah divjadi se v realizacijo štejejo poleg odstrela vse dokumentirane izgube, ki so kronološko vpisane v evidenčno knjigo odstrela in izgub male divjadi, razen v kolikor predpisi ne določajo drugače.

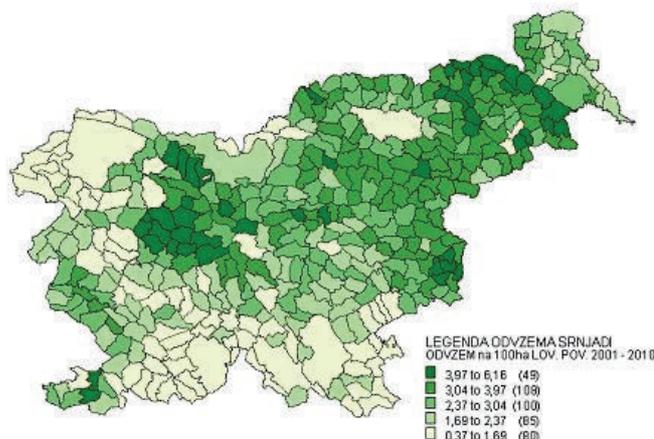
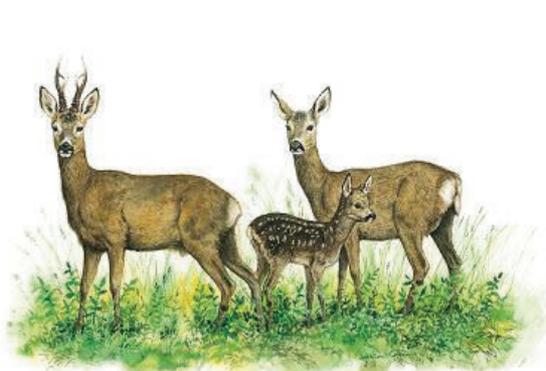
Načrtovanega odvzema pri vrstah male divjadi ni potrebno dosežati, navzgor pa je realizacija omejena do največ 30 % preseganja načrta, kar ne velja za vrste, ki se jih dodaja/vlaga v lovišče.

Spremljanje številčnosti in vitalnosti populacij divjadi

Za namene posrednega spremljanja trenda številčnosti male divjadi in malih zveri, se kot pomemben bioindikator evidentirajo zlasti izgube v prometu.

Pri vseh vrstah divjadi se poleg ugotavljanja in sistematičnega spremljanja že ustaljenih bioindikatorjev v populacijah in njihovem okolju (telesne mase, mase rogovja, škode...) lahko v naslednjem 10-letnem obdobju po dogovoru z znanstveno – raziskovalnimi institucijami ali z določili novih predpisov vpeljejo tudi druge / novejšje oblike spremljanja številčnosti in vitalnosti vrst divjadi.

7.2 SRNA (*Capreolus capreolus* L.)

7.2.1 Prostorski okvir obravnave

Srnjad v načrtu obravnavamo enotno v okviru LUO območja. Srnjadi ne obravnavamo v okviru ekoloških enot, kajti življenjske razmere za to vrsto so že v okviru posameznega lovišča zelo heterogene, poleg tega pa ima na stanje srnjadi velik vpliv lov.

7.2.2 Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

V preteklem desetletnem obdobju je bil načrt odvzema realiziran 95 %. V realizacijo (odvzem) je štet odstrel in tudi vse ugotovljene izgube srnjadi. Odvzem srnjadi v LUO je znašal 1,95 glave letno/100 ha lovne površine. Največji odvzem je bil v loviščih severozahodnega in severnega dela LUO, medtem, ko je bil najmanjši v loviščih na območju Gorjancev. V primerjavi s sosednjim Posavskim in Zasavskim LUO je gostota odvzema v Novomeškem LUO najmanjša in dosega le 65 % odvzema srnjadi v Posavskem LUO in 77% odvzema v Zasavskem LUO.

Po spolni sestavi in starostnih kategorijah je bila realizacija odvzema v okviru načrtovane. Manjša odstopanja so le pri odvzemu enoletnih srnjakov in mladičev moškega spola. V odvzemu je nekoliko manjši delež moških mladičev in večji delež enoletnih srnjakov, kar je predvsem posledica večjih izgub v razredu lanščakov in ne toliko kompenzacije odstrela med mladiči in lanščaki. Odvzem med spoloma v juvenilnem razredu je v razmerju 1:1. Po spolni strukturi je bil odvzem moška – ženska srnjad realiziran v razmerju 49:51 %. Odvzem se je od leta 2001 do leta 2008 povečeval, v zadnjih treh letih pa je skoraj na podobni višini.

Odstrel je predstavljal 77,5 % odvzema srnjadi. Odstreljeno je bilo 47 % moške in 53 % ženske srnjadi. V strukturi odstrela so mladiči moškega spola predstavljali 18 %, lanščaki 13 %, dve- in več letni srnjaki 22 %, mladiči ženskega spola 19 %, mladice 10 % in dve- in več letne srne 18 %. Struktura odstrela je v okvirih načrtovane strukture odvzema, z izjemo odstrela dve- in več letne srnjadi. Odstreljenih je bilo za 27 % več dve- in več letnih srnjakov kot srn. To nesorazmerje je bilo največje v sredini desetletja, v zadnjih dveh letih pa je odstrel dve- in več letne srnjadi podoben pri obeh spolih enaka. V strukturi odstrela se je tako zmanjšal delež odstrela srnjakov in povečal delež srn. Upljenjene srne so v povprečju nekoliko starejše od srnjakov. Pri srnah so v odstrele zastopane predvsem mlade do 3 letne srne in stare srne, medtem ko je srednje starih srn v odstrele manj. Pri srnjakih težišče odstrela predstavljajo srednje stari srnjaki.

Izgube srnjadi so predstavljale 22,5 % vseh evidentiranih izločitev srnjadi iz lovišč. Ta delež je bil največji v sredini desetletja in se je v zadnjih štirih letih ustalil pri ok. 21 %. Izgube srnjadi so naraščale v prvi polovici petletja, ter se zmanjševala proti koncu desetletja. Delež izgub v odvzemu je na višini slovenskega povprečja. Med vzroki izgub izstopa promet, ki je vzrok 63 % izgub srnjadi, sledijo izgube zaradi pokosa z 10 %, psov 7 %, neugotovljivega vzroka 7 %, bolezni 6 %, krivolova 2 % in ostalih vzrokov z 9 %. Med vzroki izgub je opazen predvsem trend povečanja izgub zaradi krivolova medtem, ko ostali vzroki izgub ne nakazujejo značilnih smeri sprememb. Izpostaviti je potrebno, da ugotovljene izgube predstavljajo le del izgub in so dejanske izgube še večje, saj jih objektivno ni bilo moč evidentirati. Če upoštevamo, da so

ugotovljene izgube zaradi prometa 50 % do 70 % relativno točne in imajo še največjo stopnjo zanesljivosti, lahko ocenimo, da so dejanske izgube verjetno še enkrat večje od evidentiranih. Naravnih izgub ali izgub zaradi krivolova v večini primerov niti ni možno ugotoviti.

V strukturi izgub moški mladiči predstavljajo 13 %, lanščaki 10 %, dve- in več letni srnjaki 13 %, mladiči ženskega spola 15 %, mladice 12 % in dve- in več letne srne 37 %. Izgube dve- in več letnih srn so znatno večje kot izgube srnjakov. V letu 2010 se je delež evidentiranih izgub srnjakov povečal ter sočasno s tem zmanjšal delež izgub srn. Vzrok tej spremembi ni toliko v spremenjeni spolni strukturi srnjadi, temveč bolj posledica doslednejšega evidentiranja izgub. Ker z vezavo višine obveznega odstrela dve- in več letnih srn na število odstreljenih dve- in več letnih srnjakov, spolna struktura izgub pri dve- in več letni srnjadi ne vpliva več toliko na realizacijo načrtovanega odvzema, ni več vzroka po prilagajanju podatkov o izgubah v smislu doseganja načrtovanega odvzema srn. Pri ostalih kategorijah srnjadi ni zaznati nikakršnih trendov v spremembi strukture izgub.

V okviru posameznih lovišč je bil razen redkih izjem v posameznem letu, realiziran načrtovani odvzem srnjadi v okviru meja dovoljenih odstopanj. Med posameznimi lovišči so znatne razlike v strukturi odstrela ter deležu in strukturi izgub srnjadi. Izgube srnjadi po posameznih loviščih dosegajo med 13 % in 28 % celotnega odvzema. Kljub temu, da na obseg izgub vplivajo dejavniki gostote srnjadi, cestnega omrežja in ostali dejavniki, so analize pokazale, da na obseg evidentiranih izgub vpliva tudi gostota lovcev v posameznem lovišču. Zaradi tega je neposredno povezovanje izgub z gostoto srnjadi v procesu načrtovanja potrebno presojeti dokaj kritično. Različna višina izgub med lovišči tako ne dokazuje razlik v gostoti srnjadi. V okviru LUO ali posameznega lovišča pa se zmanjšujejo izgube ob povečevanju odstrela in obratno.

Med posameznimi lovišči so znatne razlike v strukturi izgub. Delež izgub mladičev moškega spola je v desetletju po posameznih loviščih znašal med 5 % in 23 %, lanščakov od 7 % do 17 %, dve- in več letnih srnjakov od 9 % do 22 %, mladičev ženskega spola med 8 % in 24 %, mladice med 6 % in 19 % in dve- in več letnih srn od 6 % do 18 %. Vzrokov za tako različno strukturo izgub v analizah nismo uspeli ugotoviti. Struktura izgub je v korelaciji le z odstrelom, kar pa je povsem logično, saj se ob načrtovanju odvzema, ki upošteva tudi izgube, odstrel prilagaja načrtu. Pri spolnem razmerju (M : Ž) izgub dve- in več letne srnjadi je po posameznih loviščih to razmerje med 1 : 1.7 do 1 : 5. Le v lovišču Dobrnič je to razmerje 1 : 13.

V strukturi odstrela srnjadi so razlike med posameznimi lovišči manjše kot v strukturi izgub. V primerjavi s strukturo načrtovanega odvzema, so razlike zgolj pri odstrelu dve- in več letne srnjadi. V strukturi odstrela so srnjaki zastopani od 20 % do 28 % in srne med 14 % in 24 %. V primerjavi z načrtovano strukturo odvzema je odstreljenih v povprečju več srnjakov in manj srn.

Biološki kazalniki

Mase rogovij srnjakov v zadnjem desetletju ne nakazujejo nikakršnega statistično značilnega trenda, na osnovi katerega bi lahko sklepali na zmanjšanje ali povečanje vitalnosti srnjadi. Tudi analize mase rogovij v okviru posameznega lovišča ne nakazujejo nikakršnih trendov. Povprečne mase rogovij po posameznih loviščih so med 220 in 300 gramov. Glede na to, da se masa rogovja srnjadi s starostjo spreminja, ima na maso rogovja velik vpliv starost srnjaka. V LUO je ocenjena povprečna starost uplenjenega srnjaka nekaj nad 4 leta. Uplenjeni lanščaki so bili večinoma z rogovji – gumbi in le manjši del s (slabimi) šili. Lanščaki z daljšimi šili ali bolj razvitim rogovjem so bili v odvzemu zastopani predvsem, oziroma skoraj v celoti, kot evidentirane izgube. Lanščaki – vilarji ali šesteraki so v LUO redki.

Telesne mase uplenjene posamezne kategorije srnjadi v zadnjem desetletju prav tako ne kažejo posebej izraženega trenda. V povprečju desetletja je masa iztrebljenih mladičev moškega spola znašala 10,0 kg, lanščakov 13,5 kg, dve- in več letnih srnjakov 19,2 kg, mladičev ženskega spola 9,6 kg, mladice 14,1 kg in dve- in več letnih srn 16,4 kg. Telesne mase moških mladičev so nekoliko večje od mase ženskih mladičev. Moški mladiči so praviloma težji od ženskih mladičev tudi po navedbah iz literature, prav tako pa so mase moških mladičev večje v vseh ostalih LUO v Sloveniji. Telesne mase posamezne kategorije srnjadi se med lovišči sicer nekoliko razlikujejo, pri tem pa ni ugotovljeno, da bi bila v posameznem lovišču vsa srnjada lažja ali težja. Podatki o telesnih masah nakazujejo, da so lanščaki nekoliko težji na območju Gorjancev. Ker je gostota srnjadi na tem delu LUO manjša, so večje mase lanščakov lahko posledica manjše gostote srnjadi. Telesne mase dve- in več letnih srnjakov in srn so v slovenskem merilu nadpovprečne, prav tako mase rogovja. V letu 2010 so bile večje mase rogovij srnjakov in telesne mase dve- in več letne srnjadi ugotovljene le v Pomurskem in Slovensko – Goriškem LUO.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Načrtovan odvzem srnjadi v preteklem obdobju je bil po višini dokaj majhen. V primerjavi s sosednjimi LUO, ki imajo podobne življenjske pogoje za srnjad, ter tudi glede na gostoto srnjadi v LUO, bi bil načrtovan odvzem lahko večji. Da je bil načrtovan odvzem srnjadi majhen utemeljujemo tudi s tem, da so kar ¼ vseh izločitev srnjadi predstavljale evidentirane izgube, ki predstavljajo le del vseh izgub srnjadi. Poleg tega pa pri lanščakih še vedno prevladujejo telesno in po rogovju šibki osebki. Premajhen načrtovan odvzem je bil zlasti v sredini petletja. Zaradi določila načrtov zadnjih dveh let, ki je povezoval odstrel dve- in več letnih srn z odstrelom dve- in več letnih srnjakov, se je načrtovan odvzem srnjadi v tem obdobju zmanjšal, realizacija pa je ostala na enaki višini. Z načrtovanjem, ki je povezoval odstrel srn z odstrelom srnjakov se je spremenila struktura odstrela, pri katerem se je povečal zlasti odstrel dve- in več letnih srn. To bo za posledico imelo naravnejšo spolno strukturo srnjadi, pri kateri presežek srn ne bo več tako izrazit ter verjetno tudi manjše število izgub srnjadi, poleg tega pa bodo podatki o strukturi izgub v prihodnje bolj realni. Že v letu 2010 je bil v Novomeškem LUO razkorak med izgubami srn in srnjaki v primerjavi z ostalimi LUO v Sloveniji, najmanjši.

Upravljalci lovišč so v večini primerov in še zlasti v zadnjem obdobju, realizirali načrtovan odvzem v okviru dovoljenih odstopanj. Če so še v začetku desetletja lovišča praviloma lovila spodnjo mejo načrtovanega odvzema, v zadnjem obdobju večina lovišč realizira odvzem srnjadi na zgornji meji dovoljenih odstopanj. To kaže, da bi bil načrtovan odvzem v zadnjem obdobju lahko celo nekoliko večji, še zlasti če ga primerjamo s sosednjimi LUO. Z višjim odvzemom ne bi vplivali na zmanjšanje številčnosti srnjadi, temveč bi z vrsto bolj dinamično upravljali.

Načrtovan odvzem srnjadi je sicer dopuščal večji odvzem lanščakov na račun moških mladičev srnjadi, vendar načrti temu niso dajali posebnega poudarka. Odstrel telesno šibkih in lanščakov s kratkimi šili ali gumbi je bil manjši od možnega odstrela

Vzrok za manjši načrtovan odvzem srnjadi, kot pa bi bil možen, je tudi posledica interesa lovskih organizacij po nižjem načrtovanem odvzemu srnjadi. Po eni strani zaradi ozkih mej dovoljenih odstopanj realizacije od načrta, upravljalci lovišč želijo imeti takšen načrt odvzema, da bo njegova izvedba lažja in ni tolikšne možnosti za morebitne sankcije zaradi neizpolnjevanja določil načrta. Glede na možen odstrel, je s strani upravljavcev lovišč dokaj majhen interes po lovu srnjadi. Prek 60 % odstrela srnjadi realizira namreč le 10 % lovcev – članov LD. Nekatere interne omejitve lova na srnjad, neustrezna razdelitev načrtovanega odvzema srnjadi po posameznih manjših delih znotraj lovišča, ki ne upošteva razlik v gostoti srnjadi znotraj lovišča ali celo nerazdelitev načrtovanega odvzema po manjših prostorskih enotah znotraj lovišča, nezadostna opremljenost lovišč z lovskimi prežami (predvsem prežami v gozdu, na pomlajenih površinah...) in trenja znotraj članstva posameznih LD so dodatni razlogi za majhno intenziteto lova na srnjad.

7.2.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

Populacija je imela številčni maksimum okrog leta 1991, pozneje se je njena številčnost zmanjšala. V zadnjem desetletju se njena številčnost verjetno ni bistveno spremenila. Glede na spremembe spolne in starostne strukture srnjadi in dokaj malo številčnost lisic je pričakovati, da se bo ob ustreznem nadzoru (preprečevanje krivolova) v posameznih loviščih številčnost povečevala, oziroma se je že povečala.

Srnjad je najštevilčnejša v loviščih s pestro, mozaično strukturo gozdnih in kmetijskih površin. Številčnost srnjadi je najmanjša v območju Gorjancev, kjer v višjih legah prevladujejo strnjeni gozdovi, v nižinskem svetu pa obsežnejše kmetijske - predvsem intenzivno obdelane poljedelske površine (predvsem lovišče Šentjernej), ter na območjih strnjenih, pretežno bukovih gozdov na Ajdovski planoti. Najštevilčnejša in tudi najgostejša je srnjad v loviščih osrednjega in severnega dela LUO.

Kolikšna je dejanska gostota srnjadi v LUO je težko natančneje definirati, toda zagotovo je večja, kot jo kaže iz odstrela in prirastka izpeljana številčnost. Ob oceni, da je povprečni odvzem srnjadi iz lovišč, upoštevajoč pri tem še neevidentirane izgube ok. 2 do 3 glave/100 ha lovne površine lovišč, ter ob predpostavkah da je prirastek v višini 65 % števila nad leto stare srnjadi ter, da se število srnjadi v času bistveno ne spreminja, potem bi bila izračunana gostota srnjadi ok. 5 glav/100ha lovne površine lovišč. To pa je gostota, pri kateri bi se srnjad le redko videvala in naj nebi omogočala načrtno in smotrno trajnostno gospodarjenje, pač pa le bolj ali manj naključen lov. Ocenjujemo, da je dejanska gostota večja, razen v delu Šentjernejskega polja in strnjenih bukovih gozdov Ajdovske planote. Večina upravljavcev lovišč sicer ocenjuje, da je sedanja gostota srnjadi v loviščih za dolgoročno stabilno in trajnostno gospodarjenje ustrezna.

Spolna in starostna struktura

Na spolno in starostno strukturo srnjadi lahko sklepamo iz podatkov o ugotovljenih izgubah srnjadi. Upoštevajoč te podatke lahko ugotovimo, da v populaciji prevladuje ženska srnjad, kar je tudi povsem naravno, saj je tudi v od človeka neupljivih populacijah delež ženskih osebkov v populaciji večji. Medtem, ko je sekundarno spolno razmerje (razmerje med spoloma ob poleganju) mladičev blizu 1:1 (kar navajajo tudi izsledki raziskave iz literature), je verjetno pri enoletni srnjadi le-to že v korist ženskega spola, že zaradi večjega poseganja z odstrelom med lanščake. Pri nad dvo letni srnjadi pa je spolno razmerje že močno v korist ženskega spola. To razmerje je v posameznih loviščih različno in se po naši oceni giblje v razmerju 1:1,5 do 1:3. Podatki o izgubah nad dve leti stare srnjadi v posameznih loviščih sicer še kažejo na večjo prevlado srn, toda ti podatki so se na podlagi vzorčnih preiskav spola s pomočjo DNA metod, ki jih je v preteklih letih izvedla lovška inšpekcija izkazali kot neverodostojni. Izpostaviti velja, da je glede na izveden odstrel pri dve- in več letni srnjadi v spolnem razmerju 1 : 1 zadnjih dveh let, spolna struktura srnjadi v Novomeškem LUO najmanj spremenjena v korist ženskega spola v slovenskem merilu.

Gostota in spolna struktura srnjadi v posameznem lovišču ali celo v delu lovišča so poleg ostalih dejavnikov (plenilci, vreme, vznemirjanje, prehrana) tisti, ki vplivajo na prirastek srnjadi. Iz literature je na podlagi raziskav ugotovljeno, da je posledica večjega deleža srn v populaciji, manjši prirastek. Prirastek srnjadi, ugotovljen z raziskavami v tujini naj bi znašal od 40 % pa do 140 % vseh srn v populaciji. Za LUO raziskav ali beleženja o prirastku srnjadi ni narejenih. Ob tem pa je nemogoče oceniti kolikšen vpliv imajo na preživetje mladičev in prirastek plenilci, med njimi predvsem lisica. Glede na manjšo številčnost lisic, se njen vpliv na srnjad predvidoma zmanjšuje.

V starostni strukturi srnjadi prevladuje mlada srnjad, kar je povsem normalno glede na to, da naj bi imele vitalne populacije piramidalno starostno obliko. V povprečju so srnjaki mlajši od srn.

Zdravstveno stanje

V povprečju je bilo letno ugotovljenih 64 glav izgub zaradi bolezni ali neznanega vzroka (ločitev obeh vzrokov je pri najdbi kadavra skoraj nemogoča). Podatkov o vrstah bolezni, zaradi katerih je poginila srnjad ni, ocenjujemo pa, da je v največji meri pogin posledica driskavosti oz. črevesnih ter pljučnih zajedavcev ter nosnega zolja in/ali starosti. Glede na to, da izgube srnjadi zaradi bolezni in neznanega razloga predstavljajo skupaj le 15% vseh izgub oz 3 do 4% celotnega odvzema, lahko ocenimo zdravstveno stanje srnjadi kot ustrezno. Na ustrezno zdravstveno stanje lahko sklepamo tudi na podlagi tega, da ni zabeleženih večjih poginov srnjadi niti v najostrejših zimskih razmerah.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami in vplivi na okolje

Konkurenca ostalih rastlinojedih vrst – v LUO jelenjadi, zaradi male številčnosti le-te, na srnjad nima pomembnejšega vpliva, prav tako na srnjad nimajo pomembnejšega vpliva velike zveri. V zadnjem desetletju se je v LUO sicer povečala prisotnost volkov. Ti so občasno prisotni predvsem v loviščih v predelu Suhe krajine, Toplic in Padeža, ter manj v območju Gorjancev. Njihov vpliv na srnjad je v posameznem lovišču lokalno lahko izrazitejši, vendar po naši oceni ne vpliva bistveno na gostoto srnjadi. Večjo vlogo od naravnih plenilcev na srnjad ima lisica, katere številčnost vpliva na prirastek srnjadi. Kolikšen je vpliv lisice na srnjad docela ni znano, saj svoj plen navadno použije v celoti, tako da je evidentiranje izgub skorajda nemogoče. Zaradi manjše številčnosti lisice se njen vpliv na srnjad zmanjšuje.

Podatki o objedenosti gozdnega mladja kažejo, da srnjad ne onemogoča naravne obnove gozda, lokalno pa vpliva na uspešnost pomlajevanja posameznih drevesnih vrst (hrast, javor, češnja). To je še najbolj izrazito v nižinskih hrastovo gabrovih gozdovih.

7.2.4 Cilj upravljanja s populacijo**Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev**

Številčnost srnjadi naj bi se v prihodnje ne povečevala, temveč ohranila ali ponekod, kjer so izgube velike oziroma se le te povečujejo, zmanjšala. Z manjšo gostoto srnjadi ali pa samo z bolj dinamičnim upravljanjem s srnjadjo naj bi se zmanjšala nadomestna smrtnost srnjadi zaradi ostalih vzrokov (izgube), poleg tega pa še povečala vitalnost srnjadi (povečanje telesnih mas in mas rogovja). Gostota srnjadi bo sicer še vedno večja v loviščih proti severnem delu LUO, kjer so življenjske razmere za srnjad ugodnejše.

Kolikšna naj bi bila ciljna gostota srnjadi v območju je težko določiti, še težje pa meriti in jo preverjati. Vsekakor pa sedanja gostota srnjadi omogoča in zahteva večji odzem, pretežno ga je kot trajnostno in gospodarsko rabo smiselno izvesti z odstrelom. Pri tem sedaj obstajajo znatne razlike med lovišči. Lovišča, tudi sosednja s podobnimi življenjskimi razmerami za srnjad, imajo sedaj v gostoti odvzema dokaj velike razlike, kar je potrebno v naslednjem obdobju uravnorežiti.

Po naši oceni poseben problem predstavljajo lovišča, ki ležijo v predelu Gorjancev (Gorjanci, Orehovica, Brusnice, Šentjernej) ter Škocjan. Gostota srnjadi je v teh loviščih po naši oceni sicer nekoliko manjša od gostote srnjadi v loviščih s podobnimi ekološkimi značilnostmi, vendar je odvzem kljub temu izrazito (pre)majhen. V teh loviščih bo potrebno ob hkratni ohranitvi gostote srnjadi povečati odstrel.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna strukture

Ob ugotovitvah, da je pri starejši srnjadi spolno razmerje že pri nelovljeni v korist ženskega spola, še bolj pa pri lovljeni srnjadi v primerih, ko je težišče na odstrelu srnjakov, je osnovni cilj v ohranjanju spolne strukture srnjadi, ki bo še vedno v korist ženskega spola in na katero lov ne bo imel za posledico dodatnega povečanja ali zmanjšanja zastopanosti posameznega spola v populaciji. Z enakim poseganjem med moško in žensko srnjad, oziroma le nekoliko večjim poseganjem z odstrelom med dve- in več letne srnjake, naj bi se ohranjala, oziroma vzpostavila naravnejša spolna struktura z manjšim presežkom ženske srnjadi. Spolno razmerje naj bi se s poseganjem v populacijo dodatno ne povečevalo v korist ženskega spola, niti v območjih z večjimi izgubami.

V starostni strukturi srnjadi prevladuje mlada srnjad, kar je pogojeno z njenim prirastkom in življenjsko dobo srnjadi. V populaciji (po izvršenem odstrelu) naj bi prevladovala srednje stara srnjad, v katero naj bi se z odstrelom najmanj posegalo. Cilj gospodarjenja s srnjadjo je iz lovsko gospodarskega vidika, kjer je pomembna tudi trofejna vrednost srnjakov, tudi v povečanju deleža trofejno močnih osebkov. Po moči rogovja je to med 4. in 6. letom starosti srnjaka.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

Glede na to, da srnjad prevladuje v vseh loviščih ter, da je jelenjad manj številčna, kljub svojemu generalističnemu prehranskemu značaju in s tem konkurenčni prednosti med obema vrstama ni tekmovalja po virih prehrane. Razmerje med tema dvema vrstama je zato iz prehranskega vidika nepomembno. Ob dokaj majhni objedenosti gozdnega mladja pa tudi kumulativen vpliv obeh vrst na uspešnost preraščanja gozdnega mladja ni prevelik.

Za optimalnejše upravljanje s srnjadjo v smislu ohranitve ali povečanja možnega odstrela bi bilo potrebno vzdrževati tudi majhno številčnost lisic. V primerih, ko se občasno pojavi v loviščih volk, ki v območju kot prevladujočo vrsto pleni predvsem srnjad, pa je potrebno upoštevati, da gre za naraven pojav medvrstnih odnosov, zato je potrebno del prehranske baze, ki jo predstavlja srnjad, tudi namenjati le-temu. Številčnost srnjadi se v predelih lovišča, kjer se pojavi volk, ki je v Novomeškem LUO zgolj občasno prisoten, tudi zelo hitro (v letu do dveh) povrne v prvotno stanje.

7.2.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Izhodiščna starostna in spolna struktura načrtovanega odvzema:

Starostni razred	Struktura odvzema (v %)				
	M		Ž		Skupaj
Mladiči M / Mladiči Ž	15 min	25-30	15 min	25 - 30	
Lanščaki / Mladice	15 max		15 max		
Srnjaki 2+ / Srne 2+	20 - 25		20 - 25		40 - 50
Skupaj	100				

Ob izvršenem odstrelu in najdenih izgubah se ugotovi in evidentira tudi spol mladičev, medtem ko se načrtuje odvzem mladičev v razmerju 1 : 1. Pri izvajanju načrtovanega odvzema z odstrelom v razredu mladičev obeh spolov naj bo poudarek na tem, da je potrebno izvršiti količinsko zadosten odvzem v tej starostni kategoriji, pri tem pa je njihov spol drugotnega pomena. Priporočeno je, da se z odstrelom poseže nekoliko več med lanščake na račun moških mladičev.

Morebitne cilje zmanjševanja ali povečevanja številčnosti srnjadi bomo dosegali primarno s prilagojeno višino celotnega odvzema/odstrela in ne z različno strukturo odvzema med spoloma.

Dejanska struktura načrtovanega odvzema za območje in predvsem za posamezna lovišča, bo lahko odstopala od izhodiščne v primeru večjih odstopanj realizacije odvzema od načrtovanega odvzema v preteklem (preteklih) letih ali zaradi ostalih vzrokov (struktura izgub, vzroki izgub). Odstopanja realizacije od načrtovanega odvzema po višini in znotraj spolne in starostne strukture (še posebej v starostnem razredu 2+), se bodo smiselno upoštevala pri načrtovani višini in strukturi odvzema za naslednje leto. V letnem lovsko upravljavskem načrtu območja se bodo v primerih neustreznega odvzema srnjadi v preteklem letu ali

drugih ugotovitev, ki bodo nakazovale na spremembe v populaciji srnjadi, opredelile zahteve, katere bo potrebno upoštevati pri nadaljnji razdelitvi odvzema srnjadi po loviščih.

Eno izmed izhodišč za določitev načrtovanega odvzema srnjadi za LUO bo predhodno pridobljen predlog upravljavcev lovišč o višini odvzema srnjadi. Za lovišča s podobnimi življenjskimi razmerami za srnjad bo predlagana s strani ZGS tudi podobna gostota načrtovanega odvzema srnjadi.

Ostalo:

Priporočeno je čim hitreje izvršiti odstrel srn in mladičev, predvidoma najmanj 70% do 31. oktobra.

Do 25.7. je priporočeno odstreliti največ 2/3 za odvzem predvidenih srnjakov 2+.

Upravljavcem lovišč priporočamo, da načrtovan odvzem srnjadi razporedijo po manjših prostorskih enotah v lovišču, ter s tem usmerjajo lovce, da se bo izvajal lov srnjadi po vsem lovišču. Pri razdelitvi načrtovanega odvzema na manjše prostorske enote naj se upošteva razlike v gostoti srnjadi med posameznimi deli lovišča. V območjih, kjer je individualni lov srnjadi manj uspešen (površine, kjer ni pomlajenih ali travniških površin) naj se izvajajo tudi jesenski skupinski lovi na katerih se lovi t.i. mulasta srnjad (srne in mladiči).

Dopustna odstopanja realizacije od načrta odvzema:

Izraz »odstopanje« v nadaljevanju pomeni razliko med realiziranim in načrtovanim odvzemom srnjadi. Izraženo je lahko v absolutni količini (osebek) ali v % od načrtovanega odvzema.

Starostni razred	Dovoljena odstopanja (v % od načrtovanega števila v danem razredu)			
	M		Ž	
Mladiči	+/- 30*	+- 15	+/- 30*	+- 15
Lanščaki / Mladice	+/- 30*		+/- 30%*	
Srnjaki 2+ / Srne 2+	+/- 15		+/- 15	
Skupaj	+/- 15			

* Pri kategorijah mladičev in enoletnih osebkov obeh spolov do +30 % pomeni možnost kompenzacije številčnega odvzema obeh navedenih kategorij v okviru istega spola, kar konkretno pomeni, da je možno npr. od načrtovanega absolutnega števila mladičev M spola odvzeti le-teh do 30 % manj/več, to pa je potem potrebno kompenzirati s zmanjšanim/povečanim odvzemom v razredu lanščakov in obratno.

V posameznem lovišču je po opravljeni kompenzaciji, dovoljeno odstopanje realizacije v obeh kategorijah (mladiči, enoletni) skupaj in pri posameznem spolu v višini do +/-15% načrtovanega števila odvzema. Pri lanščakih in mladiceh mora realizacija tako dosegati vsaj 70% načrtovanega odvzema, presegati pa jo je dovoljeno do 30%. Realizacija odvzema juvenilnega razreda po posameznem spolu (mladiči in enoletniki posameznega spola skupaj) lahko odstopa od načrtovanega števila v razponu +/- 15 %.

Dopustno odstopanje v kategoriji nad dvoletnih srnjakov in srn je do +/-15 % od načrtovanega števila odvzema te kategorije. Zaradi zagotavljanja ustreznega spolnega razmerja med nad dvoletno srnjadjo bodo načrti LUO določali neposredno vezavo med višino realiziranega odstrela dve- in več letnih srnjakov in dve- in več letnih srn, ki bo moralo biti v razponu med 70% in 100%, praviloma pa 90%.

V posameznem lovišču je dovoljeno odstopanje realizacije v višini do +/-15% načrtovanega skupnega odvzema srnjadi. V primeru, da je v posameznem starostnem razredu načrtovan odvzem manjši od 10 živali, dopustna toleranca +/-15% pomeni dve (2) živali, pri načrtovanem odvzemu 10 ali več kosov pa zaokrožitev na najbližjo celo vrednost.

Usmeritve za preprečevanje škod

Okolju primerna številčnost srnjadi je temeljnega pomena za nastanek oz. preprečevanje škod od srnjadi. Veljavna zakonodaja s tega področja nalaga upravljavcem lovišč, da sodelujejo z lastniki zemljišč pri izvajanju ukrepov zaščite.

Z namenom zmanjšanja škod v gozdovih loviščem priporočamo postavitev prež na pomlajenih površinah in sestojih uvedenih v obnovo, ter izvajanje odstrela srnjadi v gozdu. To je še zlasti priporočljivo, oz. potrebno v predelih strnjenih gozdov, v katerih je sedaj lov manj intenziven.

Pri izgubah divjadi zaradi povozov, bi prav tako lahko govorili o škodi in sicer dvojni škodi - škodi na avtomobilih in divjadi. V predelih pogostih povozov srnjadi je smiselno povečati odstrel in s tem zmanjšati gostoto srnjadi ter vpeljati druge tehnične in kemične rešitve, ki bodo rezultat dognanj stroke z znanstveno – raziskovalnim delom.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

Osnova za pridobivanje ocen o dogajanjih v populaciji so informacije, ki jih zbirajo upravljavci lovišč ter podatki o škodah od srnjadi. Bioindikatorji in podatki o izgubah srnjadi bodo osnovni kazalci na osnovi katerih bodo slonele ocene o dogajanju v populaciji srnjadi. Ker se pri pregledu odstrela in izgub srnjadi zberejo vse leve spodnje čeljusti srnjadi bomo, v kolikor bo to dopuščala aplikacija »LISJAK« uvedli spremljavo velikosti/dolžin čeljusti srnjadi kot bioindikator, ki bo nakazoval spremembe v gostoti populacij oz. kakovost habitatov.

Preglednica 10: Pregled podatkov o srni za obdobje 2001 - 2010

Odstrel in izgube												
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/skupaj
mladiči M	225	287	237	256	358	303	363	416	364	374	3183	33,9
lanščaki	256	225	206	208	228	269	221	232	240	226	2311	24,6
srnjaki 2+	319	365	328	366	382	435	415	434	431	428	3903	41,5
skupaj SRNJAKI	800	877	771	830	968	1007	999	1082	1035	1028	9397	100,0
mladiči Ž	289	330	310	323	374	346	355	422	384	364	3497	35,8
mladice	170	187	183	175	214	203	223	237	229	206	2027	20,7
srne 2+	361	414	363	373	399	457	432	453	536	461	4249	43,5
skupaj SRNE	820	931	856	871	987	1006	1010	1112	1149	1031	9773	100,0
SKUPAJ odstrel in izgube	1620	1808	1627	1701	1955	2013	2009	2194	2184	2059	19170	100,0

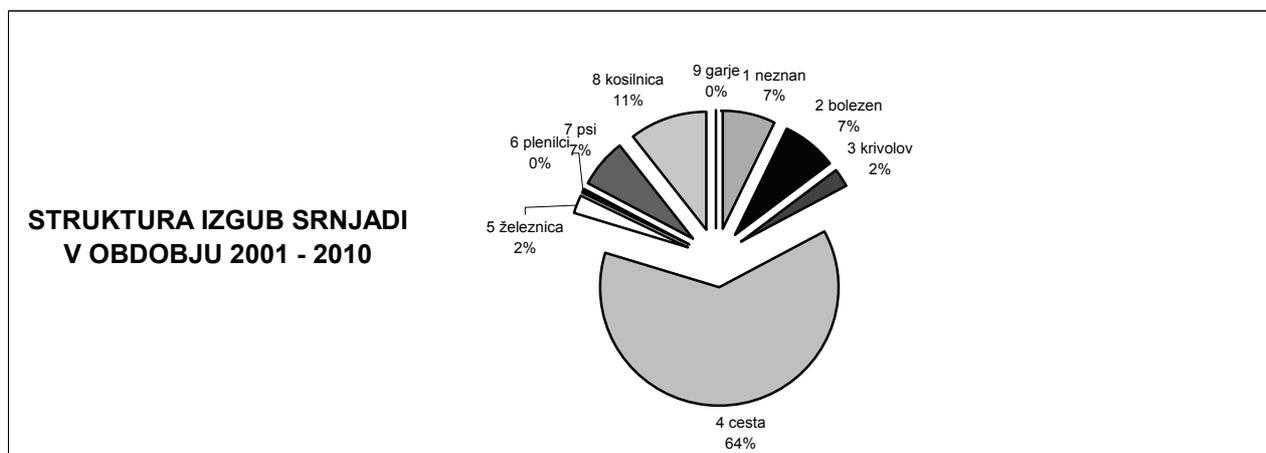
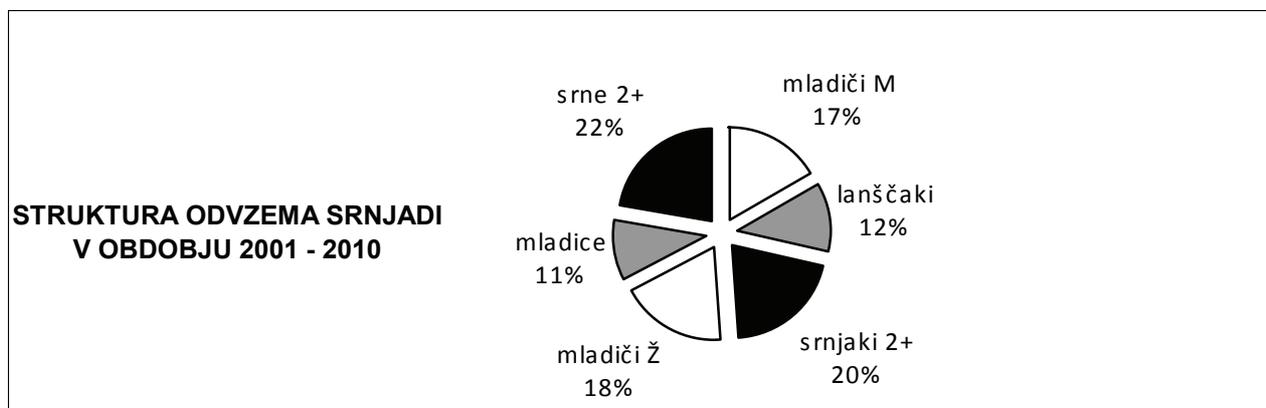
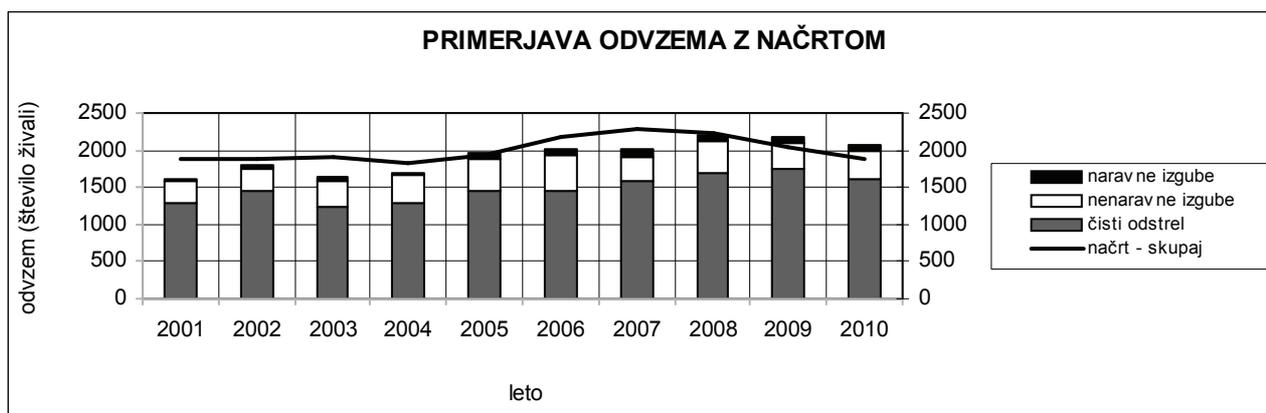
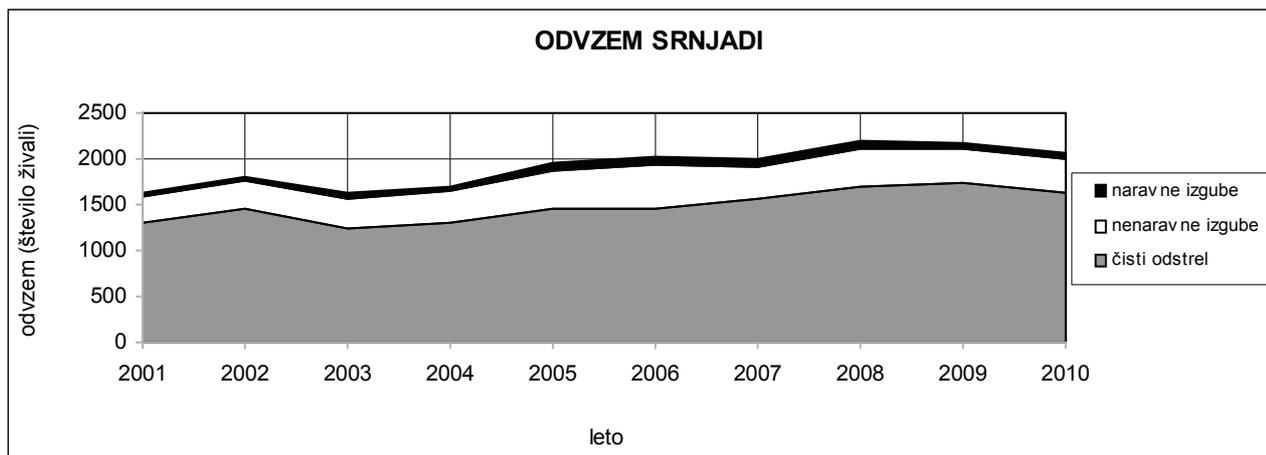
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
načrt - skupaj	1890	1890	1907	1839	1929	2164	2294	2222	2040	1889	20064	
% odstrela in izgub / načrt	85,7	95,7	85,3	92,5	101,3	93,0	87,6	98,7	107,1	109,0	95,5	
% SRNJAKOV	49,4	48,5	47,4	48,8	49,5	50,0	49,7	49,3	47,4	49,9	49,0	
% srnjakov 2+	19,7	20,2	20,2	21,5	19,5	21,6	20,7	19,8	19,7	20,8	20,4	
% mladih (mladiči, enoletni), neglede na spol	58,0	56,9	57,5	56,6	60,1	55,7	57,8	59,6	55,7	56,8	57,5	

Izgube												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	282	294	336	359	420	480	347	410	361	370	3659	84,7
naravne izgube	36	54	53	44	83	78	89	83	79	63	662	15,3
skupaj izgube	318	348	389	403	503	558	436	493	440	433	4321	100,0
% izgub	19,6	19,2	23,9	23,7	25,7	27,7	21,7	22,5	20,1	21,0	22,5	
čisti odstrel	1302	1460	1238	1298	1452	1455	1573	1701	1744	1626	14849	

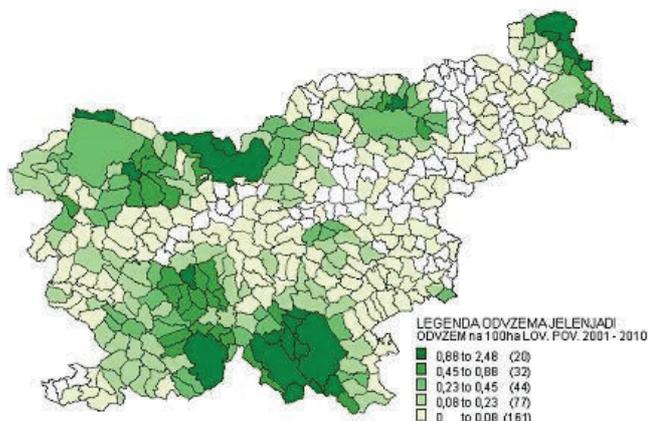
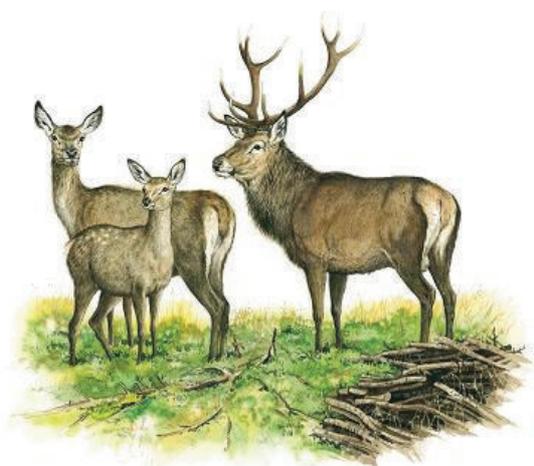
Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	20	35	37	44	3	50	48	35	22	23	317	7,3
2 bolezen	15	12	16		79	25	38	47	53	37	322	7,5
3 krivolov	5	8	6	5	8	10	14	19	13	14	102	2,4
4 cesta	205	215	261	278	319	359	258	287	257	268	2707	62,6
5 železnica	5	4	5	4	4	28	12	11	8	27	108	2,5
6 plenilci	1	7			1	1	3	1	3	3	20	0,5
7 psi	28	22	31	25	26	37	34	29	37	21	290	6,7
8 kosilnica	39	45	33	47	63	46	29	64	46	40	452	10,5
9 garje						2			1		3	0,1

Telesne mase (biološka telesna masa) v kg											
Starostna in spolna kategorija/leto											
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
mladitči M	10,3	10	10,2	10,2	9,9	10,2	10,4	10	9,6	9,2	
indeks	100,0	97,1	99,0	99,0	96,1	99,0	101,0	97,1	93,2	89,3	
lanščaki	14,5	10,9	14,1	13,7	13,6	13,0	13,7	14,6	13,4	12,6	
indeks	100,0	75,2	97,2	94,5	93,8	89,7	94,5	100,7	92,4	86,9	
srnjaki 2+	19,2	17,7	18,6	19,1	18,9	19,0	19,1	19,6	19,4	19,2	
indeks	100,0	92,2	96,9	99,5	98,4	99,0	99,5	102,1	101,0	100,0	
mladitči Ž	10	9,8	9,9	10	9,3	10,1	10,1	9,6	9,3	8,9	
indeks	100,0	98,0	99,0	100,0	93,0	101,0	101,0	96,0	93,0	89,0	
mladitce	14,9	14,6	14,1	13,7	14,1	13,7	14,6	14,8	13,8	13,6	
indeks	100,0	98,0	94,6	91,9	94,6	91,9	98,0	99,3	92,6	91,3	
srne 2+	16,5	16,6	16,5	16,4	16,2	16,3	16,9	16,5	16,2	16,1	
indeks	100,0	100,6	100,0	99,4	98,2	98,8	102,4	100,0	98,2	97,6	

Masa trofej srnjakov 2+ (g)											
Povprečna masa trofej / leto											
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
srnjaki 2+	273	281	268	272	277	274	280	272	261	270	
indeks	100,0	102,9	98,2	99,6	101,5	100,4	102,6	99,6	95,6	98,9	

7.3 NAVADNI JELEN (*Cervus elaphus* L.)

7.3.1 Prostorski okviri obravnave

V načrtu so opravljene analize upravljanja z jelenjadjo za nivo celotnega LUO, v posameznih podpoglavjih pa so predstavljeni podatki, ki kažejo na različno prostorsko razširjenost (gostoto) jelenjadi med posameznimi lovišči oz. skupinami lovišč.

Za načrtovanje in spremljanje upravljanja z jelenjadjo v Novomeškem LUO so lovišča uvrščena v dve skupini, upoštevajoč pri tem gostoto jelenjadi in cilje gospodarjenja. V skupino A, kjer jelenjad obravnavamo kot robni del populacijskega območja spadajo lovišča: Mirna peč, Novo mesto, Veliki Gaber, Dobrnich, Plešivica, Toplice in Padež. V skupini B, kjer se jelenjad pojavlja v obliki skupin, ter je v posameznih loviščih lahko tudi neredno prisotna spadajo vsa ostala lovišča v LUO. Pri razdelitvi ukrepov – odvzema to skupino lovišč dalje delimo na podskupine in sicer:

- podskupina B1 – Brusnice, Gorjanci, Orehovica, Šentjernej;
- podskupina B2 – Otočec, Škocjan, Mokronog, Trebelno;
- podskupina B3 – Mirna, Trebnje, Velika Loka in
- podskupina B4 – Šentjanž, Tržišče, Šentrupert.

7.3.2 Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

V preteklem desetletju je bilo iz lovišč Novomeškega LUO izločenih 718 glav jelenjadi, od tega 591 z odstrelom. Odvzem jelenjadi se je v primerjavi z obdobjem 1990 – 2000 zmanjšal. Odvzem se je zmanjševal do leta 2003, po tem letu pa se je zopet povečal. Odvzem jelenjadi se je povečal v vseh skupinah lovišč.

Načrt odvzema je bil realiziran 105 %. V povprečju je letno znašal odvzem 0,07 glave/100 ha lovne površine območja. 549 glav jelenjadi, oziroma kar 78 % vsega odvzema so realizirala lovišča skupine A. V loviščih Toplice in Plešivica je bilo realizirano 47 % vsega odvzema jelenjadi v LUO. V loviščih skupine B1 je odvzem v desetletju znašal 23 glav jelenjadi, B2 24 glav, B3 44 glav in v skupini B4 78 glav jelenjadi.

V strukturi odvzema so bila teleta obeh spolov zastopana z 37 % (načrt 42 %), lanščaki 9 % (načrt 8 %), junice 12 % (načrt 10 %) in košute 17 % (načrt 20 %). Dve- in več letni jeleni so v odvzemu predstavljali 25 %, od tega v skupini A 20 %. Struktura odvzema se je v zadnjem desetletju bistveno spremenila v primerjavi s preteklim obdobjem. V odvzemu je večji delež jelenjadi ženskega spola in manj trofejnih jelenov, kar je v skladu z načrti. Načrt je za skupino A določal odvzem jelenjadi v podobni strukturi kot je določena za sosednje Kočevsko – Belokranjsko LUO, medtem ko je bil za skupino B predpisan odvzem le v razmerju eden dve- in več letni jelen proti dvema glavama ostale jelenjadi (teleta obeh spolov, lanščaki, junice, košute). Spolno razmerje odvzema moška : ženska jelenjad je bilo v razmerju 51 : 49 %. V skupini A je bilo to razmerje 49 : 51, v skupini B1 35 : 65, B2 58 : 42, B3 54 : 46 in v skupini B4 58 : 42 %. V skupinah lovišč, ki imajo manjši odvzem jelenjadi, je odvzem jelenjadi moškega spola večji.

Odstrel je predstavljal 82 % odvzema. V strukturi odstrela je v primerjavi s strukturo odvzema znatno manjši le delež košut, katerih delež je med izgubami največji. V strukturi izgub predstavljajo košute kar 39 %. Obseg

izgub se je v zadnji polovici desetletja nekoliko povečal in znaša povprečno 16 glav/leto. Izgube jelenjadi so največje v lovišču Toplice, kjer je bilo evidentiranih kar 57 % vseh izgub v LUO. V tem lovišču izgube predstavljajo 39 % odvzema. V lovišču Plešivica, ki ima le nekoliko manjši odzem jelenjadi kot Toplice, so izgube 4 krat manjše. Izgube v lovišču Toplice nastanejo predvsem zaradi prometa, ki je vzrok 76 % vseh izgub v tem lovišču, v LUO pa je promet vzrok 62 % izgub. Za 14 % izgub vzroka ni bilo možno ugotoviti. 8 % izgub je posledica bolezni, pri čemer ocenjujemo, da je bolezen kot vzrok izgube opredeljena v večini primerov takrat, ko je bila poginula divjad shirana, kar je lahko posledica starosti ali poškodb. Krivolov je bil ugotovljen vzrok za 9 % izgub.

Biološki kazalniki

Podatki o telesnih masah jelenjadi ne kažejo statistično značilnega trenda sprememb. Podatki zadnjih dveh let sicer nakazujejo nekoliko manjše mase telet, lanščakov in košut, kar pa je po analizah posledica zgodnejšega odstrela jelenjadi v primerjavi s preteklimi leti. Telesne mase jelenjadi so večje v loviščih severnejšega dela LUO. Najmanjše telesne mase jelenjadi so v loviščih Plešivica in Toplice, čemur je verjetni vzrok manjša masa jelenjadi, ki prehaja iz sosednjega LUO. Telesne mase jelenjadi sosednjega Kočevsko – Belokranjskega LUO so namreč znatno manjše, kar je posledica tam neprimerno slabših prehranskih razmer in večje številčnosti/gostote jelenjadi. Zaradi dokaj majhnega odstrela jelenov se podatki o povprečnih masah rogovij med leti razlikujejo, saj na povprečje močno vpliva starost posameznega uplenjenega jelena.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Odvzem jelenjadi se je tako po številu kot tudi strukturi določal ločeno za skupini A in B. Odvzem je bil realiziran v okviru načrtovanega. V skupini A, kjer je bila načrtovana podrobna struktura odvzema, s ciljem uravnavanja številčnosti in dviga povprečne starosti uplenjenih jelenov, je realizacija sledila zastavljenim ciljem. Povprečna starost uplenjenih jelenov se je v primerjavi s preteklim desetletjem povečala, kljub temu pa so v tem delu LUO jeleni starejši nad 8 let še vedno redki. V primerjavi s preteklim desetletjem se je gostota jelenjadi v loviščih skupine A nekoliko povečala.

V skupini B, kjer je bil sprva načrtovan odzem v spolnem razmerju 1:1, kasneje pa odzem v razmerju 1 jelen 2+ proti vsej ostali jelenjadi, je bil odzem ženske jelenjadi nekoliko manjši, vendar v okviru zastavljenega cilja, da se številčnost jelenjadi v teh loviščih lahko poveča. Povečanje je bilo, zaradi dovoljenega večjega odstrela jelenov in možnosti varovanja kušut, izredno hitro.

7.3.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

Številčnost jelenjadi se je v vseh loviščih LUO, razen v loviščih na območju Gorjancev, v zadnjem desetletju povečala. Povečanje je najizrazitejše v loviščih Toplice in Šentrupert. Najštevilčnejša je jelenjad v loviščih Toplice (predel Pajkeža) in Plešivica (v delu lovišča južno od reke Krke), ter v večjem gozdnem kompleksu Ajdovske planote (lovišče Novo mesto).

Na Gorjancih je številčnost jelenjadi v največji meri odvisna od gostote jelenjadi na hrvaški strani. Številčnost te jelenjadi je v zadnjem desetletju manjša, kot v preteklosti. Številčnost jelenjadi v bazenu B4, v katerih je jelenjad od celotne skupine B najštevilčnejša (lovišča Šentjanž, Tržišče in Šentrupert), ter se navezuje na sosednje Zasavsko LUO, se je povečala, ob tem pa se je sočasno povečala številčnost tudi v sosednjem LUO. V loviščih, ki jih obravnavamo v okviru skupin jelenjadi upravljavci ocenjujejo, da bi bila gostota jelenjadi lahko večja, medtem, ko upravljavci lovišč skupine A ocenjujejo sedanjo gostoto jelenjadi za primerno, pri tem pa izpostavljajo prenizek delež jelenov v populaciji.

Spolna in starostna struktura

Glede spolne strukture jelenjadi ocenjujemo, da je v vseh loviščih delež ženske jelenjadi večji od moške, kar je sicer tudi v naravno pri poligamnih populacijah. Zaradi večjega odstrela jelenov, je delež košut v populaciji večji kot bi bil ob uravnoveženem poseganju z odstrelom med oba spola. Spolno razmerje je v loviščih skupine B izraziteje v korist ženskega spola.

V vseh loviščih prevladuje mlajša do srednje stara jelenjad, ob tem se povprečna starost košut in jelenov bistveno ne razlikuje. V povprečju je jelenjad v skupini lovišč B mlajša od jelenjadi skupine lovišč A. Prevladujejo mladi, do 4 letni jeleni. Nad 8 - letni ali celo nad 10 - letni jeleni so (še) redki.

Zdravstveno stanje

Zdravstveno stanje – vitalnost, v kolikor na to sklepamo iz telesnih mas uplenjene jelenjadi je dobra. Povprečne telesne mase v letu 2010 uplenjenih telet, ki so bile sicer najnižje v desetletju, so na ravni slovenskega povprečja. Uplenitve telet nad 60 kg telesne mase niso za to območje namreč nikakršna redkost.

V povprečju sta bili letno evidentirani 1 –2 izgubi zaradi bolezni ali neznanega vzroka (ločitev obeh vzrokov je pri najdbi kadavra skoraj nemogoča). Podatkov o vrsti bolezni, zaradi katerih je poginila jelenjad ni. Verjetno pa gre v teh primerih za pogine zaradi starosti ali ostalih vzrokov (poškodb), ki pa so na kadavrih težko določljive.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami in vplivi na okolje

Jelenjad v LUO nima velikega vpliva na srnjad in obratno, saj je prehranska ponudba pestra in izdatna zaradi travniških površin, zeliščnega sloja gozda ter gozdnega roba.

7.3.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Cilje gospodarjenja z jelenjadjo v Novomeškem LUO je potrebno definirati ločeno, upoštevajoč dejansko številčnost in strukturo jelenjadi in razlike v primernosti življenjskega okolja za jelenjad med posameznimi deli LUO. Glede želenega trenda številčnosti jelenjadi v obeh skupinah lovišč ni razlik, saj naj bi se v obeh številčnost jelenjadi ohranila na približno današnjem nivoju. V loviščih, v katerih opravijo pretežni del odvzema jelenjadi (lovišča skupine **A**), ki predstavlja robni del populacije jelenjadi z jedrom v kočevskih gozdovih, je potrebno zaustavljati širjenje jelenjadi v sosednja – agrarna območja, ob tem pa odstrel (struktura) ne sme imeti negativnega vpliva na jedro populacije v sosednjem LUO. Pri tem je potrebno upoštevati, da imajo predvsem mlajši jeleni največji areal gibanja. Sedanja številčnost jelenjadi se naj ne bi bistveno povečala. Manjše povečanje številčnosti jelenjadi pa bo lahko posledica doseganja cilja po povečanju deleža in številčnosti jelenov.

V vseh ostalih loviščih (lovišča skupine **B**), kjer je jelenjad bolj ali manj občasno prisotna v posameznem lovišču, je cilj gospodarjenja v ohranitvi in ne več v povečevanju številčnosti jelenjadi, kot je bilo to opredeljeno v prejšnjem načrtu. Cilj v teh loviščih je v ohranjanju majhne številčnosti jelenjadi v naravni socialni in starostni strukturi, ki bo nekonfliktna do kmetijstva, ki bo omogočala trajni - sicer številčno majhen odstrel. Jelenjad teh lovišč je potrebno ohraniti tudi z vidika možnosti prehajanja med posameznimi populacijskimi območji. V severnem delu LUO je ta prehod preko Medvedjaka in Trojan in se navezuje z jelenjadjo Zasavskega in Posavskega LUO, v predelu Gorjancev pa s sosednjo Hrvaško (Žumberak) in posavskim delom Gorjancev.

Življenjske razmere za jelenjad so ugodne predvsem v skupini lovišč A, kjer se dopušča v primerjavi s skupino B tudi večja številčnost jelenjadi.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna strukture

V skupini lovišč A je potrebno še nadalje dvigovati povprečno starost jelenov. V teh loviščih, naj bi z izbirnim odstrelom, pri katerem bi zmanjšali odstrel mladih jelenov z odličnimi zasnovami vplivali na dvig povprečne starosti uplenjenih jelenov, kar pomeni povečanje možnosti uplenitve trofejno vrednejših osebkov čez nekaj let. V teh loviščih naj bi starostna struktura jelenov dopuščala letni odstrel enega do dveh jelenov z doseženo starostjo desetih let. Za dvig povprečne starosti jelenov bo potrebno v populaciji tudi povečati delež in številčnost jelenov, kar narekuje predvsem konzervativno načrtovanje starostnem razredu 2 do 4 let ter deloma v razredu 5 do 9 let, in posledično strpnost lovcev pri izvajanju lova na jelene. Pri spolni strukturi je osnovni cilj v ohranjanju naravnega razmerja med spoloma, ki je pri poligamnih vrstah divjadi, kot je jelenjad, v korist ženskega spola. Z odvzemom (in odstrelom), ki bo enakomerno posegal med oba spola se deleža samic (košut) ne bo povečevalo.

V vseh ostalih loviščih (skupina lovišč B) cilj ni v vzpostavljanju socialne in starostne strukture jelenjadi, ki bi omogočala odstrel trofejno zrelih jelenov, temveč v ohranjanju številčnosti jelenjadi (nekonfliktni do kmetijstva), ki bo omogočala trajni - sicer številčno majhen odstrel. Z enakomernim poseganjem z odstrelom med oba spola naj bi se spolno razmerje dodatno ne povečevalo v korist ženskega spola.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

Glede na to, da jelenjad in srnjad z vidika izkoriščanja prehranskih virov v okolju v Novomeškem LUO nista konkurenta, saj je ponudba hrane bogata ter dejstva, da jelenjad tega prostora ne predstavlja bistvenega

prehranskega vira za velike zveri, ne načrtujemo ukrepov, ki bi spremenili razmerja med posameznimi živalskimi vrstami.

7.3.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Usmeritve so različne za skupino lovišč A, ki ga obravnavamo v okviru t.i. robnega populacijskega območja jelenjadi in skupine lovišč B, ki ga obravnavamo kot območje skupin jelenjadi. Letni načrti LUO bodo število in strukturo odvzema jelenjadi določali za posamezno skupino lovišč.

A) Skupina lovišč A

V robnem populacijskem območju, kamor so uvrščena lovišča skupine A bo struktura načrtovanega odvzema izhajala iz izhodiščne strukture, ki je določena za osrednja populacijska območja.

Izhodiščna starostna in spolna struktura načrtovanega odvzema (v %)

Starostni razred	M		Ž
Teleta M/Ž	16-21		17-22
Lanščaki/Junice	do 8		do 10
Jeleni 2 –4*	10-13	od 15 do max 20	od min 20 do 26
Jeleni 5 –9*	5-7		
Jeleni 10+*	do 4		
M:Ž	42-48		52-58

* Skupen odstotek načrtovanega števila dve in večletnih jelenov (vseh treh starostnih kategorij skupaj) ne sme presegati 20 %.

Razdelitev načrtovanega odvzema jelenjadi skupine lovišč se v postopku izdelave letnih načrtov lovišč, oziroma uskladitve načrtov lovišč z načrtom LUO nadalje razdeli na posamezne podskupine lovišč in sicer: podskupino 1A (Mirna peč, Novo mesto, Veliki Gaber, Dobrnič, Plešivica) in podskupino A2 (Toplice in Padež).

Ostalo

Ob izvršenem odstrelu se ugotovi in evidentira tudi spol telet.

Pri izvajanju načrtovanega odvzema z odstrelom v razredu telet obeh spolov naj bo poudarek na tem, da je potrebno izvršiti količinsko zadosten odzem v tej starostni kategoriji, pri tem pa je njihov spol drugotnega pomena.

Ob kategorizaciji se na podlagi obrabljenosti zobovja oceni tudi starost nad dvo letnih jelenov in košut.

Obvezujoč delež odstrela košut bo praviloma vsaj med 70 % do 100 % višine odstrela nad dve- in več letnih jelenov, pri čemer bo v prvem letu desetletja ta delež 70 %, in se bo do sredine desetletja postopoma povečal na 100 %. Zaradi dokaj majhnega števila odvzema jelenjadi v posameznem lovišču se bo obvezujoč delež odstrela košut spremljal in zagotavljal v večletnem obdobju.

Dopustna odstopanja

Dopustno odstopanje je praviloma v višini do +/-20 % od skupno načrtovanega števila odvzema jelenjadi za lovišče, skupino in podskupino lovišč. Načrta odvzema v razredu dve in večletnih jelenov ni treba realizirati ter ga tudi ni dovoljeno presegati, razen sorazmerno s preseganjem skupno načrtovanega odvzema. Načrtovani odzem jelenov starostnega razreda 5–9 let se ne sme presegati, lahko pa se ga nadomesti z odvzemom mladih 2-4 letnih ali starih jelenov 10+. Načrtovani odzem jelenov starostnega razreda 10+ se lahko nadomesti z odvzemom mladih 2-4 letnih jelenov. Strukturo načrtovanega odvzema jelenov v starostnih razredih 2-4 in 5-9 let se z realizacijo zagotavlja na nivoju skupine in podskupine lovišč, prav tako pa tudi v okviru posameznega lovišča v večletnem obdobju. Z načrti LUO se bo v primeru preseganja odvzema (pri čemer se bo upoštevala le struktura odstrela in ne izgub) določene kategorije jelenov na nivoju skupine lovišč, obvezujoče omejil odstrel jelenov te kategorije. Odzem junic in lanščakov se bo lahko nadomestil z odvzemom telet in obratno.

V posameznem lovišču je dovoljeno odstopanje do +20 % od skupno načrtovanega števila odvzema jelenjadi do takrat, dokler se ne opravi morebitna prerazporeditev načrtovanega odvzema med lovišči (najkasneje do 15. novembra) ter nato +/-20 % od nove višine načrtovanega odvzema jelenjadi v posameznem lovišču, oziroma prvotno načrtovanega odvzema, v kolikor prerazporeditev ne prinaša sprememb. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov jelenjadi, se kot dopustno odstopanje

od načrta šteje realizacija ± 2 glavi jelenjadi, pri čemer načrta odvzema dve- in večletnih jelenov ni dovoljeno presehati. Pri loviščih, ki imajo načrt večji od 10 glav pa ± 3 glave jelenjadi ali 20 % načrtovane višine odvzema, pri čemer se izračunano število zaokroži na najbližjo celo vrednost.

B) Skupina lovišč B

Lovišča B skupine, kamor spadajo lovišča: Brusnice, Gorjanci, Orehovica, Šentjernej, Otočec, Škocjan, Mokronog, Trebelno, Mirna, Trebnje, Velika Loka, Šentjanž, Tržišče in Šentrupert, se jelenjad pojavlja v posameznih skupinah. Skupine jelenjadi so dokaj samostojne in prostorsko ločene od osrednjih in robnih delov populacijskih območij. Upravljanje z jelenjadjjo v teh loviščih nima pomembnega vpliva na jelenjad osrednjega ali robnega dela populacijskega območja.

V teh loviščih bo načrtovana višina, predvsem pa struktura odvzema jelenjadi sledila cilju ohranitve sedanje številčnosti jelenjadi, ter vzpostavitvi in ohranjanju spolne strukture, ki ne bo izrazito v korist ženskega spola.

Z načrti LUO se bo odvzem jelenjadi načrtoval za celotno skupino lovišč. Pri razdelitvi načrtovanega odvzema, oziroma uskladitvi načrtov lovišč z načrtom LUO, bo načrt odvzema skupen za posamezno podskupino lovišč.

Odvzem vseh kategorij jelenjadi bo navzgor neomejen, prav tako načrtovanega odvzema ne bo potrebno realizirati. Obvezujoča pa bo struktura odvzema, ki se bo na nivoju posameznega lovišča in podskupine lovišč zagotavljala lahko tudi v več letih skupaj. Poudarek pri načrtovani strukturi bo v razmerju med dve- in več letnimi jeleni ter košutami, ter ostalo netrofejno jelenjadjo. Odvzem bo načrtovan v razmerju 1 dve- in več letni jelen : 1 košuta, ali 1 dve- in več letni jelen : 3 - 4 glave netrofejne jelenjadi (teleta obeh spolov, lanščaki, junice, košute). V primeru trendov znatnega povečanja ali zmanjšanja trenutne številčnosti jelenjadi, bo struktura načrtovanega odvzema jelenjadi lahko odstopala od izhodiščne. V primeru odstopanj realizacije odvzema jelenjadi v večletnem obdobju v primerjavi z načrtom, se bo z načrtom LUO odvzem (odstrel) določene kategorije jelenjadi za posamezno lovišče zavezujoče omejilo, ali pogojevalo s predhodno izvršitvijo odstrela določene kategorije jelenjadi.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

Osnova za pridobivanje ocen o dogajanjih v populaciji so informacije, ki jih zbirajo upravljavci lovišč ter podatki o škodah od jelenjadi. Bioindikatorji in podatki o izgubah jelenjadi bodo poleg ocene posameznih upravljavcev lovišč, osnovni kazalci na osnovi katerih bodo slonele ocene o dogajanju v populaciji jelenjadi. Ker se pri pregledu odstrela in izgub jelenjadi zberejo vse leve spodnje čeljusti jelenjadi bomo, v kolikor bo to dopuščala aplikacija »LISJAK« uvedli spremljavo velikosti čeljusti srnjadi kot bioindikator, ki bo nakazoval spremembe v gostoti populacij oz. kakovost habitatov.

Preglednica 11: Pregled podatkov o navadnem jelenu za obdobje 2001 - 2010

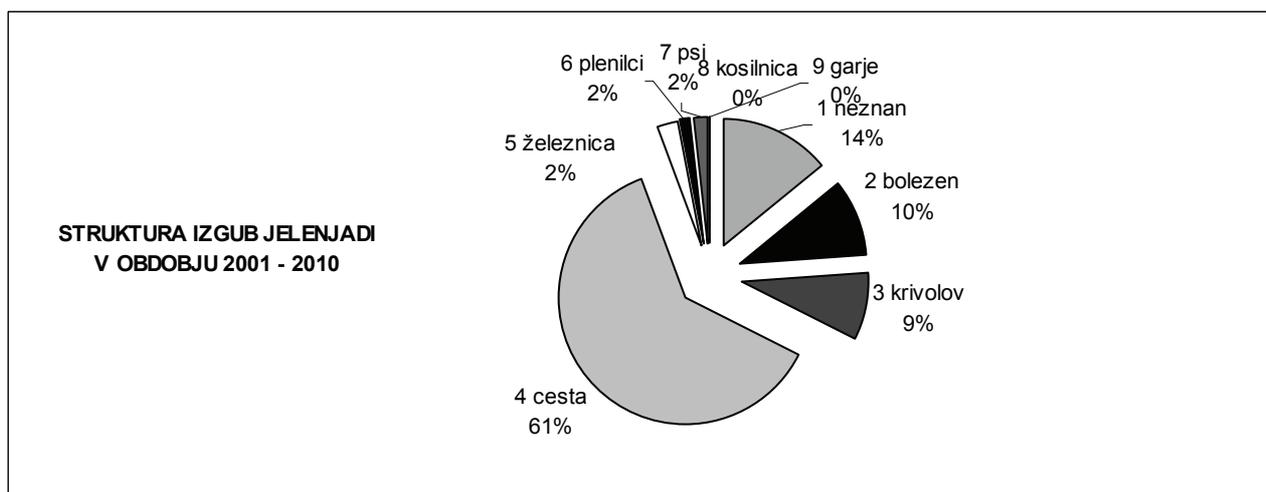
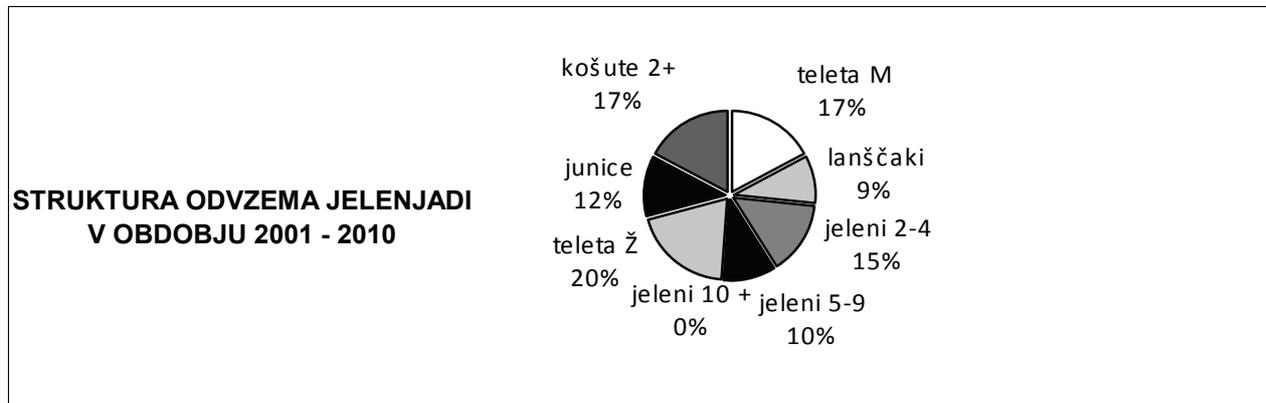
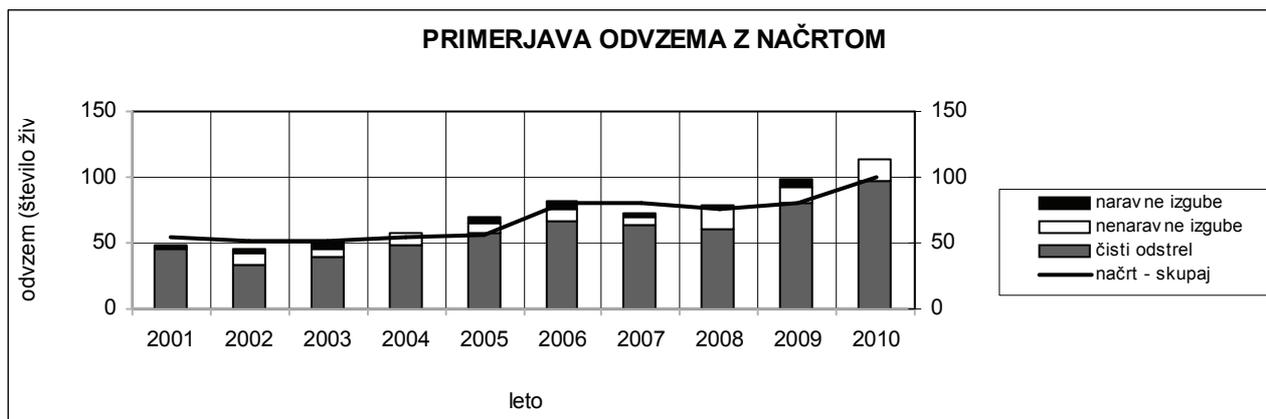
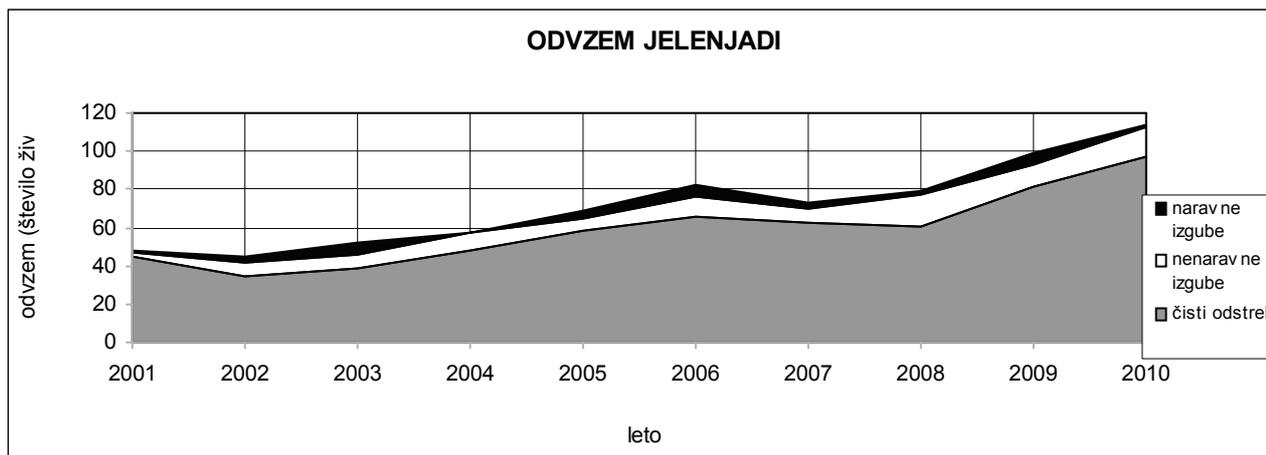
Odstrel in izgube	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
Starostna in spolna kategorija/leto													
teleta M	10	5	5	9	14	15	10	13	15	28	124	33,9	17,3
lanščaki	5	4	4	4	7	9	8	7	10	9	67	18,3	9,3
jeleni 2-4	10	11	11	10	8	9	10	7	15	14	105	28,7	14,6
jeleni 5-9	2	3	5	3	8	11	7	13	6	11	69	18,9	9,6
jeleni 10 +	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0,3	0,1
skupaj JELENI	27	23	25	26	38	44	35	40	46	62	366	100,0	51,0
teleta Ž	4	7	10	12	16	18	19	14	19	24	143	40,6	19,9
iunice	7	5	7	10	6	7	8	12	16	7	85	24,1	11,8
košute 2+	10	10	10	9	9	13	11	13	18	21	124	35,2	17,3
skupaj KOŠUTE	21	22	27	31	31	38	38	39	53	52	352	100,0	49,0
SKUPAJ odstrel in izgube	48	45	52	57	69	82	73	79	99	114	718		100,0

Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
kategorija / leto											
načrt - skupaj	55	52	52	54	56	80	80	76	80	100	685
% odstrela in izgub / načrt	87,3	86,5	100,0	105,6	123,2	102,5	91,3	103,9	123,8	114,0	104,8
% JELENOV	56,3	51,1	48,1	45,6	55,1	53,7	47,9	50,6	46,5	54,4	51,0
% trofejnih jelenov 2+ in več	25,0	31,1	30,8	22,8	24,6	24,4	23,3	25,3	21,2	21,9	24,4
% mladih (mladiči, enoletni), neglede na spol	54,2	46,7	50,0	61,4	62,3	59,8	61,6	58,2	60,6	59,6	58,4

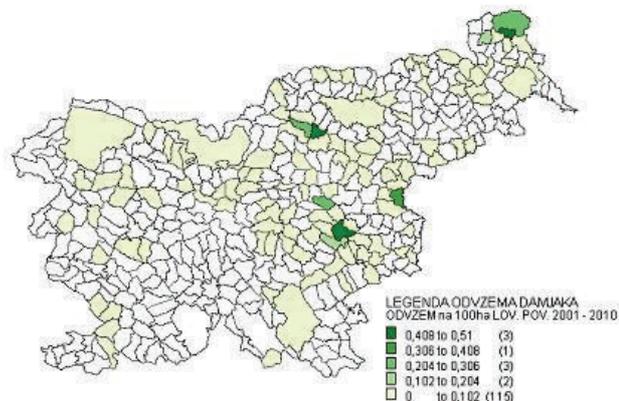
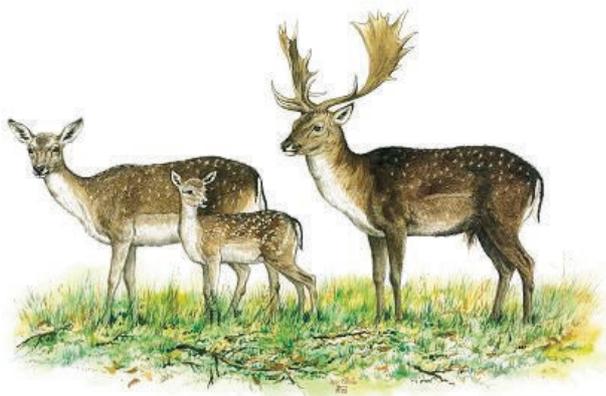
Izgube	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
kategorija / leto												
nenaravne izgube	2	8	7	9	7	10	7	16	12	16	94	74,6
naravne izgube	1	3	6	0	4	6	3	2	6	1	32	25,4
skupaj izgube	3	11	13	9	11	16	10	18	18	17	126	100,0
% izgub	6,3	24,4	25,0	15,8	15,9	19,5	13,7	22,8	18,2	14,9	17,5	
čisti odstrel	45	34	39	48	58	66	63	61	81	97	592	

Vzroki izgub	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan		3	5		1	3	1	1	3	1	18	14,3
2 bolezen	1				3	3	2	1	2		12	9,5
3 krivolov	1	1	2						5	2	11	8,7
4 cesta	1	6	5	9	7	10	7	14	7	12	78	61,9
5 železnica								2		1	3	2,4
6 plenilci			1						1		2	1,6
7 psi		1								1	2	1,6
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

Telesne mase (biološka telesna masa) v kg	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
teleta M	46,3	38,7	43,5	40,0	46,2	46,6	44,3	39,6	41,6	41,8
indeks	100,0	83,6	93,9	86,4	99,8	100,6	95,7	85,5	89,8	90,3
lanščaki	86,1	78,7	77,3	74,5	69,3	68,8	70,7	77,2	73,9	59,0
indeks	100,0	91,3	89,7	86,5	80,5	79,9	82,1	89,6	85,8	68,5
jeleni 2-4	110,9	122,4	118,6	121,0	115,2	115,2	112,5	128,3	128,3	128,3
indeks	100,0	110,4	106,9	109,1	103,9	103,9	101,5	115,7	115,7	115,7
jeleni 5-9	140,0	131,0	142,3	148,7	162,3	143,0	142,6	150,3	145,8	141,6
indeks	100,0	93,6	101,6	106,2	115,9	102,1	101,9	107,4	104,1	101,1
jeleni 10 +					183,0			0,0	0,0	
indeks										
teleta Ž	44,8	36,8	42,8	46,4	44,5	42,2	41,9	42,0	39,1	37,5
indeks	100,0	82,3	95,7	103,7	99,4	94,3	93,6	93,9	87,4	83,8
junice	66,0	61,2	65,8	68,8	68,8	60,8	66,6	59,1	59,1	81,7
indeks	100,0	92,7	99,6	104,2	104,2	92,1	100,9	89,5	89,5	123,8
košute 2+	79,4	84,3	70,5	77,0	76,8	83,7	81,8	84,4	80,8	57,2
indeks	100,0	106,1	88,8	97,0	96,7	105,4	103,0	106,3	101,8	72,0

7.4 DAMJAK (*Dama dama* L.)

7.4.1 Prostorski okvir obravnave

Damjak je v Novomeškem LUO v prosti naravi prisoten ob meji s Posavskim LUO in sicer v loviščih Šentjanž, Tržišče, občasno pa še v loviščih Škocjan in Velika Loka. Jedro skupine damjaka se nahaja v Posavskem LUO. V Posavskem LUO so bile ok. leta 1970 opravljene tri naselitve damjaka in sicer v predelu Boštanja, Krakovskega gozda in Dobrave. Naselitev v Boštanju je bila najuspešnejša in ta predstavlja tudi jedro razširitve damjaka v lovišča v Novomeškem LUO. Posamezni osebki damjaka se v loviščih v LUO pojavljajo tudi ob pobegih iz obor za rejo živali.

7.4.2 Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

V zadnjem desetletju je bilo uplenjenih 73 damjakov, 7 damjakov pa je bilo evidentiranih kot izgube. 55 glav, oziroma 69 % vsega odvzema je realizirala LD Tržišče, 9 glav LD Šentjanž in 8 glav LD Škocjan. Spolna struktura odvzema M : Ž je bila v razmerju 63 : 37. Nad dvo letni jeleni so bili v odstrelu zastopani 34 %. Razmerje odvzema med dve- in več letnimi jeleni in košutami je bilo v razmerju 2,7 : 1. Višina odvzema se od leta 1996 dalje ni omejevala. Ob koncu desetletja se je odzem jelenov v posameznih loviščih pogojeval z odvzemom košut.

71 % vseh izgub je posledica prometa. Izgube so povprečno znašale do 1 glave letno.

Biološki kazalniki

Zaradi majhnega števila damjakov in bogate prehranske ponudbe ni smiselno ugotavljati odvisnosti med gostoto damjakov in njihovo telesno maso, ki bi nakazovale spremembe v vitalnosti damjakov.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Od leta 1996 dalje dovoljen neomejen odzem damjakov ni imel za posledico eliminacijo te vrste iz LUO. Prav tako pa se njegova številčnost ni povečala do sredine prejšnjega desetletja. Po tem obdobju se je damjak številčno okrepil in prostorsko nekoliko razširil. Ocenjujemo, da se je z izvedenim odvzemom sledilo ciljem, ki so bili opredeljeni v prejšnjem desetletnem načrtu do sredine le-tega, po tem obdobju pa je zaradi neobvezujočega odstrela košut številčnost narasla. Z načrti se je prepozno začelo določati obvezujoč odstrel košut in odstrel ostalih netrofejnih kategorij damjaka.

7.4.3 Ocena stanja populacije, trenda številčnosti in prostorske razporeditve

Glede na strukturo in višino odstrela damjakov v Novomeškem LUO ugotavljamo, da se populacija številčno krepi. Prostorska širitev še ni tako izrazita, vendar bo do nje prišlo ob nadaljevanju povečevanja številčnosti damjakov. V populaciji oz. skupinah damjakov verjetno prevladujejo mlajše živali, v območje pa verjetno nekaj damjakov še vedno prehaja tudi iz sosednjega LUO. V spolni strukturi prevladuje ženski spol.

Skupine damjakov so najštevilčnejše v loviščih Tržišče, Šentjanž in Škocjan. V lovišču Tržišče je ocenjena številčnost damjakov verjetno že presega 35 glav. Drugje se pojavljajo posamezni damjaki ali manjše

skupine, ki so pobegnile iz obor. V preteklem letu je nekaj damjakov ušlo iz obor tako, da so bili damjaki opaženi in tudi uplenjeni v okolici Novega mesta in Trebnjega.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami in vplivi na okolje

Ker so kolonije oz. skupine damjakov prostorsko dokaj omejene, oziroma se damjaki zadržujejo na dokaj stalnih območjih, je pri rabi prehranskih virov možen zgolj lokalni vpliv na zmanjšanje prehranskih virov za avtohtono srnjad, prav tako pa tudi lokalno večja objedenost gozdnega mladja. Glede na razpoložljive podatke ocenjujemo, da vpliv na okolje zaradi damjakov ni nikjer izrazit, vendar je pri tem potrebno upoštevati, da je številčnost damjakov v porastu šele zadnja leta.

7.4.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Cilj gospodarjenja z damjakom kot tujerodno vrsto je v zaustavitvi nadaljnega prostorskega širjenja populacije in preprečitvi naraščanja številčnosti ter v lovišču Tržišče zmanjšanje številčnosti. Na področju lovišča Škocjan (Natura območje Krakovski gozd) je damjaka potrebno povsem odstraniti iz lovišča. Damjaka se iz lovišč Novomeškega LUO lahko tudi povsem odstrani. Želeni cilj se razlikuje od želja upravljavcev lovišč, ki želijo damjaka v lovišču ohraniti ali celo povečati njegovo številčnost.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna strukture

Starostna, spolna in kakovostna struktura damjakov je podrejena uravnavanju številčnosti. V skupinah damjakov je potrebno zmanjšati delež ženskega spola in število košut.

7.4.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Glede na zastavljene cilje upravljanja z damjakom se višine odvzema damjaka navzgor ne omejuje. Pri realizaciji načrta bo v loviščih Tržišče, Škocjan in Šentjanž v povprečju nekaj let moral biti odvzem košut enak ali večji od odvzema dve- in več letnih jelenov. V primeru večjega poseganja z odstrelom med jelene kot košute tudi v ostalih loviščih, kjer bi se populacija damjaka razširila, se bo odvzem jelenov dodatno omejil in obvezujoče določil odvzem košut. Odvzem ostalih kategorij bo po višini neomejen. V skupnem odvzemu v daljšem časovnem obdobju bo delež telet in enoletnih damjakov obeh spolov moral znašati vsaj 60 %. V primeru nadaljnega povečevanja številčnosti damjakov v loviščih, se bo z načrti LUO določilo dodatne ukrepe, ki bodo imeli učinek zmanjšanja številčnosti oz. izločitev damjakov iz okolja teh lovišč.

Posamezni osebki, ki se priložnostno pojavijo v območjih izven prostorskih okvirov načrtovanja niso predmet upravljanja z vrsto in jih je v teh loviščih treba odstreliti skladno z lovno dobo ali drugimi določili predmetne zakonodaje. Pri odstrele osebkov, za katere se predvideva da izvirajo iz obor, se upoštevajo določila 8. odstavka 50. čl. ZDlov-1.

Ostalo

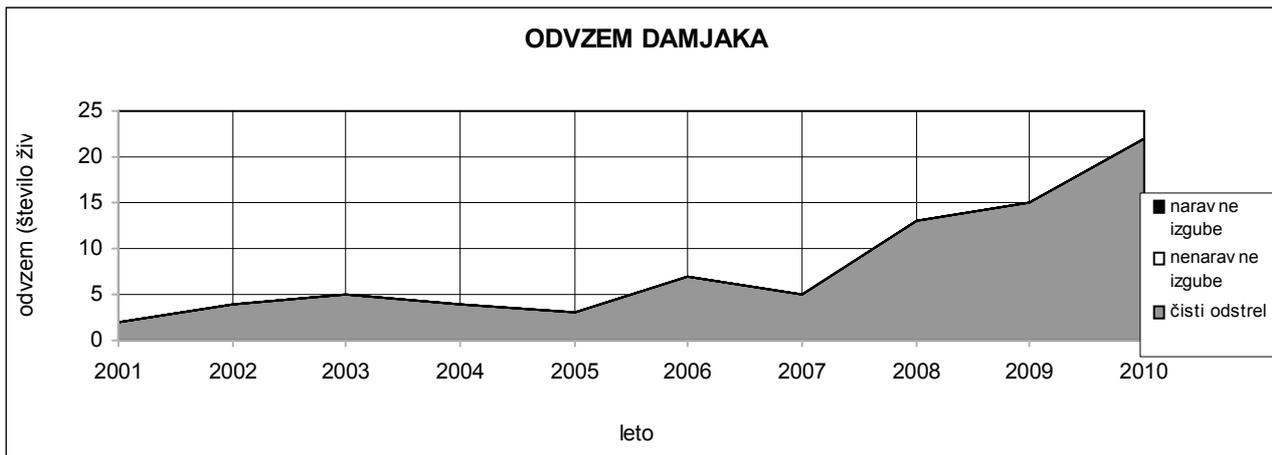
Ob izvršenem odstrele se ugotovi in evidentira tudi spol telet.

Naseljevanje damjaka v prosto naravo na novih območjih ni zaželeno in strokovno ni dopustno.

Krmljenje damjakov ni dovoljeno.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

Osnova za pridobivanje ocen o dogajanjih v populaciji so informacije, ki jih zbirajo upravljavci lovišč ter podatki o škodah od damjakov. Bioindikatorji in podatki o izgubah damjakov, predvsem pa struktura in višina realiziranega odstrela bodo osnovni kazalci na osnovi katerih bodo slonele ocene o dogajanju v populaciji damjakov.

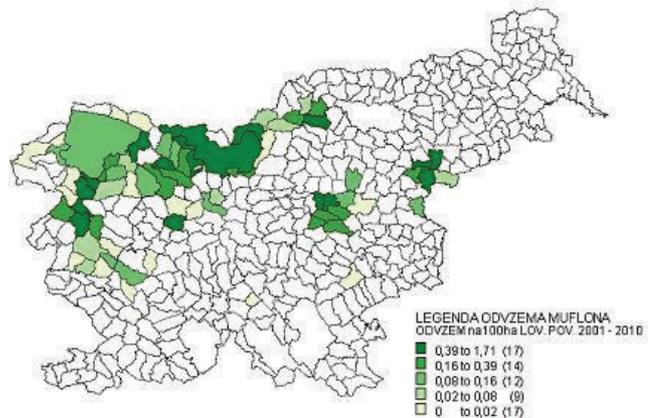

Preglednica 12: Pregled podatkov o damjaku za obdobje 2001 - 2010

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
teleta M	1	1				0	0	3	2	2	9	18,0	11,3
lanščaki		3				1	2	0	4	4	14	28,0	17,5
jeleni 2-4			3	1	3	2	3	4	2	5	23	46,0	28,8
jeleni 5-8						0	0	0	2	2	4	8,0	5,0
jeleni 9 +						0	0	0	0	0	0	0,0	0,0
skupaj JELENI	1	4	3	1	3	3	5	7	10	13	50	100,0	62,5
teleta Ž						1	0	3	2	0	6	20,0	7,5
junice	1			3		2	0	2	2	4	14	46,7	17,5
košute 2+			2			1	0	1	1	1	5	10	12,5
skupaj KOŠUTE	1	0	2	3	0	4	0	6	5	9	30	100,0	37,5
SKUPAJ odstrel in izgube	2	4	5	4	3	7	5	13	15	22	80		100,0

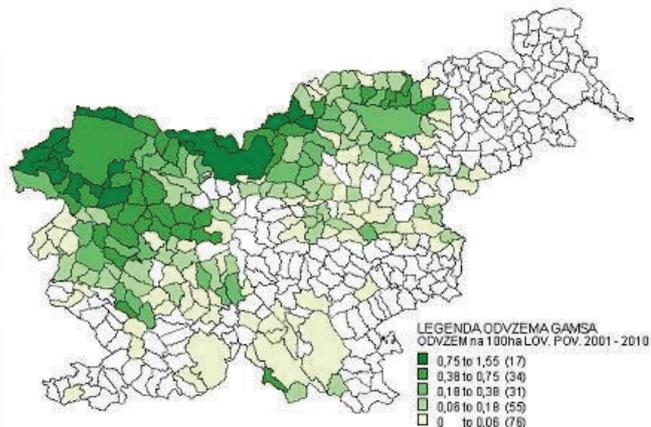
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom													
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj		
načrt - skupaj	2	4	5	4	3	7	5	19	15	22	86		
% odstrela in izgub / načrt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	68,4	100,0	100,0	93,0		
% JELENOV	50,0	100,0	60,0	25,0	100,0	42,9	100,0	53,8	66,7	59,1	62,5		
% trofejnih jelenov 2+ in več	0,0	0,0	60,0	25,0	100,0	28,6	60,0	30,8	26,7	31,8	33,8		
% mladih (mladiči, enoletni), neglede na spol	100,0	100,0	0,0	75,0	0,0	57,1	40,0	61,5	66,7	45,5	53,8		

7.5 MUFLON (*Ovis ammon (aries) musimon* Schrabler.)

V letu 2006 je bil povožen muflon v lovišču Otočec, za katerega ni jasno, od kje je izviral. Muflon v loviščih Novomeškega LUO sicer ni prisoten. Možno je, da bi v to območje zašel iz sosednjega Zasavskega LUO. Glede na to, da muflon ni avtohtona divjad ter glede na oceno, da življenjski prostor v LUO za muflona ni ustrezen, prisotnost muflona v naravnem okolju Novomeškega LUO ni zelena, zato je potrebno odstreliti vse osebkke te vrste, ki bi se pojavili v prosti naravi, pri čemer je potrebno upoštevati le lovno dobo.

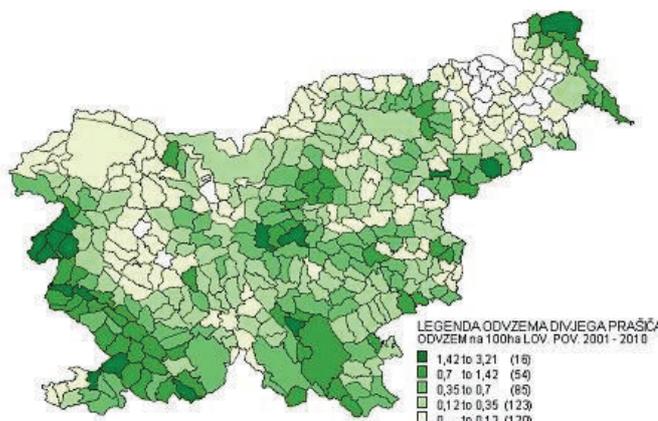
7.6 GAMS (*Rupicapra rupicapra* L.)

V zadnjih letih se v LUO pojavljajo redki, posamični gamsi, ki v to območje zaidejo iz Zasavskega hribovja. V obdobju do leta 2000 je bila ugotovljena izguba gamsjega mladiča v lovišču Škocjan, od psov pokončan enoletni kozel v lovišču Otočec leta 2002 ter leta 2008 odstreljen kozel v lovišču Plešivica.

Ker LUO ne predstavlja koridorja za morebitno povezavo gamsov različnih populacijskih območij, se odvzema gamsov ob morebitnem pojavu v loviščih Novomeškega LUO ne omejuje.

7.7 DIVJI PRAŠIČ (*Sus scrofa* L.)

7.7.1 Prostorski okvir obravnave

Divji prašič je v načrtu obravnavan enotno za raven LUO. Glede na to, da je številčnost divjih prašičev različna po posameznih skupinah lovišč, prav tako pa tudi trend številčnosti in različni življenjski pogoji za divjega prašiča (upoštevajoč možne konflikte s kmetijstvom), so v poglavjih predstavljeni podatki in ocene za te skupine lovišč. Številčnost, prav tako pa tudi trendi gibanja, so pri divjem prašiču v robnih območjih LUO odvisni tudi od dogajanj v sosednjih območjih. Trendi številčnosti divjih prašičev se kažejo enotno za več lovišč skupaj, saj gre za vrsto z večjim arealom gibanja.

Nekatere analize preteklega gospodarjenja ter tudi stanje so predstavljeni po skupinah lovišč. Območje je razdeljeno na 6 skupin lovišč, v katerih so združena lovišča, za katere ocenjujemo, da upravljajo z istimi skupinami divjih prašičev. V okviru teh skupin lovišč se v posameznem letu pripravi načrt odvzema, spremlja realizacija ter opravi morebitna prerazporeditev odvzema.

Skupine lovišč so:

- skupina 1 - Dobrnich, Plešivica, Novo mesto, Mirna peč;
- skupina 2 - Veliki Gaber, Trebnje, Velika Loka;
- skupina 3 - Mirna, Trebelno, Mokronog, Šentrupert, Šentjanž, Tržišče;
- skupina 4 - Škocjan, Otočec;
- skupina 5 - Šentjernej, Orehovica, Brusnice, Gorjanci;
- skupina 6 - Padež, Toplice.

7.7.2 Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

V preteklem desetletju je bilo v območju 3.117 odstreljenih divjih prašičev in ugotovljenih izgub, oziroma v povprečju 312 živali letno. To predstavlja 96 % načrtovanega odvzema. Odvzem je bil največji v začetku desetletja, proti sredini desetletja je bil nekoliko manjši ter je v zadnjem petletju zopet naraščal. Povprečni letni odvzem v desetletju je znašal 0,32 živali/100 ha lovne površine. Odvzem divjih prašičev še nikoli v zgodovini ni bil tako velik, kot v zadnjem obdobju.

Ker izgube divjih prašičev dosegajo le 1,6 % celotnega odvzema, v nadaljevanju posebej ne analiziramo odstrela, temveč odvzem kot celoto. V strukturi odvzema so mladiči obeh spolov dosegali 59,5 %, lanščaki obeh spolov 32 %, merjasci 4 % in svinje 4,5 %. Po spolni strukturi odvzema je bil odvzem mladičev moškega spola večji od mladičev ženskega spola za 22 % in lanščakov od lanščakinj za 66 %. Struktura odvzema je bila v okviru načrtovane, saj so mladiči in ozimci predstavljali 92 % in starejše živali 8 %. Po spolni strukturi M : Ž je bil odvzem realiziran v razmerju 57 : 43. Večji delež moških osebkov divjih prašičev v odstrelu je predvsem posledica večjega odvzema lanščakov. V primerjavi s preteklim obdobjem se je v strukturi odvzema povečal odstrel mladičev in zmanjšal odstrel enoletnih živali. Delež starejših živali je v strukturi odvzema ostal enak. Večji odvzem lanščakov od lanščakinj je predvsem posledica zgodnejše ločitve lanščakov od tropov in opljenosti ozimk in s tem pojav lanščakinj – vodnic mladičev. V maju, juniju in juliju se realizira pretežni del odstrela lanščakov, medtem, ko lanščakinje v tem obdobju pred odstrelom

»varujejo« mladiči (preglednica 13). Odstrel lanščakinj je večji od lanščakov predvsem v novembru in decembru, ko so njihovi mladiči že predhodno odstreljeni.

Po podatkih upravljavcev lovišč je bilo v zadnjih dveh letih 64 % divjih prašičev odstreljenih na krmiščih in 36 % na skupinskih lovih. Pri obeh načinih lova je delež ozimcev v odstrelu dosegal po 65 % in merjascev po 2 %, medtem ko je delež ostalih kategorij med obema načinoma lova različen. Pri odstrelu na krmiščih je še enkrat večji delež lanščakov in za 25 % manjši delež lanščakinj. Odstrel svinj se opravi skoraj izključno na skupinskih lovih. Opaznih razlik v deležih odstrela divjih prašičev na krmiščih in skupinskih lovih, med lovišči z različno gostoto odvzema ni. V loviščih z nižjo gostoto odstrela je v strukturi le-tega večji delež lanščakov.

Največji odvzem je realizirala skupina lovišč 1 (Dobrnič, Plešivica, Novo mesto, Mirna peč), v kateri je odvzem znašal 1.241 živali oziroma 40 % celotnega odvzema v območju. Povprečni letni odvzem v desetletju je znašal 0,56 živali/100 ha lovne površine. Gostota odvzema je bila manjša v lovišču Dobrnič (0,3 živali/100 ha), v ostalih loviščih skupine pa je znašala od 0,53 do 0,63 živali/100 ha lovne površine. V strukturi odvzema so mladiči obeh spolov dosegali 60 %, lanščaki 20 %, merjasci 3 %, lanščakinje 11 % in svinje 4 %. Po posameznih letih je odvzem v skupini lovišč znašal od 66 do 157 živali. Po manjšem odvzemu v posameznem letu, se je le ta v naslednjem letu povečal, kar je spet vplivalo na zmanjšanje odstrela v prihodnjem letu in se je tako aktivno uravnavalo številčnost divjih prašičev.

V skupini 2 (Veliki Gaber, Trebnje, Velika Loka) je odvzem znašal 147 živali oziroma 5 % vsega odvzema v območju. Povprečni letni odvzem v desetletju je znašal 0,12 živali/100 ha lovne površine. Najmanjšo gostoto odvzema je imela LD Velika Loka 0,06 živali/100 ha, največjo pa LD Veliki Gaber 0,16 živali/100 ha. V strukturi odvzema so mladiči obeh spolov dosegali 49 %, lanščaki 30 %, merjasci 4 %, lanščakinje 14 % in svinje 3 %. Po posameznih letih je odvzem v skupini lovišč znašal od 4 do 23 živali.

V skupini 3 (Mirna, Trebelno, Mokronog, Šentrupert, Šentjanž, Tržišče) je odvzem znašal 842 živali oziroma 27 % vsega odvzema v območju. Povprečni letni odvzem v desetletju je znašal 0,37 živali/100 ha lovne površine (LD Mirna 0,24, LD Mokronog 0,26, LD Trebelno 0,28, LD Šentrupert 0,35, LD Tržišče 0,44, LD Šentjanž 0,6). V strukturi odvzema so mladiči obeh spolov dosegali 61 %, lanščaki 15 %, merjasci 4 %, lanščakinje 14 % in svinje 6 %. Po posameznih letih je odvzem v skupini lovišč znašal od 47 do 146 živali. Največji odvzem je bil v začetku desetletja. V zadnjih petih letih znaša odvzem povprečno ok. 80 živali letno.

V skupini 4 (Škocjan, Otočec) je odvzem znašal 175 živali oziroma 6 % vsega odvzema v območju. Povprečni letni odvzem v desetletju je znašal 0,18 živali/100 ha lovne površine (LD Otočec 0,12, LD Škocjan 0,25). V strukturi odvzema so mladiči obeh spolov dosegali 53 %, lanščaki 30 %, merjasci 4 %, lanščakinje 9 % in svinje 4 %. Po posameznih letih je odvzem v skupini lovišč znašal od 5 do 30 živali. Največji odvzem je bil v sredini desetletja. V zadnjih petih letih znaša odvzem povprečno ok. 20 živali letno.

V skupini 5 (Šentjernej, Orehovica, Brusnice, Gorjanci) je odvzem znašal 360 živali oziroma 11 % vsega odvzema v območju. Povprečni letni odvzem v desetletju je znašal 0,21 živali/100 ha lovne površine (LD Gorjanci 0,15, LD Šentjernej 0,16, LD Orehovica 0,3, LD Brusnice 0,31). V strukturi odvzema so mladiči obeh spolov dosegali 52 %, lanščaki 29 %, merjasci 5 %, lanščakinje 10 % in svinje 4 %. Po posameznih letih je odvzem v skupini lovišč znašal od 20 do 69 živali. Največji odvzem je v zadnjih letih. V zadnjih petih letih znaša odvzem povprečno ok. 46 živali letno. V tej skupini lovišč se je odvzem divjih prašičev v zadnjih letih znatno povečal.

V skupini 6 (Padež, Toplice) je odvzem znašal 352 živali oziroma 11 % vsega odvzema v območju. Povprečni letni odvzem v desetletju je znašal 0,28 živali/100 ha lovne površine (LD Padež 0,25, LD Toplice 0,32). V strukturi odvzema so mladiči obeh spolov dosegali 66 %, lanščaki 15 %, merjasci 3 %, lanščakinje 13 % in svinje 3 %. Po posameznih letih je odvzem v skupini lovišč znašal od 19 do 77 živali. Največji odvzem je v zadnjih letih. V zadnjih petih letih znaša odvzem povprečno ok. 48 živali letno. V tej skupini lovišč se je odvzem divjih prašičev v zadnjih letih najbolj povečal.

Preglednica 13: Mesečni odvzem divjih prašičev v letu 2010 na območju Slovenije

	ozimci	ozimke	lanščaki	lanščakinje	merjasci	svinje
mesec	(glav)					
januar	451	421	120	122	37	70
februar	88	79	23	9	3	0
marec	86	86	19	16	2	5
april	34	23	135	95	19	5
maj	41	36	242	118	43	0
junij	86	66	246	148	49	7
julij	247	232	245	158	49	48
avgust	307	281	167	119	26	44
september	229	194	91	69	27	44
oktober	182	199	79	87	25	45
november	403	369	97	110	33	113
december	565	522	138	171	62	155
skupaj	2719	2508	1602	1222	375	536

Biološki kazalniki

Telesne mase divjih prašičev so odvisne predvsem od prehranske ponudbe, na katero vplivajo predvsem semenski obrodi bukve in hrasta ter časa uplenitve. Zaradi prej navedenega je na osnovi telesnih mas težko, oziroma nemogoče sklepati na številčnost ali vitalnost divjih prašičev. Vsekakor pa velja, da so divji prašiči v območju težji, vitalnejši ter zato tudi samice prej spolno zrele, kot pa v sosednjem Kočevsko-Belokranjskem LUO, kjer so prehranski pogoji za prašiče bistveno slabši. Povprečne telesne mase svinj in merjascev nakazujejo periodično nihanje mas z dve do triletno periodo. Večina ozimk je spolno zrelih že v prvem življenjskem letu ter polegajo kot lanščakinje. Primerjava podatkov o telesnih masah uplenjenih ozimcev in ozimk v letu 2010 med Novomeškim LUO in ostalimi LUO kažejo, da so telesne mase ozimcev večje le tistih LUO, kjer so po naši oceni prehranske razmere za divje prašiče boljše (Pomursko LUO, Posavsko LUO in Ptujsko – Ormoško LUO).

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Načrtovan odvzem divjih prašičev v preteklem obdobju je sledil cilju po vzpostavitvi in ohranjanju številčnosti divjih prašičev, ki ne bo konfliktna do kmetijstva. Načrtovan odvzem je bil po višini postavljen kot priporočen odvzem s tem, da se ga ni navzgor omejevalo. Priporočena je bila tudi struktura odvzema, v kateri so izrazito prevladovali mladiči. V skupinah lovišč s hitro rastjo številčnosti divjih prašičev se je načrtovalo tudi obvezujoče število odvzema svinj (v začetku desetletja). Nihanje odvzema v posameznih skupinah lovišč, ki je posledica razlik v višini prirastka divjih prašičev v posameznem letu, kot tudi migracij divjih prašičev so razlogi, zaradi katerih se je načrtovala zgolj priporočena višina in struktura odvzema divjih prašičev in ni bila obvezujoča ali omejujoča. Glede na to, da se je število prašičev v štirih skupinah lovišč vzdrževalo na primerni višini, kar potrjuje tudi obseg izplačanih škod od divjih prašičev ter se je številčnost povečala le v dveh skupinah lovišč, kjer je bila v preteklosti njihova številčnost majhna, ocenjujemo, da sta bila ustrezna tako načrtovanje, kot tudi realizacija.

7.7.3 Ocena stanja populacije**Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve**

V območju je bilo v letih 1994 in 1995 uplenjenih približno 100 divjih prašičev letno, pred tem obdobjem od 150 do 250, v zadnjih letih pa ok. 300 do 400. Populacija divjih prašičev je torej imela številčni minimum ok. leta 1995 ter maksimum leta 2001 in 2010. Velik odstrel leta 2010, ko so bili pogoji za lov ustrezni, bo imel verjetno za posledico zmanjšanje številčnosti še posebej, ker je bil uplenjen dokaj velik delež lanščakinj. Vendar pa kljub temu, da sedanjo številčnost divjih prašičev ocenjujemo za ustrezno, obstaja nevarnost, da se bo njihova številčnost v prihodnje povečala. Sočasen obrod gozdnega drevja in neustrezne razmere za lov (pomanjkanje snega) lahko povzročijo hiter dvig številčnosti. Gostota divjih prašičev je največja v skupini lovišč 1, kjer jim velik gozdni kompleks Ajdovske planote nudi ustrezne življenjske pogoje ob tem, da so škode, upoštevajoč številčnost divjih prašičev, znosne. Gostota divjih prašičev je večja tudi v severovzhodnem delu LUO v skupini lovišč 3, kjer dosega malo nad polovico gostote divjih prašičev skupine lovišč 1. V zadnjih letih se povečuje številčnost divjih prašičev na območju Gorjancev, kjer je dvig številčnosti

posledica povečanja številčnosti prašičev v sosednjem LUO (lovišče Kostanjevica) in lovišč Padež in Toplice, kjer pa se bo zaradi odstrela v letu 2010 število verjetno zmanjšalo. Upravljavci lovišč južnega dela LUO ocenjujejo, da je gostota divjih prašičev okolju in njihovim interesom ustrezna, medtem, ko v severnejšem delu LUO ocenjujejo trenutno gostoto divjih prašičev za prenizko.

Spolna in starostna struktura

Glede na realizacijo odstrela ocenjujemo, da v populaciji rahlo prevladujejo osebkovi ženskega spola pri dve- in več letnih živalih, medtem ko pri mlajših prevladuje moški spol. Struktura kaže, da je ob poganju delež moških osebkov večji, kar se ujema z navedbami iz literature, ki navaja, da ob poganju prevladujejo osebkovi moškega spola z deležem 55 % do 65 %. V populaciji prevladujejo mlade živali. Povprečna starost merjascev je majhna. Zreli merjasci, starejši od 6 let, pa tudi taki nad 4 leta so redki, k čemer nedvomno pripomore zelo velik delež uplenjenih lanščakov. Delež uplenjenih merjascev in svinj v LUO je sicer v okviru povprečja na nivoju Slovenije.

Prirastek divjih prašičev je močno odvisen od semenskih let gozdnega drevja in vremenskih razmer v času poganja. K prirastku v veliki meri pripomore tudi zgodnja spolna zrelost ozimk, ki polegajo v razredu lanščakinj. V celotnem prirastku je delež mladičev, ki jih polegajo lanščakinje, verjetno celo večji od deleža mladičev od svinj.

Zdravstveno stanje

Zdravstveno stanje divjih prašičev je glede na razpoložljive podatke dobro (telesne mase). Pojav bolezni ni bil zabeležen.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami in vplivi na okolje

Divji prašič ima pomemben vpliv na nekatere druge živalske vrste le v primeru njegove večje številčnosti. Negativen vpliv je možen na živalske vrste, predvsem ptice, ki gnezdiijo na tleh. Ocenjujemo, da imajo divji prašiči obravnavanega območja zanemarljiv vpliv na te vrste.

7.7.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Cilj upravljanja z divjim prašičem je v ohranjanju njegove številčnosti na ravni, ki je še sprejemljiv za ostale dejavnosti v prostoru - predvsem kmetijstvo. Ob izvajanju ukrepov za preprečevanje škod in korektnem povračilu nastalih škod v kmetijstvu ocenjujemo, da je primerna številčnost prašičev takšna, da bo omogočala trajni odstrel ok. 250 - 300 osebkov divjega prašiča v LUO letno. Sedanje relativno razmerje gostot med posameznimi skupinami lovišč je ustrezno, saj je večja številčnost prašičev tam, kjer so življenjski pogoji zanj ustrežnejši ter možnost nastanka škod v kmetijstvu manjša in obratno.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna strukture

Cilj usklajenosti številčnosti divjih prašičev s kmetijstvom ne omogoča njihove velike številčnosti, s tem pa tudi upravljanja z divjim prašičem v smislu ustvarjanja trofejno zrelih merjascev. V populaciji naj bi nosilci reprodukcije bile starejše svinje in ne ozimke, oziroma lanščakinje. V razred svinj naj bi preraščale le redke lanščakinje – po številu (odvisno od cilja po zmanjšanju ali povečanju številčnosti) le toliko, kolikor znaša odstrel svinj. Kljub vsemu pa je možno in zeleno, da se delež zrelih merjascev v populaciji poveča, kar je možno doseči zgolj z manjšim poseganjem z odstrelom med lanščake. Doseganje tega (postranskega) cilja, ter izvajanje ukrepov za doseg tega cilja, bi bilo smiselno in možno šele takrat, ko bo številčnost divjih prašičev nekoliko nižja in ne bo obstajala nevarnost za hitro povečanje številčnosti divjih prašičev. Za povečanje deleža merjascev bi bilo smiselno zmanjšati (omejiti) odstrel lanščakov v mesecu maju in juniju.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

Upoštevajoč dejansko stanje, ko divji prašiči nimajo zaznavnega vpliva na ostale vrste, naj bi se takšno stanje zagotavljalo tudi v prihodnje.

7.7.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Starostna in spolna struktura odvzema

Starostni razred	Izhodiščna struktura*		
	M	Ž	Skupaj
Ozimci	min 50-70 %		min 50-70 %
Lanščaki / Lanščakinje	max 10-20 %	min 10-20 %	max 20-40 %
Merjasci 2+ / Svinje 2+	max 5 %	min 5 %	10 %
Skupaj	50 %	50 %	100 %

* Z načrti se v posameznem LUO določi načrtovan odvzem v konkretnih % in ne intervalno.

Načrtovanje odvzema pri cilju: uravnavanje številčnosti

Za uravnavanje številčnosti populacije je treba načrtovati predvsem dovolj veliko poseganje med vse kategorije divjega prašiča, še zlasti pa v kategorijo ozimcev, kjer sledimo cilju, da v razred enoletnih osebkov preraste minimalno število osebkov.

Načrtovanje odvzema pri cilju: zmanjševanje številčnosti (konkretna lovišča, za katera v določenem letu velja ta cilj, se določi z letnimi lovskoupravljavskimi načrti)

Za doseganje zmanjševanja številčnosti populacije se mora poleg intenzivnega odstrela ozimcev v odvzemu povečati tudi delež ženskih osebkov (lanščakinje in svinje 2+), pri čemer je smiselno z načrtom predpisati vsaj minimalno število rodnih samic obeh kategorij, ki jih je potrebno odvzeti iz LUO.

Vendar je tudi pri tem cilju priporočeno, da je svinja vodnica tropa pri izvajanju lova »varovana« kategorija, saj lahko njen odstrel prek zrušitve socialne strukture povzroči še večji prirastek in škode na kmetijskih kulturah.

V primerih načrtovanega občutnega zmanjšanja številčnosti divjih prašičev se z načrti odvzema kategorije ozimcev in lanščakov obeh spolov praviloma ne ločuje in ne omejuje. Priporočljiv je tudi čim zgodnejši začetek odstrela ozimcev.

V LUO-jih, kjer se pojavljajo (po fenotipu) očitni križanci z domačim prašičem (vpliv hibridizacije), se lahko odstreljuje vse spolne in starostne kategorije teh (križanih) divjih prašičev brez omejitev, pri čemer se odstrel izven lovne dobe obravnava kot izredni odstrel in mora biti izveden po ustreznih podzakonskih postopkih.

Časovna dinamika odvzema

Skupinski lovi na divje prašiče se praviloma izvajajo od 15.9. do 31.1.

Ostalo

Dopustno odstopanje od načrta odvzema za divjega prašiča za lovišča, ki imajo načrtovan odvzem 20 in več osebkov divjega prašiča, je lahko po višini navzdol največ do 30 %, pri čemer se izračunane vrednosti odstopanja zaokrožujejo na najbližjo celo vrednost. V loviščih, kjer je načrtovano znatno zmanjšanje številčnosti divjih prašičev, je odvzem svinj 2+ po višini neomejen. V loviščih z načrtovanim odvzemom 20 in več osebkov divjega prašiča mora biti tako realiziran odvzem vsaj 70 % načrtovanega števila ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+, medtem, ko je realizacija odvzema merjascev in lanščakov lahko manjša in po višini ni obvezujoča. Navzgor odvzem količinsko ni omejen, praviloma pa mora biti skladen s spolno in starostno strukturo osnovnega načrta. To pomeni, da je pri preseganju načrtovanega odvzema ter tudi pri realizaciji odvzema v višini od 70 % do 100 %, delež ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+ (svinj v primeru načrtovanega znatnega zmanjšanja številčnosti divjih prašičev) v strukturi odvzema vsaj tolikšen, kot je za posamezno kategorijo predviden z načrtom odvzema (minimalni delež). Delež lanščakov, merjascev ter potencialno tudi svinj 2+ (v loviščih, kjer je načrtovana ohranitev številčnosti divjih prašičev) pa je lahko enak ali manjši načrtovanemu deležu v odvzemu. Pri izračunu deleža svinj 2+ in merjascev 2+ v odvzemu po loviščih se za ti kategoriji upošteva tudi dovoljeno odstopanje +1 kos, ki se ga ustrezno upošteva pri načrtovanju odvzema v naslednjem/naslednjih letih.

Dopustno odstopanje od načrta odvzema za divjega prašiča za lovišča, ki imajo načrtovan odvzem več kot 5 in do 20 osebkov divjega prašiča, je lahko po višini navzdol največ do 50 %, pri čemer se izračunane vrednosti odstopanja zaokrožujejo na najbližjo celo vrednost. V loviščih, kjer je načrtovano znatno zmanjšanje številčnosti divjih prašičev, je odvzem svinj 2+ po višini neomejen. V loviščih z načrtovanim odvzemom od 6 do 20 osebkov divjega prašiča mora biti tako realiziran odvzem vsaj 50 % načrtovanega števila ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+, medtem ko je realizacija odvzema merjascev in lanščakov lahko manjša in po višini ni obvezujoča. Navzgor odvzem količinsko ni omejen, praviloma pa mora biti skladen s

spolno in starostno strukturo osnovnega načrta. To pomeni, da je pri preseganju načrtovanega odvzema (ne pa tudi pri realizaciji odvzema v višini od 50 % do 100 %), delež ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+ (svinj v primeru načrtovanega znatnega zmanjšanja številčnosti divjih prašičev) v strukturi odvzema vsaj tolikšen, kot je za posamezno kategorijo predviden z načrtom odvzema (minimalni delež). Delež lanščakov, merjascev ter potencialno tudi svinj 2+ (v loviščih, kjer je načrtovana ohranitev številčnosti divjih prašičev) pa je lahko enak ali manjši načrtovanemu deležu v odvzemu. Pri izračunu deleža svinj 2+ in merjascev 2+ v odvzemu po loviščih se za ti kategoriji upošteva tudi dovoljeno odstopanje +1 kos, ki se ga ustrezno upošteva pri načrtovanju odvzema v naslednjem/naslednjih letih.

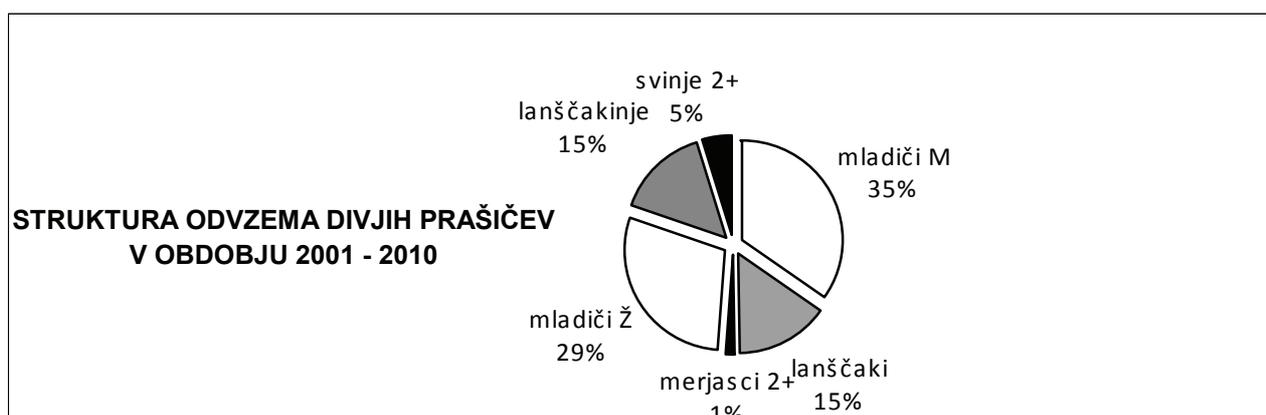
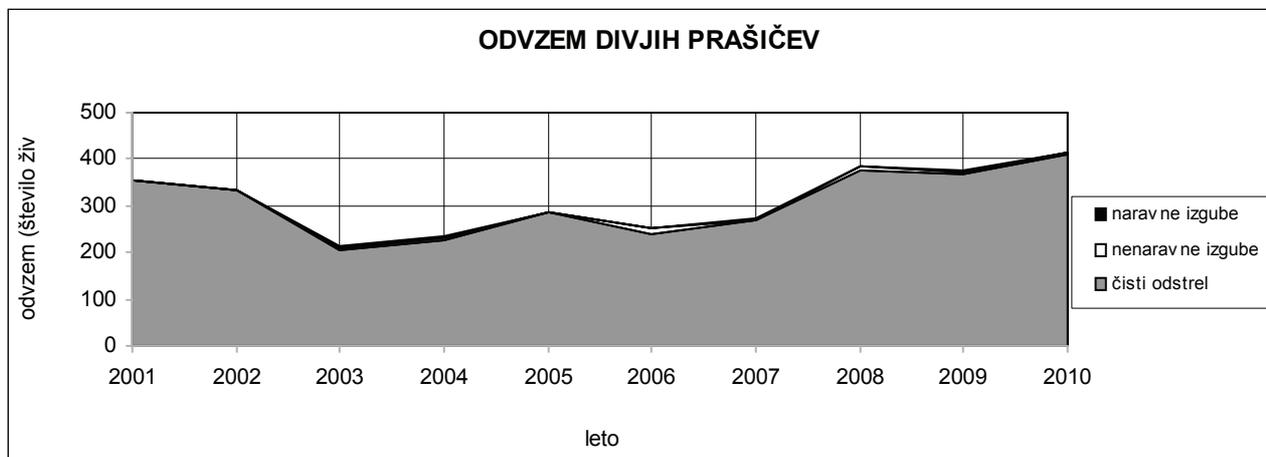
Za lovišča, kjer je prisotnost divjih prašičev zgolj občasna ali je njihova številčnost majhna, se konkretne usmeritve za upravljanje navede v letnem načrtu LUO. Loviščem, ki imajo načrtovan odvzem manjši ali enak 5 osebkov, načrtovane višine odvzema praviloma ni treba dosežati (možno odstopanje do 100 %). Navzgor odvzem količinsko ni omejen, a se lahko struktura odvzema nad enoletnih osebkov z načrti dodatno omeji. Tudi v teh loviščih je dovoljeno odstopanje odvzema v primerjavi z načrtom v primeru svinj 2+ in merjascev 2+ po loviščih +1 kos, kar se ustrezno upošteva pri načrtovanem odvzemu v naslednjem/naslednjih letih.

Izjemoma, t.j. v primeru bistveno manjše številčnosti divjih prašičev v celotnem LUO ali delih LUO, je odstopanje lahko tudi večje od navedenih, pri čemer se odstopanja utemelji po postopkih, ki so skladni s podzakonskimi akti.

Lovske organizacije z internimi navodili na noben način ne smejo omejevati izvajanje načrta odvzema divjih prašičev (npr. omejevanje lova na privabljajnih krmiščih; določanje sankcij za uplenitev katerekoli kategorije divjega prašiča, ki je z načrtovanim odvzemom še dovoljena). V loviščih, kjer je načrtovano znatno zmanjšanje številčnosti divjih prašičev, tudi ni dovoljeno omejevanje skupinskih lovov v obdobju od 15.9. do 31.1.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

Osnova za pridobivanje ocen o dogajanjih v populaciji so informacije, ki jih zbirajo upravljavci lovišč ter podatki o škodah od divjih prašičev. Bioindikatorji, struktura in višina realiziranega odstrela, ter zlasti višina odškodnin za škodo od divjih prašičev, bodo osnovni kazalci na osnovi katerih bodo slonele ocene o dogajanju v populaciji divjih prašičev.

Preglednica 14: Pregled podatkov o divjem prašiču za obdobje 2001 - 2010

Odstrel in izgube												
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/skupaj
mladiči M	112	108	66	79	95	76	89	126	135	143	1029	58,0
lanščaki	75	69	42	63	60	54	57	75	71	62	628	35,4
merjasci 2+	13	14	12	8	10	12	15	17	10	6	117	6,6
skupaj PRAŠIČI	200	191	120	150	165	142	161	218	216	211	1774	100,0
mladiči Ž	90	86	50	54	81	63	77	104	105	120	830	61,8
lanščakinje	50	41	25	20	25	39	27	41	41	62	371	27,6
svinje 2+	14	15	17	9	14	10	9	22	12	20	142	10,6
skupaj SVINJE	154	142	92	83	120	112	113	167	158	202	1343	100,0
SKUPAJ odstrel in izgube	354	333	212	233	285	254	274	385	374	413	3117	100,0

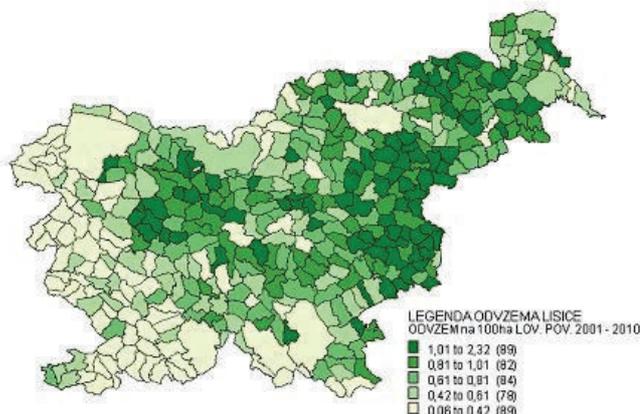
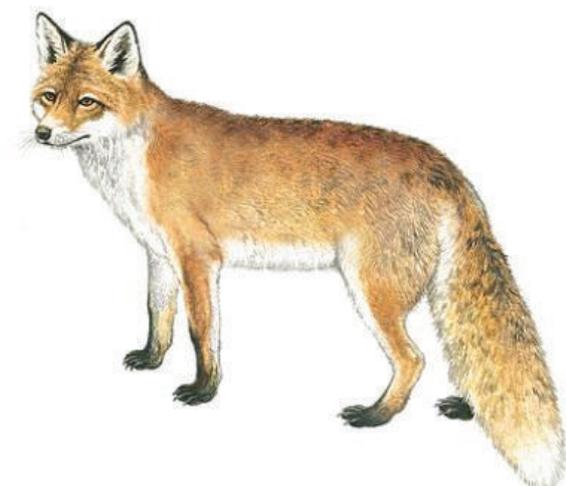
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
načrt - skupaj	320	400	400	305	300	300	300	330	280	330	3265	
% odstrela in izgub / načrt	110,6	83,3	53,0	76,4	95,0	84,7	91,3	116,7	133,6	125,2	95,5	
% PRAŠIČEV	56,5	57,4	56,6	64,4	57,9	55,9	58,8	56,6	57,8	51,1	56,9	
% mladičev ne glede na spol	57,1	58,3	54,7	57,1	61,8	54,7	60,6	59,7	64,2	63,7	59,6	
% lanščakov ne glede na spol	35,3	33,0	31,6	35,6	29,8	36,6	30,7	30,1	29,9	30,0	32,1	
% večletnih - 2+, neglede na spol	7,6	8,7	13,7	7,3	8,4	8,7	8,8	10,1	5,9	6,3	8,3	

Izgube in odvzem												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	1	1	3	5	0	11	2	9	7	1	40	80,0
naravne izgube	0	0	2	1	0	2	3	1	1	0	10	20,0
skupaj izgube	1	1	5	6	0	13	5	10	8	1	50	100,0
% izgub	0,3	0,3	2,4	2,6	0,0	5,1	1,8	2,6	2,1	0,2	1,6	
čisti odstrel	353	332	207	227	285	241	269	375	366	412	3067	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan			1	0		2	2	1			6	12,0
2 bolezen			1	1			1		1		4	8,0
3 krivolov	1			0		1		1			3	6,0
4 cesta		1	3	5		9	2	8	7		35	70,0
5 železnica										1	1	2,0
7 psi						1					1	2,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

Telesne mase (biološka telesna masa) v kg	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Starostna in spolna kategorija/leto										
mladiči M	27,75	30,79	21,8	24,8	29,5	31	30,4	27,9	28,7	28,7
indeks	100,0	111,0	78,6	89,4	106,3	111,7	109,5	100,5	103,4	103,4
lanščaki	58,7	57,65	56,4	53,7	54,3	57,8	63,9	70,7	60	55,9
indeks	100,0	98,2	96,1	91,5	92,5	98,5	108,9	120,4	102,2	95,2
merjasci 2+	104	88,52	75,3	87,1	97,9	92,3	103	96,4	105,2	94,3
indeks	100,0	85,1	72,4	83,8	94,1	88,8	99,0	92,7	101,2	90,7
mladiči Ž	26,36	28,73	27,8	24,3	31,2	28,2	29,2	27,1	26,9	29,3
indeks	100,0	109,0	105,5	92,2	118,4	107,0	110,8	102,8	102,0	111,2
lanščakinje	54,14	54,88	46,9	58,8	61,2	54,8	56,2	58,5	55,8	56
indeks	100,0	101,4	86,6	108,6	113,0	101,2	103,8	108,1	103,1	103,4
svinje 2+	76,12	83,32	71,1	74,2	89,5	77,5	80,8	93,1	71,4	85,4
indeks	100,0	109,5	93,4	97,5	117,6	101,8	106,1	122,3	93,8	112,2

7.8 LISICA (*Vulpes vulpes* L.)

7.8.1 Prostorski okviri obravnave

Lisico v načrtu obravnavamo enotno v okviru LUO.

7.8.2 Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je znašal odvzem lisic v območju 6.916 kosov, od tega je bilo 10 % ali 706 kosov ugotovljenih izgub. Največ, kar 83 % izgub je bilo ugotovljenih zaradi prometa, k čemur verjetno največ pripomore dejstvo, da se zaradi bolezni poginule lisice le težko opazi. Kljub občasnemu pojavu stekline in pojavu garjavosti, ki je bila pogosta ob koncu desetletja, povečanje poginov zaradi bolezni ni zabeleženih. Odvzem lisic je bil največji v začetku desetletja, ko je znašal v povprečju skoraj dvakrat toliko kot v ostalih letih. Odvzem se je postopoma manjšal do sredine desetletja, ter je v zadnjem petletju ustalil na podobni višini. Izgube lisic so bile največje v začetku desetletja ter so proti koncu desetletja skoraj za polovico manjše.

V povprečju je intenziteta odvzema lisic znašala 0,71 glave/100 ha lovne površine letno. Razlike v gostoti odvzema lisic med posameznimi lovišči so dokaj majhne in ne nakazujejo na značilnejše razlike v gostoti lisic med posameznimi lovišči.

Pretekli načrti odvzema lisic niso omejevali, nasprotno, zeleno je bilo, da se odstrelji čim več živali. Do leta 2008 načrti niso določali višine odvzema in je bil odvzem neomejen, od leta 2008 dalje pa se je načrtovala priporočena minimalna višina odvzema.

7.8.3 Ocena stanja populacije

Medtem ko smo še leta 2000 ugotavljali, da se številčnost lisic povečuje, se je po nadaljnjem naraščanju številčnosti do leta 2002 v zadnjih letih njena številčnost zmanjšala. Zmanjšanje številčnosti je predvsem posledica pojava garij ter manj poseganja v populacijo z odstrelom, kar priča, da je bila nadomestna smrtnost v obliki odstrela premajhna in je prišlo do »upora okolja« v obliki izbruha bolezni. Podatkov o morebitni okuženosti lisic s steklino nimamo.

Pričakovati je, da se bo številčnost lisic, v kolikor se jo ne bo intenzivneje lovilo, v prihodnje zopet povečala. S tem se bo povečal vpliv na malo divjad, predvsem poljskega zajca, katerega številčnost se v zadnjih letih delno zvišuje.

7.8.4 Cilj upravljanja s populacijo

Zaradi cilja po povečanju številčnosti male divjadi in preprečevanja gostote lisic, ki bi omogočala izbruhe stekline in pojava garjavosti, je zaželena v območju čim manjša številčnost lisic, kljub temu pa še vedno na višini, ki bo zagotavljala obstoj populacije lisic.

7.8.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtuje se odvzem. Izgube lisic se evidentirajo ter se všttevajo v realizacijo odvzema. Z namenom spremljanja zdravstvenega stanja lisic je potrebno v primeru vidnega znaka vzroka izgube le tega opredeliti (garjavost) in ob sumu na steklino lisico odpremiti na veterinarski pregled. Za namene posrednega spremljanja trenda številčnosti lisic se kot pomemben bioindikator evidentirajo izgube v prometu. Številčnost lisice se uravnava le z višino odvzema, dodatne omejitve po spolni in starostni strukturi niso potrebne.

Odvzem in posledično odstrel lisic, se v prihodnjem desetletju v vseh loviščih območja ne bo omejeval, vsaj do dvakratnika osnovno postavljenega kosovnega načrta odvzema. Željeno je, da se odstrel čim več lisic. Dopustno odstopanje v realizaciji od načrta po loviščih in za LUO je po višini navzdol do – 30 %, po višini navzgor pa do + 100 % načrtovanega številčnega odvzema, večje odstopanje bo posebej dogovorjeno v LUO. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov lisice, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija - 3 kose.

Loviščem priporočamo, da intenzivirajo lov lisic. S tem bi pomembno vplivali na številčnost male divjadi, pa tudi srnjadi.

Lovske družine so pri lovu lisic in postopkih po uplenitvi dolžne spoštovati določila veterinarske službe. Upravljalci lovišč so dolžni izvajati ukrepe preventivnega zdravstvenega varstva divjadi in v ta namen odvzeti vzorce, oziroma poslati predpisane vzorce uplenjenih, poginulih ali povoženih lisic v preiskavo, v skladu s programom Veterinarske uprave Republike Slovenije.

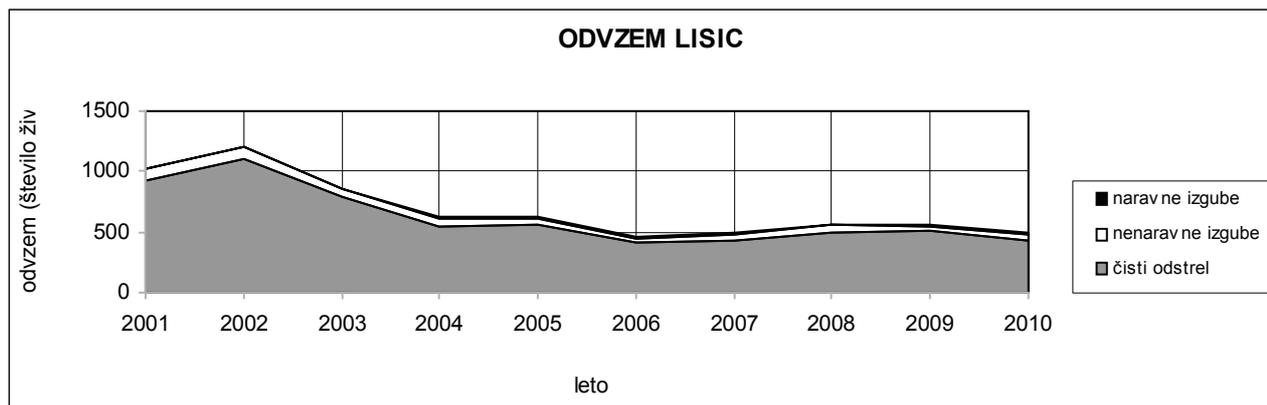
Pri sumu na steklino ali drugih utemeljenih razlogih, ki jih opredeljuje zakonodaja se lahko izvrši odstrel lisic tudi izven lovne dobe (4. odstavek 42. člena ZDLov-1). Izredni poseg izvede upravljavec lovišča in o tem obvesti lovskega inšpektorja. Upravljavec lovišča je ob sumu na bolezen dolžan o tem obvestiti tudi uradnega veterinarja.

Preglednica 15: Pregled podatkov o lisci za obdobje 2001 - 2010

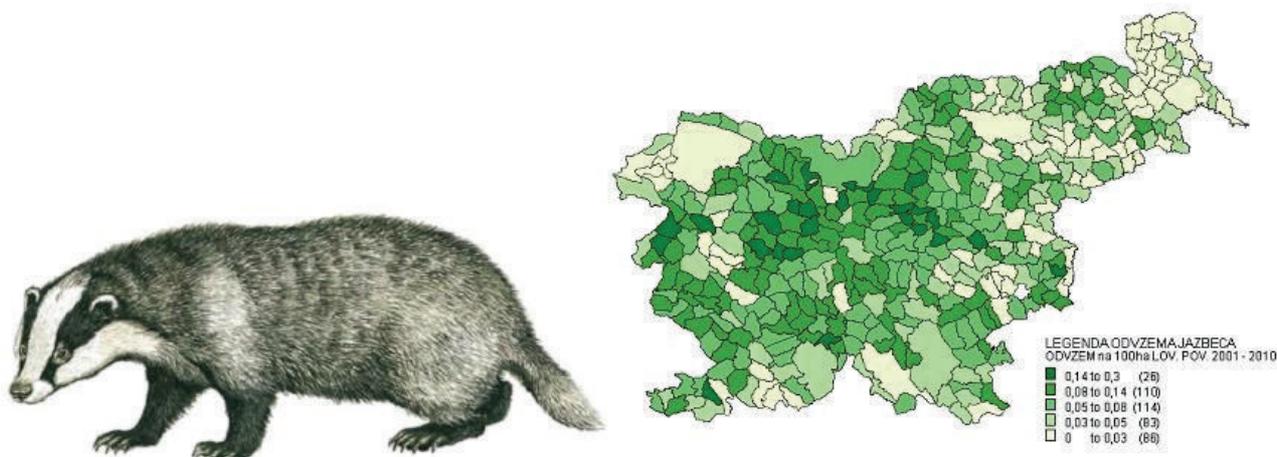
Odstrel in izgube		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
Starostna in spolna kategorija/leto												
samci									269	280	239	788
samice									289	279	255	823
skupaj odstrel in izgube		1030	1211	859	619	623	469	494	558	559	494	6916
načrt - skupaj		neomejeno	500	740	650	1890						
% odstrela in izgub / načrt		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	111,6	75,5	76,0	

Izgube		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
Kategorija / leto													
nenaravne izgube		90	102	60	71	64	36	45	61	31	34	594	84,1
naravne izgube		15	0	5	1	5	18	22	4	18	24	112	15,9
skupaj izgube		105	102	65	72	69	54	67	65	49	58	706	100,0
% izgub		10,2	8,4	7,6	11,6	11,1	11,5	13,6	11,6	8,8	11,7	10,2	
čisti odstrel		925	1109	794	547	554	415	427	493	510	436	6210	

Vzroki izgub		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
vzrok / leto													
1 neznan		3		4	1	5	1	4	1	2	4	25	3,5
2 bolezen		12		1	0		1	4	4	1	8	27	3,8
3 krivolov				1	0							1	0,1
4 cesta		90	102	59	70	64	36	45	61	31	33	591	83,7
5 železnica					0							0	0,0
6 plenilci												0	0,0
7 psi					1						1	2	0,3
8 kosilnica												0	0,0
9 garje							16	14	3	15	12	60	8,5

7.9 JAZBEC (*Meles meles* L.)

7.9.1 Prostorski okvir obravnave

Jazbeca obravnavamo enotno v okviru LUO. V posameznih poglavjih so prikazani podatki, na osnovi katerih lahko sklepamo na različno gostoto jazbecev po posameznih delih območja.

7.9.2 Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je znašal odvzem jazbecev 464 kosov, kar znaša povprečno 0,048 kosa/100 ha lovne površine letno. Načrt odvzema jazbecev je v tem obdobju znašal 565 kosov. Realizacija načrtovanega odvzema je bila 82 %. Največjo gostoto odvzema jazbecev (nad 0,07 kosa/100 ha lovne površine letno) so imela lovišča Novo mesto, Otočec, Orehovica, Brusnice in Dobrnič. Gostoto odvzema jazbecev pod 0,02 kosa/100 ha lovne površine lovišča, so imela lovišča Mirna, Trebelno, Škocjan in Šentjanž. Večji odvzem jazbecev so imela lovišča južnega dela LUO.

Izgube so znašale 171 kosov, oziroma 39 % celotnega odvzema. Med vzroki izgub prevladuje povoz z 92 %. Obseg evidentiranih izgub je v desetletju na približno enaki višini, nekoliko manjše so bile le sredini desetletja.

Odstrel na številčnost populacije jazbecev ni imel pomembnega vpliva, saj je glede na površino LUO in pogostnost jazbecev, le ta majhen.

Posebni ukrepi za ohranitev življenjskih pogojev jazbecev se ni izvajalo. Jamarjenje – kot način lova jazbecev se le redko izvaja.

7.9.3 Ocena stanja populacije

Glede na podatke o odstrelu jazbecev ocenjujemo, da je populacija stabilna, njegova številčnost pa je verjetno celo večja, kot je bila na začetku desetletja.

S podatki o spolu uplenjenih jazbecev, prav tako pa tudi o njihovi starosti ne razpolagamo, zato je tudi oceno o strukturi nemogoče podati.

Jazbeca ogroža le malo bolezni. Od vseh bi bila v obravnavanem območju najnevarnejša steklina. V septembru leta 2000 je bila ugotovljena steklina pri enem jazbecu. Za samo razširjanje stekline jazbec, tako kot ostale vrste iz družine kun, nima velikega vpliva.

Upoštevajoč prehranske navade jazbecev, ki je kljub zverskemu zobovju vsejed, ocenjujemo, da na ostale vrste divjadi nima pomembnega vpliva.

7.9.4 Cilj upravljanja s populacijo

Cilj gospodarjenja z jazbecem je v ohranitvi njegove številčnosti v obsegu, ki bo populaciji omogočala normalen razvoj in hkrati tudi ne bo povzročala pomembnejše škode v okolju. V območju naj bi se sedanja številčnost ohranila, prav tako pa tudi obstoječe jazbine.

7.9.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Načrtuje se odvzem. Izgube jazbeca se evidentirajo kot pomemben bioindikator (med njimi zlasti izgube zaradi prometa) ter se vštevajo v realizacijo odvzema. Številčnost jazbeca se uravnava le s količino odvzema, dodatne omejitve po spolni in starostni strukturi niso potrebne.

Dopustno odstopanje v realizaciji od načrta po loviščih in za LUO je po višini navzdol do – 50 %, navzgor pa do + 100 % načrtovanega številčnega odvzema. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija - 5 kosov.

Ukrepi v populaciji jazbecev bodo izhajali iz letnih ugotovitev o trendu njegove številčnosti. Načrtovan odvzem bo izhajal iz višine odvzema v preteklih letih in predloga LD.

Jazbin ni dovoljeno prekopavati ali na katerikoli drug način uničevati, v okolici jazbin pa je potrebno temu primerno gospodariti in zagotavljati mir v času reprodukcije in vzreje mladičev.

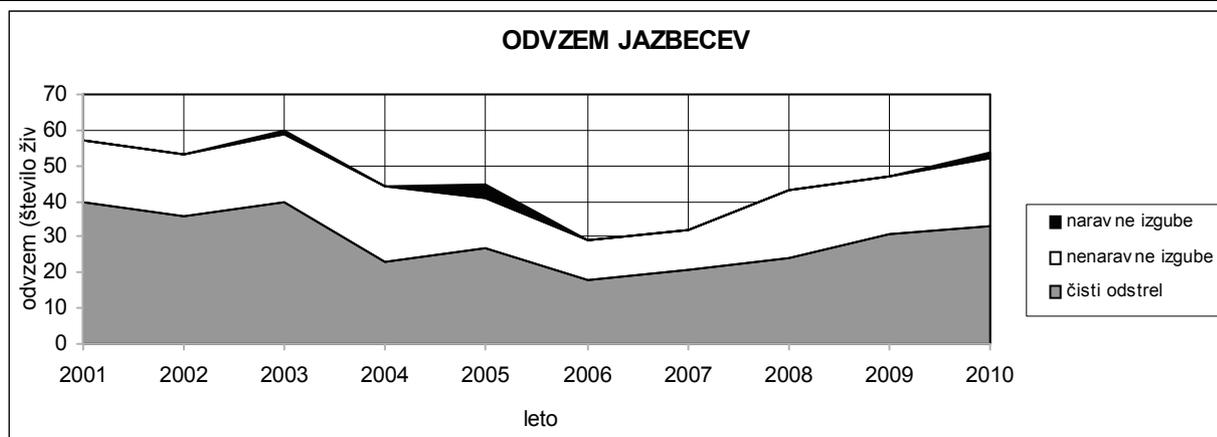
Posebni ukrepi za vzdrževanje življenjskega okolja jazbeca ni potrebno izvajati. Gospodarjenje z gozdovih po načelih sonaravnosti, ter ohranjanje gozdnih enklav v kmetijskem prostoru zagotavljajo ustrezne pogoje za vse živalske vrste, s tem pa tudi za jazbeca.

Preglednica 16: Pregled podatkov o jazbecu za obdobje 2001 - 2010

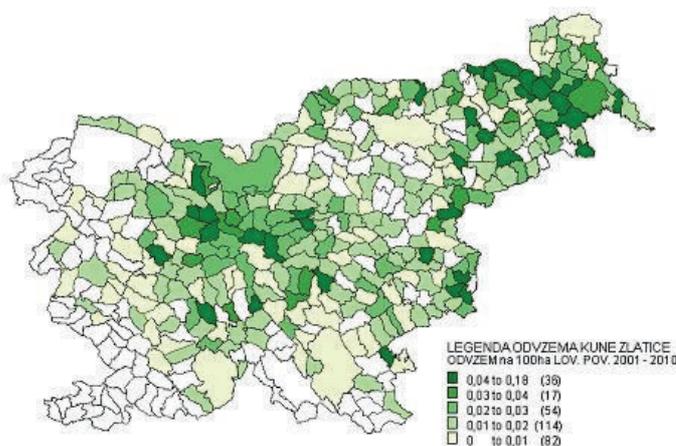
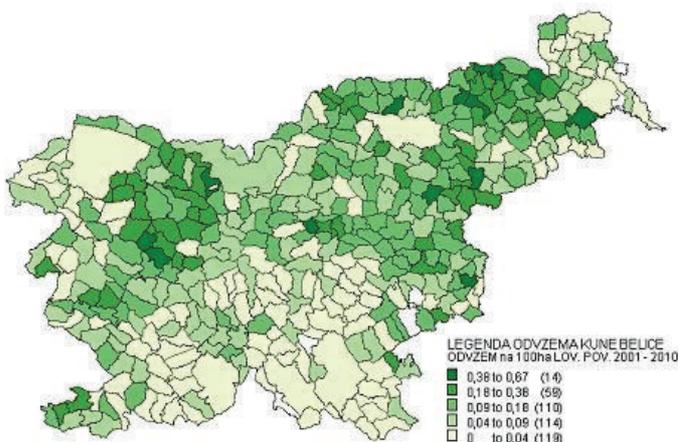
Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
samci									28	34	62
samice									19	20	39
skupaj odstrel in izgube	57	53	60	44	45	29	32	43	47	54	464
načrt - skupaj	74	60	60	56	56	56	60	43	50	50	565
% odstrela in izgub / načrt	77,0	88,3	100,0	78,6	80,4	51,8	53,3	100,0	94,0	108,0	82,1

Izgube												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	17	17	19	21	14	11	11	19	16	19	164	95,9
naravne izgube	0	0	1	0	4	0	0	0	0	2	7	4,1
skupaj izgube	17	17	20	21	18	11	11	19	16	21	171	100,0
% izgub	29,8	32,1	33,3	47,7	40,0	37,9	34,4	44,2	34,0	38,9	36,9	
čisti odstrel	40	36	40	23	27	18	21	24	31	33	293	

Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan			1	0	4					1	6	3,5
2 bolezen										1	1	0,6
3 krivolov										1	1	0,6
4 cesta	17	17	17	19	14	11	11	19	16	17	158	92,4
5 železnica			2	2							4	2,3
6 plenilci											0	0,0
7 psi										1	1	0,6
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

7.10 KUNA BELICA (*Martes foina* Erxleben.) in KUNA ZLATICA (*Martes martes* L.)

7.10.1 Prostorski okvir obravnave

Kuna belica je številčna v vseh loviščih območja, zlatica pa je redkejša. Obe kuni obravnavamo enotno v okviru LUO. Odvzem in odstrel po posameznih loviščih ni realni pokazatelj njene gostote v območju. Odstrel kun po posameznih loviščih je v prvi vrsti odvisen od interesa posameznih lovcev za lov te divjadi. Glede na to, da kožuh v primerjavi s preteklostjo nima velike vrednosti, velikega interesa za lov teh vrst ni.

7.10.2 Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

V preteklem desetletju je bil evidentiran skupni odvzem 347 kun belic. Od tega je bilo evidentiranih 171 kosov izgub kune belice, kar predstavlja 49 % v celotnem odvzemu. 97 % izgub je posledica prometa. Odstrel belic je v zadnjih petih letih znašal zgolj od 2 do 12 kun letno. V LD Otočec je bilo evidentiranih 23 % vseh odvzetih kun v LUO. V posameznih loviščih je odvzem kun v desetletju znašal tudi le od 1 do 5 kosov.

V preteklem desetletju je bilo uplenjenih 45 kun zlatic ter evidentiranih še 32 kosov izgub. 94 % izgub je posledica prometa. Odvzem kun zlatic je po posameznih letih znašal od 2 do 16 živali letno. Odvzem je bil najmanjši v sredini desetletja. Odvzem kun zlatic je bil največji v lovišču Otočec (11 kosov) in lovišču Velika Loka (17 kosov).

Načrti višine odvzema kune belice in zlatice niso omejevali, prav tako pa niso določali obvezne višine odvzema kun. Takšni načrti so posledica ocene, da načrtovan odstrel kun ne vpliva pomembno na realizacijo odstrela. Glede na izvršen odstrel kun ocenjujemo, da odstrel sploh ni vplival na številčnost kun, s tem pa se tudi ni vplivalo na živalske vrste, katere kuna pleni ali se prehranjuje z njihovimi jajci.

7.10.3 Ocena stanja populacije

V območju je tako kot v preostali Sloveniji pogostejša kuna belica od zlatice. Njena številčnost je velika v vseh loviških območja.

Kolikšen je vpliv kun na ostale vrste divjadi, je zaradi nepoznavanja gostote kun neopredeljivo. Glede na to, da so v prehrani kun najštevilčnejše zastopane voluharice, ptice, jajca ter rastlinska hrana, poleg tega pa tudi gozdne kure, fazani in poljski zajci ocenjujemo, da imajo kune določen negativen vpliv na populacije gozdnih jerebov in ostale male divjadi in to predvsem zaradi že tako majhne številčnosti te divjadi.

7.10.4 Cilj upravljanja s populacijo

Cilj gospodarjenja s kunami je v vzdrževanju odporne – vitalne populacije kun v primerni številčnosti, ki bo v ravnovesju z ostalimi vrstami katere kune plenijo. Številčnost kun belic bi bilo potrebno vsaj v loviških, kjer so najboljše pogoji za malo divjad, zmanjšati. Gostota kun zlatice pa naj bi se ohranila.

7.10.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Načrtuje se odvzem. Izgube kune belice in kune zlatice se za vsako vrsto posebej evidentirajo kot bioindikator (še zlasti izgube zaradi prometa) ter se všttevajo v realizacijo odvzema. Številčnost obeh kun se uravnava le z višino odvzema, dodatne omejitve po spolni in starostni strukturi niso potrebne. Z namenom zmanjšanja števila kun belic in ohranjanja kun zlatice naj se lov izvaja predvsem v kulturni in gozdni krajini v nižinskih delih lovišč, kjer je kuna belica pogostejša. V sredogorskih ter zlasti iglastih ali mešanih gozdovih, ki predstavlja optimalen habitat kuni zlatici, pa naj se lov kune zlatice, ki je v območju redkejša vrsta, ne izvaja.

Dopustno odstopanje v realizaciji od načrta po loviških in za LUO je po višini navzdol do – 50 %, navzgor pa do + 100 % načrtovanega številčnega odvzema. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija - 5 kosov.

V LUO bo letno določena okvirna višina načrtovanega odvzema, pri obeh vrstah kun (za vsako posebej), ki bo sledila odvzemu preteklih let, ter predlogu upravljavcev lovišč.

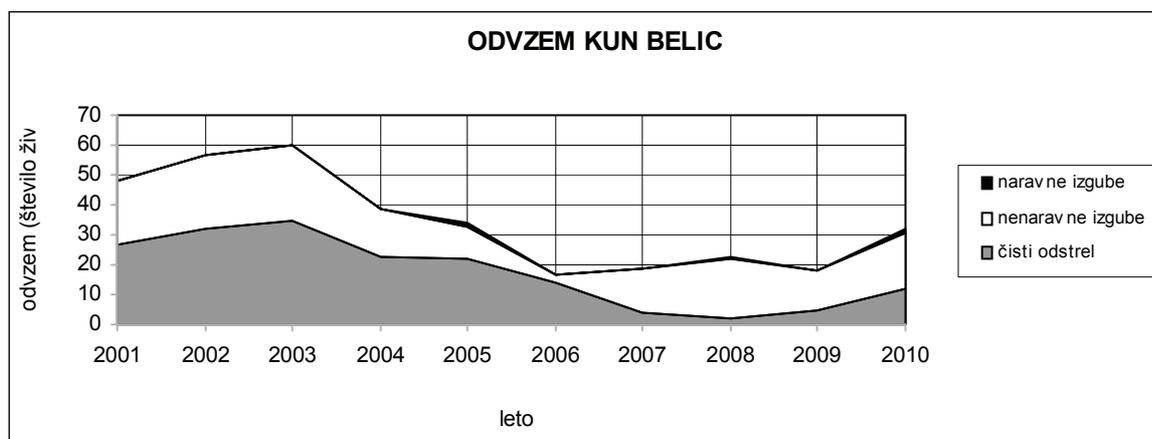
Posebnih ukrepov za vzdrževanje življenjskega okolja kun ni potrebno izvajati. Gospodarjenje z gozdovi po načelih sonaravnosti, v katerem se zagotavljajo ustrezni pogoji za vse živalske vrste, ohranja primerne življenjske pogoje tudi za kune.

Preglednica 17: Pregled podatkov o kuni belici za obdobje 2001 - 2010

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	48	57	60	39	34	17	19	23	18	32	347
načrt - skupaj	neom.	neom.	60	60	60	60	neom.	40	40	40	360
% odstrela in izgub / načrt	100,0	100,0	100,0	65,0	56,7	28,3	100,0	57,5	45,0	80,0	96,4

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	21	25	25	16	11	3	15	20	13	19	168	98,2
naravne izgube	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	3	1,8
skupaj izgube	21	25	25	16	12	3	15	21	13	20	171	100,0
% izgub	43,8	43,9	41,7	41,0	35,3	17,6	78,9	91,3	72,2	62,5	49,3	
čisti odstrel	27	32	35	23	22	14	4	2	5	12	176	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan					1			1		1	3	1,8
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta	21	25	25	16	11	3	15	20	13	17	166	97,1
5 železnica										1	1	0,6
6 plenilci											0	0,0
7 psi										1	1	0,6
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

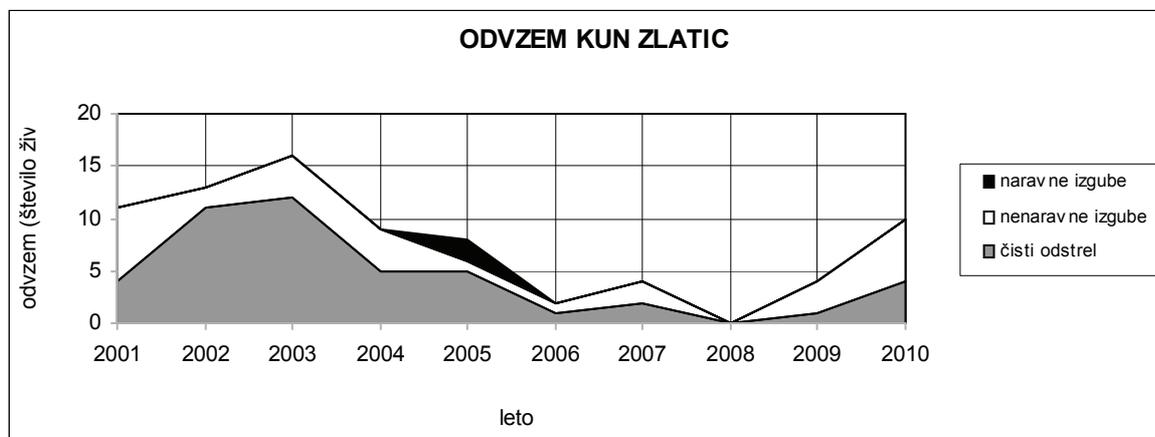

Preglednica 18: Pregled podatkov o kuni zlatici za obdobje 2001 - 2010

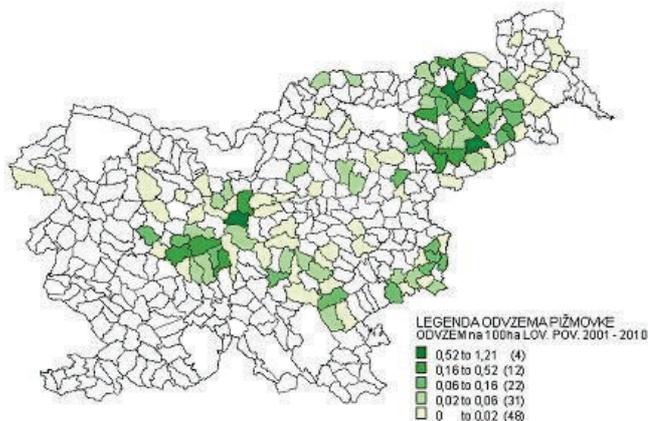
Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	11	13	16	9	8	2	4	0	4	10	77
načrt - skupaj	neom.	neom.	15	15	15	15	neom.	10	10	10	90
% odstrela in izgub / načrt	100,0	100,0	106,7	60,0	53,3	13,3	100,0	0,0	40,0	100,0	85,6

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	7	2	4	4	1	1	2	0	3	6	30	93,8
naravne izgube	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	6,3
skupaj izgube	7	2	4	4	3	1	2	0	3	6	32	100,0
% izgub	63,6	15,4	25,0	44,4	37,5	50,0	50,0	#DEL/0!	75,0	60,0	41,6	
čisti odstrel	4	11	12	5	5	1	2	0	1	4	45	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan					2						2	6,3
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta	7	2	4	4	1	1	2		3	6	30	93,8
5 železnica											0	0,0
6 plenilci											0	0,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

7.11 PIŽMOVKA (*Ondatra zibethica* L.)

7.11.1 Prostorski okviri obravnave

Pižmovko v načrtu obravnavamo enotno v okviru LUO.

7.11.2 Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bilo odstreljenih 127 pižmovk. Izgub ni bilo evidentiranih. Odstrel pižmovk se je v primerjavi z obdobjem 1991 – 2000, ko je le ta znašal prek 1000 kosov zelo zmanjšal. Odstrel pižmovk se je zlasti zmanjšal v zadnjih štirih letih, ko je dosegal le od 1 do 4 pižmovke letno.

Večino odstrela pižmovk so opravile LD Novo mesto (56 kosov) in LD Toplice (24 kosov),

Odvzema pižmovk se z načrti ni omejevalo. Odstrel pižmovk med posameznimi leti zelo niha, kar je predvsem posledica majhnega interesa posameznih lovcev za lov te vrste.

7.11.3 Ocena stanja populacije

Številčnost pižmovk se je v zadnjem desetletju izrazito zmanjšala. Zmanjšanje številčnosti pižmovk se opaža tudi v ostalih LUO. Vzrok za upad številčnosti bi bil lahko v pojavu bolezni ali zajedavcev, vendar pravega vzroka ne poznamo. Eden izmed možnih vzrokov bi bila okuženost pižmovk z metljajem. Po navedbah lovcev naj bi nekatere od uplenjenih pižmovk imele opazne spremembe na jetrih. Najštevilčnejša je sicer v srednjem in nižinskem toku reke Krke s pritoki in reki Mirni. Zaradi majhnega interesa lovcev za lov pižmovk, se z lovom na populacijo pižmovk skoraj ne vpliva.

7.11.4 Cilj upravljanja s populacijo

Četudi je pižmovka alohtona divjad prinešena v Evropo iz Severne Amerike, se je na razmere v Evropi dokaj uspešno prilagodila. Glede na to, da spada med tujerodne vrste, je cilj izločitev te vrste iz okolja.

7.11.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Načrtuje se odvzem. Izgube pižmovke se evidentirajo ter se všteto v realizacijo odvzema. Za ugotovitev pravega razloga zmanjšanja številčnosti pižmovk priporočamo, da so lovci pozorni na morfološke spremembe notranjih organov pižmovk, ter, da o teh spremembah obvestijo ZGS ali pa dajo trupla živali na veterinarski pregled.

Dopustno odstopanje v realizaciji od načrta po loviščih in za LUO je po višini navzdol do – 50 %, navzgor pa do + 100 % načrtovanega številčnega odvzema. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija - 5 kosov.

Načrtovan odvzem pižmovk bo izhajal predvsem iz predlogov lovskih organizacij.

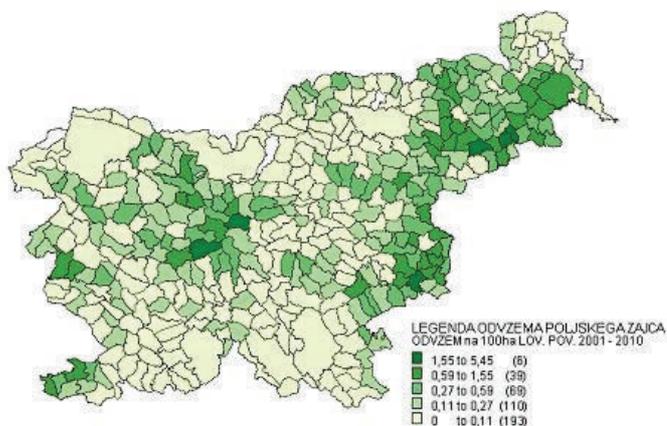
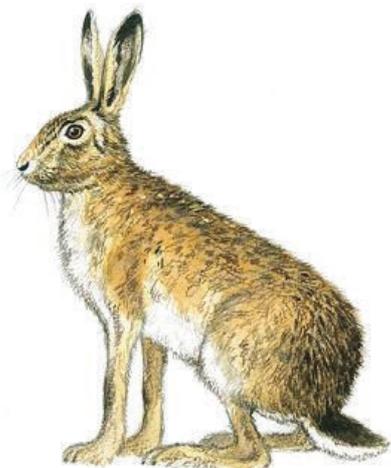
Preglednica 19: Pregled podatkov o pižmovki za obdobje 2001 - 2010

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	6	13	44	15	41	1	0	1	4	2	127
načrt - skupaj	neomejeno	neomejeno	neomejeno	neomejeno	neomejeno	1	0	67	20	neomejeno	88
% odstrela in izgub / načrt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	1,5	20,0	100,0	144,3

Izgube											
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
% izgub	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
čisti odstrel	6	13	44	15	41	1	0	1	4	2	127

7.12 POLJSKI ZAJEC (*Lepus europaeus* Pallas)

7.12.1 Prostorski okvir obravnave

V načrtu obravnavamo poljskega zajca enotno za raven LUO. Gostota poljskega zajca je sicer po posameznih delih območja različna, vendar so ugotovitve o trendih razvoja in ostala problematika poljskega zajca enake v vsem območju.

7.12.2 Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je znašal odvzem poljskega zajca 1.669 kosov. Od tega je odstrel kot vzrok izločitve predstavljal 71 %, promet 27 % in ostale izgube 2 %. Promet je vzrok 95 % vseh izgub. Izgube so bile nekoliko višje v sredini desetletja, sicer pa so dokaj konstantne. Odvzem poljskega zajca je se v zadnjih letih osmih letih povečuje, k čemur je verjetno največ pripomoglo zmanjšanje številčnosti lisic. V obdobju 1991 – 2000 je odvzem poljskega zajca v območju znašal prek 4.500 kosov.

V desetletju je znašal povprečni letni odvzem poljskega zajca 0,17 kosa/100 ha lovne površine območja. Največji odvzem je bil v loviščih Otočec (0,67 kosa/100 ha lovne površine), Velika Loka (0,32) in Orehovica (0,31).

Realizacija načrta odvzema poljskega zajca je bila 97 %, v kolikor upoštevamo odstrel in izgube ter 69 %, če upoštevamo samo odstrel. Načrti odvzema poljskega zajca so določali le višino dovoljenega odstrela in ne odvzema kot pri ostalih vrstah.

7.12.3 Ocena stanja populacije

Zaustavil se je padajoč trend številčnosti poljskega zajca v območju. V preteklosti se je najbolj izrazito zmanjšala številčnost v nižinskih delih lovišč – kmetijskem prostoru, to je v predelih nekoč optimalnega življenjskega prostora poljskega zajca. V preteklem desetletju se je številčnost popravila zlasti v tem območju. V gozdnem prostoru, ki se navezuje na površine ekstenzivnega kmetijstva, je bilo zmanjšanje številčnosti zajca v preteklosti manj izrazito.

O spolni in starostni strukturi populacije v območju ni mogoče podati ocene. Kljub določilu, da je pri uplenjenih zajcih potrebno ugotoviti starost, se to v praksi v večini lovišč ne izvaja.

Bolezni so pri poljskem zajcu dejavnik, ki lahko pomembno vplivajo na njegovo številčnost, predvsem na lokalni ravni. Glede na spremembe v njegovem življenjskem okolju in številne plenilce, so bolezni za zajca manj pomembne, razen v primeru večjih epidemij. Bolezenske izgube zajcev v območju so v prvi vrsti pogojene z vremenskimi razmerami v času poleganja in zgodnjega razvoja mladičev. Vpliv ostalih vrst na številčnost zajca je opredeljen pri obravnavi posamezne živalske vrste, ki zajca pleni. Sama številčnost zajca, glede na njegovo številčnost in prehranjevalni spekter plenilcev, ki so v večini prehranski oportunisti, ne vpliva pomembno na številčnost plenilskih vrst.

7.12.4 Cilj upravljanja s populacijo

Osnovni cilj gospodarjenja s poljskim zajcem je v povečanju njegove številčnosti in s tem vzpostavitvi stabilne populacije. Številčnost poljskega zajca naj bi se povečala predvsem v območju njegovega optimalnega življenjskega prostora (nižinski, poljedelski prostor).

Določitev ciljnega stanja življenjskega okolja divjega zajca, ki bi imelo za posledico znatno povečanje njegove številčnosti s tem pa tudi stabilnosti njegove populacije, je teoretično enostavno določiti, praktično pa nemogoče doseči. Dejavniki, ki vplivajo na kmetijsko proizvodnjo so tisti, ki v največji meri vplivajo na razmere v optimalnih habitatih poljskega zajca. Osnovnega pomena je, da se življenjsko okolje za divjega zajca nebi nadalje poslabševalo. Z ohranitvijo ostankov gozdnih sestojev in grmovja v kmetijski krajini, zapleveljenih in nepreoranih površin bi se današnji življenjski pogoji za poljskega zajca ohranili. Ob povečanju deleža nepreoranih površin v zimskem času, okopavin in strniščnih posevkov, bi se pogoji za poljskega zajca, s tem pa tudi za ostalo malo divjad, izboljšali.

7.12.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Načrtovanje odvzema poljskega zajca bo sledilo spremljavi gibanja njegove številčnosti v daljšem časovnem obdobju. Predlog načrta odvzema pripravijo upravljavci lovišč na podlagi ocene spomladanske številčnosti, letnega prirastka in jesenske številčnosti.

Lov zajcev v bližini intenzivnih nasadov ima prednost pred lovom v ostalem delu lovišča. Na teh površinah se lov lahko ponavlja.

Za povečanje številčnosti poljskega zajca naj se intenzivira lov lisic.

Na isti površini lovišča se lov vrši praviloma samo enkrat letno ali pa se v smislu kolobarjenja lov lahko izvaja na isti površini tudi večkrat, vendar največ do 1/3 lovne površine lovišča, kjer se izvaja lova na poljskega zajca, na preostanku površine pa se lov konkretno leto ne izvaja. Površine namenjene izvajanju lova in t.i. »mirnih con« brez lova se letno menjajo. Upravljavec lovišča takšne površine opredeli v letnem načrtu lovišča.

Dodajanje poljskega zajca v prosto naravo praviloma ni dovoljeno.

Načrtovanega odvzema pri poljskem zajcu ni potrebno dosegati, navzgor pa je realizacija omejena do največ 30 % preseganja načrta.

Preglednica 20: Pregled podatkov o poljskem zajcu za obdobje 2001 - 2010

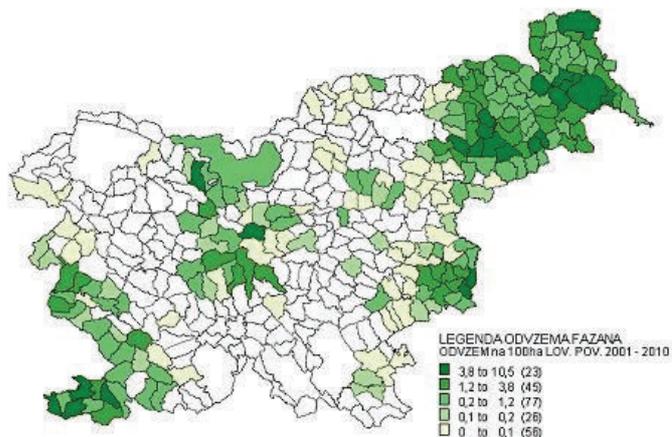
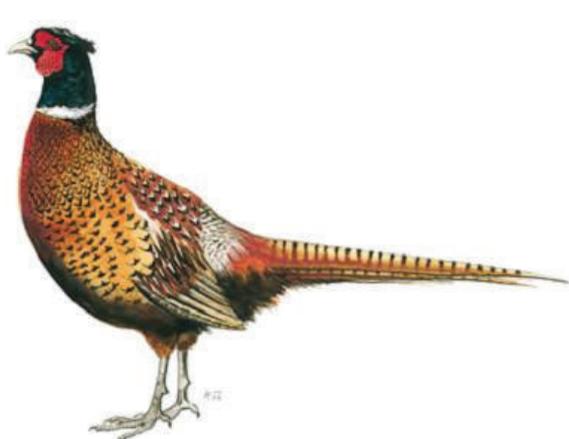
Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	131	87	145	132	178	174	208	200	215	199	1669
načrt - skupaj	150	150	120	120	150	200	200	210	210	210	1720
% odstrela in izgub / načrt	87,3	58,0	120,8	110,0	118,7	87,0	104,0	95,2	102,4	94,8	97,0

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	21	36	44	64	64	47	52	55	43	35	461	97,1
naravne izgube	0	0	0	0	3	4	4	2	0	1	14	2,9
skupaj izgube	21	36	44	64	67	51	56	57	43	36	475	100,0
% izgub	16,0	41,4	30,3	48,5	37,6	29,3	26,9	28,5	20,0	18,1	28,5	
čisti odstrel	110	51	101	68	111	123	152	143	172	163	1194	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan					3	2	1	0	0		6	1,3
2 bolezen						2	3	0	0	1	6	1,3
3 krivolov								1	0	1	2	0,4
4 cesta	21	36	42	64	64	46	52	52	42	33	452	95,2
5 železnica								0	0		0	0,0
6 plenilci								2	0		2	0,4
7 psi						1		0	1		2	0,4
8 kosilnica			2	0				2	0	1	5	1,1
9 garje								0	0		0	0,0

7.13 FAZAN (*Phasianus colchicus* L.)

7.13.1 Prostorski okviri obravnave

Fazana v načrtu obravnavamo enotno v okviru LUO.

7.13.2 Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bilo odstreljenih 220 fazanov ter evidentiranih 32 izgub. Fazane so lovci uplenili v loviščih Otočec, Trdinov vrh, Orehovica, Šentjernej, Šentrupert in Škocjan. Največ, 125 kosov odvzema fazanov je bilo izvršeno v LD Otočec. Samo v zadnjih štirih letih je bilo v lovišča dodanih 3.175 fazanov. V letnih načrtih se je prvotno omejeval lov na fazane, ki so bili dodani v lovišče v tekočem letu, v zadnjih letih pa te omejitve ni bilo.

Glede na sedanjo številčnost in razširjenost fazana ocenjujemo, da ukrepi dodajanja fazanov niso bili uspešni v smislu revitalizacije naravnih populacij. Majhen obseg vzdrževanja remiz in krmnih njiv ter še posebej neintenziven lov lovnih plenilcev, so poleg rabe kmetijskih površin tisti dejavniki, ki onemogočajo večjo številčnost fazanov.

7.13.3 Ocena stanja populacije

Fazan praktično izginja iz lovišč Novomeškega LUO. Posamezne jate fazanov lahko zasledimo na ravninskem predelu ob reki Krki – Šentjernejsko polje in dolini reke Mirne. O fazanu kot populaciji v območju ne moremo govoriti. Njegovo pojavljanje v loviščih je odvisno od dodajanja fazanov iz umetne vzreje. Obstoje fazanov bi bil mogoč le v nekaterih nižinskih predelih lovišč, v kolikor bi bila dodajanja izvedena v primerno pripravljena in kakovostna življenjska okolja.

7.13.4 Cilj upravljanja s populacijo

Cilj je v ohranitvi fazana na površinah, kjer je bil prisoten v preteklosti in kjer mu ustrezajo dejavniki okolja in sicer v taki številčnosti, ki omogoča tudi izvajanje lova. To je predvsem nižinski – poljedelski svet, v katerega so vpleteni manjši gozdni ostanki, žive meje in vodne površine.

Ciljno stanje življenjskega okolja fazana je tako kot pri poljskem zajcu teoretično enostavno opredeliti, v praksi, upoštevajoč dogajanje v okolju, pa nemogoče doseči. Za uspeh bi lahko šteli, če bi se z remizami in krmnimi njivami (lovske organizacije) in prilagojeno kmetijsko proizvodnjo (kmetje) skupaj z ohranjanjem primerne gozdne vegetacije (gozdarji) lokalno oblikovali manjši habitati, ustrezni življenjskim potrebam fazana.

Številčnost plenilcev, katere je dovoljeno loviti, naj bi se v predelih, ki so opredeljeni kot ekološko najprimernejša območja za življenje fazana, z odstrelom reduciralo.

7.13.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Ker naravnega fazana v območju skorajda ni več, je njegova številčnost odvisna izključno od dodajanja fazanov v lovišče iz umetne vzreje. Dodajanje fazanov se po predlogu upravljavcev lovišč načrtuje okvirno z letnim lovsko upravljavskim načrtom. Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje, to je Zakon o ohranjanju narave Ur.l. 56/99 (UPB 96/04) in Zakon o zaščiti živali Ur.l. 98/99 (UPB 20/04). Dodajanje divjadi v lovišču mora biti nadzorovano (letni načrt lovišča, letni območni lovsko upravljavski načrt) in usmerjeno v divjadi primerno okolje. V primeru dodajanja fazana se lov na istih površinah lahko ponavlja. Glede na neuspešnost preteklih dodajanj fazanov v lovišča, se bo dodajanje dovoljevalo le v loviščih, kjer še obstajajo vsaj minimalni pogoji za preživetje fazanov, poleg tega pa bodo ta lovišča morala imeti vzdrževane ustrezne remize, kjer bodo izpustile fazane v okolje in izvajati druge ukrepe za izboljšanje življenjskih razmer za fazana (krmne njive, zimsko krmljenje, intenziven lov tistih plenilskih vrst, katere je dovoljeno loviti...).

Odvzem fazanov se načrtuje na podlagi predloga upravljavca lovišča na podlagi ocene spomladanske številčnosti, letnega prirastka in jesenske številčnosti ter dodajanja fazanov.

Na isti površini lovišča se lov naravnega fazana praviloma vrši samo enkrat letno ali pa se v smislu kolobarjenja lov lahko izvaja na isti površini tudi večkrat, vendar največ do 1/3 lovne površine lovišča, kjer se izvaja lova na naravnega fazana, na preostanku površine pa se lov konkretno leto ne izvaja. Površine namenjene izvajanju lova in t.i. »mirnih con« brez lova se letno menjajo. Upravljavec lovišča takšne površine opredeli v letnem načrtu lovišča.

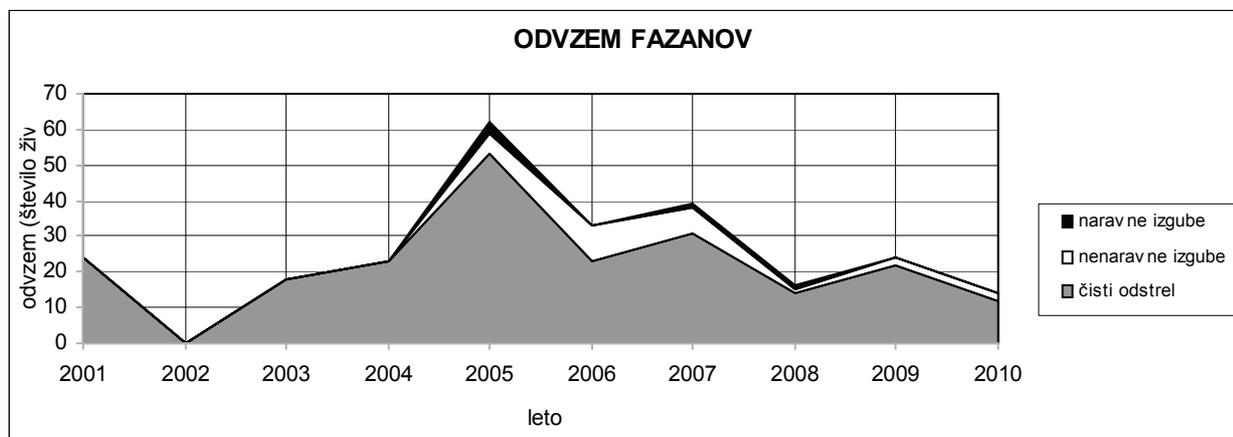
Načrtovanega odvzema fazanov ni potrebno dosegati, navzgor pa je realizacija omejena do največ 30 % preseganja načrta. Odvzema v lovišče dodanih fazanov se ne omejuje, lahko pa ga omeji upravljavec lovišča v deležu od vložka.

Preglednica 21: Pregled podatkov o fazanu za obdobje 2001 - 2010

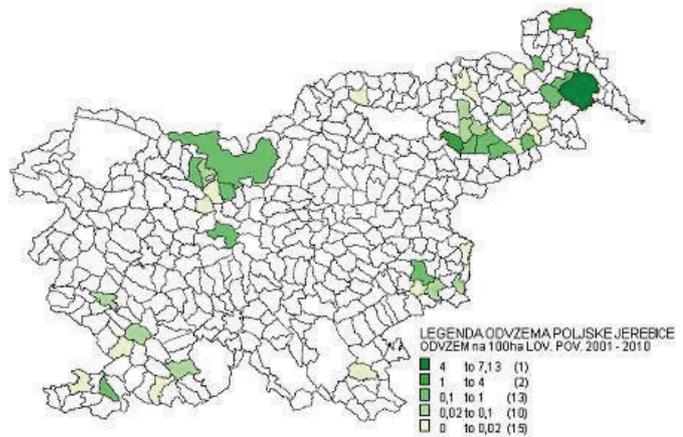
Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	24	0	18	23	62	33	39	16	24	14	253
načrt - skupaj	neom.	92	75	75	242						
% odstrela in izgub / načrt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	17,4	32,0	18,7	104,5

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	6	10	7	1	2	2	28	84,8
naravne izgube	0	0	0	0	3	0	1	1	0	0	5	15,2
skupaj izgube	0	0	0	0	9	10	8	2	2	2	33	100,0
% izgub	0,0	#DEL/0!	0,0	0,0	14,5	30,3	20,5	12,5	8,3	14,3	13,0	
čisti odstrel	24	0	18	23	53	23	31	14	22	12	220	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan											0	0,0
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta					6	10	7	1	2	2	28	84,8
5 železnica											0	0,0
6 plenilci					3		1	1			5	15,2
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

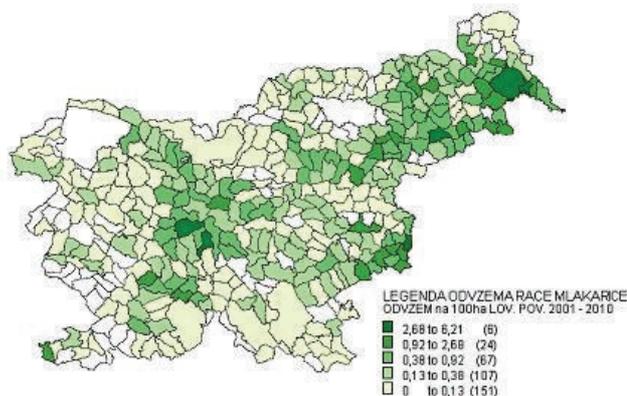
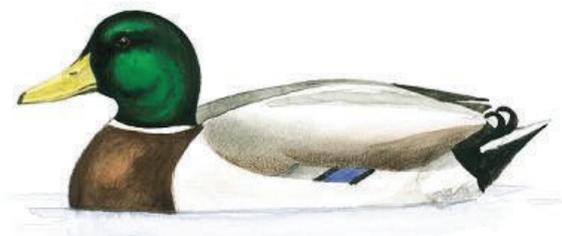
7.14 POLJSKA JEREBICA (*Phasianus colchicus* L.)

Podatkov, da je poljska jerebica še prisotna v LUO, nimamo. V preteklih letih se poljska jerebica na podlagi predlogov lovskih družin ni dodajala v lovišča.

Ker ocenjujemo, da za poljsko jerebico ni ustreznega življenjskega okolja v območju, dodajanja poljske jerebice v prihodnjem desetletju ne predvidevamo. Izjemoma bi se poljska jerebica lahko dodala v lovišča, kjer se namensko za jerebico vzdržujejo remize. V teh primerih veljajo za dodajanje poljske jerebice in lova nanjo enaki pogoji kot za fazana.

7.15 RACA MLAKARICA (*Anas platyrhynchos* L.)

7.15.1 Prostorski okviri obravnave

Raco mlakarico v načrtu obravnavamo enotno v okviru LUO.

7.15.2 Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bilo uplenjenih 1.769 rac mlakaric, kar predstavlja 86 % načrtovanega števila. Odstrel je bila največji do sredine desetletja ter se je v zadnjih letih nekoliko zmanjšal. 51 % vsega odvzema so izvršile LD Otočec, LD Plešivica, LD Toplice in LD Šentjernej. Ocenjujemo, da je dejanski odstrel večji od evidentiranega, kar je posledica nedoslednega vodenja evidenc in sporočanja odstrela rac odgovornemu za vodenje evidenčne knjige. Večina odstrela rac se je realizirala na reki Krki in sicer na njenem spodnjem delu toka. Izgube so v tem obdobju znašale 31 živali ali 1,7 % skupnega odvzema. Načrt odvzema v LUO je sledil predlogom s strani lovskih organizacij. Znatno zmanjšanje načrta odvzema race mlakarice je delno posledica manjšega interesa lovcev za njen lov in dodatne izločitve delov vodotokov, na katerih se race mlakarice ne lovi.

Menimo, da realiziran odvzem v zadnjih letih ni presegal prirastka populacije. Izločitve delov vodnih površin, na katerih se race mlakarice ne lovi, predstavlja ti. mirne cone, katere so vir iz katerega se race razširjajo na lovne površine.

V preteklem desetletju se posebnih ukrepov za ohranjanje ali izboljšavo življenjskega okolja race mlakarice, glede na razpoložljive podatke, ni izvajalo.

7.15.3 Ocena stanja populacije

Ocenjujemo, da je številčnost race mlakarice v zadnjem desetletju približno enaka. Na lovljenih površinah se je njena številčnost morda nekoliko zmanjšala, saj se v obdobju lova race mlakarice pogosteje zadržujejo na delih vodotokov na katerih se ne izvaja lova. V Sloveniji prezimujejo tudi race iz severne Evrope, medtem ko naj bi tu izvaljene race v večini tudi prezimile v Sloveniji.

Prirastek rac mlakaric iz leta v leto niha. Raziskav, ki bi pripomogle k ugotavljanju uspešnosti gnezdenja, s tem pa tudi ugotavljanju prirastka, ni bilo izvedenih. Največji vpliv na uspeh gnezdenja ima vodostaj voda in plenilci. Večina vodotokov ob spomladanskem deževju močneje naraste in poplavi gnezda. V preteklosti so bila ustrezna mesta za gnezdenje vrbe, katere so se stalno obsekovale, ob tem pa se je oblikoval »žep«, v katerem je race naredila gnezdo. V ozkih pasovih drevja in grmovja ob vodotokih race sicer najde mesta za gnezdenje, vendar je v tem pasu tudi veliko plenilcev gnezd in nastane ti. ekološka past.

Raca mlakarica nima vpliva na ostale vrste divjadi, medtem ko imajo vrste, ki plenijo gnezda, lahko velik vpliv na številčnost race mlakarice.

7.15.4 Cilj upravljanja s populacijo

Današnja številčnost rac mlakaric v LUO naj bi se v prihodnosti ohranila, lahko pa tudi še povečala, kar bo omogočalo tudi trajnostno izvajanje lova na to vrsto.

Življenjsko okolje za raco mlakarico, za katero je najpomembnejša obraslost obrežja vodnih površin in z vodnimi rastlinami zarasli plitvejši deli vodnih površin, naj bi se v prihodnosti ohranilo vsaj v sedanji kakovosti.

7.15.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Načrtovan odvzem bo izhajal predvsem iz ugotovitev o trendu gibanja številčnosti rase mlakarice, realizacije odvzema preteklih let in predloga načrta odvzema s strani lovskih organizacij.

Vsako lovišče naj bi izločilo vsaj 1/3 vodnih površin, na katerih se lov ne izvaja. Z namenom zmanjšanja vznemirjanja rac ter tudi ostalih vodnih ptic je potrebno po posameznih loviščih oziroma skupini lovišč v primeru mejnih vodnih površin poenotiti dovoljene dneve lova na raco mlakarico. Režim lova na raco mlakarico mora biti opredeljen v letnem načrtu lovišča. Na delih vodotokov, ki tečejo skozi strnjena naselja, lov rac mlakaric ni dovoljen. Dodajanje rac mlakaric iz umetne vzreje na naravne vodotoke ni dovoljeno.

Za spremljanje številčnosti rase mlakarice je smiselno izvajati štetja. V dnevih štetja vodnih ptic, katerega izvajajo člani DOPPS, ni dovoljen lov ob in na vodnih površinah.

Lov na raco mlakarico se zaradi varstva rac in ostalih vodnih ptic pred vznemirjanjem lahko omeji na 2 dneva v tednu, katera skupaj dorečejo upravljavci lovišč združeni v OZUL. Upravljavci lovišč naj z namenom ustrežnejšega vodenja evidenc o uplenjenih racah mlakaricah določijo odgovornega za sprejem poročil o uplenitvah, ter zagotovijo doslednejše sporočanje o uplenitvah s strani lovcev.

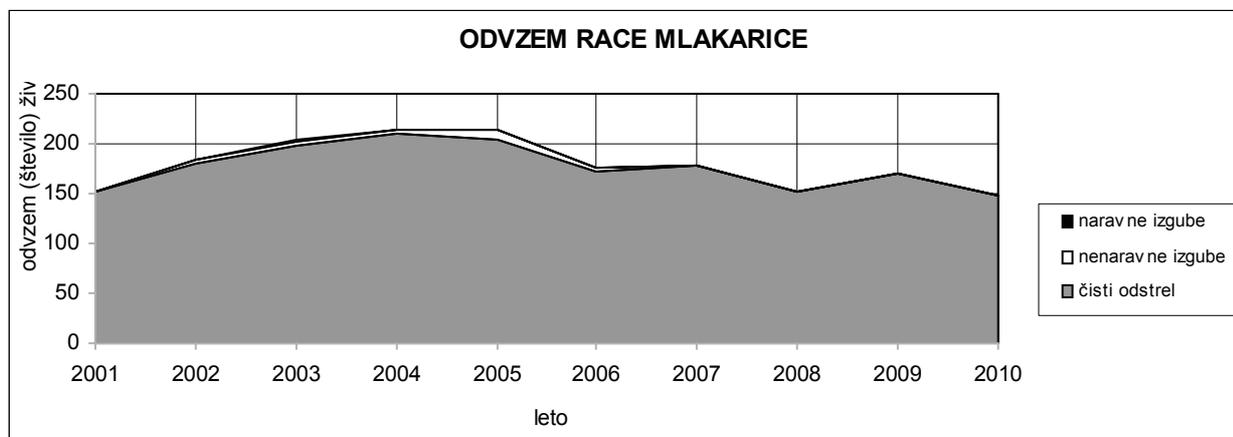
Načrtovanega odvzema rase mlakarice ni potrebno dosegati, navzgor pa je realizacija omejena do največ 30 % preseganja načrta.

Preglednica 22: Pregled podatkov o raci mlakarici za obdobje 2001 - 2010

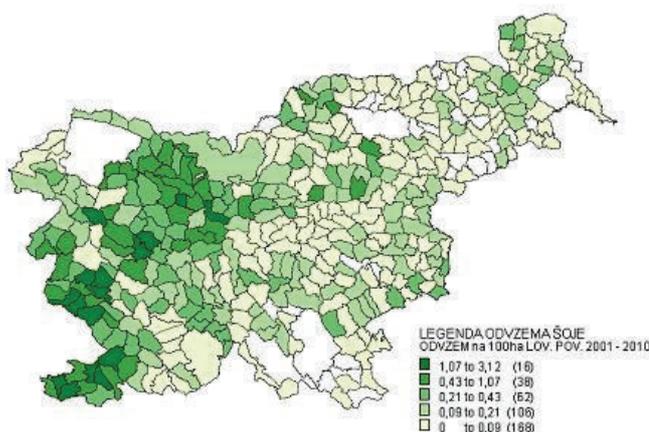
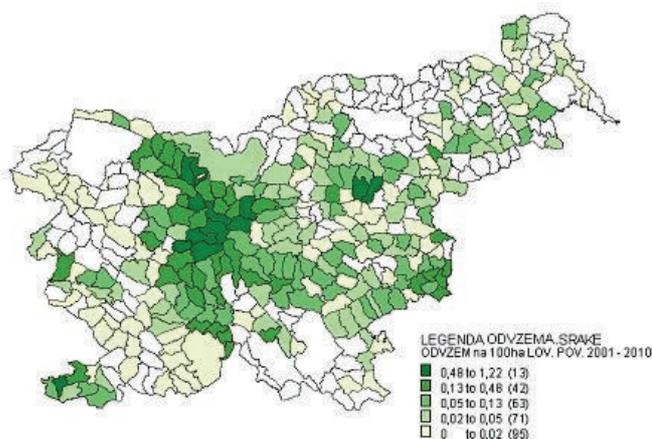
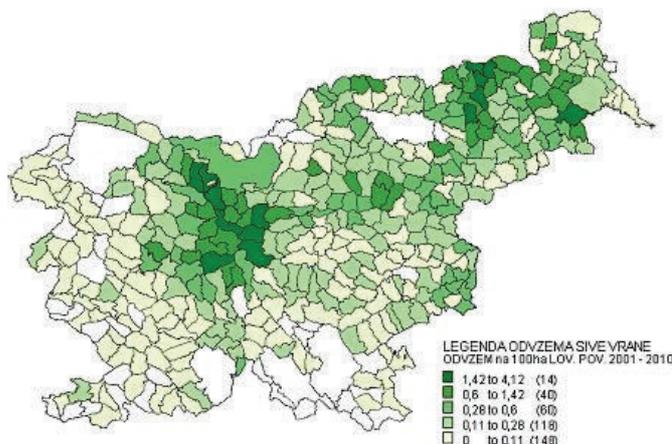
Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	153	184	205	215	214	177	179	153	171	149	1800
načrt - skupaj	150	150	170	190	230	250	250	251	250	200	2091
% odstrela in izgub / načrt	102,0	122,7	120,6	113,2	93,0	70,8	71,6	61,0	68,4	74,5	86,1

Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	4	4	4	9	5	1	1	0	0	28	90,3
naravne izgube	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	3	9,7
skupaj izgube	0	4	7	4	9	5	1	1	0	0	31	100,0
% izgub	0,0	2,2	3,4	1,9	4,2	2,8	0,6	0,7	0,0	0,0	1,7	
čisti odstrel	153	180	198	211	205	172	178	152	171	149	1769	

Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan			3								3	9,7
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta		4	4	4	9	5	1	1			28	90,3
5 železnica											0	0,0
6 plenilci											0	0,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

7.16 SIVA VRANA (*Corvus corone cornix* L.), SRAKA (*Pica pica* L.) in ŠOJA (*Garrulus glandarius* L.)

7.16.1 Prostorski okvir obravnave

Sivo vrano, srako in šojo v načrtu obravnavamo enotno v okviru LUO.

7.16.2 Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

V desetletju je bilo uplenjenih 434 srak, 977 šoj in 1.033 sivih vran. Odvzem srak je dosegal 59 % načrtovanega števila odvzema, odvzem šoj 58 % in odvzem sivih vran 68 %. Pretekli načrti odvzema šoj, srak in sivih vran niso omejevali, prav tako pa ga razen pri sivi vrani ni bilo potrebno dosegati. V loviščih

Toplice in Plešivica je bilo uplenjenih 30 % vseh šoj v območju. Sivih vran je bilo uplenjenih največ v lovišču Šentjerneji (13 % vseh vran v območju).

Interes za lov srak, šoj in sivih vran v loviščih je majhen. Izvršen odvzem, upoštevajoč površino območja in številčnost srak, šoj in sivih vran, ni pomembno vplival na populacije.

7.16.3 Ocena stanja populacije

Številčnost šoj naj bi bila po podatkih I. Geistra (Ali ptice res izginjajo, 1998) v obdobju od leta 1970 do 1990 dokaj konstantna, medtem ko naj bi se številčnost sivih vran in srak v Sloveniji povečevala. Ocenjujemo, da se je v zadnjem desetletju v Novomeškem LUO številčnost sivih vran povečala, številčnost srak pa zmanjšala. Naraščajoče število sivih vran bo imelo verjetno za posledico povečanje škod v kmetijstvu, katere do sedaj kmetovalci praviloma niso prijavljali. Zaradi zadrževanja sivih vran v urbanih območjih, torej na nelovnih površinah in s tem omejenih možnosti za odstrel, poleg tega pa tudi težavnosti njihovega lova v kulturni krajini, ima lov na sive vrane majhen vpliv. Številčnost šoj, ki je odvisna tudi od semenskih obrodov gozdnega drevja niha, vendar prevladuje ocena, da se njihovo število povečuje.

Šoje, srake in sive vrane priložnostno plenijo ptičja gnezda in s tem vplivajo na številčnost ostalih ptic. Poleg tega imajo gnezda teh vrst v naravi pomembno vlogo za sekundarne gnezdilce.

7.16.4 Cilj upravljanja s populacijami

Cilj pri upravljanju s temi vrstami je v ohranjanju teh vrst v številčnosti, ki je potrebna za normalen razvoj populacije in opravljanja svoje vloge v ekosistemu (primarni gnezdilci, sanitarna vloga, raznašanje semen...). Številčnost sivih vran je potrebno vzdrževati v obsegu, da ne bo konfliktna s kmetijstvom. Številčnost sivih vran bi bilo zato potrebno zmanjšati.

Razen šoje, kateri primarni življenjski prostor predstavlja listnat gozd, sraki in sivi vrani najbolj ustrežata kmetijska in kulturna krajina. Z ohranitvijo zaplat gozdnega drevja, živih mej in ostalih oblik gozdne vegetacije v kmetijski krajini se zagotavljajo ustrezni življenjski pogoji za te vrste.

7.16.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Načrtovan odvzem šoj, srak in sivih vran bo izhajal iz ocen o trendu številčnosti posamezne vrste ter predloga upravljavcev lovišč.

Odvzem srake in šoje se bo načrtoval v minimalnem številu, praviloma pa le v obsegu preprečevanja povzročanja škode na človekovem premoženju. Lov sive vrane se bo načrtoval v obsegu, ki bo imel za posledico manjši vpliv te vrste na okolje in človekove interese v njem (kmetijstvo).

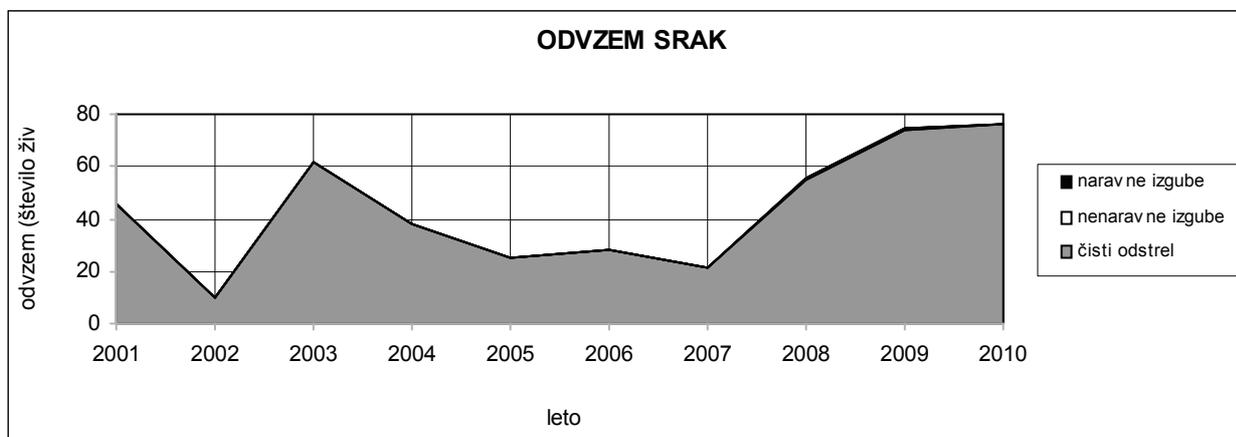
Za sivo vrano je v okviru lovišča dopustno odstopanje realizacije od načrta po višini navzdol do – 30 %, ter navzgor za 100 %. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov sive vrane, se kot dopustno odstopanje od načrta šteje realizacija - 3 kose.

Načrtovanega odvzema šoj in srak ni potrebno dosegati, ter se ga lahko presega za 100 %.

Preglednica 23: Pregled podatkov o sraki za obdobje 2001 - 2010

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	46	10	62	38	25	28	21	56	75	76	437
načrt - skupaj	30	30	30	30	50	50	130	130	130	130	740
% odstrela in izgub / načrt	153,3	33,3	206,7	126,7	50,0	56,0	16,2	43,1	57,7	58,5	59,1

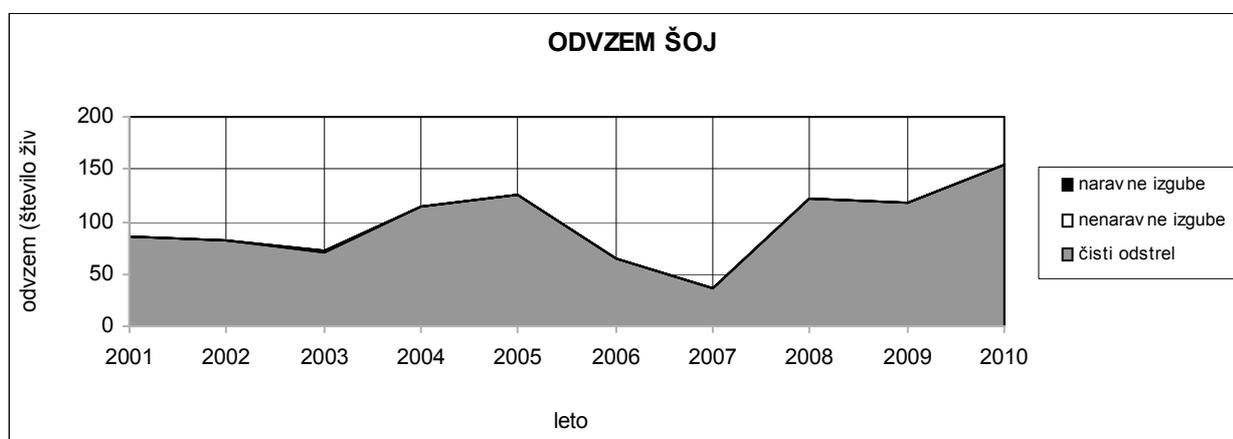
Izgube											
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2
% izgub	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,8	1,3	0,0	0,5
čisti odstrel	46	10	62	38	25	28	21	55	74	76	435

Preglednica 24: Pregled podatkov o šoji za obdobje 2001 - 2010

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	85	82	72	114	126	65	37	122	119	155	977
načrt - skupaj	65	65	100	100	150	200	300	300	200	200	1680
% odstrela in izgub / načrt	130,8	126,2	72,0	114,0	84,0	32,5	12,3	40,7	59,5	77,5	58,2

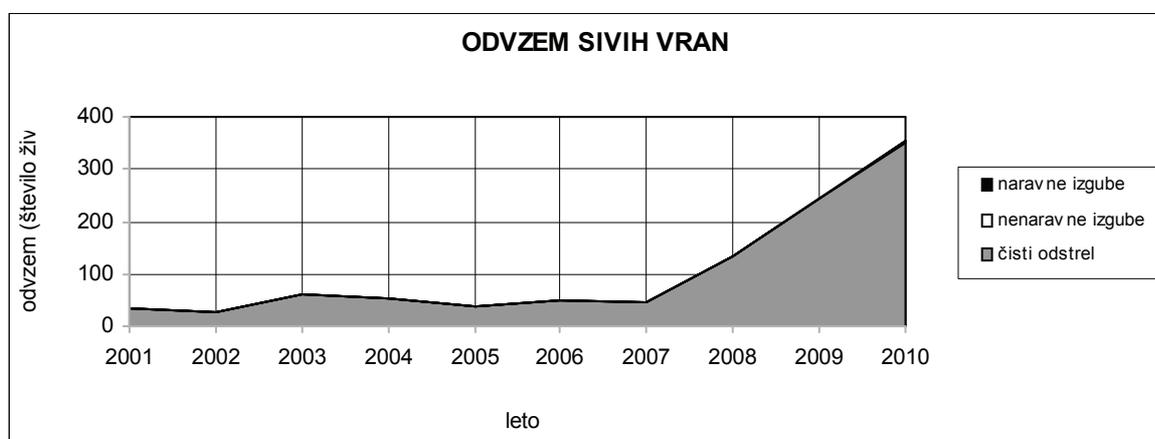
Izgube											
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
nenaravne izgube	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
skupaj izgube	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
% izgub	0,0	0,0	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2
čisti odstrel	85	82	71	114	126	65	37	122	119	154	975

Preglednica 25: Pregled podatkov o sivi vrani za obdobje 2001 - 2010

Odstrel in izgube											
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
skupaj odstrel in izgube	34	26	60	52	37	48	47	133	242	354	1033
načrt - skupaj	95	95	95	95	95	100	150	200	300	300	1525
% odstrela in izgub / načrt	35,8	27,4	63,2	54,7	38,9	48,0	31,3	66,5	80,7	118,0	67,7

Izgube											
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
% izgub	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,2
čisti odstrel	34	26	60	52	37	48	47	133	242	352	1031

7.17 NAVADNI POLH (*Glis glis* L.)

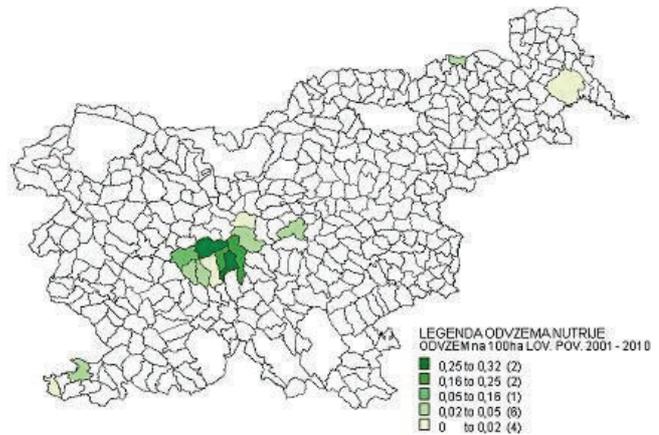
Evidence o ujetih polhah je potrebno voditi od sprejema novega lovskega zakona dalje, ko je le ta bil uvrščen med divjad, katero lahko lovijo le upravljavci lovišč in ostali, ki si pridobijo dovoljenje upravljavca lovišča.

V območju je tradicija lova polhov najbolj razširjena na južnem, kraškem delu območja. Lov polhov je intenzivnejši v letih obroda bukve. V letih brez obroda bukve, gre večina polhov na prezimovanje še pred začetkom lovne dobe tako, da sam lov tudi v teh letih ne vpliva pomembno na populacijo polhov. V letih obroda bukve, ko je prirastek polhov velik, pa tudi intenziven lov, zaradi številčnosti polhov, ne pomeni posebnega posega v populacijo. V predelih Suhe krajine, kjer se intenzivno lovi polha vsako leto na istih predelih se kaže, da je številčnost polhov, v kolikor je ustrezno obrodila bukev, vedno velika.

V preteklem desetletju je bil evidentiran ulov 3.368 polhov, od tega leta 2010 1.081 polhov. Dejansko število polhov je nekajkrat večje, saj se večina ujetih polhov ne evidentira. Večina ljudi, ki izvaja polhanje si namreč ne pridobi polharske dovolilnice.

Poleg spoštovanja lovne dobe, in ostalih določil predmetne zakonodaje s področja divjadi in lovstva, v prihodnjem desetletju ne načrtujemo številčne omejitve pri lovu polhov, niti ne bomo letno posebej definirali načrta odvzema in dopustnih toleranc za realizacijo. Tako kot za ostale vrste divjadi je potrebno tudi o ujetih polhah voditi evidenco, ki je sestavni del dovolilnic, ki jo prosilci, ki želijo izvajati lov na polha pridobijo od krajevno pristojnega upravljavca lovišča, lahko tudi prek organiziranih polharskih društev.

7.18 RAKUNASTI PES (*Nyctereutes procyonoides* Gray.) in NUTRIJA ali BOBROVKA (*Myocastor coypus* Molina)

V območju (še) ni zabeležena prisotnost nutrije, medtem ko je bil že v letu 2011 najden poginul rakunasti pes v lovišču Trebnje.

Obe vrsti sta tujerodni in invazivni, zato je cilj ob pojavu osebkov obeh vrst v LUO njihova takojšnja odstranitev z redukcijskim odstrelom.

V primeru pojava teh vrst, se odstrela teh dveh vrst v lovni dobi številčno niti ne določa z načrti in se ga niti ne omejuje.

8 ZAKLJUČEK

Osnutek načrta je izdelal Odsek za gozdne živali in lovstvo na OE Novo mesto. V času podajanja pobud v zvezi z obnovo območnih gozdnogospodarskih in lovskoupravljavskih načrtov za obdobje 2011 – 2020 nismo smo prejeli nobene pobude s strani zainteresirane javnosti.

Podatke in evidence o odvzemu divjadi ter delih v okolju ki smo jih uporabili, smo povzeli iz letnih evidenc, ki so služile izdelavi letnih načrtov LGO / LUO. Upravljavcem lovišč je bil v septembru 2011 posredovan anketni vprašalnik v katerega so vpisali podatke o odstrelu divjih prašičev na krmiščih in skupinskih lovih v letih 2009 in 2010, njihovo oceno glede ustreznosti gostot in spolne ter starostne strukture srnjadi, jelenjadi, divjih prašičev in damjaka. Anketni list je izpolnilo 16 od 21 upravljavcev lovišč v LUO. Na podlagi zbranih podatkov smo dobili dober vpogled v učinke različnih načinov lova na populacijo divjih prašičev, ter mnenje upravljavcev lovišč glede njihove ocene stanja populacij parkljaste divjadi v LUO.

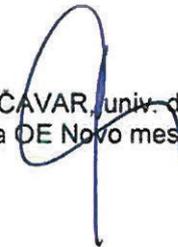
K osnutku Lovsko upravljavskega načrta za I Novomeško LUO sta po naročilu Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, bili izdelani presoji s strani dr. Mirana Časa in dr. Boštjana Pokornya. Pripombe presojevalcev, razen tistih, katerih upoštevanje bi pomenilo odstopanje od sprejetih Navodil za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji, so bile pri dopolnitvi načrta upoštrevane.

Osnutek načrta smo v predpisanem terminu naložili na spletno stran ZGS (www.zgs.gov.si). Dne 23.11.2011 smo ga predstavili organizacijam in službam, ki smo jih v skladu s Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur.l. RS, št.91/10) vabili na javno predstavitev.

Načrt izdelal:
Marjan KUMELJ, univ. dipl. inž. gozd.
vodja Odseka za gozdne živali in lovstvo

Andrej PEČAVAR, univ. dipl. inž. gozd.
vodja OE Novo mesto

Marko JONOZOVIČ, univ. dipl. inž. gozd.
vodja Oddelka za gozdne živali in lovstvo

Jošt JAKŠA, univ. dipl. inž. gozd.
v.d. direktor ZGS

9 PRILOGE

9.1 Zavarovana območja z varstvenimi režimi

1. TOČKE

EVID. ŠT.	IME	STATUS	OBJAVA	VARSTVENI REŽIM
1207	Mala Prepadna	naravni spomenik	(Uradni list št.38/92)	RS, Varstveni režim za podzemeljsko geomorfološke naravno dediščino NOM
1208	Velika Prepadna	naravni spomenik	(Uradni list št.38/92)	RS, Varstveni režim za geomorfološke podzemeljske naravne vrednote NOM
1215	Velika Strašca	naravni spomenik	(Uradni list št.38/92)	RS, Varstveni režim za podzemeljsko geomorfološke naravno dediščino NOM
1221	Radoška jama	naravni spomenik	(Uradni list št.37/99)	RS, Varstveni režim za podzemeljsko geomorfološke naravno dediščino NOM
3900	Minutnik	naravni spomenik	(Uradni list št.38/92)	RS, Varstveni režim za hidrološko naravno dediščino NOM

2. OBMOČJA

EVID. ŠT.	IME	STATUS	OBJAVA	VARTSVENI REŽIM	POVRŠINA (ha)
1203	Pragozd Gorjanci	naravni rezervat	(Uradni list št.38/92)	RS, Lov, krmiljenje divjadi, postavljanje solnic, gradnja obor in lovskih prež so prepovedane. Poleg tega veljajo tudi varstveni režim za gozdno naravno dediščino NOM.	23,5
1204	Rastišče rumenega sleča	naravni rezervat	(Uradni list št.37/99)	RS, Varstveni režim za botanično naravno dediščino NOM	1
1205	Pragozd Ravna gora	naravni rezervat	(Uradni list št.38/92)	RS, Lov, krmiljenje divjadi, postavljanje solnic, gradnja obor in lovskih prež so prepovedane. Varstveni režimi pa ne veljajo.	15,1
1210	Straško brezno	naravni spomenik	(Uradni list št.37/99)	RS, Varstveni režim za podzemeljsko geomorfološke naravno dediščino NOM	1,2
1214	Globodolsko polje	naravni spomenik	(Uradni list št.38/92)	RS, Varstveni režim za površinsko geomorfološko naravno dediščino NOM	264,3
1216	Soteska Raduljice pri Klevevžu	naravni spomenik	(Uradni list št.37/99)	RS, Varstveni režim za površinsko in podzemeljsko geomorfološko in hidrološko naravno dediščino NOM	2,6
1219	Hrušica	naravni spomenik	(Uradni list št.37/99)	RS, Varstveni režim za podzemeljsko geomorfološke naravno dediščino NOM	0,3

1223	Mihovska jama	naravni spomenik	(Uradni št.37/99)	list	RS, Varstveni režim za podzemeljsko geomorfološke naravno dediščino NOM	2,8
1224	Rupa na Brodu	naravni spomenik	(Uradni št.37/99)	list	RS, Varstveni režim za podzemeljsko geomorfološke naravno dediščino NOM	0,68
1236	Luknja	naravni spomenik	(Uradni št.37/99)	list	RS, Varstveni režimi za geomorfološke površinsko in podzemeljsko naravno dediščino in varstveni režim za ogrožene živalske vrste NOM	48,1
1238	Kotarjeva prepadna	naravni spomenik	(Uradni št.37/99)	list	RS, Varstveni režim za podzemeljsko geomorfološke naravno dediščino NOM	1,4
1245	Zijalo	naravni spomenik	(Uradni št.38/92)	list	RS, Varstveni režim za površinsko geomorfološko naravno dediščino NOM	5,7
1246	Reka Temenica	naravni spomenik	(Uradni št.37/99)	list	RS, Varstveni režim za hidrološko in geomorfološko površinsko naravno dediščino NOM	18,3

9.2 Naravne vrednote z varstvenimi režimi

ZVRST	OPIS ZNAČILNOSTI	NV-TOČKE	NV-OBMOČJA	NV-OBMOČJA (V)
Botanična	V botaničnem pogledu izstopajo predvsem disjunktno rastišče rumenega sleča pri Gabrju ter gorjanske košenice (suhi travniki) na grebenu z redkimi vrstami in rastišča tise v povirnih dolinah.	0 (1)	10 (2)	0
Drevesna	Značilnost območja je večje število dreves izemnih dimezij na stiku s kulturno krajino (predvsem lipe), na Gorjancih pa so izpostavljena rastišča tise, na stiku s kulturno krajino pa lipe.	25 (20)	6	0
Ekosistemska	Na območju so pomembni predvsem pragozdni ostanki in gozdni rezervat na območju Gorjancev. V obsegu sklenjenih gozdov Gorjancev so izpostavljene tudi posamezne večje košenice, v dolini reke Krke pa primestni gozdovi v Novem mestu.	0	9	0

Geološka	Kot izstopajoči območji lahko izpostavimo le fosilno najdišče Vajndol.	2	6 (2)	0
Geomorfološka	Med raznolikimi pojavnimi oblikami so za območje značilna posamezna skalna ostnjenja (Gorjanci) zatrepne in ponorne doline (reka Temenica) ter ter rečne soteske (Gorjanci, Krško hribovje), ki jih označuje tudi specifična termofilna ali mraziščna vegetacija.	5	16	4
Geomorfološka	Na zakrasedlih dinarskih grebenih Gorjancev, Radohe in Krškega hribovja so pogosta koruzijska brezna, na kraškem ravniku ob reki Krki ter v podolju reke Temenice pa so prevladujoče vodoravne suhe in vodne jame. Izstopajoč naravovarstven pomen imajo predvsem tisti kraški objekti, ki so pomemben habitat jamski favni (jamski hrošči, nižji vodni raki, človeška ribica) ali pa zatočišča netopirjev.	1	0	0
Jame			302	
Hidrološka	Velik del rečnih obrežji ključnih odvodnikov območja (Krka, Mirna) poteka po gozdnem prostoru, prav tako razvejano omrežje pritokov na Gorjancih in Krškem hribovju. Pogost element hidrološke dediščine so štravinski manjši kraški izviri in ponikalnice na vzhodni Suhi krajini, prav tako tudi posamezni, kali, luže in z vodo zaliti glinokopi v gozdnem prostoru.	28 (20)	74 (7)	12
Oblikovna naravna vrednota	Vključuje le Kettejev drevored v Novem mestu, ki na delu ohranja stik z gozdom.	0	1	0
Zoološka	Vodni biotopi v gozdu (mlake, kali in mokrišča ob nižinskih potokih) pomembni kot imreščišča dvoživk in habitat močvirske sklednice.	1	1	2

3.1 KONKRETNE USMERITVE

IDENT. ŠT.	NARAVNA VREDNOTA	ZVRST	KONKRETNE USMERITVE	POVRŠINA (ha)
255	Ravna gora - pragozd	EKOS, ZOOL	Lov naj se ne izvaja (ostanek pragozda).	15,5
8166	Trdinov vrh	GEOMORF, EKOS	Lov naj se ne izvaja (ostanek pragozda).	25,3

28	Velike Brusnice - rastišče rumenega sleča	BOT, EKOS	Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja lovske infrastrukture.	10,2
4431 V	Radulja	HIDR, ZOOL	Ob reki naj se ne izvaja lov s pastmi.	395,0
8352 V,	Radulja - izliv	ZOOL, HIDR, EKOS	Ob reki naj se ne izvaja lov s pastmi.	140,6

9.3 Ekološko pomembna območja z varstvenimi režimi

IME	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU	POVRŠINA (ha)
Kočevo	<p>Na vhodih v jame in v njihovi neposredni okolici jam in brezen naj se ne postavlja lovskih objektov kot so preže, solnice ali krmišča, na teh mestih ne postavlja lovskih pasti.</p> <ul style="list-style-type: none"> - na vhodu v brezna in jame ter na njihovem vplivnem območju naj se ohranja obstoječa vegetacijska združba; - ohranja naj se stara drevesa, dupline, grmovno in zeliščno podrast; - kjer so bivališča živali (gnezda, dupla, brlogi, jazbine,...) naj se ohranja obstoječe stanje in na kakršenkoli način ne vznemirja živali zlasti v času paritve, gnezdenja, poleganja jajc ali kotitve mladičev; - v plodonosno drevje naj se ne posega, zlasti v času zorenja plodov; - izvaja se dosedanja ekstenzivna raba obstoječih travniških površin, kosi naj se čim kasneje, po možnosti šele konec avgusta in od sredine travniškega navzven; - zagotavlja naj se ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti. <p>Upoštevanje naj se tudi usmeritve za EPO Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri.</p>	61,30
Gorjanci	<p>Na vhodih v jame in v njihovi neposredni okolici jam in brezen naj se ne postavlja lovskih objektov kot so preže, solnice ali krmišča;</p> <ul style="list-style-type: none"> - na teh mestih naj se ne postavlja lovskih pasti; - na vhodu v brezna in jame ter na njihovem vplivnem območju naj se ohranja obstoječa vegetacijska združba; - ohranja naj se stara drevesa, dupline, grmovno in zeliščno podrast; - ohranja naj se obstoječe rastiščne razmere; - kjer so bivališča živali (gnezda, dupla, brlogi, jazbine,...) naj se ohranja obstoječe stanje in na kakršenkoli način ne vznemirja živali zlasti v času paritve, gnezdenja, poleganja jajc ali kotitve mladičev; - v plodonosno drevje naj se ne posega, zlasti v času zorenja plodov; - izvaja se dosedanja ekstenzivna raba obstoječih travniških površin, kosi naj se čim kasneje, po možnosti šele konec avgusta in sicer ročno od sredine travniškega navzven. 	9400

Krakovski gozd	<p>Vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali. Ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kamninske podlage naj se ne odstranjuje. Mokrišč naj se ne nasipava;</p> <ul style="list-style-type: none"> - gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje. Lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov. - vzdržujejo naj se grmišča ter avtohtona obrežna vegetacija; - kosi naj se čim pozneje, po možnosti šele avgusta, in to od sredine travnika navzven, - ohranja naj se stara drevesa, dupline, grmovno in zeliščno podrast; - kjer so bivališča živali (gnezda, dupla, brlogi, jazbine...) naj se ohranja obstoječe stanje in na kakršenkoli način ne vznemirja živali zlasti v času paritve, gnezdenja, poleganja jajc ali kotitve mladičev; - v plodonosno drevje naj se ne posega, zlasti v času zorenja plodov. 	1280,9
Ajdovska planota	<p>Na območju naj se vzdržuje primerna gostota populacij velike rastlinojede divjadi, ki predstavlja prehrambeno bazo za risa in medveda.</p> <ul style="list-style-type: none"> - izvaja se dosedanja ekstenzivna raba obstoječih travniških površin, kosi naj se čim kasneje, po možnosti šele konec avgusta in sicer od sredine travnišča navzven, - kjer so bivališča živali (gnezda, dupla, brlogi, jazbine, prezimovališča, gnezdišča...) naj se ohranja obstoječe stanje. <p>Predvsem v času v času paritve, gnezdenja, poleganja jajc ali kotitve mladičev; naj se živali ne vznemirja.</p>	2553,80
Temenica	<p>Vzdržuje naj se najmanjša možna populacija lisice, jazbeca in pižmovke.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali. Ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kamninske podlage naj se ne odstranjuje. Mokrišč naj se ne nasipava; - gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje. Lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov, - vzdržujejo naj se grmišča ter avtohtona obrežna vegetacija; - sprotno naj se odstranjuje prazne tulce lovskih šibrnih nabojev v primeru odvzema lovskih vrst iz narave na območjih; - vse vrste gradenj lovskih objektov naj se umaknejo iz poplavnega oz. vplivnega območja vodotokov; - redna vzdrževalna dela naj se izvajajo v času izven gnezditvene sezone ter na najbolj možen sonaraven način in le tam, kjer je to nujno potrebno. - ohranja naj se obvodna vegetacija. 	765,9
Šentjernejsko polje	<p>Vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali. Ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kamninske podlage naj se ne odstranjuje. Mokrišč naj se ne nasipava;</p> <ul style="list-style-type: none"> - gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje. Lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov. - vzdržujejo naj se mozaična kulturna krajina; - sprotno naj se odstranjuje prazne tulce lovskih šibrnih nabojev v primeru odvzema lovskih vrst iz narave na območjih; - vse vrste gradenj lovskih objektov naj se umaknejo iz poplavnega oz. vplivnega območja vodotokov; 	2816,8

	<ul style="list-style-type: none"> - redna vzdrževalna dela naj se izvajajo v času izven gnezditvene sezone ter na najbolj možen sonaraven način in le tam, kjer je to nujno potrebno, - ohranjanje naj se vegetacija ob vodotokih in melioracijskih jarkih. 	
<p>Kirka - reka</p>	<p>Vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali. Ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kamninske podlage naj se ne odstranjuje. Mokrišč naj se ne nasipava;</p> <ul style="list-style-type: none"> - gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje. Lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov. - vzdržujejo naj se grmišča ter avtohtona obrežna vegetacija; - sprotno naj se odstranjuje prazne tulce lovskih šibrnih nabojev v primeru odvzema lovskih vrst iz narave na območjih; - vse vrste gradenj lovskih objektov naj se umaknejo iz poplavnega oz. vplivnega območja vodotokov; <p>- redna vzdrževalna dela naj se izvajajo v času izven gnezditvene sezone ter na najbolj možen sonaraven način in le tam, kjer je to nujno potrebno;</p> <ul style="list-style-type: none"> - ohranjanje naj se obvodna vegetacija. 	<p>1597,6</p>
<p>Mirna</p>	<p>Vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali. Ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kamninske podlage naj se ne odstranjuje. Mokrišč naj se ne nasipava;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje. Lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov. - vzdržujejo naj se grmišča ter avtohtona obrežna vegetacija; - odstrel na območjih naj se izvaja izven gnezditvene sezone ptic, ki traja od 1. marca do 1. avgusta; - sprotno naj se odstranjuje prazne tulce lovskih šibrnih nabojev v primeru odvzema lovskih vrst iz narave na območjih; - vse vrste gradenj lovskih objektov naj se umaknejo iz poplavnega oz. vplivnega območja vodotokov; <p>- redna vzdrževalna dela naj se izvajajo v času izven gnezditvene sezone ter na najbolj možen sonaraven način in le tam, kjer je to nujno potrebno.</p> <ul style="list-style-type: none"> - ohranjanje naj se obvodna vegetacija. 	<p>858</p>
<p>Brusnice</p>	<p>Krmišč za divjad, solnic in lovskih prež naj se ne postavlja v 100 m pasu okoli rastišča.</p>	<p>12,6</p>

<p>Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri</p>	<p>Zagotavlja se primerna gostota populacij velike rastlinojede divjadi, vendar tako, da še omogoča naravno obnovo sestojev z vsemi rastišču primernimi drevesnimi in grmovnimi vrstami.</p> <ul style="list-style-type: none"> - odstrel srnjadi se v loviščih, kjer je prisoten ris zmanjša za toliko osebkov, kot jih predvidoma upleni ris, - odstrel srnjadi in jelenjadi se v loviščih, kjer je prisoten volk, zmanjša za toliko osebkov, kolikor jih predvidoma uplenijo volkovi, - zagotavlja naj se zadosten delež smjadi v primerjavi z jelenjadjo za zagotavljanje ugodne prehranske baze za risa; - v zimskem času se zagotovi mir v okolici brlogov, v katerih prezimujejo medvedi - zagotavlja naj se zadostna količina plodonosnih vrst - upoštevajo naj se usmeritve za gozdne habitatske tipe - ohranja naj se stara drevesa, dupline, grmovno in zeliščno podrast; - v plodonosno drevje naj se ne posega, zlasti v času zorenja plodov; - ravna se v skladu z dogovorjenimi državnimi strategijami, ki določajo upravljanje s populacijo rjavega medveda (Ursus arctos) v Sloveniji. 	<p>3797,6</p>
--	--	---------------

9.4 Posebna varstvena območja (območja Natura 2000)

IME	CONA	HT/VRSTE	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU	POVRŠINA (LUO)
Temenica	3-049-SP1355	vidra (<i>Lutra lutra</i>)	V notranji coni naj se ne izvaja lov s pastmi.	24,2
	3-049-SP1220	močvirska sklednica (<i>Emys orbicularis</i>)	V notranji coni močvirske sklednice naj se načrtuje povečan odstrel plenilcev (lisica, pižmovka, divji prašič).	144,5
	3-049-HT3260	Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez Ranunculon fluitantis in Callitriche-Batrachion	Površinske in podzemne vode se ne onesnažuje, na obrežju se ne uporablja mineralnih gnojil in pesticidov, itd. - Čiščenje brežin se ne opravlja v razmnoževalnem času živali, temveč jeseni; opravlja se na način, ki najmanj poškodujejo življenjske prostore. - Ohranjajo se obvodni pasovi vegetacije. - Na območje habitatnega tipa ali v njegovo neposredno bližino (manj kot 50 m od habitatnega tipa) naj se ne postavlja novih solnic, krmišč in mrhovišč, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	15,2
Krakovski gozd	3-051-SP1337	bober (<i>Castor fiber</i>)	V notranji coni naj se ne izvaja lov s pastmi.	
	3-051-HT91L0	Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (<i>Erythronio-Carpinion</i>)	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti. - Alohtonih živalskih vrst naj se ne nasejuje na območja habitatnih tipov. Številčnost obstoječih populacij alohtone divjadi (damjak) naj se zmanjša na minimum. - Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranja naj se gozdni rob.	190,5
Vrhtrebnje - Ana	Sv.3-057-HT9110	Bukovi gozdovi (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti. - Alohtonih živalskih vrst naj se ne nasejuje na območja habitatnih tipov. - Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranja naj se gozdni rob.	462,4

	3-057-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. -Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	185,2
Petanjnska jama	3-187-HT91L0	Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (Erythronio-Carpinion)	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti. - Alohtonih živalskih vrst naj se ne nasejuje na območja habitatnih tipov. - Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranja naj se gozdni rob.	10,1
	3-187-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. -Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	75,9
Ajdovska planota	3-188-SP1354	rijadi medved (<i>Ursus arctos</i>)	Pri upravljanju z medvedom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji upravljanja z rjavim medvedom (<i>Ursus arctos</i>) v Sloveniji.	2393,8
	3-188-HT91K0	Ilirski bukovni gozdovi (Fagus sylvatica (Aremonio-Fagion))	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti.- Alohtonih živalskih vrst naj se ne nasejuje na območja habitatnih tipov.- Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst.- Ohranja naj se gozdni rob.	2262,1
	3-188-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. -Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	526,9

Krka	3-227-SP1220	močvirska sklednica (<i>Emys orbicularis</i>)	V notranji coni močvirske sklednice naj se načrtuje povečan odstrel plenilcev (lisica, pižmovka,).	918,0
	Ob reki Krki, obrežni pas	bober (<i>Castor fiber</i>) vidra (<i>Lutra lutra</i>)	V notranji coni naj se ne izvaja lov s pastmi.	
	3-227-HT91L0	Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (<i>Erythronio-Carpinion</i>)	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi.	27,5
	3-227-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	-Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	2,6
	3-227-HT3260	Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez <i>Ranunculon fluitantis</i> in <i>Callitricho-Batrachion</i>	Površinske in podzemne vode se ne onesnažuje, na obrežju se ne uporablja mineralnih gnojil in pesticidov, itd. - Čiščenje brežin se ne opravlja v razmnoževalnem času živali, temveč jeseni; opravlja se na način, ki najmanj poškodujejo življenjske prostore. - Ohranjajo se obvodni pasovi vegetacije. - Na območje habitatnega tipa ali v njegovo neposredno bližino (manj kot 50 m od habitatnega tipa) naj se ne postavlja novih solnic, krmišč in mrhovišč, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	385,1
Kočevsko Kolpa	-3-263-SP1361	navadni ris (<i>Lynx lynx</i>)	Pri načrtovanju višine odstrela srnjadi, jelenjadi in gamsa naj se upošteva prehranske potrebe risa.	61,3
	3-263-SP1354	rjavi medved (<i>Ursus arctos</i>)	Pri upravljanju z medvedom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji upravljanja z rjavim medvedom (<i>Ursus arctos</i>) v Sloveniji.	61,3
	3-263-SP1352	volk (<i>Canis lupus</i>)	Pri upravljanju z volkom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategija ohranjanja intrajdnostnega upravljanja z volkom (<i>Canis lupus</i>) v Sloveniji. Pri načrtovanju višine odstrela jelenjadi naj se upošteva tudi prehranske potrebe volka.	61,3
	3-263-SP1356	vidra (<i>Lutra lutra</i>)	V notranji coni naj se ne izvaja lov s pastmi.	270,8

	3-263-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. -Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	61,3
Gorjanci Radoha	3-267-SP1361	navadni ris (<i>Lynx lynx</i>)	Pri načrtovanju višine odstrela srnjadi naj se upošteva prehranske potrebe risa.	8039,3
	3-267-SP1354	rjavi medved (<i>Ursus arctos</i>)	Pri upravljanju z medvedom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji upravljanja z rjavim medvedom (<i>Ursus arctos</i>) v Sloveniji.	8039,3
	3-267-HT91K0	Ilirski bukovi gozdovi (Fagus sylvatica (Aremonio-Fagion))	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotopske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti. - Alohtonih živalskih vrst naj se ne naseljuje na območja habitatnih tipov. - Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranjanje naj se gozdni rob.	7383,4
	3-267-HT6210	Prioritetni HT ob prisotnosti orhidej. Polnaravna suha travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (Festuco Brometalia) (* pomembna rastišča kukavičevk)	Izjava se takšna raba, ki ohranja habitate grmišč in travišč:- Košnja naj se izvaja prvič po odcvetu večine travniških rastlin. Košnji naj sledi spravilo. Izjava naj se upočasnjena košnja od sredine navzven, vsaj 5 cm nad tlemi.- Na območju se praviloma ne gnoji, če pa že, naj se gnoji le s hlevskim gnojem. - Travišč naj se ne požiga. - Ohranjanje in vzdržuje naj se najmanj obstoječa dolžina linijskih vegetacijskih struktur (omejki, žive meje, protivetni pasovi, obvodna vegetacija, v kmetijski krajini). - Ohranjanje naj se gozdni rob.	55,0
Šumberk	3-058-HT9110	Bukovi gozdovi (Luzulo-Fagetum)	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotopske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti.	411,8

Koprivnica	3-185-HT91K0	Ilirski bukovi gozdovi (<i>Fagus sylvatica</i> (<i>Aremonio-Fagion</i>))	- Alohtonih živalskih vrst naj se ne nasejluje na območja habitatnih tipov. - Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranja naj se gozdni rob.	374,0
Slugova jama	3-186-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam).	10,7
Bobnova jama	3-157-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	- V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmišč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	33,0
Kotarjeva prepadna	3-052-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost		31,1
Radulja	3-192-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost		45,7
Izviri Sušice	3-053-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost		37,4
Gabrje Brusnice	-3-086-SP4093	rumeni sleč (<i>Rhododendron luteum</i>)	Na rastišču rumenega sleča naj se ne postavlja krmišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov.	10,2
Vrhek	3-153-SP4093	rumeni sleč (<i>Rhododendron luteum</i>)	Na rastišču rumenega sleča naj se ne nadeluje novih poti.	0,9
Žerjavinski potok	3-272-SP1220	močvirska sklednica (<i>Emys orbicularis</i>)	V notranji coni močvirske sklednice naj se načrtuje povečan odstrel plenilcev (lisica, pižmovka.).	45,6
Mirna	3-059-SP1355	vidra (<i>Lutra lutra</i>)	V notranji coni naj se ne izvaja lov s pastmi.	42